

Vatra veche

2

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XVI, nr. 2 (182) februarie 2024 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Ion Sălișteanu, Explozia florilor în lumină (Colecția Lucian Pop)

ACASĂ

Era un loc sau un timp?
Universul împrejmuit cu arbori
Ca niște gratii foșnitoare
Dând sens golului
Pe care îl defineau

Între cer și pământ.

Apoi
Gratiile au devenit
Propriile-mi coaste
Împrejmuint același gol:
Un loc sau un timp.

ANA BLANDIANA

(Poem inclus la secțiunea „Analiză literară”, a Festivalului Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Brăila, 24-26 mai 2024. Detalii pentru înscriere la adresa asociatiaarspoetica@yahoo.com și tel. 0744601422.)

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITAT: ȘTEFAN MITROI

SUMAR

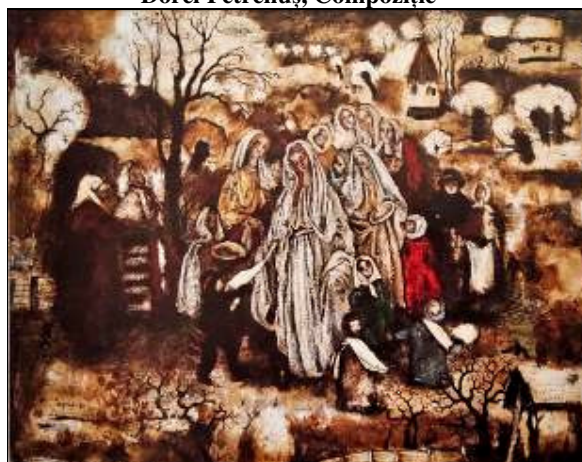
Acasă, de Ana Blandiana/ 1
Avangarda cu Ionuț Vulpescu. Invitat: Ștefan Mitroi/3
Medalia Eminescu, din 1889, de Nicolae Iosub/8
Privind înapoi, cu nostalgie: Grigore Vieru, de Iulian Filip/10
Poeme de Grigore Vieru/11
Vieru, acest padre Pio al nostrum, de Traian Vasilcău/12
Leo Butnaru – 70, de Ognean Stamboliev/13
Liviu Rebreanu, Crăișorul Horia, de Ionel Popa/17
Proza literară a lui Lucian Blaga, de Ionel Popa/18
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/19
Niculae Gheran în oglinda corespondenței, de Rodica Lăzărescu/21
Memorialistică. Petru Comarnescu, de Dorin Nădrău/22
Jurnal de prezență, de Ecaterina Țarălungă/23
Restituiri literare. „Fantazianul” (Ion C. Pena), de Zenovie Cârlușgea/24
Miezul unui ev aprins. Probleme..., de Aurel Buzincu/25
Cronica literară. Poetul Nicolae Mățaș, de Galina Martea/27
Carmen Doreal, poetul pe linia cuvântului, de Lazăr Popescu/30
Eminescul lui Răzvan Ducan, de Theodor Damian/32
Răzvan Ducan și „Religia Eminescu”, de Nicolae Suciș/33
Spectacolul iubirii ca „idee” (George Schinteie), de Cristina Sava/35
Vers din suflet pentru suflet (Mioara Baciș), de Ghiță Nazare/37
Stări... Anotimpuri... Amprente (Anica Facina), de Paraschiva Abutnăreș/38
Din farmecul poetului Hans Dama..., de Carmen Bulzan/39
Cartea zilelor noastre. Niște ani la Paris (Adrian Cioroianu), de Adrian Simeanu/40
Un roman de debut în traducere germană (Cătălin Partenie), de Mircea M. Pop/41
Prin Sarabandia, cu Dumitru Hurubă, de Doina Bălțat/42
Viața la țară și istoria profundă (Ion Dulugeac), de Constantin Stancu/45
Impresii lusitane. Poeți portughezi reprezentativi, de Cristina-Rodica Mazălu/47
De la înălțimea Sapienței (Dumitru Hurubă), de Simona Mișuș/50
Timișoara, orașul metamorfozei (Nina Ceranu), de Doina Bălțat/53
PostDoc în Țara Soarelui Răsare (Florentin Smarandache), de Nicholas Dima/55
Pe sub arcadele timpului, cu Hedi S. Simon, de Mihai Batog Bușenișă/56
Biografii eshatologice. Ștefan Goanță – Via Crucis, de Dorel Viorel Cherciu/57
Poeme de Daniel Șerban/60
Documentele continuității. De la romani la români, de Ioan-Aurel Pop/61
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/62
Tunetul (Iisus Hristos), de Eugen Mera/64
Asterisc. Figura 114 – „Mormintele scriitorilor”, de Gheorghe Sarău/65
Călător prin Cappadocia, de Cornel Marcu/67
Colinde în străini, de Silvia Urdea/68
Călătoria II, de Dorina Brândușa Landén/71
Meridiane lirice: Veronica Pavel Lerner, Bianca Marcovici, Dumitru Ichim/72
Revoluția franceză, între inevitabil și absurd, de Alex Măroiu/73
In Memoriam. Pavel Gătăiașu, de Gabriela Mocănașu/74
Fata care s-a transformat în bețișoare, de Radu Șerban/75
O carte în februarie John Steinbeck, de Maria Cecilia Nicu/76
Starea prozei. Aurul proștilor, de Rodica Bretin/77
Cântecul ultimului bun rămas (Antonin Sertillanges), Traducere de Gabriela Mocănașu/79
Utilă interpretare a textului, de Dumitru Hurubă/80
Umorul și muzica, de Veronica Pavel Lerner/81
Lumină și culoare. Colecția de artă Lucian Pop, de Nicolae Băciuș/81
Literatură și film. Percuții terifiante, de Alexandru Jurcan/82
Muzica zilelor noastre. Trei recitaluri de ținută, de Adrian Simeanu/82
Ziua Limbii Române, la Viena, de Nicolae Băciuș/82
Catrene alergene, de Nicolae Mățaș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Ion Ionescu Quintus/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Panoramic cultural – ianuarie 2024 (foto)/87
Biblioteca, poem de Nicolae Băciuș/88

Miron Duca, Compoziție

Dorel Petreșu, Compoziție

Gheorghe Vrăneanșu, Sătească II

Număr ilustrat cu lucrări din colecția Lucian Pop

AVANGARDA, CU IONUȚ VULPESCU. INVITAT: ȘTEFAN MITROI

PARIUL CU VIAȚA AL LUI ȘTEFAN MITROI: ADU-ȚI AMINTE SĂ NU UIȚI!

UN DIALOG DESPRE O CARIERĂ DE PROCUROR ABANDONATĂ PENTRU LIBERTATEA JURNALISTICĂ DE DUPĂ REVOLUȚIE. AMINTIRI DIN ANII TIRAJELOR URIAȘE: CUM E POSIBIL ECHILIBRUL IDEOLOGIC AL AUTORILOR PRO ȘI ANTI PUTERE ȘI DE CE ASTĂZI PRESA ESTE APROAPE INEXISTENTĂ

(I)

„Adu-ți aminte să nu uiți”: nu e doar titlul ultimului roman publicat al lui Ștefan Mitroi, dar e și îndemnul pentru publicul podcastului *Avangarda, cu Ionuț Vulpescu*, de a nu rata dialogul pe care fostul ministru al Culturii l-a avut cu scriitorul teleormănean, în cadrul episodului XXV al acestui sezon. Veți afla de ce Teleormanul a fost confiscat, pe nedrept, de o figură politică, subminând pe un loc cu puternice rădăcini culturale, din care s-a ridicat tradiția unor titani precum Marin Preda, Zaharia Stancu sau Gala Galaction. Ștefan Mitroi povestește în exclusivitate, la microfonul *Avangardei*, ce înseamnă pentru el Teleormanul literaturii, al tradiției și al obiceiurilor, cum anume locurile sale natale i-au modelat un fel de libertate cu care a slujit, ani mai târziu, presa de calitate din primele decade ale democrației românești și care sunt poveștile reale de viață din spatele ficțiunilor care aduc, în paginile romanului recent publicat la RAO, o lume care n-are voie să dispară. În exclusivitate, scriitorul Ștefan Mitroi explică de ce crede că e „un pierzător de meserie”, și care sunt momentele în care, în ciuda acestei autobiografii, rămâne un răsfățat al lui Dumnezeu.

Interviul integral poate fi ascultat accesând linkul: <https://www.youtube.com/watch?v=PtZXUfW6Cmc>

Jurnalismul cultural, specie pe cale de dispariție

Ionuț Vulpescu: Bună ziua, la Avangarda, cu Ionuț Vulpescu! Am astăzi deosebita bucurie să stau de vorbă cu jurnalistul și scriitorul Ștefan Mitroi. Domnule Mitroi,

mulțumesc mult că ați acceptat invitația mea!

Ștefan Mitroi: Și eu mulțumesc pentru invitație și, bineînțeles, bună ziua și din partea mea, dvs. și celor care ne vor privi și ne vor asculta.

I.V.: Am zis jurnalistul și scriitorul pentru că sunt cele două dimensiuni ale activității dvs. publice, literare. La care țineți mai mult?

Ș.M.: *Zic unii oameni, mulți, puțini, unii dintre comentatorii textelor pe care le public, că de fapt, aș fi scriitor și când încerc să fac jurnalism.* Cel puțin de niște ani fac doar jurnalism cultural, care e vecin cu literatura, dacă nu cumva face un pas chiar în teritoriul ei.

I.V.: E și o specie pe cale de dispariție.

Ș.M.: Poate, dar nu mă așteptam să existe un public atât de interesat. Or el există, și asta mă bucură. Sincer să fiu, când scriam articole social-politice, acum 10-15 ani...

I.V.: O să vorbim despre asta, mai ales despre perioada de dinainte de Revoluție...

Hate speech în online. Ștefan Mitroi: „Chiar și când am scris despre colinde, despre Crăciun, m-au înjurat unii de mamă”

Ș.M.: Asta e în Antichitate, la scara vieții mele... Dar acum 10-15 ani, colaboram la *Jurnalul Național*, publicam un articol în fiecare săptămână. Primeam înjurături cu ghiotura... *Chiar și când am scris despre colinde, despre Crăciun, m-au înjurat unii de mamă. Era în copilăria lui timpurie Facebook-ul, și nu înțelegeam de ce sunt înjurat. Am fost atât de amărât că m-am îndepărtat de zona asta și am spus că merg spre jurnalismul cultural.* Adevărat, a plecat și Marius Tucă de acolo, am plecat și eu, am făcut o scurtă pauză, și acum sunt jurnalist în ziarul *Lumina*, unde public în fiecare vineri,

la o rubrică numită „Îngândurările sufletului”. *Nu fac politică aici sau fac politica sufletului, politica gândurilor.*

I.V.: V-ați născut la Siliștea, în județul Teleorman, dar ați făcut facultatea la Iași. Ați absolvit Facultatea de Drept, la Universitatea „Al. I. Cuza” la Iași, pe care ați absolvit-o în 1980. Cum ați ajuns de la Siliștea la Iași și cum de opțiunea dvs. a fost Dreptul?

Ș.M.: Aș putea să răspund jumătate în glumă, jumătate în serios, ca să existe o continuitate de nume în privința instituției în care urma să activez ca student. Liceul din Alexandria pe care l-am absolvit se numea și încă se numește „Al. I. Cuza” și firește că nu puteam să merg decât la Universitatea „Al. I. Cuza”. Asta în glumă...

I.V.: E ceva cale...

Ș.M.: Nu a fost însă chiar așa. Un coleg de-al meu de liceu, cu doi ani mai mare, o vedetă a liceului, scria și el, era membru al cenaclului liceului, era un fel de filosof al liceului, a ajuns student la Iași. Și sigur că în prima vacanță a venit la liceu. Știa că scriu, m-am întâlnit cu el. Zice: „Vino la Iași, că nu o să îți pară rău”. Și cumva l-am urmat pe el, deși, săracul, s-a îndepărtat și de profesia pe care o alesese, și de literatură. Din păcate, după ce a absolvit facultatea, și de viață... a căzut într-un alcoolism crunt, a pus mâinile pe piept și a plecat în altă parte... Dar așa am ajuns eu la Iași. Nu doar din cauza asta, sau nu doar din pricina asta. *Mă gândeam că e un privilegiu să pășești peste pietrele pe care au călcat și Eminescu și Creangă... Eram un băiat de la țară, ca și Ion Creangă, Eminescu și alți mari scriitori, și credeam că trecerea peste urmele acestora o să mă ajute să devin și eu un pic de scriitor mai târziu. Și cred că m-a ajutat.*

Procurorul-scriitor. Cine a încălcat legea pentru Ștefan Mitroi ca să evite cei doi ani de stagiatură și să își schimbe cariera? „Băiatule, tu ești întreg la minte?”

I.V.: Dar ați mers la Facultatea de Drept, nu ați urmat Literele.

Ș.M.: Am mers la Facultatea de Drept, fiindcă era un calcul pragmatic. Știam unde ajung absolvenții de Filologie... în sate, departe... *Dreptul – poate→*

nu e chiar etic sau moral ce spun – îți asigură o poziție socială legată de oraș. Puteai fi procuror, judecător, avocat, foarte puțini ajungeau în mediul rural și numai aceia de la coada mediilor absolvenților, juriștii, în general. Codașii alegeau posturile de juriști și de notari...Acestea erau la coada repartițiilor! Nu se înghesuia mai nimeni să fie notar!

I.V.: Nu erau atâtea tranzacții ca astăzi!

Ș.M.: Nu! Nu se înghesuia nimeni să devină notar. Să fi știut ce căutare o să aibă după 1990, probabil toți s-ar fi făcut notari...

I.V.: Și ei sunt, în felul lor, niște scriitori...

Ș.M.: E adevărat!

I.V.: Au formule succinte, remarcabile... Dar de ce nu ați profesat? De ce nu ați devenit nu notar, ci avocat, judecător sau procuror?

Ș.M.: Am fost puțin procuror la Alexandria, că acolo am primit repartiție...

I.V.: V-ați întors acasă!

Ș.M.: Aproape! Timp de două luni... La 14 km de părinții mei, spre încântarea lor și spre bucuria, mai ales, a tatălui meu, un fel de Moromete, care zicea: „am băiatul procuror la Alexandria!”, așa, glumind, cum glumește Moromete în cartea lui Marin Preda. Zicea: „acum o să îți fac o listă cu ăia pe care trebuie să îi arestezi...” Sigur că el nu voia să arestez pe nimeni. A avut relații bune cu oamenii. Tatăl meu era un om hâtru, a avut relații bune cu mai toți oamenii din sat. Numai că am văzut că nu mi se potrivește, deși nu am făcut mare lucru ca procuror... eram băgător de seamă, pentru că eram procuror stagiar. Nu aveam voie să semnez acte, mandate de percheziție, de arestare... eram pe lângă procurorii cu vechime și mă uitam ce fac ei și îmi spuneam: „Nu cred că e de mine! Nu e pentru sufletul meu!” Mai ales că într-o zi s-a întâmplat ceva. Erau mulți oameni, pe vremea aceea, pe holurile procuraturii, înțeleg că acum nu poți să mai intri, stai în fața procuraturii, când ești chemat.

I.V.: Cât timp ați fost procuror?

Ș.M.: Numai două luni! Și s-a repezit o femeie să îmi pupe mâna. Nu știu ce i-a venit, poate că știa, a văzut că sunt procuror, că am ieșit dintr-un birou pe care scria „Procurori”. Mi s-a părut că seamănă cu mama și mi-a fost greu să accept...

I.V.: O vreme ați lucrat la Casa de Cultură a Studenților?

Ș.M.: Numai puțin! Ar fi trebuit, după lege, să îmi fac stagiatura, nu puteam pleca până nu făceam doi ani de stagiatură, urmați de un examen sumar, pentru a deveni procuror titular. Procurorii erau chemați după facultate la Procuratura generală. Era Procuror General al României un... nu îi zic tovarăș, ci domn, pentru că a fost un domn cu mine, Popovici! Am depus toți jurământul... Și a întrebat dacă cineva are vreo problemă. Eu purtasesm niște discuții prealabile cu șeful cadrelor din Procuratura Generală... și îi spuseseam de intenția mea de a pleca din Procuratură, zic: „vreau să fiu jurnalist, scriitor”. Se uita la mine ca la un infractor. „Băiatule, tu ești întreg la minte? Părinții tăi știu?! Așa, te duci după cai verzi pe pereți?!” Nici nu voia să audă. „Nu vreau să mai stau de vorbă cu tine!” Aproape că băgase frica în mine. Și sigur, cu frica aceasta a mea, am stat mult până să ridic două degete și să răspund că așa avea o problemă, când a întrebat Procurorul General. Colegii mei din stânga și din dreapta, cu care făcusem armata și facultatea îmi șopteau: „Spune acum, că e momentul!” Am ridicat mâna. „Ia spune, tinere!” Cred că m-a ajutat Dumnezeu. Am spus niște vorbe frumoase, despre cât de mult prețuiesc profesia de procuror și tocmai de aceea nu vreau să o înșel, că vreau să fiu jurnalist, scriitor... A început să râdă, din ce în ce mai tare. „Uite ce e, o să încalc legea pentru tine, și o să îți

semnez transferul, înainte de a face cei doi ani de stagiatură.” După asta m-am dus cu alt curaj la directorul cadrelor. Ce era să mai zică?. Mi-a spus doar atât: „O să îți pară rău că nu ți-ai făcut măcar stagiatura!” Mi-a semnat. M-am dus la Casa de Cultură a Studenților, găsisem un post acolo...

I.V.: „Grigore Preoteasa”.

Ș.M.: Acolo am găsit un post, mai prost plătit! Nici procurorii nu aveau lefuri de speriat pe vremea aceea.

Casa de Cultură a Studenților „Grigore Preoteasa”, o insulă de libertate în inima comunismului

I.V.: Ceea ce spuneți face parte din decada anilor '80. Se mai păstra ceva din atmosfera unor întâlniri, dezbateri? Acela este un loc care a fost consacrat dezbaterilor.

Ș.M.: Vorbiți de Casa de Cultură a Studenților? Absolut!

I.V.: Pentru că era un spațiu destul de liber. Era în comunism, e adevărat, în perioada de liberalizare a comunismului românesc...

Ș.M.: Vă dau un exemplu. Erau cele mai bune filme din oraș. Puteai să le vezi la Casa de Cultură a Studenților, care era un fel de cinematecă și unde venea și făcea un preambul al filmului respectiv nimeni altul decât I.D. Suchianu.

I.V.: Marele critic! Am avut-o invitată și pe dna. prof. Manuela Cernat săptămâna trecută și mi-a povestit despre Casa de Cultură a Studenților.

S.M.: Am văzut! Era „Grupul Song” cu Ioan Luchian Mihalea, cu care eram coleg, era un cineclub condus de un cineast amator și un fotograf profesionist, Emilian Urse, înțeleg că încă trăiește, îi doresc multă sănătate!

I.V.: Deci aveți amintiri frumoase din perioada aceea!

Ș.M.: Absolut! Era Teatrul Podul – care cred că era insula de libertate cea mai puternică din tot Bucureștiul...

I.V.: Asta e important, pentru că erau deja anii grei ai dictaturii lui Ceaușescu.

Ștefan Mitroi: „Da, dacă mi s-ar da ocazia să mă nasc din nou, sigur că aş alege aceeași mamă și același loc”

I.V.: Spuneți că v-ați născut la țară, acesta este adevărul istoric, și eu am născut la țară!→

Ș.M.: Așa spune certificatul meu de naștere! Îmi mai spunea și mama, din când în când...

I.V.: Considerați că asta a fost un avantaj sau un dezavantaj în viața dvs.?

Ș.M.: *Da, dacă mi s-ar da ocazia să mă nasc din nou, sigur că aș alege aceeași mamă și același loc.*

I.V.: Faptul că v-ați născut la țară nu v-a creat niciun fel de complex și v-a ajutat în ceea ce ați scris...

Ș.M.: Nu! Dimpotrivă, asta îi enervează pe cei mai apropiați cititori ai mei, adică fiul meu cel mic și soția mea: „Dar tu nu te poți desprinde deloc de lumea aceea? Mai caută și alte teme! Tot de lumea copilăriei tale scrii, tot despre oamenii care nu mai sunt, tot despre întâmplări de demult...” Sigur că eu nu povestesc amintiri din copilărie, cum greșit au înțeles unii. Eu mă folosesc de ele, încercând să torn în poveste niște stropi, niște picături de magie, nu știu dacă mulți sau puțini, dar s-ar părea că unora le place ceea ce spun.

I.V.: O să vorbim despre ultima dvs. carte...

Ș.M.: Ultima apărută, sper să mai apuc să mai scriu...

I.V.: Ultima apărută, am și vorbit la lansarea de la Târgul Bookfest, și vom discuta separat de această carte apărută la Editura RAO, *Adu-ți aminte să nu uiți*, care are un succes important. După Revoluție ați făcut presă, ați condus vreo doi ani, dacă nu mă înșel, unul dintre titlurile importante ale României democratice...

Politizarea elitelor: în comunism, intelectualii erau cu greu unși membri de partid. Ștefan Mitroi: „am fost făcut membru de partid cu mari pile. Dacă mai aveam răbdare, mă scăpam dizident”

Ș.M.: De la Casa de Cultură a Studenților am plecat la *Scânteia tineretului*, și după trei zile era să fiu returnat, să plec înapoi, pentru că au descoperit că nu sunt membru de partid. Ceea ce era adevărat.

I.V.: Nu ați fost membru de partid.

Ș.M.: *Ba am fost, dar făcut atunci, cu mari pile. Intelectualii erau făcuți destul de greu membri de partid. În studenție nu am fost membru de partid. Puținel, așa, vreo doi-trei ani, dacă mai aveam răbdare, și eram dizident. Nu am fost, și nu aș putea să mă împăunnez cu asta.*

I.V.: Ați lucrat la *Scânteia tineretului* la finalul anilor '80, ziar pe care l-ați condus după Revoluție. Ați fost doi ani redactor-șef la *Tineretul liber*.

Ș.M.: Da, atunci s-au făcut alegeri, au votat toți colegii, și chiar în unanimitate m-au ales redactor-șef al ziarului.

I.V.: Ați fost singura opțiune atunci a colegilor?

Ș.M.: Singura opțiune, da!

I.V.: Într-o echipă formidabilă de gazetari. După Revoluție, trebuie să spunem, tirajele erau de ordinul sutelor de mii... ce tiraj avea?

Ș.M.: Tirajul maxim a fost de 700000 sau 800000. Dar cererea era mai mare. Nu se putea mai mult pentru că nu existau tipografii, depășeau capacitatea combinatului Casa Presei Libere, căci așa se numea mai nou, și în altă parte nu aveam unde să tipărim, pentru că s-a păstrat, gradual, ordinea tirajelor de dinainte... cel mai mare tiraj îl avea *Scânteia*, transformată în *Adevărul*, urma *România liberă* și apoi *Scânteia tineretului*, adică noi, *Tineretul liber*. Și a trebuit să rămână cu tirajul cel mai mare *Adevărul*, al doilea ziar ca tiraj a fost *România liberă* și apoi noi... care n-am putut trece de 800000 de exemplare. Nu aveam unde tipări mai mult.

Testul radicalismului politic în presa liberă din primii ani ai democrației românești. Ștefan Mitroi, amintiri din timpul mandatului de redactor-șef la *Tineretul liber*: cât de greu a fost de obținut echilibrul dintre articolele radical anti-, respectiv pro-Iliescu, imediat după Revoluție?

I.V.: Ce ați simțit nevoia să schimbați, după Revoluție, în profilul gazetei, prin comparație cu celelalte două mari cotidiene, *România liberă* și *Adevărul*?

Ș.M.: *Tineretul liber era un ziar cu adevărat tineresc, păstra un echilibru. Scriam și despre cei din stânga, și despre cei din dreapta. Ba chiar am supărat unii colegi. Erau colegi care scriau articole vehemente anti-Iliescu, dar erau și alții mult prea pro-Iliescu, dacă pot spune așa. Încercam să le pun alături, ziarul să își păstreze un echilibru. Și asta a contat foarte mult. Relația cu cititorii: am și făcut sondaje de opinie atunci și, deși nu eram ziarul cu tirajul cel mai mare, eram cel*

mai simpatizat cotidian din România. Noi ne bucuram de simpatia cea mai mare.

I.V.: Aveați respectul publicului și aveați o relație diferită cu el: modul în care apăreați atunci în tipar era distinct, conta să ajungă ziarul la tine acasă.

Ș.M.: Am făcut greșeli. Nu mă învățase nimeni să fiu redactor-șef. Să îi conduc pe cine? Pe foștii mei colegi de ieri sau de alaltăieri. Era foarte greu să-mi impun autoritatea în fața lor.

Caz atipic în istoria presei românești. O redacție formată dintr-o echipă de treizeci de autori de cărți: „Puteam fonda o filială, după toate regulile de mai târziu ale Uniunii Scriitorilor”

I.V.: Dacă ar fi să dați câteva nume din echipa aceea, cu cine ați lucrat atunci?

Ș.M.: Dumnezeu să îl ierte, pentru că și el a plecat dintre noi, Lucian Avramescu.

I.V.: Poetul Lucian Avramescu, cel care a și fondat apoi A.M. Press.

Ș.M.: Constantin Sorescu nu mai există nici el, era critic literar... apoi a intrat puțin în politică... A fost deputat...

I.V.: Horia Alexandrescu, cel care a fost secretar general de redacție... Aurel Perva? Un condei interesant, de scriitor, și el.

Ș.M.: Din păcate, și el s-a dus. Nu știu, mai puțin scriitor. El era externist, avea un stil... nu avea legături cu literatură, nu, nu, era comentator de politică externă. Doina Frunteletă, soția regretatului Nicolae Dan Frunteletă, Mircea Florin Șandru, un poet redutabil; Cornel Ostahie, și el, săracul, a murit, poet foarte bun, Laurențiu →

Olan; poet foarte bun; Sorin Ovidiu Bălan, Eugen Mihăiescu; Constantin Stan. De fapt, eram, făcuserăm noi un calcul, vreo 30 de oameni cu cărți, în 1989. Puteam să înființăm oricând o filială după regulile de mai târziu ale Uniunii Scriitorilor.

I.V.: Care ar fi cel mai important succes din perioada în care ați condus *Tineretul liber*? Vă amintiți vreo campanie pe care ziarul a ținut-o?

Ș.M.: Am făcut multe campanii...

I.V.: Dacă ar fi să numiți una care a contat atunci?

Ș.M.: O să vă spun chiar două năstrușnicii jurnalistice. Chiar eram niște oameni liberi. Și înaintea de a răspunde la întrebarea asta, trebuie să spun din nou... că am făcut destule greșeli...

I.V.: Asta voiam să vă întreb. Ați dat-o în bară vreodată?

Ș.M.: Nu să o dăm în bară... dar acum, retrospectiv privind lucrurile, sigur că gândesc altfel. Atunci am apreciat cumva, nu cum trebuie, îmi dau eu seama acum, poate unii au zis domnule, ăsta e prea de stânga, sau prea de dreapta, deși noi nu voiam să fim nici așa, nici așa. Dar m-aș întoarce la campanii. Odată am cerut cititorilor să vină fiecare cu un lucru mai puțin obișnuit în redacție.. Dădeam și un premiu. A fost o vânzoleală! Au venit oameni cu documente ale familiei lui Ceaușescu, erau printre primii care intraseră în casa din Primăverii, inclusiv cu carnetul de sindicat al lui Ceaușescu... au venit personaje care aveau 70-80-90 de ani cu documente veritabile din România interbelică, și în funcție de importanța lor, noi am stabilit niște câștigători. Asta a fost una dintre campanii. Pe partea de joacă jurnalistică. Altă dată am încropit noi o scrisoare convingătoare și am spus că un milionar american – și am dat și date, că e infirm, e în cărucior cu roțile, caută o fată din România, bună la suflet, frumoasă... – nu vă mai spun ce îngheșuială a fost și câte scrisori am primit... deși sigur, a fost o glumă! Altă dată a fost o gafă care era să ne coste...

I.V.: Și nu era 1 aprilie...

Ș.M.: Urma să vină Margaret Thatcher într-o vizită în România sau cineva important din Marea Britanie, nu mai știu cine, și noi am zis că cei ce sunt înscrisi la Dacia, că încă se păstrasera înscrierile de până în 1989, vor fi mutați pe altă listă, pentru nu știu ce

marcă englezească, expresie a prieteniei româno-britanice, doar că numărul de mașini este limitat și rugăm să sune la... și am dat telefonul Circului!

I.V.: Și au sunat?

Ș.M.: Ooo, au blocat linia!

I.V.: Aici a fost o exagerare!

Ș.M.: Din joacă, eram totuși niște oameni care aveau 30 de ani și un pic, nu eram chiar coți la minte, ne jucam. Dar ne-au iertat cei de la Circ!

I.V.: Asta spune ceva și despre încrederea publicului.

„Astăzi nu mai există presă”.

Semnat, cu durere, Ștefan Mitroi

I.V.: Nu pot să nu vă întreb: cum vi se pare presa de astăzi?

Ș.M.: Astăzi nu mai există presă. Cu durere o spun, presa de azi este inexistentă. Astăzi contează numai televizorul. Dacă nu apare la televizor nu există. Ziarele pe hârtie, alea câte mai există...

I.V.: Puține, oricum...

Ș.M.: Au un tiraj derizoriu, 5000-7000 de exemplare.

I.V.: E un paradox, au un tiraj mai mic decât ce avea presa culturală înainte, care avea și ea tiraje consistente. Eu am promovat în 2015 și acum așa face la fel, o lege de susținere de la bugetul de stat a presei culturale. Altfel, dacă lași la mână pieței marile noastre publicații culturale sucombă, așa cum s-a întâmplat cu publicațiile mai vechi, de dinainte de Revoluție, sau chiar mai noi. Acum, 1250000 de euro de la bugetul de stat merg către susținerea publicațiilor de cultură. Cele care sunt ale Uniunilor de creatori – Uniunea Scriitorilor are 9 astfel de publicații, dar și cele ale creatorilor independenți. Problema e și a publicului. Vânzările sunt tot mai puține, publicul e tot mai restrâns.

Ș.M.: E adevărat, vina e și a publicului. Dar publicul a fost educat cumva chiar de presă, de ziariști, în direcția aceasta. Mă întorc la televiziune. Am vorbit cu oameni din televiziune, că mai cunosc câțiva. Am întrebat: „domnule, de ce nu invitați și un scriitor, de ce nu prezentați la televiziunile de știri, de nișă, o carte, că până la urmă și aceasta este o informație!” „Pentru cine, domnule, nu gustă publicul asta...”. „Publicul gustă ce l-ați învățat voi să guste”.

Vorbeam cu un prieten venind încoace, pe drum: a murit nu știu ce guru de la Brad. Au fost toate televiziunile, au transmis de acolo, de la înmormântarea lui. Dar scriitori importanți, academicieni, profesori importanți, doctori, nici măcar pe burtieră nu apar atunci când mor. Nu se scrie nimic. Mi se pare foarte, foarte trist.

Renașterea României trebuie să înceapă dinspre cultură

I.V.: Recent, nu eram în țară, a murit Peter Brook. Specialist în Shakespeare, omul-teatru, cum i s-a spus. Și vreau să spun că toată presa scria. Am luat *Libération*, în ziua aceea. Era pe prima pagină. Plus alte pagini din interior erau dedicate lui Peter Brook. Marile ziare franceze scriau despre asta. Deci argumentul pe care îl dăm că și la alții e la fel e un argument fals, e un alibi, de multe ori, pentru niște decizii proaste pe care le luăm.

Ș.M.: Plus că ține cumva de tradiție faptul că mai sunt ziare. „Domnule, e concurența calculatorului, a venit internetul! Nu mai poate să supraviețuiască presa scrisă”. Dar în Anglia, în SUA, în Germania, în țări cu tradiție îndelungată, mai mare decât a noastră, de ce există ziare care încă se vând? Sunt abonamente! Ține cumva de felul lor, mai aristocratic, în sens cultural, decât al nostru. Felul lor de a fi! *Dimineața*, nu poți să te gândești că îți începi dimineața bine dacă nu îți așezi lângă o cafea un ziar, să auzi foșnetul hârtiei, să simți mirosul de cerneală. E altfel decât atunci când deschizi calculatorul și citești ziarul pe internet. Citești, dar e o citire rece. Nu are căldura literei așezate pe hârtie.

I.V.: Marile ziare în occident continuă să aibă suplimente culturale.

Ș.M.: Ce spuneți de Peter Brook, care totuși a murit la o vârstă respectabilă, la 97 de ani, sigur că și nemuritorii sunt muritori, încă o dovadă în plus.... Eram în Franța, chiar la Paris, în urmă cu cinci sau șase ani, cu Dinu Săraru, era Hollande președinte, și urmau să ducă în Panteon, parcă, patru figuri marcante: doi sau trei eroi ai rezistenței anti-fasciste, unul murise chiar în timpul războiului; două – că erau două doamne – muriseră mai încoace, în anii noștri, pe la vreo 90 de ani, și mai era încă cineva. →

Toată presa a dezbătut cu vreo două-trei zile înainte asta. Nu au mai fost nici de stânga, nici de dreapta. S-a făcut o mare ceremonie cu scaune, în fața Panteonului, cu Președintele.

I.V.: O formă de a-ți arăta recunoștința față de niște oameni extraordinari.

Ș.M.: O țară care se respectă. Ce înseamnă cultura acolo, ce înseamnă respectul față de înaintași!

I.V.: Memoria!

Ș.M.: Identitatea! Venind cu o mașină închiriată, că eram patru sau cinci, din sudul Franței până la Paris, aproape că n-am văzut sat în care să intrăm și să nu scrie „Franța eternă și rurală!”

I.V.: E o formă de a-ți arăta recunoștința. Din păcate, noi avem un elan distructiv. Pare că nimeni nu rămâne neatacat, ceea ce nu e chiar în regulă.

Ș.M.: Nu pentru că vorbesc cu un fost ministru al Culturii, chiar de două ori, dar progresul sau renașterea României dinspre cultură trebuie să înceapă.

I.V.: Oricum, e locul din care putem să ne afirmăm cu adevărat.

Ș.M.: O reformă spirituală care să își dea mâna cu o reformă morală, și vom asista și la revigorarea României. Noi trebuie să ne însănătoșim spiritual și moral în primul rând.

I.V.: Sunteți mai degrabă pesimist sau optimist în privința viitorului României?

Ș.M.: Sunt mai degrabă bătrân și aproape indiferent, pentru că este un orizont de timp pe care cei de vârsta mea nu or să îl mai prindă, dar pentru ceea ce înseamnă viitorul din timpul vieții mele sunt mai degrabă pesimist. Îmi pare rău că spun asta, dar nu pot, n-am cum să fiu optimist.

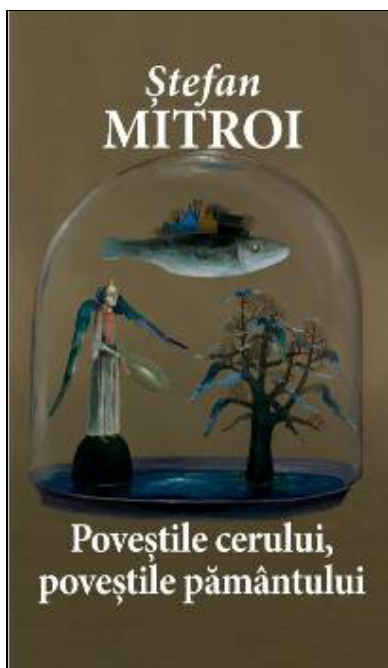
TVR trăiește prea mult din „conserve”

I.V.: Rămânem puțin în zona presei, pentru că ați lucrat și în televiziunea publică, în Televiziunea Română...

Ș.M.: Trei ani!

I.V.: Credeți că postul public de televiziune își îndeplinește rolul în ceea ce înseamnă instrucția și educația?

Ș.M.: Nu mă uit atât de des la emisiunile postului public de televiziune, deși aș putea să o fac, măcar din solidaritate, că am trecut și eu pe acolo. Dar într-o oarecare măsură, nu în totalitate, postul public de televi-

ziune nu cred că trebuie să cadă în capcana de a intra în concurență cu posturile comerciale, pentru că menirea lui este cu totul alta. Trăiește de prea multe ori din conserve. Sigur că sunt bune și ele. Are o mare avere de care dispune, arhiva. Și din când în când mai trebuie aduse și momente strălucitoare din trecut, dar nu atât de des pe cât o face ea. Nu mai avem oameni care scriu umor, nu mai avem actori care rostesc umor. E bine pentru memoria inimii noastre că Dem Rădulescu e viu, Marin Moraru e viu, dar parcă am vrea să vedem și un nou Dem Rădulescu, și un nou Marin Moraru, și o nouă Stela Popescu... Nu prea îi vedem, ne întâlnim tot cu cei din trecut.

I.V.: Aici e mai dificil. E o chestiune care ține nu numai de televiziune.

Adu-ți aminte să nu uiți: viața bate literatura. Când hoții de cai și personajele temute la Bucureștiului își iau viața de la capăt, în ultimul roman al lui Ștefan Mitroi

După ce ați scris mai multe cărți – ați și primit Premiul Academiei, dacă nu greșesc, pentru un roman, *Dulce ca pelinul*, scris în 2008-2009.

Ș.M.: Da, Premiul Academiei se dă la doi ani după apariția cărții. Deci în 2010.

I.V.: Și ultima carte apărută este aceasta: *Adu-ți aminte să nu uiți*. Am fost și eu la lansare.

Ș.M.: Ați și vorbit. Sunteți, ca să zic așa, primul meu critic literar.

I.V.: O carte foarte bună, sunt sigur că o să aibă succes. Este o carte despre Câmpia Bărăganului, despre Teleorman, este, după cum scrie pe coperta interioară, o carte despre istorie. Istoria cu I mare, despre acest trecut care se prelungește în noi, în locurile în care trăim, prin ceea ce ni se întâmplă, în întâmplările miraculoase ale vieții, și istoriile unor personaje formidabile. Am spus și la lansare: Dumitru Bălăureanu e unul dintre cele mai interesante personaje care există în literatura română.

Ș.M.: Ceea ce nu ați spus la lansare, nici nu aveați de unde să știți, e că a existat cu adevărat Dumitru Bălăureanu. Era văr al bunicii mele paterne. Sigur că l-am dus cu mult în trecut Era încă în viață când m-am născut eu. Aveam vreo 5-6 ani când a murit. Era un fel personaj de temut în lumea Bucureștiului, în lumea de la marginea legii din București. Îmi povestea un frate mai mare al tatei, Marin, că atunci când intra Bălăureanu într-o cârciumă, orice cârciumă din București, amuțea toată lumea dinăuntru. Nu-i sufla nimeni în ciorbă, cum se zice.

I.V.: Seamănă Dumitru Bălăureanu despre care vorbiți și care a existat cu adevărat cu Dumitru Bălăureanu din roman? V-a folosit el ca sursă pentru roman?

Ș.M.: Cred că i-am folosit numai numele. Deși și Dumitru Bălăureanu din realitate a fost puțin hoț de cai. Dumitru Bălăureanu din carte a fost chiar hoț de cai. Cu asta s-a îndeletnicit toată viața lui din roman. Cel din carte a avut mai multă poezie decât cel din viață.

I.V.: E multă poezie în carte. Personajul principal se naște în același an cu Alexandria însăși, cu una dintre cele zece Alexandrii din lume. Și George Washington e născut într-una dintre ele, cel care a devenit Președintele SUA.

Ș.M.: E adevărat.

I.V.: Deci este o poveste, un centenar al Alexandriei și al personajului. Se nasc în 1834.

Ș.M.: Am descoperit recent că există o Alexandria și-n Italia și că acolo s-a născut Umberto Eco. Nu știu, poate greșesc, dar cred că nu greșesc, am citit recent. Nu mai vorbesc de Alexandria din Egipt, cu celebra ei bibliotecă. Toate Alexandriile sunt celebre! Trebuie să fac ceva și pentru Alexandria mea, orașul unde am făcut liceul, nu?

MEDALIA EMINESCU DIN 1889

Prima medalie dedicată celui mai iubit poet român- Mihai Eminescu- și cea mai rară dintre toate, este medalia realizată în anul 1889, anul morții poetului, după ultima fotografie a poetului din 1887, făcută la Botoșani de către fotografii Jean Bieligi.

Această medalie, de care nu s-a știut mult timp, este prezentată pentru prima dată în cartea cercetătoarei Maria Dogaru și colecționarului de Eminescu, Ioan Dogaru „Eminescu în documente de metal”, carte de specialitate apărută la Editura pentru Turism București, în anul 1991. Medalia este prezentată în catalogul „Eminescu în medalistică”, autori Mihai C.V. Cornaci și Coriolan Chiricheș, carte scoasă de Editura „AXA” din Botoșani, în anul 2001 și în cartea lui Andone Cumpănescu, „Personalități ale Iașului în imagini medalistice”, editată de „Junimea” din Iași, în anul 2002.

Medalia este destul de rară, găsindu-se la Muzeul de Istorie Națională, Casa Memorială Mihai Codreanu din Iași și la alți câțiva colecționari, ceea ce ne dovedește că tirajul ei a fost destul de redus.

Medalia are o singură față, cu diametrul de 20, 24 și 30 mm, cu anou de prindere, ceea ce dovedește că ea a fost purtată la piept, cu prilejul unor manifestări dedicate lui Mihai Eminescu, de către prietenii și admiratorii poetului.

S-au executat medalii din bronz, bronz argintat, bronz aurit, argint, argint aurit și din aur. Variantele existente și dimensiunile diferite ne demonstrează că medalia a fost executată în ateliere diferite și în mai multe tiraje.

Medalia reproduce întocmai imaginea lui Eminescu din ultima fotografie și are inscripția: „**MICHAİL EMINESCU- 1849-1889**”. Pe exemplarele din argint se află doi delfini, ce constituie marca românească, ceea ce demonstrează că ele au fost bătute în țară.

Este păcat că prima medalie dedicată lui Mihai Eminescu nu redă chipul poetului din prima sau a doua fotografie, cele mai cunoscute de public și îndrăgite, dar, probabil, cei ce s-au ocupat de realizarea medaliei nu au avut la dispoziție decât ultima fotografie a poetului.

Toate cele trei cărți, arătate mai sus, nu pot preciza din inițiativa cui s-a realizat această medalie și nici unde s-a realizat, în țară sau în străinătate.

În continuare, încerc să prezint o variantă plauzibilă, privitoare la realizarea acestei medalii, dedicate lui Mihai Emi-

nescu. Pentru acesta trebuie de lămurit trei probleme: cine a luat inițiativa realizării medaliei, unde s-a realizat medalia și data apariției medaliei.

Cât privește primul aspect- **cine a avut inițiativa realizării medaliei**-trebuie să avem în vedere situația poetului din ultimii ani de viață și cine l-a ajutat în această perioadă. Precizarea din cartea „Eminescu în documente de metal”, în care se acreditează ideea că Societatea „Junimea” ar fi inițiatorul acestei medalii, nu se susține prin nimic, deoarece în ultimii ani de viață, membrii acestei societăți l-au ajutat mai puțin pe Eminescu, ajutoarele venind de la prietenii săi ieșeni sau de pe listele de subscripție. Junimiștii dacă ar fi realizat această medalie cu siguranță că menționau acest lucru, așa cum au menționat fiecare chitanță, cu care i s-a acordat poetului mici sume de bani. Când aceștia construiesc monumentul de la mormântul poetului de la cimitirul Bellu, ei au constituit o comisie care a ținut o cantabilitate strictă și, deși, au mai rămas bani, de pe urma acțiunii lor, aceștia au fost dați în grija primăriei pentru întreținerea monumentului. Dacă Societatea „Junimea” ar fi realizat medalia lui Eminescu, cu siguranță rămânea consemnat în documente și medalia ar fi fost făcută cu imaginea poetului din a doua fotografie, pe care aceștia o aveau și care apare și în fotografia de grup a „Junimii”. Ar fi putut realiza o medalie mai reușită și după medalionul de pe monumentul poetului de la Bellu, operă a sculptorului Ioan Georgescu. Bani pentru o astfel de medalie, care ar fi onorat memoria poetului, ce a dat atâtea străluciri „Junimii”, ar fi avut Maiorescu și din banii obținuți pentru tipărirea celor 11 ediții de Poezii. Banii i-a folosit însă pentru „premierea unor lucrări literare, scrise de actualii sau foștii studenți români de la Universitățile noastre, cu condiția ca obiectul lor să stea în legătură cu concepțiunile caracteristice

Varianta 1

cuprinse în scrierile lui Eminescu (Proces-verbal din 16/28 noiembrie 1892). Gheorghe Teodorescu – Kirileanu arată în cartea „Eminesciana” că, din sumele rezultate de la edițiile de poezii Maiorescu, s-au dat două mici premii pentru niște lucrări nesemnificative, printre care „Critica științifică și M. Eminescu”, apărută în 1894, în „Convorbiri literare”, autor M. Dragomirescu (zece pagini).

În concluzie, inițiativa realizării medaliei din 1889 trebuie căutată în altă parte, și anume la cei care l-au ajutat, cel mai mult și mai dezinteresat, pe Eminescu. Din grupul acestora trebuie să menționăm pe: Comitetul elevilor de la Școala de Arte din Iași care au contribuit la ajutorarea poetului prin subscripții publice, comitet condus de fiica Corneliei Emilian; Societatea „Eminescu” constituită de elevii Liceului „Matei Basarab” din București; grupul de tineri ziariști care editau revista „Fântâna Blanduziei” din București, unde Eminescu scrie un articol în primul număr al revistei „Fond și formă”; deputatul G.V. Morțun și grupul de sindicaliști din Iași, care l-au ajutat pe poet cu bani și a luat inițiativa tipării unui volum „Proză și versuri” în beneficiul poetului.

Medalia reproduce în cele mai mici detalii ultima fotografie a poetului, realizată la Botoșani la 20 noiembrie 1887. Această fotografie a fost realizată de Mihai Eminescu la insistențele elevilor liceului „Matei Basarab” din București, care voiau să constituie o societate cu numele poetului și care lansaseră liste de subscripție pentru ajutorarea lui. Harieta, scria Corneliei Emilian din Iași: „Fotografia lui Mihai a reușit bine. Trei m-au costat cincisprezece franci, una lui Moțoc (președintele Societății „Eminescu” din București), care a cerut-o telegrafic, una matala (Corneliei Emilian) și una →

NICOLAE IOSUB,
Botoșani

Varianta 2

pentru noi (dăruită verilor Mavrodin din Botoșani de Crăciun).

Deci, această ultimă fotografie a poetului ajunge în posesia Societății „Eminescu” din București și al Corneliei Emilian din Iași, a cărei fiică se ocupa cu strângerea de fonduri bănești pentru ajutorarea lui Eminescu. A treia fotografie rămâne la Botoșani.

La București și la Iași exista fotografia lui Eminescu și în unul din aceste orașe se putea realiza medalia dedicată poetului. Coroborând cu faptul că ziarul „Curierul Românesc” din 20 iunie 1889 din Botoșani, „Universul” din 28 iunie 1889 din București și „Fântâna Blanduziei” din 2 iulie 1889, publică informații privitoare la realizarea acestei medalii și locul execuției sale, ne face să atribuim orașului Iași această inițiativă: „Din Iași se scrie că mai multe persoane din acest oraș au luat inițiativa de a bate o medalie comemorativă în amintirea lui Eminescu. Medalia s-a comandat în străinătate”.

Prima informație despre medalie apare în ziarul „Curierul Românesc” din Botoșani, condus de prietenul poetului Scipione Bădescu, cel care era la zi cu toate informațiile despre poet.

Cred că, Cornelia Emilian împreună cu fiica ei, și comitetul de eleve ce adunau bani pe liste de subscripție pentru ajutorarea poetului și din alte manifestări culturale, au luat inițiativa realizării acestei medalii. În această acțiune, Cornelia Emilian a fost ajutată de prietenii lui Eminescu din Iași: Emilia Humpel sora lui Maiorescu și soțul său, Miron Pompiliu, inginerul Ștefan Emilian, Ioan Roman, inginerul Anton Savu și alții.

Pe măsură ce se mai adunau bani de pe listele de subscripție se realiza câte un tiraj din medalie. Așa se explică că se cunosc trei variante cu dimensiuni diferite, materiale diferite și cu deosebiri de execuție între ele.

În ceea ce privește **autorul (mache-tatorul) medaliei**, cred că acesta este opera profesorului de desen decorativ din Iași, Celesti Fabio de la Școala de Arte și Meserii din Iași, pe care soții Emilian îl cunoștea, iar cei ce s-au ocupat de baterea medaliei au fost frații Șaraga din Iași. În anul 1887, s-a mai bătut la Iași o medalie cu toartă, cu prilejul renovării Mitropoliei Moldovei, medalie asemănătoare din punct de vedere al execuției și editată de frații Șaraga. Cred că primul tiraj a fost bătut la Iași, varianta de bronz și argint cu diametrul de 30 mm, ce are și cei doi delfini imprimați, care era semnul de marcă al Băncii Moldovei.

Cum frații Șaraga lucrau cu atelierul lui Nicolae Sternberg, este posibil ca această medalie, dedicată lui Mihai Eminescu, să fie bătută în atelierul acestui meseriaș de elită al Iașului. El a realizat mai multe medalii în atelierul său: medaliile concursurilor de agricultură din 1881, 1882 și 1883, medalia statuii lui Miron Costin din 1888, medalia inaugurării Teatrului Național din Iași din 1896, medalia statuii lui Vasile Alecsandri din 1906 și altele. Medaliile bătute de Sternberg au multe elemente decorative, specifice medaliilor machetate de profesorul Celesti Fabio.

Următoarele tiraje s-au realizat în străinătate și se deosebesc de cele bătute în țară prin faptul că sunt de o calitate superioară, din punct de vedere artistic, detaliile sunt mai fin realizate și scrisul este mai uniform. După calitatea execuției se pot distinge trei variante ale acestei medalii.

Se observă că medalia din bronz are o execuție mai grosolană, literele nu au aceeași grosime (M, I, C, cifra 8) și trăsăturile feței sunt mai puțin reușite (varianta 1). Cele executate în străinătate au chipul poetului ceva mai alungit, literele uniforme, execuție superioară. Această variantă, cred că s-a bătut la Paris. În anul 1889, fiica Corneliei Emilian era studentă la Paris și cum ea se ocupase de strângerea banilor, s-a ocupat și de baterea medaliei la unul din atelierul monetare din Paris.

Data baterii medaliei trebuie să fie după moartea poetului, cel mai devreme sfârșitul anului 1889, dar și în anul următor, pe măsură ce au fost strânse fondurile bănești de pe listele de subscripție. Până la 15 iunie 1889, banii adunați au fost dați lui Eminescu pentru întreținerea sa.

Medalii din argint, varianta 3, cu anou de prindere

Varianta .3

Este posibil, ca după apariția cărții „Proză și versuri”, editată de G. V. Morțun, o parte din banii rămași să fi fost folosiți la realizarea unui anumit tiraj din această medalie, majoritatea banilor fiind folosiți la realizarea bustului lui Eminescu din Botoșani. La Congresul Studențesc ținut la Botoșani, în septembrie 1890, unii studenți au purtat la piept această medalie.

Cât privește anul nașterii lui Mihai Eminescu-1849- inscripționat pe medalie, nu trebuie să surprindă pe nimeni, deoarece această dată de naștere era cunoscută de toți prietenii și apropiații poetului. Dacă junimiștii ar fi realizat medalia ei ar fi consemnat anul 1850, așa cum apare în toate documentele rămase de la „Junimea”, cu toate că poetul a consemnat cu mâna lui în registrul „Junimii” că s-a născut la 20 decembrie 1849 , de Sf. Ignat, la Botoșani.

Datele și ipotezele din acest material, nu avem pretenția că sunt în totalitate exacte, dar vin să clarifice o serie de probleme legate de realizarea primei medalii dedicată lui Mihai Eminescu. Viitorul, sper, că ne va aduce elemente noi cu privire la prima medalie Eminescu și la cei care l-au comemorat astfel pe cel mai iubit poet român, în anul morții sale.

Bibliografie:

1. George Buzdugan, Gh. Niculiță- *Medalii și plachete românești*- Editura Științifică București, 1971
2. Maria Dogaru, Ioan Dogaru- *Eminescu în documente de metal*- Editura pentru Turism-București, 1991
3. Mihai C.V. cornaci, Coriolan Chiricheș- *Eminescu în numismatică*- Editura AXA Botoșani, 2001
4. Andone Cumpătescu- *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*- Editura Junimea Iași, 2002
5. Constantin Mălinaș- *Eminescu în arta medaliei 1871-1989*- Editura GEEA Botoșani, 2009

Privind înapoi, cu nostalgie
GRIGORE VIERU
Harurile, prietenii, alergările,
supărările și neiertările poetului

De când mă țin minte printre scriitori, dar, mai ales, printre lumea vorbitoare de scriitori, despre poetul Grigore Vieru, cel galben ca lămâiul (un vers celebru din poezia *Să văd ce-i face tu*), se tot șoptea că... *n-o va duce prea mult*.

De prin anii ultiorului volum de poezii „Numele tău”, lumea vorbitoare mi-a apărut distinct împărțită în două categorii – una vorbitoare de poezie și alta vorbind de poetul care *n-o va duce prea mult*.

Grigore Vieru ar fi putut de mu-ult s-o lase mai domol, să treacă mai la pas, la pas aproape monumental, să treacă, predilect, pe anumite drumuri, să-și mai tragă sufletul pe la răscruci calculate, lăsându-se contemplat, admirat, vorbit (și în față) de lume. Și toate acestea... ca să-i fie mai ușor posterității la momentul alegerii unei străzi pentru *numele său*, la momentul alegerii unui spațiu, unde un bust al lui Grigore Vieru ar fi înrădăcinat și într-o legendă a *tragerilor de suflet*...

Cel mai *ne-atlet* dintre poeți nu se mai oprește din alergări aproape o jumătate de veac, ghidat de harurile sale spre adrese multiple de instituții, de școli, de mari cancelarii, dar mai ales spre compozitori, muzicieni, dirijori, interpreți de tot felul de muzică, scriitori, profesori, metodiști. Și toate acestea – ca să ajungă *cu plinul* la copii, la școală, mereu la școală, la școlile noastre de tot felul. Din numeroasele colaborări cu foarte multă și diferită lume frumoasă, poetul s-a ales cu valoroase *prietenii de creație*, cu prieteni valoroși: Liviu Damian, Spiridon Vangheli, Eugen Doga, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ion Popescu-Gopo, Ștefan Andronic, Mihai Cimpoi...

Mi se pare că e foarte greu să fii prietenul lui Grigore Vieru, mai ales pe distanță lungă. Prietenii de distanță mică parcă întotdeauna-s mai mulți... *Alergătorul*, mereu alergătorul poet, impune și prietenilor același ritm și bănuie că de pe aici provine și pierderea unora.

Și tot de pe aici apar supărările, iertările și neiertările lui Grigore Vieru.

Am avut norocul să-i admir mai întâi lucrarea, opera, vorbindu-l, recitindu-l, descoperindu-l în anii studentiei mele la Universitatea Alecu

Russo din Bălți, iar apoi să fiu invitat în câteva rânduri *acasă* la poet. Mi-a fost dat să fiu în compania lui Grigore Vieru în repetate rânduri, în diferite *stări de spirit* ale poetului, când l-am descoperit cântându-și foarte plin propriile cântece, când l-am descoperit foarte îndurerat, foarte supărat pe *neînțelegătorii* de tot felul, dar, mai ales, pe unii colegi scriitori, pe unii oameni de alte arte, pe conducătorii uniunii, capitalei, guvernului, republicii...

Despre supărările, iertările și neiertările lui Grigore Vieru se va vorbi și se vor scrie capitole întregi. Diferit se va scrie. Pentru că-i foarte diferită lumea *marmoră* ori *atinsă*, ori *implicată* în aceste judecăți ale poetului, pentru că-s foarte diferite supărările – unele întemeiate, altele mai îndoielnice. Dar întotdeauna provenind dintr-o sinceră indignare pentru *neînțelegerea a câte le avem de făcut în primul rând*. Că de mâncat frățește unul pe altul e un lux, un prea mare lux.

Tatăl nostru la *mărgioara* noastră se zice mai altfel decât la București, îndeosebi *iertă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri*...

Supărările și iertările lui Vieru constituie lecții de supraviețuire, modele de cum trebuie uneori și cum trebuie mai adeseori să te superi ori doar să te întristezi, să nu ierți ori să ierți, dar să nu uiți de câte-i în stare un careva pe care-l considerai *de aproape*.

Grigore Vieru, cel galben ca lămâiul (lămâiul – un mic soare luminător, dar și *acrit* de câte le vede în lumina sa care radiografiază și umbrele de prin unghere) *își duce mult și bine crucea grea de frumuseți lucrătoare, necesare, așteptate* de lumea noastră care nu întotdeauna știe *ce așteaptă, pe cine* cu ce daruri.

Mai alergător, mai împlinit decât în acești ani de la urmă, poetul Grigore Vieru pare că niciodată nu a fost, iar *sufletul și l-a tras* doar printr-un spital ori altul, ca să-și fortifice alergarea. Deși muncile sale, chiar în cei

mai răi ani, l-au răsplătit cu rod, cu roade frumoase...

Mereu le-a împărțit. Precum și acum cu dărnicie o face – de *ziua poetului*.

.Curajul de a face prea multe

Îi datorez lui Mihai Stan aventura și plăcerea de a prezenta și portretiza poeți români din Basarabia în revistă, inclusiv în (deja!) patru ediții ale antologiei propuse tot de domnia sa. În acest context, mă trezesc că citesc și recitesc cărțile colegilor mei poeți *altfel*, căutând să-i văd și cu ochii și receptoarele unui auditoriu mai larg și mai îndepărtat de poligonul basarabean. Angajarea la susținerea rubricii *Poezia ACASĂ* în revista de cultură LITERE din Târgoviște) mă întoarce repetat la poezii buni, oferindu-mi recetiri mai nuanțate și intrări pe altă poartă în lumile autorilor valoroși.

Despre Grigore Vieru, bunăoară, am revenit să încerc *să-l spun* în mai multe rânduri. Și iată-mă din nou despre Grigore Vieru...

„Există două feluri de curaj: unul de a face prea multe în viață, stârnind invidia celorlalți; altul – de a nu face nimic, stârnind disprețul public.” Maximele lui Grigore Vieru îi protejau poezia și stările favorabile acesteia de *cele lumești*, parametrii fizici, spațiul comun, unde își ducea viața și laboratorul ambulant ce era, urmându-i și pe *ceilalți*, dar fiind cu ochii și pe sine, ajuns... personaj. Și ce personaj! Se preta la multă dragoste, la diferite formule de valorificare a operei, iar aceasta... deranja. Publica trei decenii în urmă o replică supărată la stereotipul, nu numai la noi, *ce mai faci?* Și americanul cam tot astfel întreabă: *how are you?* Și italianul: *come stai?* Și rusul: *kak dela?* Cam peste tot întrebarea nu mai presupune un răspuns și nu înseamnă că întrebătorului chiar îi pasă de *ce mai faci?* E un fel de binețe. Avea ureche muzicală poetul și deslușea intonații provocatoare în gurile a tot felul de personaje, care-l abordau cu superlative spectaculoase de tipul: *nici nu-ți imaginezi, maestre, ce faci!*; și *când reușești atâta?* Personajele întrebătoare, iscoditoare fac parte din tagma negrăbiților, celor mereu *într-un cot*, celor mereu la terasă, iar terasa pretinde nuanță sidefie, spațiu protejat de cele ale muritorilor... Vieru nu era naiv – știa prea bine ce face și cât de diferit e percepută multa lui alergare în toate adresele, unde să-și pună la lucru opera. *Știa ce face* la masa de scris ori pe unde i se întâmpla poezia. →

IULIAN FILIP

Făptura mamei

Ușoară, maică, ușoară
C-ai putea să mergi călcând
Pe semînțele ce zboară
Între ceruri și pământ.

În priviri c-un fel de teamă
Fericită totușiești –
Iarba știe cum te cheamă,
Steaua știe ce gândești.

Legământ

Lui Mihai Eminescu

Știu: cândva, la miez de noapte
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Cî să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.

S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dâșșii
Al străvechei slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

Formular

– Numele și prenumele?
– Eu.

– Anul de naștere?
– Cel mai tânăr an:
Când se iubeau
Părinții mei.

– Originea?

– Ar și semăn
Dealul acel din preajma codrilor.
Știu toate doinele.

– Profesiunea?
– Ostenesc în ocna cuvintelor.

– Părinții?
– Am numai mamă.

– Numele mamei?
– Mama.

– Ocupația ei?
– Așteaptă.

– Ai fost supus
Judecății vreodată?

– Am stat niște ani închis:
În sine.

– Rubedenii peste hotare ai?
– Da. Pe tata. Îngropat
În pământ străin. Anul 1945.

Mică baladă

Lui Marin Sorescu

Pe mine
mă iubeau toate femeile.
Mă simțeam puternic și sigur.
Ca Meșterul Manole,
am cutezat
să ridic o construcție
care să dăinuie veșnic.
Am început lucrul
și le-am chemat la mine
pe toate:
pe Maria, pe Ana,
Pe Alexandra, pe Ioana...
Care va ajunge întâi,
Pe-aceea-n perete o voi zidi.
Dar din toate femeile
A venit una singură:
Mama.

– Tu nu m-ai strigat, Fiule?

Pădure, verde pădure

Draga i-a fugit cu altul.
S-a ascuns în codru. Uuu!
El a smuls pădurea toată,
Însă n-a găsit-o, nu.

El a smuls pădurea toată
Și s-o are început.
Și-a arat pădurea toată...
Însă n-a găsit-o, nu.

Semănă pădurea toată,
Din grâu azime-a gătit
Și-o corabie-și cioplise
Din stejarul prăvălit.

Și-o corabie-și cioplise
Și-n amurgul greu, de stânci,
A plecat pe mări, s-o uite,
Clătinat de ape-adânci.

A plecat pe mări, s-o uite –
Dar sub lună, dar sub stea,
Răsărea la loc pădurea,
Iar corabia-nfrunzea.

Joc de familie

Duminică dimineață
Copiii noștri amândoi
Se urcă în pat
Între noi...
Ne scot de pe degete
Palidele inele,
Le duc la ochi
Și se uită la mama și tata
Prin ele.
O, golul rotund al inelelor
Se umple atunci
De văzul copiilor luminos.
Și-n toată lumea
Nu există joc mai frumos.

GRIGORE VIERU

GRIGORE VIERU

→*Știa ce face* la întâlnirile numeroase unde era chemat și așteptat. *Știa ce face* cu compozitorii, interpretii de tot felul de muzică, cu actorii, cu educatorii de grădinițe, cu pedagogii de română, cu regizorii radio, tv... *Știa ce face* când se implica în politică... Cum să ferești opera și lucrarea poetului de acest teatru vechi al lumii, unde *altfelul de a fi* al fiecăruia declanșează spectacolele vechi, în care invidia, he-heee, câte le mai cășunează?

Poetul era aprins și se războia publicistic, făcând replici imediate detractorilor și atacurilor de tot felul și de pe oriunde – colegilor scriitori, conducătorilor de state, oamenilor

politici de la Chișinău, București, Moscova, personalităților influente cu opinii și viziuni ticăloase în raport cu valoarea, talentul, opera înaintașilor, a colegilor, dar și cea proprie, în raport cu problemele strategice ale renașterii naționale...

Așchiile îngândurate, de cele mai dese ori îndurerate, maximele lui Grigore Vieru, surprind tragerile de suflet ale celui mai puțin atlet dintre poeți (dar alergător non-stop, pe distanță lungă), care-și dragostea și aceste bagatele îngândurate între cele două poligoane ale sale, unde oficia poetul și luptătorul (din paginile cărților, publicațiilor, de la microfoanele radioului ori ale televiziunilor, de la manifestări naționale).

Revin cu lectura, ca în cazul marilor adevărați poeți, să recitesc urmele lui Grigore Vieru și mă surprind că selectez, pentru paginile acestea, alte texte decât altădată, poezii și maxime, din care autorul nuantează și-și fortifică spectacular cititoria. Acum, când încerc să nu pun punct, dar să închei aceste gânduri, e exact ziua de naștere a poetului de pe malul Prutului: pe Aleea Clasicilor s-au depus flori, careva a aprins lumânări la cimitir, în diferite școli, la biblioteci, în săli de concerte e pusă la lucru opera poetului, unde aceste fulgerări și radiografieri își au farmecul și locul lor, îngăduind vederea îndureratului poet îngândurat „cu toți codrii lui în zbucium”. Că nu *la liniște* îndeamnă poetul mereu pe drumuri.

VIERU, ACEST PADRE PIO AL NOSTRU!

Ca poet înfiat de scriitorii generației 60 ai secolului trecut, nu pot fi decât preafericit.

Zadarnic ne tot plângem că nu avem munți.

Eu am cunoscut până acum 5 munți invincibili și tutelari: Vatamanu, Mihnea, Teleucă, Vieru și Codru.

Și cunoscându-i aievea, nu în vis, am devenit atât de bogat, încât guvernele și parlamentele toate se pot duce pe veci în vacanță, că n-are cine să-mi amenințe destinul.

Să fii coleg întru Vieru, cel născut într-o zi a dragostei pentru dragostea noastră, e un privilegiu, dragii mei cititori.

Iar el, n-avem încotro, trebuie să recunoaștem, a fost un Poet total exemplar.

A strălucit ca poet al copiilor, a fost un textier remarcabil, un liric al mamei de neîntrecut, un poet al iubitei și femeii prin excelență, un autor de aforisme surprinzătoare, un poet-patriot sau tribun în cheia Goga-Păunescu memorabil, un creator de cântece neuitate, un publicist de temut, un poet religios în linia descendentă Crainic-Gyr-Voiculescu-Alexandru netrecător în evlavii și frumuseți duhovnicești.

Și aici nu e nici pe departe doar meritul său, ci, mai ales, al Întîi Stătorului Divin, în care s-a încrezut și-astfel a izbândit în vecie.

Să scrii despre el e și ușor și greu.

Ușor, pentru că cel mai bine vorbesc despre el chiar cărțile lui.

Greu, pentru că despre cei aleși când vorovim sau scriem trebuie să alegem cu mare grijă cuvintele.

Mi-l aduc aminte în cei 7 ani din 8 ai Festivalului MALURI DE PRUT, în memoriam Ion și Doina Aldea-Teodorovici, când era membru al juriului, și din cauza sa nu-i găseam pe

ceilalți oaspeți sosiți din Iași, Buzău, Pitești, Vaslui, București etc.

Ca să vedeți, Vieru, îmi crea, ironic vorbind, grave de tot probleme...

Pe atunci nu erau telefoane mobile și-i ...prindeam cu mare greu la restaurantul PANIPIT al feciorului Călin, unde poetul, generos din fire precum era, îi ospăta pe frații români cu de toate.

Și tot pe atunci, din considerente fără prea mare importanță, ne-am cam supărat, dar în decembrie 2007, în chiar Ajunul Nașterii Domnului, m-a iertat, îmbrățișându-ne călduros, în biroul poetului Nicolae Dabija, care a fost și un fel de Curte de Apel a scriitorilor.

Acum câțiva ani citesc, intrigat de poetul sublimului și extrem de rafinatul și piosul gânditor Nicolae Fabian, despre pastorul Pio din Italia.

Citesc, îl privesc și mă cutremur.

Din 1918, acesta, până la 1968, când a plecat la Domnul, a purtat în palme și-n tălpi stigmatul lui Iisus.

A purtat rănile mereu sângerânde, acoperite cu mănuși și pânze de protecție temporară.

50 de ani de crucificare în viață!!!

Dragoș Burghilea, Nicolae Băciuț, Lazăr Lădariu, la bustul lui Grigore Vieru din Târgu-Mureș

Nicolae Băciuț, Răzvan Ducan, pr. Gheorghe Nicolae Șincan, acasă la Grigore Vieru, la Pererâta

O, Padre Pio, Padre Pio, citeam despre miracolele sale, priveam Dumnezeirea în ochii și faptele sale și mă-nfioram de tristețea și bucuria dăruite și trăite de el cu devotament.

Nicio clipă n-a catadicsit să renunțe!

Nicio secundă nu l-a supărat pe Iisus, ce i s-a arătat printr-o mare vâlvătaie de foc pe cerul lui 1918.

Iată că Vieru, dragii mei, ca poet, a fost și el predestinat nouă pentru un timp etern. Însă pentru această nobilă, dar și durută povară, a trebuit, precum Padre Pio, să se jertfească.

Da, lui Vieru nu i-au sângerat palmele și tălpile, ca lui Iisus. Ca lui Padre Pio.

Lui Vieru i-a sângerat mereu inima! Și el a purtat-o totdeauna ascunsă sub cămașă, să nu se laude cu aceasta, și ea, inima, a sângerat mai mult pentru noi decât pentru el, de aceea Vieru a luat și-ntr-o zi a murit tot de inimă.

Uneori îmi place să ascult un cântec în franceză, de-al lui Herve Vilard, despre o Veneție pentru eternitate.

Și-mi zic: N-avem noi nevoie 1000 de ani de Veneții de împrumut.

Noi avem Veneția noastră, dragii mei, care va rămâne pentru toată românimea, cel puțin, Vieru.

Da, da, Grigore Vieru.

Acest Padre Pio al nostru!

TRAIAN VASILCĂU

LEO BUTNARU - 75!

SIMBIOZE ROMÂNEȘTI ÎN
CONCORDANȚĂ CU SUFLUL
ȘI PULSUL GENERAL-
EUROPEAN*

– Care a fost momentul în care ați
avut primul contact cu literatura /
poezia?

– Odată ce basmele, poezia obiceiurilor populare, a sărbătorilor de iarnă, folclorul oral în general, sunt considerate și, pe drept cuvânt, literatură, înseamnă că acel contact s-a întâmplat de când mă țin minte, de când am primele amintiri. Dar nu este exclus minunea/taina (...împărtășaniei cu literatură) să se fi întâmplat mai de demult, deoarece cântecele de leagăn țin și ele de folclor, de arta rostirii și a scrisului, iar melodiile de liului intră, probabil, în conștiința încă... inconștientă a copilului, chiar din primele sale zile, săptămâni, luni de viață pământească.

Așa se face că și până astăzi îmi răsună în... amintiri acele prime secvențe de literatură incipientă, pură, care mi-au aureolat copilăria, fie îmbietoarele vorbe rostite cumva... artistic ale părinților sau ale bunicii Catina, în seama căreia rămâneam, când mama și tata erau plecați de acasă: „Tăpușele, tăpușele, mititele, frumușele!”, „Huța, huța cu căruța până la lelea Măriuța”, „Gâd, gâd, gâdilici, gâdilici tot pe-aici!”, „Crenguță, dă-mă huța!”, „Lună nouă, lună nouă, taie pâinea-n două, ia-ți și ție, dă-mi și mie!”, „Joacă bine, Moș Martine, că-ți dau pâine și măslină”, „Jepuraș cu coada scurtă, a venit și el la nuntă, s-a așezat în capul mesei și a mâncat turat miresei”, „Melc, melc codobelc, scoate coarne bourești!”, „Cocostârc, stârc, n-ai văzut pe lelea-n târg?”, „Susai, susai, fă-te dulce, că te tai!”, „Aurăș, păcuraș, scoate apa din urechi!”, „Cioară, cioară, cu făina-n poală, n-ați un dinte de os și-mi dă altul de oțel!”, „Vine moșu’ de la vie cu cireșe-n pălărie”... – Să vedeți – și să auziți! – deloc puțin folclor, poezie sadea ne-a pigmentat intrarea în lume!... Îți spun asta în românește, fiind sigur că există analogii și în folclorul bulgar, pe care le poți utiliza aici. În genere, copilăria mi se pare vârsta cea mai... internațională!

Da, e multă literatură, poezie adevărată în/ din acea epocă în care, odată în viață, cum s-ar spune, îți este dat să fii mai mult decât om – să fii Copil! Cel care, în genialitatea lui de până la 3 ani, deprinde, învață, însușește, în mare, lumea: se zice că, până la 36 de luni de

existență, pruncul „acaparează” cu aviditate, cu nesaț cam 60 la sută din toată știința care-i va fi necesară în viața de om matur.

Apoi mai era și o literatură nescrisă, nerostită, care îmi oferea mai mult spațiu, mai multă acțiune, mai multă aventură, mai mult bine și frumos! – ea se întâmpla din abundență pe tavanul iatacului în care îmi aveam patul – pe ecranul de var al aceluia dreptunghi de sus fantezia și-a proiectat miile de filme! O, cinemateca mea de aur!... Cinemateca fanteziei și viselor copilăriei!... Iar, precum se știe, și „cinematografia” are la bază un scenariu, un fel de literatură... Aveau multă literatură în ele – teme, subiecte, dialoguri etc. – și jocurile copilăriei noastre, nu? Erau și ele niște scenarii sau mici piese în care noi, găgălicii, eram și autori, și personaje. Dar parcă nu erau impregnate, să zic, de literatură și șezătorile celor vârstnici, la care, până să ne prindă somnul, asistam și noi, copiii? În mare, conform... literaturii, dramaturgiei, se desfășurau și horele, nunțile, cumetriile, înmormântările din satele copilăriei noastre.

Apoi a fost ziua oficială, în care am pornit la cartea – carte: 1 septembrie a anului 1955 când, cu nesigurile învățăminte ale propriei mele experiențe de viață, venisem în fața celor dintâi pripoare ale științei de carte... conștiente, nu așa, la întâmplare, din pretutindena liberală și liberei infantilități; trepte pe care, mai întâi, încerci să salți, după care învățătorul te îndeamnă să le asaltezi.

Prin urmare, mamele și tații, țărani crescători de pâine, își încredințau odraslele învățătorilor, meniți a fi crescători de oameni.

Deci, primul contact cu literatura scrisă mi l-a asigurat chiar Abecedarul care, și azi, prin consecințe directe sau implicite, are darul să rămână un bun curent, la zi. De acolo pornea scrisul, cititul! Țin minte cum, sub creionul meu – așa se începea atunci, cu mina bine ascuțită, nu cu stiloul (până la pix nu se ajunsese; pur și simplu, atare unealtă încă nu fusese inventată) – fixam, urmăream cu atenție de ceasornicar acele câteva clipe în care litera pe care o încondeiam era un fel de... desen animat dat ralanti. Da, caligrafierea unei litere – cel mai scurt film de desen animat, căruia tu, copilul, îi ești regizorul, făptuitorul.

Sigur că îmi amintesc, în unele cazuri – foarte explicit, de primele cărți pe care le-am citit deja... nițel școlit: „Ghiocel-voinicel”, „La balul coțofenelor”, „Andrieș”, „Prinț și cerșetor” de Mark Twen. Citisem Kojubinski – o proză despre filoxeră în Basarabia („Pe cuptor” – tot el), „Motanul încălțat” de Jukovski, „Cetatea albă”, „Golgota”, „Nicoară Potocoavă” de Sadoveanu, ceva din Brovka, „Păsări aptere” (Lațis), Gorki (nu mai țin minte ce anume), „Ciuk și Ghek”, fabule de Krilov, Donici, Ostrovski (Nikolai; peste ani, aveam să aflu că romanul „Așa s-a călît oțelul” este „istoria succesului unui handicapat...” Crudă definiție!...)... Iar în bibliotecă, deja personală, intraseră și două volume de versuri, piese și vodeviluri ale lui Vasile Alecsandri, „Istoria ieroglică” a lui Dimitrie Cantemir (mda, nu prea pentru priceperea lui Lică cel de 8-9 ani), pe care tatăl, ca mecanizator, le primise premiu. Cărțile erau editate superb, în imitație piele, cu ornamente în relief. Adică, primele cărți mi-au consolidat contactul cu literatura, chiar relațiile cu ea.

– **Va rog sa ne povestit pe scurt despre cariera Dvs de scriitor de până în prezent – debut, premii etc.**

– Autorii primului meu volum de bibliografie, apărut în anul 1998 (al doilea, 2005), inițial își anunțaseră ambiția de-a înre-gistra cam tot ce a publicat cel ce-ți vorbește, de la primele până la cele mai recente texte ale sale. Însă zeci de titluri au rămas în afara celor 160 de pagini de „contabilitate” biografică, printre ele fiind și 3-4 articole – primele – pe care, prin 1963, pare-se, le acceptase ziarul raional din Sângerei. Respectivile file de „jurnalistică” erau niște relatări oarecare despre unele întâmplări din comuna mea de baștină. Însă primele versuri le-am scris la Chișinău, prin 1964; eram elev la școala medie „Ion Creangă”. Iar la începutul anului 1967, mi-au fost →

OGNEAN STAMBOLIEV

publicate și primele versuri, în ziarul republican Tinerimea Moldovei. În luna iunie a aceluiași an, la Chișinău, am participat la un colocviu al tinerilor scriitori, unde sosisem direct de la balul de absolvire... După aceea, studentul ce eram, publicam în ziarele și revistele Cultura, Moldova, în aceeași Tinerimea Moldovei. Scriu și primele nuvelete cărora, din varii motive, le amân publicarea, până ajung să le pierd prin căminele studențești sau, pur și simplu, mă dezic de ele.

Am editat circa o sută de cărți, ceva mai puțin de jumătate din ele fiind traduceri. Iar pentru a fi laconic și concomitent, pentru a se înțelege, implicit, un răspuns mai amplu, pot spune că, printr-o împrejurare imprevizibilă și benefică, am ajuns să-mi reeditez creația în colecția „Opera omnia”, la Iași, unde deja am publicat antologiile personale: „Poeme din secolele XX–XXI”, „Proze din secolele XX–XXI”, „Eseuri din secolele XX–XXI”, „Interviuri din secolele XX–XXI” (astea, pe care le-am acordat eu; cele pe care le-am luat eu altor colegi, mulți din ei – iluștri în contextul literaturii române, le-am publicat în cinci cărți aparte). Plus „Traduceri din secolele XX–XXI”, în care am adunat textele pe care le-am românizat timp de peste patru decenii din autori din 36 de țări, inclusiv de unii din Bulgaria.

– Vă rog să vă referiți la poezii de la care ați învățat anumite lucruri.

– Aș putea spune că sunt coleg de destin literar cu Mircea Dinescu care spunea că a învățat să scrie poezii citind proză de Caragiale și comentarii critice la poezia modernă. În tinerețe, eu citeam altceva decât Caragiale. Într-o enumerare restrictivă, aș aminti de Tolstoi, Dostoievski, Gogol, Bunin și Șklovski. Ei bine, citind în original, adică, începusem a pricepe că diferența între un Maiakovski (post-futurist) și Mandelștam sau Esenin ar fi cam cea dintre un tam-tam (revoluționar!), o mandolină sau balalaică. (În cazul lui Mandelștam, s-ar potrivi și vioara ori pianul, iar în cel al lui Esenin – armonica, bine-înțele...) Începând cu 1967, când devin student, cântă-tatea de eseistică și critică literară pe care am citit-o a fost copleșitoare (revista Secolul 20!). Deopotrivă cu poezia, „devorată” și ea în cantități apreciabile. Pe atunci, la București apărea celebra colecție editorială „Luceafărul”, dar și altele, de-a dreptul renumite: „Cele mai frumoase poezii”, „Poesis”, „Orfeu”. Spre exemplu, „Poesis” dădea mari autori universali, cum ar fi Ruben Dario, Bertolt Brecht, Paul Celan, Arthur Rimbaud, Emily Dickinson, Eugenio Montale...

Și totuși, aș îndrăzni să cred că stilul tinereților mele s-a orientat, cvasiconștient, spre poezia spaniolului Juan Ramon Jimenes și spre cea a lui Paul Celan. Nu i-aș exclude din prim-planul preferințelor nici pe Desnos, Vallejo, Cvasimodo, Ritsos, Apolinaille ori B. Fundo-ianu. Iar o anumită „mutație” sau, poate, completare, a pledoariilor mi s-a întâmplat după ce am cunoscut modernismul rus, în special pe cubofuturistul Velimir Hlebnikov, din care, peste ani, am și tradus, și studiile lui Viktor Șklovski. Menționez cu acribie aceste detalii, pentru că, la sfârșitul anului '69, în capitala Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a fost interzisă realizarea cărții românești și abonarea la presa din dreapta Prutului. În acea „foarte democratică” URSS, românii transpuși fuseseră închiși într-un fel de rezervație, precum indienii din preriile americane. Însă marea poezie, marii autori trec prin orice impedimente, ajungând la cel care îi caută, îi așteaptă, îi venerează.

– Activitatea Dvs de scriitor este legată de celebra Avangarda rusească. De ce? Cu ce Va impresionat ea atât de mult?

– Dragă Ognian Stamboliev, cu această întrebare îmi oferi șansa să continui răspunsul de mai sus, amintind că din fascinanta literatură a avangardismului rus am editat în România mai multe antologii de gen: poezia, proza, dramaturgia, manifestele; apoi o antologie intitulată „Avangarda – jertfa Gulagului”, în care am inserat pagini din creația a 52 de poeți ruși care au murit în

lagărele staliniste de concentrare sau au trecut prin ele, supraviețuind ca prin minune. Am publicat antologii și cărți aparte din celebri autori, cum ar fi Velimir Hlebnikov, Vladimir Maiakovski, Leonid Dobčicin (proză), Marina Țvetaeva, Osip Mandelștam, Aleksei Krucionih, Nina Habias, unii cu câte 2-3 volume, apărute la București sau Iași, Constanța sau Nădlac. Apoi antologia „100 de poeți ai avangardei ruse”. Își așteaptă momentul editării cărțile lui Boris Pasternak, Annei Ahmatova, Tatianei Veciorka, Iuri Poplavski etc., etc.

Cum s-a întâmplat apropierea mea de avangarda rusească?... Pe la 14-15 ani, deprinsesem ceva rusește. Și uite așa, ca din senin, mă pomenesc ispitit de dorința de a traduce un poem de Serghei Esenin – „Beriozka” („Mesteacănu”). Mi se părea simplu, dar, trebuie să recunosc, nu mi-a ieșit pasiența. La acea vreme, la țară, nu dispuneam barem de un dicționar rus-român. Pe atunci, nu eram la curent că, provizoriu, și Esenin se încadraseră avangardei literare, împreună cu Anatoli Mariengof lansând, în 1914, manifestul imagismului.

Iar când am devenit student la jurnalism și filologie, împreună cu unii colegi recitam, sacadat, din metaforele futuriste ale lui Maiakovski:

*На чешуе жестяной рыбы
прочел я зовы новых губ.*

А вы

*ноктюрн сыграть
могли бы*

на флейте водосточных труб?

Aceste și alte versuri pe care aveam să le traduc peste aproape patruzeci de ani:

*Pe solzii peștelui, lucios, de tablă
am citit chemări de buze diafane.*

Dar voi

*nocturne ați putea cânta
la flautul*

întelzelor burlane?

Apoi, prin 1967, unele memorii despre avangardă și avangardiști le-am citit în cartea lui Valentin Kataev „Trava zabvenia” („Iarba uitării”). La acea vreme, și revista „Secolul 20” publicase texte despre și din avangardele europene... Cam de pe acolo, de pe atunci a pornit atașamentul meu pentru fenomenologia novatoare, nonconformistă, verbocreatoare a avangardismului.

Dar, în mod concludiv, ar fi de constatat că motivațiile necesității avangardei în preocupările tale, în destinul tău le identifici prin intuiții, lecturi, studiu, empatie, în retro(per)spectivele istorice, dar, ce este important de reținut, le sesizezi și în prezentul propriilor atitudini și predispoziții creatoare, →

Да ограбиш Пикасо * „Jefuindu-l pe Picasso” ed Avangardprint, Bulgaria

preferințe și atașamente artistice afine autorilor, lumii de până la tine. Implicit... explicit vorbind, eu sunt dintre cei care cred în validitatea percepției, modului-metodei (ambele la plural) de a crea și în contemporaneitatea noastră în spiritul (și spectrul) novatoarelor stilistici imprevizibile, surprinzătoare. În genere, avangarda mi se pare a fi dinamica necesară unei perpetui contemporaneizări a conștiinței și creativității umane.

– **Traduceți din mai multe limbi. Ce ne puteți spune despre arta traducerii?**

– Cred că am teoretizat suficient de mult despre arta traducerii în unele eseuri inspirate de această temă, iar, rezumativ, ce aș putea spune? Să-mi încep și eu răspunsul cu o întrebare: Ce ar fi traducerea, artă sau meșteșug? E o întrebare ce suscită și astăzi tot alte și alte răspunsuri, unele dintre ele fiind pur și simplu poetice, bazate pe comparații in-geoase sau pe paradoxuri. Cineva susținuse că a citi poezia în traducere ar fi de parcă a-i săruta o femeie printr-un voal. Sau că e un sărut mai... rece, mai insensibil, prin sticlă. Sau, ca să rămănem la doamne, s-a emis părerea că traducerea ar fi ca fe-meia: dacă e fidelă, nu e frumoasă, iar dacă e frumoasă, nu e fi-delă. Cercetându-i-se descendența literară, s-a afirmat că o traduce-reușită ar fi mai curând sora decât fiica originalului, deoarece și una și cealaltă acced spre o singură idee transcendentală care ar fi adevărata mamă a ambelor. Există și constatări eminent... artistice, cu evidente calități literare, atunci când se afirmă, să zicem, că traducerea ar semăna cu ornamentul de pe cealaltă parte a broderiilor pe canava ori că nu ar fi decât o gravură, colo-ritul rămânând ceva de nereprodus. Apoi, unele asocia-țiile mai dure, aproximându-se că traducerea ar fi „un atac armat cu condeiul” sau un duel fatal în urma căruia este înfrânt ori cel care traduce, ori cel tradus. „Mai aproape de te-mă”, s-a afirmat că traducerea nu e decât un comentariu sau că nu ar fi, de fapt, o operă, ci doar o cale spre operă.

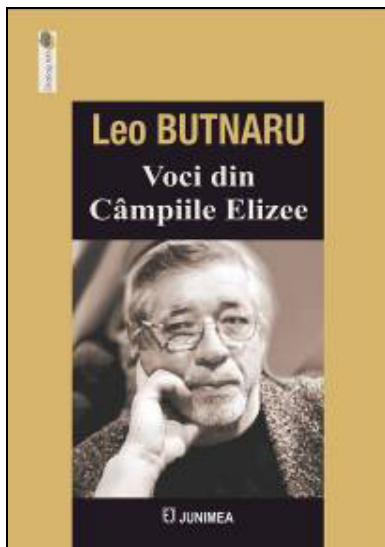
Iar eu sunt de partea celor care concep traducerea ca aparținând organic procesului literar propriu-zis, fiindcă și ea presupune actul de creație. Este creație în limbaj, prin limbaj, un proces constructiv în baza unui proiect – cel al originalului. Ca și cum s-ar realiza un fenomen/ eveniment artis-tic paralel și, parcă, totuși același, însă fiind definitiv exclus cazul ideal când originalul s-ar vedea „în oglindă” în altă limbă, putându-se contempla pe sine însuși ca

mărime valorică egală, „din-colo”. În principiu, sarcina traducătorului e de a transmuta, cu cât mai puține pierderi, armonia, frumusețea, tensiunea semantică, mesajul ideatic, plasticitatea metaforică, fiorul liric – în aria altui sistem lingvistic. Deci, sub oricare aspect teoretic sau practic ar fi cercetată traducerea, ea trebuie înțeleasă drept depășire a limitelor printr-un act de coparticipare a unui coautor la plasarea creatoare a operei unui coleg într-un alt mediu, în atenția altor cititori, toate astea însemnând extinderea ariei de viabilitate și influență a creației respective. Când traduci, e ca și cum ai fi implicat într-un atașament față de opera ce te-a atras, te-a convins, determinându-te s-o replăsmuiești în limba națiunii (și... noțiunii!) tale. E un legământ, tacit și implicit, cu un camarad de strădanie creatoare. De nu este așa, tra-ducătorul ajunge – precum s-a tot spus italienește, și nu numai – „traditore”.

– **Jean Paul Sartre spunea: Trebuie să cream, să reflectăm sau să descoperim? Dumneavoastră ca poet, ce preferați?**

– Consider că, în actul plămuirii artistice, există o simbioză, ce reiese tocmai din concomitența și „conlucrarea” creației, reflecției, descoperirii. Fiecare din astea, nu pot exista separat, autonom, când e vorba de nașterea artei din spuma eternității, dar și a marelui mister al ființării umane. Misterul existenței cu componenta sa obligatorie: angajare în conlucrare cu opera ziditoare a naturii, a cosmosului. La dimensiuni infime, omul este calfa creatoare a Marelui Creator. Infimă, dar, totuși, existentă.

– **Credeți că Subconștientul lucrează în Poezie?**

– Este incertitudinea cea mai... certă, este subiectivitatea cea mai... obiectivă că poezia apare la suprafața conștientului pe aripile inconștientului. Eu sunt dintre cei (puțini, mulți?) care mai cred în inspirație. Sunt în stare să mă mir ca pentru prima oară la a mia apariție a unei sau altei poezii așa, ca din senin, ca din neant, ca din mister! Deoarece, după o astfel de înfățișare a unui poem, ad hoc, de stai și meditezi puțin, îți dai seama cu siguranță că, acum câteva clipe, tu nici bănuiai că porți în adâncurile firii tale acel poem. În adâncurile tale ca ceea ce numim inconștient.

– **Va simțiți legat de generația Dvs în poezie?**

– La începuturile afirmării unui sau altui grup de tineri scriitori, aceștia se simt făcând parte dintr-o „structură” biologică, dar și spirituală, căreia i se spune generație. Și eu am fost într-o grupare relativ omogenă, unită cât de cât, lansată încă la cenaclurile „Eminescu” de la Universitatea din Chișinău și „Luceafărul” de la ziarul „Tinerimea Moldovei”. Ne înțelegeam, ne susțineam reciproc, îndârjindu-ne să nu facem concesii banalității. Nu doream să ne împăcăm cu gândul de a ne lăsa răpuși de nenorocosul circuit de piedici, pus la cale de supraveghetorii lipsiți de cultură și de elementară omenie, și asta ne ținea oarecum inimă lângă inimă. Apoi nimbul biologic și cel de creație al generației a prins a se segmenta, lucru ce nu mi se pare tragic, ci firesc. Am început să ne căutăm nu numaidecât colegi de generație, ci de formație.

Iar ca să fiu ceva mai personal, pot spune că mă consider a face parte din generația Iluziei necesare (am publicat o carte, la Iași, apoi o antologie cu acest titlu, la editura „Eminescu” din București). Din această generație... fără frontiere au făcut, fac și vor face parte mulțimi întregi de scriitori... singulari, personalizați. Pentru că de ce n-am cădea de acord cu cei care apreciază scriitorul din punctul de vedere al particularităților acestuia, nu din cel al așa-ziselor generații; scriitorul ca personalitate, în afara școlilor, curentelor? Poate că indiferent de acestea sau în pofida lor, scriitorul drept conștiință și talent irepetabile.

Apoi, ca și mulți colegi care au astăzi între 20 și 90 de ani, aș fi, și sunt chiar, un scriitor trans-regimistic, care a trăit și trăiește în diverse regimuri politice, sociale, unul al cen-zurii, altul al liber-tății. Cu alte cuvinte, noi, cei între 20 și 90 de ani, am fi niște euribionți – organisme ce suportă mari →

variații ale condițiilor de mediu (social). Statornicia, însă, mi-o văd în modul de-a exista ca persoană ce scrie literatură.

– Sub jugul sovietic Moldova a fost separata de România și Europa... Ce credeți despre poezia tânăra din Moldova? Pe cine ați putea aminti din reprezentanții ei?

– Mă bucur pentru mai tinerii mei colegi care, de mai mulți ani deja, au fost remarcați și apreciați pentru talentul lor ingenios, creator, de a schimba ceva din paradigma prozodică panromânească. Au remarcat-o exegeți, mai în vârstă, mai tineri, de la București și Cluj, Iași și Timișoara, etc. S-a vorbit și se vorbește despre suflul altfelului introdus în poezia română din autorii din stânga Prutului, cum ar fi Emilian Galaicu-Păun, Vasile Gârneț, Mihail Vakulovski, Dumitru Crudu, alții. Un alt argument forte: anul acesta, în urma unei concurențe general-românești, Premiul Național pentru debut i-a fost acordat tânărului poet din Chișinău Anatol Grosu. Iar Maria Pilchin din, tot din stânga Prutului, a câștigat cea mai mare distincție a concursului tradițional panromânesc „Porni Luceafărul” de la Botoșani.

– Ați tipărit multe cărți. Care vă e totuși cea mai dragă? Nu cât să mizați totul pe ea, ci cât să vă regăsiți cel mai mult în ea ca suflet și existență.

– Ar fi greu să aleg o singură carte, deoarece am volume la care țin și care consider că mă reprezintă nu numai în poezie, ci și în proză, în eseu. Prin urmare, hai să dau câteva titluri din întregul... Leo Butnaru: „Iluzia necesară” (prima carte de poeme pe care mi-a publicat-o o editură din România, în 1993), „Gladiatorul de destine” (de asemenea poeme); proză – romanul memorialistic „Copil la ruși” și volumul de nuvele „Ruleta românească”; eseuri – „A opta zi”. Dar, sigur, aș putea trece și în arilele jurnalelor, interviurilor, traducerilor, unde de asemenea am cărți la care țin mult.

– Ce muzică vă place? Care e compozitorul dvs. preferat?

– Nu poți să nu amintești de Beethoven sau Mozart, Enescu sau Chopin... Dar și de genialul estonian Arvo Part, de „Spiegel im Spiegel” a lui. Mereu mă cheamă spre el jazzul, univers muzical infinit. Am scris despre el, inclusiv poeme. Am tradus și poemele inspirate de jazz ale avangardistului Valentin Parnah. Ascult și muzica de estradă, în special cea italiană și franceză, plus ceva latinoamericană. Retro românească. Uneori, dar mai rar,

muzica populară (folclor). Dar și ea, firește.

Însă cine poate mărturisii, aminti cât de cât echitabil omagiul său pe care ar vrea să-l aducă atât și atât mari compozitori ai lumii?!

– Ce citiți acum cu plăcere? Ce scrieți acum cu plăcere?

– Lecturile sunt diverse și relativ multe. Cărți tradiționale, de hârtie, cărora, astăzi, li se adaugă și „suratele” lor audio, care îți înlesnește deloc ușoara muncă a unei lecturi atente, creatoare. Și într-un domeniu/ compartiment și în celălalt de lectură (ca formă), sunt în momentul unor relecturi, la fel de captivante și antrenante, de parcă acele cărți le-aș citi pentru prima oară. Din prozatori (audio): Dostoievski, Cehov, Viktor Erofeev, Kobo Abe. Poezie (aici, numai varianta cărții paper): Fernando Pessoa (în românește, dar și în rusește), poezia contemporană americană (am la îndemână câteva antologii), poezia franceză și italiană și, bineînțeles, avangarda, poezia rusă în general. Esu – Marcel Raymond, „De la Baudelaire la suprarealism”, Hans Robert Jauss, „Experiența estetică și hermeneutica literară”. Plus Umberto Eco, inclusiv a treia sau a patra recitare a „Operei deschise”. Apoi țin să mai adaug că, azi, prin minunea internetului, care ne deschide atâtea posibilități de informare și instruire, găsesc și vizionez multe filme excelente, care au la bază opere literare celebre din întreaga lume. Cititorul și cinefilul din mine se împacă de minune, colaborează.

În ce privește ce scriu cu plăcere... Sunt un scriitor liber profesionist și nu scriu decât din plăcere, ceea ce-mi creează plăcere. Permanent, rămân în fidelă legătură cu poezia. Aș dori să revin la volumul de proză abandonat, din motivul că unele fericite întâmplări editoriale m-au solicitat pe mai mult timp pentru redactarea finală a unor cărți sau antologii, care au apărut sau sunt pe cale să apară. Scrise în anii trecuți, ele și-au așteptat, răbdător, momentul apariției pe lume, moment care, iată, a venit. Duc spre final fantastica „Panoramă a poeziei avangardei ruse”, care cuprinde peste 200 de autori și ar trebui să apară în 4 volume sau, dacă editorul e ambițios, în unul singur, monumental.

– Spuneți-mi, vă rog, un loc în Chișinău pe care îl iubiți mult. Un trotuar, o stradă, un gang de casă etc.

– În primul rând, de ani și ani, aproape zilnic, eu fac o plimbare de circa cinci kilometri, având ca traseu străzile Sadoveanu (pe care locuiesc),

Alecu Russo, bulevardul Mircea cel Bătrân, cu biblioteca „Transilvania”, unde circa două decenii am ținut cenaclul literar-artistic „Perpetuum”, stada Igor Vieru, amonte, casa.

Despre alt spațiu îndrăgît din Chișinău am mai vorbit. În tinerețe, era, indiscutabil, lacul de la Valea Morilor, pe atunci numit al comsomoliștilor. De mult nu am mai fost pe acolo. Azi însă, aș aminti de un tetragon, în cuprinsul căruia se află, concentrată, cea mai mare parte a culturii, arhitecturii (demnă de atenție), frumuseții parcurilor, etcetera. S-o începem de la intersecția străzilor București și Creangă, coborând spre bulevardul Ștefan cel Mare, până la strada Alexandru cel Bun, apoi, în lungul acesteia, până la strada Maria Cebotari și, iar în sus, – până la strada București. În acest spațiu se află câteva teatre dramatice, biblioteci, printre care – cea națională și cea municipală, o universitate, Sala cu Orgă, Teatrul de Operă și Balet, monumentul lui Ștefan cel Mare, Piața Marii Adunări Naționale, palate, Aleea Clasicilor, câteva biserici, muzee și multe altele. Chișinăul merită dragostea noastră.

– Credeți că într-o zi Moldova se va uni definitiv cu România?

– Din câte înțeleg eu, astăzi, statul național își modifică aspectele sale, și structurale, și spirituale. Mă gândesc la globalizare, la internaționalizarea inevitabile. În cadrul Uniunii Europene, România și Bulgaria sunt deja altfel de Românie și Bulgarii, față de cele de până la intrarea lor în această comuniune de state. Ele au „cedat” ceva din rigorile statului eminentamente românesc sau bulgăresc, primind altceva, care le face, ca state, mai deschise către lume, mai românesceuropeienesc, bulgăresceuropeienesc. Astfel, fiind, în fond, aceeași națiune, aripile românești de pe o parte și cealaltă a râului Prut, în Europa Unită, vor trebui să bată în același ritm, concomitent înălțându-se cu celelalte păsări-state, păsări-patrii, respectând legitățile stolului. Plus că, sub aspect spiritual, inclusiv literar, între România și Moldova s-a reconstituit deja același spațiu entropic, bazat pe istorie, tradiție, dar și pe contemporaneitate. E o simbioză în deplină concordantă cu suflul și pulsul general-european.

***Dialogul a fost prilejuit de apariția în limba bulgară a antologiei de poezie a lui Leo Butnaru „Jefuindu-l pe Picasso”, premiată la Salonul cărții, Chișinău**

Liviu Rebreanu

CRĂIȘORUL HORIA

Revizuirea dosarului critic
(IV)

Asumându-și destinul christic, Horia primește "investitură divină". La pornirea răscoalei săvârșește un adevărat ritual de consacrare (9) cf. Liviu Malița). Horia vine la preotul Gheorghită pentru spovedanie Cuminicare. La sfârșitul ritualului „se simți curat și înălțat” și sărutând mâna preotului „plecă cu inima oțelită. În mijlocul iobăgimii venită la chemarea sa, Horia apare asemeni Arhanghelului Mihail, pe cal alb, cu sumanul alb ca o mantie crăiască, înconjurat de călăreți cu sulite.

În spatele acestei imagini de personaj mitic, întrezărim omul politic. Horia gândește și acționează ca ideolog și strateg al răscoalei. Iată crampeie din discuțiile cu Cloșcuț: „Trebuie chibzuit și cumpătat bine, frate Cloșcuț!”; „Și de multe ori și-a pus întrebarea: ce-ar fi dacă ar veni vremea și ce-ar trebui să facă?”; „oamenii se aprind iute, dar și iute se lasă. Obida de veacuri a mucegăit sufletele și a tocit îndrăzneala. Mulțimea fără cap e neputincioasă”: Horia „știa că singură, că de la sine numai să respingă batjocura ori să dobândească legea, mulțimea iobăgească nu se va scula, oricât ar încerca el și alții s-o îmbărbăteze. Îi trebuia o momeală, nu cuvânt fermecat sau un semn deosebit care să scoale în picioare lumea.” Tocmai de aceea a născocit „poruncile împăratului pe care le purta în traista ce o purta pe umăr ca pe o povară. Cunoscător al psihologiei maselor, Horia o manipulează în numele idealului de libertate și dreptate. În acest scop inventează „poruncile împărătești”. Acesta privindu-l în ochi, i-ar fi spus: „Tut ihr das!, adică pe românește : „Faceți voi treaba asta și pe urmă lăsați pe mine!”

Strateg, privind la răsculații porniți anarhic la acte de răzbunare pe nemeși și slugile lor, Horia cugetă: „Era mulțumit de avântul oamenilor , dar socotea că, pentru a ajunge la izbândă, trebuie negreșit hotărâtă o rânduială. Dacă fiecare va face după capul său, curând de tot și chiar înainte de-a fi putut dobândi ceva, curajul se va stinge și sufletele ostenite în zadar vor fi lesne întoarse la jugul

suferinței [...] Înainte de a merge mai departe rânduiala trebuie făcută”. În tot cursul răscoalei, Horia, conștiință lucidă e frământat de drama-tice întrebări privind soarta răscoalei

Pentru a duce mai departe narațiunea și a întregi portretul protagonistului, scriitorul introduce retrospectiva biografică a acestuia: “Fiincă se născuse între Crăciun și Anul Nou, popa îl botezase Vasile, dar în casă îi ziceau Ursu, ca prin farmevul numelui să-i dea mai multă putere de viață. Ursu i-a zis pe urmă toată lumea, până și împăratul. Pe maică-sa a pierdut-o când era de zece ani, nu și-o amintea decât ca o frumusețe vestită în tot cuprinsul Munților Apuseni. [...]. Om bun ca tatăl său nu s-a mai pomenit în Albac.L-a plâns tot satul când l-a omorât pădurea.” Când a rămas orfan avea nouăsprezece ani. Toate nemurile au vrut să-l însoare, însă el s-a împotrivit. “Sufletul lui era plin de doruri nelămurite.” Horia “Învățase bine meșteșugul de vâsar. Cofele, ciubarele, donițele, furcile de tors pe care le lucra dânsul erau cele mai frumoase de se minunau oamenii cum poate să le facă , cum se minunau de altfel și de doinele lui, cântate cu atâta inimă și glas așa de dulce că l-au și poreclit Horia.” Horia are origine și însușiri de personaj de mit.

“Îi plăcea să cunoască lumea și oamenii. Pleca cu vâsăria lui prin lume. Cutureierând țara, „ajunse să fie iubit prin toate părțile românești, iar în sufletul lui să se adune toate durerile și bucuriile celor mulți obidiți.”

Pentru înțirgirea imaginii eroului său, Rebreanu introduce, în textul romanului, premergător execuției, extra-se din documente istorice: “Testamentul lui Ursu necula, zis horia” și textul Sentinței de condamnare la moarte a lui Horia și Cloșca.

Scriitorul își construiește personajul pe baza a două modele : modelul christic și modelul eroic, amândouă având în comun ideea jertfei. Dar miza romanului nu e nici cea creștină a lui Iisus, nici cea eroică a personajului de epopee, ci condiția de personaj de tragedie. Romanului I s-a reproșat că-l lipsește suflul epic de epopee. În epopee eroul visează numai fapte eroice, el nu cunoaște și nu trece prin momente de îndoială, de frică, de tensiunea problematică, e convins de victorie. Or, Rebreanu a urmărit în

romanul său nu o evocare epopeică a răscoalei iobagilor ci finalul ei tragic și crearea unui personaj tragic și problematic. Pentru Horia “odată ce se aruncase zarul, soarta lui și a tuturor era hotărâtă.” Vina lui tragică constă în faptul că s-a ridicat împotriva unei puteri supreme, pentru fapta lui fiind pedepsit printr-o moarte crâncenă.

Prin cunoașterea rațională a realității istorice, prin frământările și îndoielile pe care le trăiește, prin sentimentul și conștiința faptelor sale, prin gândirea și acțiunea de om politic , prin credința în idealul căruia i s-a dedicat, în fine , prin destinul său tragic, asumat, Horia este, fără tăgadă un personaj modern. Prin acest personaj Rebreanu depășește modelul caonic al realismului tradițional.

*

Una din acuzele, permanent aduse romanului, este prezența “poveștii de iubire” a lui Horia pentru Domnița Rafaela, considerată romanțioasă, melodramatică și inutilă.

Lucian Raicu scrie în esul său monografic despre Rebreanu: “Această apariție feminină angelică delov în spiritul violent erotic al scriitorului va obseda pe scriitor [...] va fi însă [...] nu o obsesie plină de putere [...], ci una vagă, aeriană [...]. Antiidilic prin vocație, când alunecă, totuși , în idilă, cade cu totul – și cade fără farmec” Horia prins în aspirația de iubire este “naiv și abulic” (p.205;208).

IONEL POPA

PROZA LITERARĂ a lui LUCIAN BLAGA

(VI)

UN STUDIU REVIZUIT ȘI DEZVOLTAT

Drumurile și popasurile prin burgurile transilvane au importanță în devenirea filosofică a lui Lucian Blaga, așa că, ele, cu îndreptățire, constituie o temă alături de celelalte ale H. În textura textului descifrăm una din caracteristicile fundamentale ale creatorului Lucian Blaga: alternanța și, deopotrivă, osmoza dintre matricea obârșiei și matricea intelectuală sau, altfel spus, dintre lumea mitică și lumea cărții. Prin urmare există două repere esențiale: CASA/SATUL (“cultura minoră”) și CETATEA (“cultura majoră”). În funcție de aceste două repere există cele două ritmuri narrative: până la plecarea la școla din Sebeș și în paginile despre vacanțele petrecute Acasă, ritmul e lent, molcom, ritmul iluziei vesniciei; în paginile despre drumurile și popasurile la Brașov, Sibiu, Oradea, Viena și evenimentele istorice ale vremii, ritmul este mai alert, eul naratorului fiind mereu în mișcare și în creștere. Când copilul de vârstă școlară *pleacă* din satul cu orizontul lui depovești și mistere, el nu-l *părăsește*, doar păsește în cercul magic al cărții.

Lancrăm-Sebeș-Brașov-Sibiu-Viena și excursia școlară în străinătate sânt repere ale itinerariului complex de formare intelectuală a adolescentului Lucian. Lectura rapidă și superficială lasă impresia că perioadei școlare la Sebeș ar fi prea extinsă și detailată în comparație alte momente mai importante, cum ar fi cel brașovean. Perioadei școlii germane din sebeș, Blaga îi acordă o atenție, să-i zicem deosebită, din câteva motive temeinice: 1.E prima *ieșire* din sânul matern în *lumină*. 2.Sebeș e momentul prim și hotărâtor când se configurează într-o relație de osmoză *substratul și adstratul*, pe soclul realizat înălțându-se treptat statuia, personalitatea creatoare a lui Blaga. Psihologic și moral, dscă nu se realiza acest soclu, Lucian Blaga, sau se înstrăina și dezrădăcina și devenea un emul al lui Octavian Goga, spre exemplu, sau se reîntorcea definitiv în satul natal și-și rata destinul creator de “cultură

majoră”. 3.Momentul sebeșean e important și din perspectiva unor trăsături psiho-morale : ambiția vlăstarului Școlii Ardelene de a se impune în “forță” în fața “străinilor”, “*mâncătorilor de valahi*”. Acum se naște cvasiinstinctiv sentimentul și conștiința apartenenței la un neam și la o țară. 4.La școla din Sebeș descoperă și învață ce înseamnă rigoarea și disciplina muncii, a studiului. Toate aceste motive cu urmările lor sânt însumate în inscripția de pe frontispiciul școlii scrise cu litere mar: *Bildung ist Freiheit*. Inscripția era ca “*un pergament deschis, gata de a se aduna sul dacă ți-ar fi scăpat din mâini*”(p.35). Blaga n-a scăpat niciodată din mâini “*pergamentul*” cu inscripția.

Plecăt din sat, adolescentul Lucian mereu aude în el chemările *vetrei*. De reținut că în toate revenirile fiului în Lacrăm sânt însoțite de orizonturile cărții. În acest sens este ilustrativ faptul că în momentul unei reveniri acasă nu descoperă altceva decât biblioteca Tatălui: “Toată vara citisem poveri de cărți vechi și noi. În biblioteca rămasă de la Tata, ca un alociu spiritual destinat mie, mă așteptau operele lui Goethe, Schiller, ale lui Negruzzi, Alecsandri, Eminescu. În biblioteca satului se înșireau opere de-ale lui Caragiale, Creangă, Odobescu, Sadoveanu, Iorga, Creangă.[...] Printre cărțile moștenite de la Tata se aflau și niște broșuri în limba germană de popularizare și interpretare a filosofiei Vendata. Tot în biblioteca părintească descoperă exemplare din “Convorbiri literare” în care citește paginile de filosofie ale lui Vasile Conta, găsește și alte reviste care au reușit să treacă munții (p.68). Setea de cultură a tânărului Lucian e

stimulată de tradiția cărturărească a Brașovului și de de atmosfera de studiu din Liceul Șaguna. După depășirea primei etape a lecturii în casa părintească și la școla săsească din Sebeș despre care autorul H. zice că i-a dat sentimentul unei creșterii personale și a unei treziri, în perioada șagunistă adolescentul trece spre o lectură de altă factură, care printr-o cărare a ei îl scoate în *drumul creației*. Aceste lecturi vor fi continuate și completate la biblioteca Brukrnthal din Sibiu.

Pentru Blaga reperele importante în geografia orașului de sub Tâmpa sânt: Librăria Zeider și Librăria Curciu, de unde își cumpăra cărți, Biserica Neagră, amintirea lui Andrei Mureșanu. Pentru adolescentul Lucian evenimentele importante din orașul din Țara Bârsei era activitatea Societății literare a șaguniștilor. În acest spațiu și timp de efervescentă culturală încep primele activități creatoare în ale filosofiei ale foarte tânărului Lucian Blaga. Pe acest Brașov creativ îl va lua cu el la Sibiu și peste tot unde destinul îl va purta. În burgul din Țara Bârșană, Blaga leagă prieteni durabile cu colegii: Andrei Oțetea, D.D.Roșca, Valentin Maximilian, Horia Teculescu, Nicolae Mladin, prezenți în evocarea blagiană. În anii de liceu cunoaște pe “*ghiocelul negru*”. Un alt eveniment major în viața studiosului șagunist este excursia școlară în străinătate, din vacanța anului 1911, despre care am vorbit în paginile anterioare.

Cu toate că strict biografic momentul Sibiu-Oradea reprezintă o “enclavă”, el este important din perspectiva problemei pe care o urmărim în rândurile acestea.

De trei ani a început războiul mondial. Pentru a scăpa de chemare sub arme a Kaizerului, Blaga ca și alți colegi se înscriu la Teologia din Sibiu. Anii de student la Teologie îl pun pe tânărul Blaga în mod *organizat* în contact cu orizontul și dogma creștină ortodoxă. Acum se trasează, pentru el, granița dintre Filosofie și Teologie (teologia ortodoxă). Despre relația dintre filosofie și teologie, Blaga va vorbi mereu în “însemnările și cugetările” sale și în lucrările sale filosofice, în interviuri.

IONEL POPA

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(LXVIII)

Scrisoarea trimisă de Gheorghe Sarău, din București, ca recomandată nr. 3371/ 19 octombrie 1989, Liviei Folea, la Cluj Napoca, cu mulțumiri pentru fotocopiile trimise.

București, 19 octombrie 1989

„Stimată doamnă Folea,

Vă mulțumesc frumos pentru scrisorile lui Stelaru pe care le-ați primit de la acesta și pe care ați avut amabilitatea să mi le trimiteți în fotocopie. Îmi sînt de mare folos, atît pentru proiectatul muzeu, cît și pentru volumul de corespondență.

Analizînd particularitățile grafice ale celor două scrisuri – deși la prima vedere asemănătoare – constat că sunt scrisuri diferite, adică de D. Stelaru și de ing. Dăscălescu (despre care nici soția poetului nu-și mai amintește cine a fost). Mă gîndesc că bibliotecarul Drăgan, de la Buftea, cunoaște mai multe date. Încă nu am izbutit să discut cu dumnealui, însă sper ca nu peste mult timp să realizez o convorbire cu acesta.

Legat de scris, „căciulițele” de la „ă-uri”, la Stelaru, sînt concave cu tendința spre liniaritate, în timp ce la Dăscălescu sunt convexe. În rest, sînt multe asemănări, într-adevăr.

Vă promit că atunci cînd se va contura cu siguranță deschiderea Expoziției (muzeului) vă voi înștiința. Urîndu-vă multă sănătate, vă trimit cele mai respectuoase omagii!

Gheorghe Sarău”

*

Scrisoarea trimisă de Gheorghe Sarău, de la București, în 20 octombrie 1989, lui Stan V. Cristea la Roșiorii de Vede.

București, 20 octombrie 1989

„Stimate domnule Stan V. Cristea,

Îmi cer scuze pentru întîrziere și vă mulțumesc frumos pentru scrisoare. Mă bucură faptul că dețineți o bibliografie similară, de asemenea, că doriți să colaborăm în ceea ce privește publicarea ei. Mă gîndeam să mă adresez cu întrebarea și domnului Ion Hogaș - dacă deține sau nu o astfel de lucrare – însă dvs. mi-ați oferit anticipat răspunsul.

M-am uitat prin bibliografie și am constatat că publicațiile reperate de mine – în fișierele celor trei mai

biblioteci bucureștene amintite – apărute după anul 1925, totalizează un număr de 150. Eu sunt dispus să colaborăm – chiar și în trei, deoarece necesitatea existenței unei lucrări de genul acesta elimină orice orgoliu personal – însă, mă gîndesc, nu are sens să încercăm la „Litera”. Așa cum au găsit și alții, din alte județe, modalități de publicare pe plan local, cu concursul resorutului de cultură județean, poate găsim și noi.

Prin urmare, v-aș ruga să discutați și cu domnul Ion Hogaș despre această perspectivă și, dacă suntem de acord cu toții, discutăm detaliile tehnice privind redactarea. Legat de aceasta, m-am gîndit că în afara datelor cuprinse în cadrul articolelor (titlul revistei, locul de apariție, anii de apariție, referințe critice în alte lucrări bibliografice sau în presa vremii despre respectiva publicație) să enumerăm și colaboratorii mai importanți.

Pentru acest aspect, eu, de exemplu, va trebui să mai consult încă o dată publicațiile reperate de mine, deoarece nu l-am avut în vedere în momentul cînd am întreprins fișarea materialului. Am să vă trimit și o listă cu publicațiile până la 1925, pe care atît dvs. cît și domnul Ion Hogaș să o confrunțați cu materialul existent pe fișele pe care le aveți, după care, o copie a acestuia – evident adăugată, vă rog să mi-o trimiteți și mie.

Apoi vă trimit o altă listă cu celelalte reviste și procedăm similar. Fiind însă foarte ocupat, nu am izbutit să o dactilografiez nici pe prima. Dacă aveți alte idei în legătură cu modalitățile concrete de realizarea materialului, atunci vă rog să mi le

expuneți. Oricum, repet, locul unei astfel de bibliografii este la Teleorman și acolo socot că trebuie să apară (după cum au apărut bibliografiile ale periodicelor în județele Dîmbovița, Sibiu, Bacău, ne mai vorbind de Constanța care editează, în județ o bibliografie care poate rivaliza cu Bibliografia R.S.R.

Măcar într-o formă simplificată am putea și noi, cîte trei, publica o bibliografie de acest tip, care s-ar întinde pe 70 de pagini, și – dacă dispunem de spațiu – o vom “dilata” la 100 de pagini.

Vă aștept cu vești. În legătură cu o eventuală ofertă, despre care îmi spuneți, m-am gîndit la următorul lucru. Liviu Vasiliță a editat recent un disc teleormănean, gustat, cred, de orice teleormănean. N-ar fi poate lipsită de interes realizarea unei convorbiri cu acesta pe teme folclorice, muzicale în general. Eu aș face un interviu. Îmi lipsește și adresa și timpul, deocamdată. Ce ziceți.

Cu aceeași prietenie,

Gheorghe Sarău”.

Scrisoarea Scrisoarea de răspuns a lui Teodor Ionescu, trimisă din Constanța (B-dul “Tomis”, nr. 313, 2A, 7, 30, cod: 5700, data poștei: 04.11.1989), lui Gheorghe Sarău, la București (str. Evoluției nr. 3 (= Elena Cuza nr. 79), Bl. 13, sc. I, et. V, ap. 20, cod: 75168, data poștei: 06.11.1989)

Constanța, 1 noiembrie 1989

„Stimate Domnule Gheorghe Sarău,

Vă mulțumesc pentru frumoasa Dv. scrisoare – eseu. Aveți dreptate, roata istoriei nu merge numai înainte.

Este o mare criză aici de mărci poștale. Am reușit să vă trimit cele două exemplare de Stelaru, pe care vi le-am promis.

Anexez un fragment de cronică nerimată. Eu nu sînt poet. E scrisă în 1948-1949 cînd făceam boemă aici, cu Stelaru, Tonegaru, Chihaiia, sculptorul Demu și pictorul Șerfi Șerbănescu*.

Dv. dispuneți cum puteți de ea.

Mă scuzați că sînt laconic, sînt bolnav de spondiloză cervicală și fac injecții.

Cu cele mai bune intenții,

Teodor Ionescu”.→

GHEORGHE SARĂU

Note

1. Teodor Ionescu "strecoară" în plic și recipisele a două plicuri trimise recomandat lui Gheorghe Sarău, în paralel, cu data de 01.XI. 1989, în care erau câte un volum de versuri ale lui Stelaru (*Cetățile Albe*, respectiv, *Nemoarte* – cu dedicația poetului Stelaru).

2.*În scrisoare e atașat și fragmentul din "Inscripția pontică" - despre boema constănțeană din anii 1948-1949 a lui Teodor Ionescu, Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru, Pavel Chihaia, sculptorul Demu și a pictorului Șerfi Șerbănescu.

Inscripție pontică

(fragment)

... și acum să vă evoc aici
amintirea voastră solară,
Pe țărnul acesta tomitan, pustiu
de Octombrie,
Voi, zilelor prinse în pionezele
din gazetele de perete,
Ca fluturii dintr-un insectar,
Trecătoarea voastră siluetă de
fum, supul val,
Zile nenumărate ce aveți deseori
un accent sarcastic
Ca în *Plantațiile* lui Tonegaru
Chișotul**
Lunganul, ironic, flexibil ca o
nuia de alun,
Sau răvășite de vînturile
demonice ale lui Stelaru,
Cel cu ochii arși de febra
plecărilor,
Brusc eșit din frunze, insolit lui
înșuși,
Vă stingeți tăcute în *Noaptea
geniului* său,
Abia acum, la despărțirea
slobodei noastre tovarășii
Mă căesc că poate v-am cheltuit
prea ușor,
Ca pe un bănuț de aramă găsit în
cetatea Tomisului,
Abia acum mîngîi în gînd
aticismul amiezilor voastre,
Asemeni coloanei de marmură
scormonită în temelii antice,
Și mă gîndesc la voi ca la
viitoarele frontoane ale libertății.

Teodor Ionescu.**

3.**Aluzie la „Don Chișotu dela Mancha”, cum apare în prima traducere integrală publicată de I. H. Rădulescu în 1840 (v. *Don Chishot dela Mancha*. Traducere de Florian I. R. [Pe copertă: *Don Chișotu dela Mancha*. Partea I-II]. Din Scrierile lui

M. Cervantes. Tradus în rumânește din frantoezește dupe Florian de I. R. [= Eliade Rădulescu]. București: Tip. lui Eliad, 1840).

*

Scrisoarea trimisă de Gheorghe Sarău, de la București, în 11 noiembrie 1989 (plecată în 14 noiembrie 1989), profesorului Lincă Coccoșilă, de la Școala Segarcea Vale, județul Teleorman (sosită la domiciliul său din Segarcea Deal în 18.11.1989), legat de amenajarea sălii expoziționale dedicate lui Stelaru.

București, 11 noiembrie 1989

„Stimate domnule profesor,

Nu cred că pasiunea dumneavoastră să se fi alterat, încît să nu găsiți timpul necesar să-mi răspundeți la cele două scrisori pe care vi le-am scris. V-am așteptat – după cum v-am înștiințat prin telegramă – la Segarcea acum o lună, însă nu mi-ați dat ocazia să ne întîlnim. Ați fost, probabil, ocupat ca și mine. Am socotit că va mai trebui să discutăm în legătură cu materialul pe care îl adusesem cu mine la Segarcea-Vale. Dar nu-i nimic, o putem face și prin corespondență.

Materialul îl găsiți acasă la mine, la Segarcea-Vale, luați legătura cu tatăl meu care cunoște despre ce este vorba. Aveți acolo macheta muzeului „D. Stelaru”, pe fișe. Fișele sunt structurate pentru 9 panouri (vor fi în cele din urmă 10, probabil). Pentru primele trei panouri aveți pregătit textul și materialul. Mai sunt cîteva exponate pe care vi le voi trimite ulterior, iar altele pe care va trebui să le executați dvs. Sînt cîteva doar. Materialul pentru celelalte 6-7 panouri, de asemenea, îl găsiți la părinții mei, urmînd să definitivez textul pentru fiecare exponat în parte, cuprins pe aceste 6-7 panouri. Mai am, desigur, cîteva materiale pe care nu vi le-am trimis și care sînt destinate tot acestor ultime panouri.

Oricum, puteți începe cu elevii lucrul la primele trei panouri pentru care există text definitivat (Capitolele: 1. Familia 2. Nașterea și copilăria, 3. Anii de școală), urmînd ca, în 10 zile, eu să vă trimit și celelalte materialele care lipsesc momentan și care sunt prevăzute în aceste trei panouri.

Dacă (pentru celelalte panouri) dumneavoastră considerați că – în lipsă de spațiu – nu puteți expune

toate xerocopiile scrisorilor, atunci ar fi utilă reducerea dimensiunilor prin fotografierea lor. Eventual, vă pot pune la îndemînă originalele spre a fi fotografiate. Dar și acesta este un detaliu care nu trebuie urgent rezolvat, iar numărul scrisorilor de expus este, totuși, mic. Cum credeți și dumneavoastră. V-aș ruga însă să-mi răspundeți cît mai repede, ca să vă pot expedia completările pentru textele de sub expozate și, de asemenea, exponatele absente.

Pe versoul fiecărui material se află scris un text orientativ. Dvs. îl luați în calcul pe cel de pe fișe. În ceea ce privește mărimea panourilor, cît și faptul că renunțați sau nu la dublarea fiecărui panou printr-un raft sau printr-o vitrină stil „insectar” las la latitudinea dvs. să hotărîți în acest sens. Noi pregătim, deocamdată, materialul pentru a fi expus într-o cameră din casa natală a poetului, pînă cînd oficialitățile vor ridica sala expozițională promisă.

Mă gîndesc că o mîină de ajutor în realizarea concretă a panourilor vă poate oferi și domnul Bîrsășteanu. Vreau să vă spun că acum este rîndul dvs. să intrați pe rol. Ceea ce a depins de mine am realizat, fără să invoc vreodată cît timp mi-a luat documentarea prin biblioteci, cîtă energie am consumat în stabilirea de contacte cu diferite personalități care l-au cunoscut pe poet, în vederea obținerii de date inedite și de materiale inedite, sau de cîte eforturi financiare a fost nevoie în reproducerea unor materiale sau pentru achiziționarea lor. Am găsit de cuviință că pentru un astfel de scop nobil trebuie să scot din calcul orice mărunțiș care nu ar face cinste memoriei acestui mare poet despre care se scrie astăzi cu atenția cuvenită. Domnul Ion Segărceanu, la fel, și-a îndeplinit și își îndeplinește rolul. Dumnealui va obține aprobările necesare. Deja a făcut pași importanți în această direcție. Mai rămîne - după cum zice dînsul - și intelectualitatea satului să-și dea concursul. Iar catalizatorul sunteți dumneavoastră. Așa după cum vă știu și după cum se exprima și Marian Mustăciosu.

Aștept răspuns și vă doresc multă sănătate și ... sper în această nobilă întreprindere!

Gheorghe Sarău

(P.S.: Strada nu se mai cheamă Ele-na Cuza, ci strada Evoluției, nr. 3)**.

NICULAE GHERAN

ÎN OGLINDA CORESPONDENȚEI ȘAMU (2)

Cum ne facem de basm

[1]

Dragă prietene, Nicu,

Țin să comunic, că am predat cărțile lui Gyallay, adică numai acelea care erau ale lui. Între timp a sosit la noi Tov. András János, prin care a trimis multe salutări și mulțumiri, atât Ție, cât și iubitului poet-director, Tov. Bănuță.

Cu un lucru însă am rămas dator, nu Ți-am putut trimite vinul Tokai, pe care l-am promis. Dar n-am găsit individ pentru așa ceva. Acum e la noi Szemlér, da nici pe el nu-l pot însărcina cu așa ceva. Aștept dar omul vostru, despre care era vorba să vină la noi.

În încheiere, trebuie să cer un lucru: S-a propus de la Direcțiunea Editurilor de aici pentru coeditare o culegere de basme românești din Micherechi. Manuscrisul a fost dat pentru citire la Mihai Pop, direct. adjunct al Institutului de Folclor din București. El mă cunoaște și când am fost în București mi-a comunicat, că i-a plăcut foarte mult culegerea mea, și a propus-o pentru ediție comună. Partea română abia acum, după solicitări, a dat răspuns și prin telegrama a comunicat cu Direcțiunea Editurilor de la noi, că propune tipărirea culegerii în 100 de exemplare pentru România.

M-am simțit distrus, că după laudele lui Mihai Pop, pe [care] le-a făcut culegerii mele, am așteptat o comandă mai mare. Textul basmelor e transcrisă în fonetică dialectală, după indicațiile primite de la Mihai Pop, cu ani mai înainte. Te rog să intervii în această chestiune și să-i rog[i] pe cei competenți să facă o comandă mai cum se cade, pentru că altfel nu se editează cartea la noi. Este vorba despre o culegere științifică care a[r] merita o soartă mai bună din partea tovarășilor de la Direcțiunea Editurilor de la voi.

Te rog să-mi comunici dacă ai putut să faci ceva.

S-a făcut ceva în legătură cu contractul despre bibliografie?

Cu multe, multe salutări, al Tău:
Bp. 1962 okt. 8.

Șamu Domokos

[2]

Dragă Nicu,

Îți mulțumesc [pentru] ilustrata trimisă din Uniune. Te rog să nu Te superi că Te deranjez cu o rugămintă.

În timp de 6 ani am făcut o culegere de basme bilingve, românești și ungurești –

unică în folclorul universal – ale povestitorului român, Vasile Gurzău. Manuscrisul este sub tipar la Editura Academiei Maghiare. Acest manuscris a fost citit (1964) de Mihai Pop /directorul Institu[tu]lui de Folclor/ care a recomandat manuscrisul pentru coeditare. Pe baza referatului lui Mihai Pop, organele competente au avizat pe cele ale noastre că vor relua 500 de exemplare din această culegere de basme populare. De atunci au trecut ani și cartea numai acum trebuie să apare.

Editura Academiei noastre a intervenit la Cartimex în vederea comandării cărții mele, a fost trimis la București prima pagină și cuprinsul cărții. A trecut multă vreme și nici un răspuns n-a sosit din București.

Pentru mine e jenantă situația pentru că e cunoscut că eu sunt aici un fel de propagator al literaturii române și tovarășii noștri erau siguri că fiind vorba despre o culegere de basme românești, povestite de un român de aici, cartea va fi reluată de către Cartimex.

Precum știu, Tov. Pezderca se ocupă cu astfel de probleme. Te rog să-i telefonez[i] să facă bine să dea răspuns urgent: **au** sau **n-au** nevoie de cartea mea, pentru că până nu sosește orice răspuns, cartea nu se va tipări deși e gata. Ce mai faci, la ce lucrez[i]? Aș vrea să Te văd!

Cu multă prietenie îți trimite multe salutări:

Bp. la 17 iulie 1968 [adăugat de mână]

Domokos Sámuel

[3]

Dragă Nicule,

Ori de câte ori mi se ivesc probleme greu de rezolvat mă recurg la Tine, fiindcă am încredere în Tine că-mi dai o mână de ajutor. La Cartimex am o problemă de rezolvat, Te rog ajută-mă!

1. În timp de 7 ani cu magnetofonul Catedrei am cules basmele minunate ale povestitorului **român**, Vasile Gurzău. Poveștile sunt spuse în **două** limbi: în românește și ungurește. Materialul a fost acceptat pentru ediție la Editura Academiei din Budapesta pentru anul 1968. Tipografia a scos materialul, s-a făcut paginațiile și ilustrațiile. Introducerea mea are și o versiune în limba **franceză**, tot așa și notițele, din care reies că Gurzău are un material foarte puțin cunoscut în cataloagele internaționale Arne-Thompson, mai mult se găsesc în basmele sale **unele motive** numai, iar restul materialului nu se cunoaște. Deci din p.v. științific aceste basme au mare valoare! Îți comunic că basmele sunt descrise de pe magnetofon după

pronunțarea **dialectală** a povestitorului; ele pot fi folosite pentru studiul dialectului bihorean / Din această regiune s-a publicat foarte puțin material/.

2. Bucureștiul încă în 1964 după recomandarea lui Mihai Pop /care a citit basmele/ a înștiințat organele noastre editoriale că vor relua 500 de exemplare tipărite. Pe baza acestei înștiințări s-a trimis materialul scos pentru efectuarea reluării exemplarelor. Acesta s-a făcut în primele zile ale **iuliei**, de atunci s-a întâmplat foarte puțin. Un prieten mi-a scris că Tov. **Pezderca** a dat materialul trimis unui om care u se ține de Cartimex ca să-și dea părerea. Deci au trecut 2 luni și Cartimex încă n-a răspuns, **dorește** sau **nu** din ediția basmelor românești culese de mine.

3. Situația e gravă pentru că cartea ar fi trebuit să apare la 1 iulie, mai avem 3 luni din acest an și dacă **se trage** timpul ca răspuns și intrăm în anul următor, poate că n-o să fie pusă cartea mea încă odată în plan. /Precum știi, ca și la Voi, sunt zeci de manuscrise gata, așteptând editarea./]

După această lungă introducere aș cere de la Tine: vorbește cu Pezderca /care mă cunoaște pe mine de aici din Budapesta/ să dea un răspuns pozitiv /fiindcă sunt basme românești, cred că nu e problemă de conținut, concepții politice etc./

Îți spun sincer, de rezolvarea acestei probleme depinde mult, aici mă cunosc pe mine că sunt propagandistul literaturii române și pe baza asta așteaptă o **rezolvare** pozitivă. Este foarte important ca încă în această lună să sosească răspunsul cerut de la Cartimex./ Această problemă mă necăjește, pot să-ți spun că m-a făcut bolnav, văzând că nici atât sprijin nu pot să obțin după atâta muncă cinstit depusă pentru propagarea literaturii române/. Te rog încă odată: ajută la rezolvarea acestei probleme!

Ce mai faci, cum mai ești? Mă gândesc câte odată ce mare păcat că munca de birou îți răpește timpul și nu poți lucra destul ca **critic**, tocmai Tu, care ai scos una dintre **cele mai bune monografii**. Dacă poți să faci ceva, Te rog scrie-mi o carte poștală, sau o ilustrată.

Cu multe salutări amicale Te îmbrățișez:

Bp. la 16 sept. 1968

Dr. Domokos Sámuel

(va urma)

(Din volumul în pregătire *Niculae Gheran în oglinda corespondenței*)

RODICA LĂZĂRESCU

Memorialistică
Jurnalul postum al lui

Petru Comarnescu

Personalitate complexă a intelectualității ante și postbelice românești, Petru Comarnescu (pseudonim Anton Coman) (1905 - 1970) s-a remarcat ca eseist, critic de artă, critic literar și jurnalist cultural. A fost cunoscut ca un apreciat anglist/americanist. Comarnescu a fost licențiat în Drept (1928) și în Litere și Filozofie (1929) la Universitatea București. În 1929 a plecat în State Unite ale Americii, unde, după doi ani, a obținut doctoratul la University of Southern California din Los Angeles.

Petru Comarnescu s-a afirmat ca un comentator asiduu în toate domeniile artistice de actualitate. În perioada interbelică a colaborat la mai multe reviste și ziare, cele mai importante fiind *Adevărul*, *Adevărul literar și artistic*, *Azi*, *Stânga*, *Arta*, *Excelsior*, *Da și nu*, *Ulisse*, și a fost redactor la *Vremea*, *Rampa*, *Revista Fundațiilor Regale*. A cofondat între 1932 și 1934 Asociația Criterion, alături de elita umanistă a generației sale (Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, H.H.Stahl, Mihail Sebastian & Co). Comarnescu a fost unul dintre fondatorii revistei interbelice *Criterion* (1934), alături de Mircea Vulcănescu și Alexandru Christian Tell. După suspendarea Asociației în urma asasinării lui I.G.Duca (agenții Siguranței o suspectau de infiltrări bolșevice și legionare), revista *Criterion* o va suplini preț de șapte numere, dar va fi, la rândul ei închisă după implicarea redactorilor ei într-un scandal de moravuri: cunoscută fiind orientarea gay a lui Comarnescu, elogierea unui spectacol cu dansatorul homosexual Gabriel Negri a stârnit mânia congenerilor de la revista *Credința* (Zaharia Stancu, Sandu Tudor), ajungându-se chiar la bătăi, Vulcănescu intervenind decisiv.

Membru de frunte al Asociației Amicii Statelor Unite, observator avizat și traducător pasionat al literaturii americane, monograf al lui Eugene O'Neill, Petru Comarnescu este primul nostru americanist important.

Mult comentate în epocă, reeditate selectiv și orientat în anii '70,

volumele sale despre America nu sunt niște reportaje de călătorie, ci sunt, mai ales, documente socio-antropologice și culturale de prim ordin, alcătuind un tablou veridic al societății și culturii americane moderne.

Petru Comarnescu, o figură aparte a vieții intelectuale românești, a fost prețuit de contemporanii săi: Camil Petrescu l-a numit „șeful” generației criterioniste, Barbu Brezianu îi spunea „heraldul” ei, iar Mircea Eliade „magul” generației.

Jurnalul său, publicat postum, într-o selecție foarte redusă, „periat” la sânge, numără aproape 5000 de pagini, grosul acestui jurnal rămânând inedit. Însemnările intime ale lui Petru Comarnescu au păstrat și amănunte nu tocmai flatante pentru prietenii lui, printre cei încondeiați fiind Mihail Polihroniade, Mircea Vulcănescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran.

Fragmente:

= M-am născut, se vede, într-o zodie de vis fericit. Nu m-am gândit niciodată să mă întreb dacă viața mea nu e cumva un rău. Și nici ce e dincolo de ea. Atâtea vedeam în ea și prin ea încât nu m-am gândit ce aș fi eu fără ea. Eu nu eram atât de orgolios, pe cât de încrezător în viață. Inconștient, porneam de la această credință sau intuiție că viața e demnă de trăit.

Optimism, fără îndoială, fără neîncredere. Optimism al unei animalități care se pulverizează încet de tot.

Un optimism fanatic: egosim, atât cât și un pesimim ultim (...) E-atât de greu de spus adevărul adânc, mai ales când simți că totul e futil și zadarnic.

= Prin 1928 am înființat cu alții *Gruparea Intelectuală*, care după ședințe interminabile de constituire și de alegere a conducerii nu a făcut nici o scofală.

Eram prea tineri, neformați, cu idei contradictorii, unul trăgea într-o parte, altul într-alta, între idealism și materialism, între internaționalism umanist și naționalism romantic sau pur și simplu șovin.

Unii, de altfel, s-au situat peste câțiva ani pe poziții de dreapta, pe când alții au rămas neangajați sau simpatizanți ai stângii. Unii au făcut carieră, alții au avut sfârșit prematur și chiar tragic.

Însemn numele celor care 'au făcut parte din *Gruparea Intelectuală*, cu gândul a-mi servi la romanul generației mele, pe care cine știe dacă îl voi scrie vreodată.

Pe unii i-am și uitat și numele lor astăzi nu-mi mai spune nimic, pe alții i-am pierdut din vedere, pe când pe câțiva îi am în minte pe o bucată mai lungă de timp.

= Și Cioran, și ceilalți manifestă aceeași suficiență dogmatică, numai că Emil Cioran a ajuns la ea din direcția opusă. Glosând pe întorsăturile temei, aici aș putea merge mai departe și întreba cine e mai îngâmfat - cel ce e îngâmfat, sau cel ce îl judecă pe îngâmfat?

= Câteva zile după înapoierea în țară, nu am putut face nimic și mă bătea gândul evadării în străinătate. Oamenii mi se păreau murdari, nespălați, străzile prăfuite, figurile prea grase și satisfăcute. (...) Mă impresionează cerșetorii de pe străzi, țigani și țigănia, lipsa de urbanitate a locuitorilor, așa de depărtați de politețea celui mai umil elvețian sau englez.

= Familia Ginei - scria în 1934, în propriul jurnal, cofondatorul Asociației *Criterion* - este extrem de ciudată, anormal de neubitoare și irațională. Un grup de egoiști și afaceriști, care mă scârbesc (...) Mi-e teamă că fata asta nu se va cuminti niciodată. Sorții mă îndreaptă către un trai abundent.

Voi putea filosofa având o soție puțin cocotă prin comportament și nebulie. (...)

Dar ce deșteaptă e. Și tristă. Găsește bucuria doar bând. Nu voi face niciodată din ea o Marthe Bibescu, cum speram. Și totuși acum nu mai pot trăi fără ea: iubire, ambiție, orgoliu, interes? Poate de toate.

DORIN NĂDRĂU

JURNAL DE PREZENTĂ

(X)

Valéry-Tzara sau despre polaritatea structurantă a spiritului

Forma goală, precedentă unui conținut organizat după esența fiecărui spirit, devine la Dos Santos mijloc de ritmanaliză, posibilitate a spiritului de a domina durata. Bachelard preia coordonata spirituală supusă dialecticii temporale și poezia va fi pentru el (în opoziție cu Valéry!) un loc intermediar între imaginație și critică, adică între durata derivată din reverie și cea derivată din realitatea obiectuală, între durata producătorului și cea a consumatorului (incluzând poezia, forța motrice a imaginației, ca factor al devenirii umane și obiect al criticii).

Pentru Jean Pierre Richard perspectiva este a criticului și nu a epistemologului. El citește opera și găsește în ea semnele unei aventuri personale, care conduc la epistemologie. Valéry, sub aspectul purității ca rigurozitate structurantă maximă a fost preluat de direcția care se autointitulează „critica pură”.

În această viziune ființele și operele sunt esențe, dar nu precum la Valéry, sistem în jurul unei vetre necunoscute a inteligenței, „formă” opusă unui conținut variabil și care poate umple un conținut, ci „formă” în sensul lui Hjelmslev, opusă „substanței”. Gerard Genette, îmbogățit cu experiența structuralistă, consideră sensul însuși o formă imprimată în continuitatea realului după un contur care este sistemul limbii. Opoziția Paul Valéry/Gerard Genette, dincolo de voința ajungerii la esență, este opoziția structurat/structuralist, opoziția între esența individualității umane (fie și generalizată până la „on”, sinele abstract, general) și o esență formală, care este relația semnificativ – semnificat (din ea rezultă un sistem de forme prin care limbajul exprimă realul și include sensul însuși).

Drumuri inverse și deopotrivă dramatice: Valéry, supus hotarelor

temporale ale umanului, aspiră cu toată puterea ființei să iasă din ele, să ajungă în spațiul „pur”, al esenței; structuralismul, plecând de la forme și concepte nesupuse acestor hotare, încearcă să se apropie de ele.

Maurice Blanchot rămâne discipolul cel mai direct al lui Valéry și Mallarmé prin ideea anonimității geniului, esență impersonală a subiectului. Legătura lui cu structuralismul (chiar cel de filieră Lacan) este superficială, zona de contact care conferă această aparență fiind limbajul. Ceea ce am numit „polul Tristan Tzara” nu putea crea, din moment ce n-are o doctrină a „ceva”, ci una a neantului, nu poate fi o direcție în critica literară, afară doar de cazul în care considerăm impresionismul o direcție.

Dar sugestiile sale („gândirea se făurește în gură”, deci prin vorbire, limbaj), capabile să fie afiliate aproape instantaneu psihanalizei, vor deschide drum criticii psihanalitice (M. Bonaparte, Ch. Baudouin) și psihocriticii (Ch. Mauron). Ceea ce numeam la început polii structuranți ai spiritului, trebuie să conchidem că sunt, în fapt, două constante majore ale esenței umane, constante în jurul cărora variabilele filosofiei, științei și artei își desenează contururi în plasma personalității umane și-și definesc limitele în exteriorul ei.

26 septembrie 1970

Ștefan Pelmuș, Angelus

De ce Nombres, romanul lui Sollers, conotează și relatează, nu conotează sau relatează

Fiecare personalitate înseamnă o structură, adică o mulțime variabilă și virtual înfinită de relații valabile pentru un sistem unic, care este individul respectiv.

Orice act de cultură – și citirea unei cărți – se încadrează aici, înseamnă o posibilitate de creștere numerică a relațiilor individului, adică o îmbogățire a propriului său sistem, de adâncire a personalității. Nombres, materializare a unui sistem personal de relate, nu se poate transpune în relatele altui sistem pentru că personalitățile se definesc prin ceea ce le opune, nu prin asemănări.

În clipa în care admitem accepția pe care Valéry o dă comunicării (reorganizare), cartea lui Sollers încetează să mai existe. Singura ei posibilitate de ființare, dincolo de textul scris, care nu înseamnă existența operei, rămâne conotația, adică o serie teoretic înfinită de reorganizări după N sisteme de relații (cititorii săi).

Perenitatea actului literar este o problemă de conotație, nu de relație. Mai există o posibilitate de confuzie, între ideea că poți stabili, citind o carte, relații cu alte lucruri știute și ideea că o carte înseamnă o posibilitate de relație cu propriul tău sistem de coordonate.

De fapt confuzia este doar parțială, pentru că lucrurile știute sunt intrate în relație cu tine însuși, deci înglobate propriului tău sistem. Și, dacă $a=c$, $b=c$, atunci $a=b$.

14 octombrie 1970.

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

Restituiri literare -

„FANTAZIANUL”

SCRIITOR ION C. PENA ȘI
DEVANSATUL LUI SIMȚ
„ORWELLIAN”

(VI)

În principal este vorba de două proze, ieșite din aceeași „fantezie” anticipativă de un absurd ce va deveni ideologie totalitară, fie că este vorba de domeniul „finanțist” ca în *MONEDA FANTAZIENILOR*,

„povestire utopică”, fie că avem în vedere alta, „Fantazie”, cea a „coop”-rilor, din partea a doua (datată „Sichevița, 7 februarie, 1938”), care pare scrisă după socialismul pus în practică devălmașă de Revoluția bolșevică. Să le urmărim pe rând.

Mai întâi „reforma revoluționară în domeniul monedei” în Fantazia care „este astăzi o țară înfloritoare” (Cap. I. Scurtă introducere). Autorul evocă pe scurt „un tablou al tuturor operațiunilor în speță, ca unul care am luat parte directă la întreaga lor desfășurare”.

Desigur, „conducătorii fantazieni se gândesc numai la binele poporului și nu ambiționează să cucerească un loc în cartea de aur a doctrinelor economice sau să facă din guvernare o vacă fătătoare de milioane pentru buzunarele proprii.”

Suntem preveniți că „oamenii de artă nu vor găsi nimic nevrednic de imaginația lui Dante sau Swift”, fiind vorba de „lucruri concrete, care se refuză cu vehemență amatorilor de abstract”. Abordându-le, „noi le scriem ca cel puțin astfel să aducem un omagiu vrednicului popor fantazian și să supunem unei dezbateri mondiale o experiență unică și generatoare de maiestuoasă prosperitate.”

Ei, bine, ca „poporul fantazian” să ajungă la „maiestuoasa prosperitate”, depășind „falimentul”, a fost nevoie de această radicală reformă. Între cauzele majore ale situației nenorocite în care ajunsese țara, era, în primul rând, „lipsa de încredere, promovată de prăbușirile răsunătoare ale celor mai puternice instituții de credit”, făcând „ca banul să se strângă pretutindeni și să mucezească la ciorapul burghez sau în casele de fier ale bancherilor.”: „Optzeci și șapte de bănci trăsese ră obloanele, o sută cinzeci și patru de industrii închisese porțile, șomajul crescuse înspăimântător, drumurile se

ruinaseră, funcționarii publici trecuseră prin douăzeci de reduceri ca la urmă să se transforme în semn de întrebare cel mai liliputan salariu, iar țarinile rămâneau pârlăoage pentru pâinea țării fiindcă prețurile de batjocură ale cerealelor nu mai îndemneau la muncă.”

Acest tablou „zguduitor”, exprimând „tragicul profund al realității”, dădea „impresia unei lumi în comă”, „totul era bolnav”.

Capitolul al III-lea, subintitulat „Un nou sistem monetar propus de autor în Fantazia”, detaliază starea de criză din republica Fantazia, în care, vreme de trei ani, avuseseră loc „două lovături de stat, câteva revolte, s-au schimbat peste șaptesprezece guverne, dar schimbarea oamenilor nu aducea și schimbarea lucrurilor.”

Cum autorul și invitatul său amic englez „aveam oarecari înclinații pentru studiul economiei, ne-am apucat să studiem cu atenție fenomenul fantazian și am ajuns la unele măsuri pe care le-am socotit în stare să vindece răul.”

Întocmind „un raport detaliat” și trimis „tuturor oamenilor de frunte ai țării, atât politici cât și de știință, ca să-l studieze și să-și dea avizul”, rezultatul „a întrecut orice așteptări”. După aproape două luni, mai exact „la 7 septembrie 1949, s-a întrunit un parlament ad-hoc, compus din cei care primiseră raportul”. După 72 de ore neîntrerupte „și la care am fost special invitați, raportul nostru a fost luat în considerare ad-litteram și prin aceasta s-au pus bazele unui nou sistem monetar, capabil prin mecanismul său, după doada făcută în Fantazia, să reînvieze viața economică și socială, transformând radical vechea lume și vechile uzanțe.”

În principal, reforma viza „banul, ca instrument de circulație, a bogățiilor planetei”, echivalând cu

Ion Pena, revista „Prepoem”

sângele pentru corpul uman: „În vremuri de prosperitate circulă intens și valorile se încrucișează abundent de la antipod la antipod. În vremuri de criză fuge de pe piață, bogățiile lipsite de vehicularea sa nu se mai mișcă nicăieri și viața socială traversează perioade de grave sincope.”

Reforma prevedea ca „banul să circule, să-l gonim afară din toate colțurile, deopotrivă din seiful bancherului, din ciorapul burghezului, din chimirul țaranului chibabur. Pentru aceasta am introdus un principiu nou, revoluționar: Monedele încetează de a mai reprezenta valori fixe, ele suferind în viitor, automat și continuu, anumite scăderi în raport cu trecerea timpului.”

Astfel, lumea va fi forțată să scape de banii lichizi, de depozite, „dinamizând întreaga viață a națiunii, în loc să-l mai păstreze ca până aici, păstrarea devenind cauzatoare de pagube importante prin însăși natura sistemului.”

Înlăturându-se monedele de metal, care permit tezurizarea, au fost menținute doar modele de hârtie, cu valori de șase tipuri, de la biletul de 1250 Fani (Fanul fiind „unitatea fantaziană” de schimb „așa cum Franța are Francul, România Leul, U.S.A. Dolarul, Grecia Drahma etc.”), la monede de 625 fani, 125, 25, de 2 și 1 fan. S-a stabilit ca „primele bancnote, cele de 1250, 625, 125 și 25 Fani sunt variabile, adică supuse scăderii valorii pe măsură ce trece timpul”, iar „cele din urmă, de 1 și 2 Fani, sunt fixe, deoarece dată fiind valoarea lor mică și confecționarea din hârtie, nu prezintă pericol de acumulare, manipulându-se greu în cantități însemnate”:

„La bancnotele variabile scăderea valorii se operează la finele fiecărei luni, automat și continuu, timp de 25 luni. Scăderea variază în raport cu valoarea, începând cu 10 Fani la bancnote de 1250 Fani și terminând cu 0,20 Fani la bancnote de 25 fani. Scăderea micșorează puterea de cumpărare a bancnotei.”

Stabilindu-se această diminuare periodică a monedelor, din ce în ce mai mică, „prin scăderi succesive timp de 25 luni, bancnotele ajung la valori rotunde de 1000, 500, 100 și 20 Fani, când se retrag din circulație, înlocuindu-se cu bancnote noi, bune pentru circulație alte 26 de luni.”

ZENOVIE CÂRLUGEA

Miezul unui ev aprins Probleme... (II)

Articolul de fond, nesemnlat, al *Scânteii* din 21 octombrie 1952 are titlul *Marea noastră prietenă și sfătuitoare – cartea sovietică* și e ocazionat de „Săptămâna cărții sovietice” – aceasta organizată în cuprinsul unei manifestări și mai ample, „Luna Prieteniei Româno-Sovietice”, care serbează între altele, dar cu deosebire Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. *Săptămânile organizate în cinstea cărții și literaturii ruse și sovietice* – află cititorul autohton și mai ales astfel gratulatul prieten sovietic, mereu sensibil și cu pretenții explicite în materie – *au intrat în rândul celor mai scumpe tradiții ale poporului nostru*. Ca și, firește, în sine „Luna prieteniei...” și altele și, de fapt, atâtea altele.

Ziarul explică de ce: *Interesul și dragostea poporului nostru pentru cartea sovietică își au izvorul în rolul de avantgardă pe care l-a dobândit în lume cultura sovietică, purtătoare a genialelor idei ale lui Lenin și Stalin, stegar nobil al păcii și prieteniei între popoare, forță măreață care inspiră și ajută toate popoarele lumii în lupta lor pentru o viață fericită, pentru socialism și comunism. Cultura sovietică este unul din bunurile cele mai de preț pe care le-a adus omenirii Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. În întreaga istorie a omenirii nu există epocă și nu există țară în care cultura, arta, știința să fi fost ridicate la asemenea înălțime ca în epoca stalinistă, în Țara Socialismului biruitor. Azi Uniunea Sovietică este centrul științei și culturii universale.*

Regimurile trecute au pus, bineînțeles, piedici dezvoltării culturale a poporului, l-au oprit în chipuri felurite atât de la a fi beneficiarul culturii, cât și de la cunoașterea tezaurului cultural sovietic. Dar până la urmă, prin lupta sa condusă de comuniști, purtată sub steagul dărzului partid al lui Lenin și Stalin, poporul a dobândit puțința de a-și însuși comorile culturii. *Cartea sovietică a apărut în țara noastră odată cu libertatea, odată cu răspândirea culturii în popor; printre primele cărți care au apărut pe policioara muncitorului și țaranului au fost iubitele cărți sovietice.* Pe drept cuvânt, întrucât marele Stalin ar fi spus: „*Noi vrem să facem din toți muncitorii și din toți țararii oameni culți și instruiți*”, iar

cartea sovietică, în consecință, *slujește acest țel, ea este o parte a muncii imense desfășurate de gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice pentru educarea comunistă a poporului.* În privința asta, *așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „Glorioasa experiență a Uniunii Sovietice în construirea socialismului constituie o școală de viață și de luptă pentru țările de democrație populară”.* Și din nou lămurește *Scânteia: Cartea sovietică ne transmite experiența oamenilor sovietici în toate domeniile construcției de partid și de stat, ale economiei și culturii; în țara noastră a devenit un lucru de la sine înțeles că nu poți să fii un om înaintat în sectorul tău de muncă, nu poți evita căi greșite și ocoluri, nu poți face progrese rapide în activitatea ta, fără ca să studiezi temeinic și să-ți însușești experiența dobândită în cei 35 de ani de muncă creatoare a oamenilor sovietici. Cartea sovietică e tovarășul nedespărțit al oamenilor muncii din R.P.R. pe drumul transformării lor în oameni culți și luminați; ea e tovarășul și sfătuitoarul neprețuit al muncitorului care devine stahovist, al țaranului muncitor care își făurește un trai îmbelșugat în gospodăria colectivă, ea este prezentă pretutindeni unde oamenii încep să dobândească o conștiință socialistă, să muncească într-un stil nou, unde se făurește o viață îndestulată și fericită, unde se dezvoltă știința și arta...*

Doar că cititorul avizat, cunoscător al lucrurilor, câți asemenea cititori vor fi existat dincolo de cancelaria purtătorilor de cuvânt ai eșalonului suprem al partidului, are de găsit aici, mai peste tot, ca și în alte ediții ale *Scânteii* din această perioadă, în vorbe cu înțeles și turnură devenite și ele tradiționale, semnificații și sensuri noi, tulburi însă, aflate în căutare de rostire potrivită, încă în

definire. Textul în sine se produce, trebuind să se producă, trădând tensiune, frământare, indecizie – semn că ceva deloc simplu se întâmplă.

S-au încheiat la Moscova lucrările Congresul al XIX-lea al P.C .(b) al U.R.S.S. – devenit cu această ocazie, simplu, *P.C.U.S.*, întrucât, a explicat Hrușciov, *bolșevic și comunist* totuna este și nu mai e cazul, cum a fost până acum, să se exprime de două ori într-o desemnare *unul și același conținut*. Amânat mulți ani, cel din urmă congres stalinist în înțelesul propriu al termenului, cu Stalin conducător, s-a desfășurat, precum s-a și afirmat în rapoarte și cuvântări și precum, neexistând la modul absolut alternativă, era obligatoriu să se desfășoare, sub tutelă ideatică stalinistă – care aici se și reaprobă în unanimitate de vot și de entuziasm, se validează și se consacră, cu sau fără urmări propriu-zise, cu urmări de un fel sau de altul, mai consistente sau parțiale, pentru anii ce urmează și nu doar atât, nu numai pentru U.R.S.S., ci pentru blocul comunist în întregul lui. Toate acestea stau sub semnul iminentei despărțiri apropiate de Stalin, sub cel al dispariției lui ce sta să vină și a venit peste numai câteva luni, dar nu numai. Privite în largul lor, deși în Congres și în afara lui se invocă mai cu seamă *genialele* analize și idei din *Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. – puternica înrăurire ideologică a acestei opere clasice a tovarășului Stalin* –, lumea are de a face, de fapt, chiar în prezența acestor *Probleme...*, cu tutela unui stalinism dedublat sau măcar anunțând o dispoziție serioasă în acest sens în câteva privințe importante. *Activul de partid* din Uniunea Sovietică, dar și al celor câteva zeci de partide invitate, în mare parte deprins cu ascultarea obedientă, reîntâlnește acum spiritul stalinist vechi și cunoscut, dur, brutal (cam același în legătură cu miezul răspunsului la întrebări care privesc partidul, statul, proprietatea, producția, educația și disciplina de partid, imperialismul, pacea și războiul etc.), dar iau notă – căci nu se poate ca ceva, până la orice nuanță, să treacă neobservat –, cu siguranță că în încurcătură, mai cu seamă că în congres nu se marchează în vreun fel alăturările în disjunctie sau adversative, și de apariția, în destulă măsură insolită în raport cu logica stalinistă consacrată, →

AUREL BUZINCU

a câtorva idei noi și tot staliniste, adică pretinzând elogiul genialității, ascultare, *transpunere în viață*.

Pentru o *trecere reală la comunism*, spre exemplu, pe lângă *creșterea neîncetată a producției sociale* – asta presupunând în continuare, se înțelege, în primul rând vechea stalinistă chemare la *muncă, muncă, muncă* și, de fapt, teroarea stalinistă a *muncii* (aceea care, real, anulase decenii la rând și într-un chip jalnic pentru individ majoritatea diferențelor propagandistice dintre socialism și capitalism) – și pe lângă acțiune menită rezolvării în totalitate, în spirit socialist, a problemei proprietății (*proprietatea colhoznică să fie ridicată la nivelul proprietății întregului popor*), a treia *condiție preliminară principală* se referă la a se ajunge la o *asemenea creștere a nivelului cultural al societății care să asigure tuturor membrilor societății dezvoltarea multilaterală a aptitudinilor lor fizice și intelectuale*. Sigur, nu e prea mult loc pentru entuziasm și jubilație, ba poate chiar deloc și va fi fost de neînțeles faptul pentru unii din șefii *partidelor frățești* aflate la guvernare la ele acasă, motivele nici nu se mai cer evocate, dar acest Stalin pare să fi ajuns, poate că intermitent, la concluzia că cea mai de dorit disciplină socială se obține prin cultură. Și poate că, în sfârșit, la o conciliere și cu acel *Învățați, învățați, învățați* al lui Lenin – dacă asta va fi fost premisa leninistă a *conștiinței maselor*.

În orice caz, *creșterea nivelului cultural al societății*, fără să le excludă – căci le presupune și e de înțeles că le integrează – nu se mai limitează să aibă în vedere finalități din zona *educației ideologice și politice* și din cea a *muncii și a întrecerii în producția socialistă*. Scopul vizat explicit e acela ca *membrii societății să aibă posibilitatea de a căpăta o cultură îndestulătoare ca să devină militanți activi ai dezvoltării sociale, pentru ca ei să aibă posibilitatea să-și aleagă liber profesia și să nu fie ținuiți pe toată viața, în virtutea diviziunii existente a muncii, de o singură profesiune oarecare*. Terenul de reprezentare este cel al capacității și dispoziției lui Stalin în acest sens, dar în vizor pare să fie de astă dată, cert, omul în sine, adevărat că în primul rând cel social, ori măcar o idee de construcție umană în sine. Sugestia de neocolit, în condiții de neaducere în discuție a *luptei de clasă* în propășire, în emancipare (e

drept că nici nu ar fi cazul, pentru că suntem aici deja cu un picior în comunism) e aptitudinea dobândită cultural, în termenii culturii moderne, de ieșire din captivitatea constrângătoare a apartenenței în virtutea tradiției locale sau de familie la o categorie profesională și la modul și nevelul acesteia de viață. Cu atât mai mult e de luat în seamă acest Stalin cu cât el adaugă ceva ce poate surprinde azi sau, dimpotrivă, poate dezamăgi (devoalând sursa de inspirație a *umanistilor progresiști* care susțin ici și colo, în prezent, fără urmări, aceeași idee): *Pentru aceasta trebuie, înainte de toate, să se reducă ziua de muncă cel puțin până la 6, iar apoi și până la 5 ore. Aceasta este necesar pentru ca membrii societății să obțină destul timp liber necesar pentru obținerea unei culturi multilaterale*. În consecință, *legea economică fundamentală a socialismului* formulată acum de Stalin, cu unele detalieri care se poate accepta că nu modifică esențial ceea ce se dă ca definitoriu, era *asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale întregii societăți*.

Congresul îl aplaudă și îl ovaționează îndelung și obișnuit pe conducătorul P.C.U.S. și preia, mai mult ori mai puțin explicit, conținutul operei lui obișnuit *geniale* – însă amestecat, cu adaosuri care reactivează elemente de limbaj din inventarul consacrat și duc în ambiguitate sau relativizează direct importanța unora dintre ideile lui mereu *geniale*. Condiției culturale a trecerii la comunism, spre exemplu, i se adaugă ca fiind din același plan un set de altele, ținând de palierul civilizației și de un alt nivel de generalitate, neignorante de Stalin și neconsiderate secundare, dar socotite implicite sau efecte ale altora. Astfel, sensul însuși al discursului se schimbă – dar și unele înțelesuri rebele sunt obligate să reintre în matcă. *Numai după îndeplinirea tuturor acestor condiții preliminare, în ansamblu, ne învață tovarășul Stalin, se va putea spera că munca se va transforma în ochii membrilor societății dintr-o povară grea, cum era în condițiile capitalismului, în prima necesitate vitală, iar proprietatea obștească va fi considerată de către toți membrii societății drept baza de neclintit și intangibilă a existenței societății*.

Totuși, *directivele* Congresului re-

țin legătura dintre *avântul economiei naționale a U.R.S.S.* și faptul de a se asigura o *continuă creștere considerabilă a bunei stări materiale și a nivelului cultural al poporului*. De asemenea, în privința funcțiilor *statului*, cel mai important document al Congresului, *Raportul* lui Malenkov *asupra activității Comitetului Central*, afirmă că, postbelic, s-au dezvoltat și s-au întărit funcțiunea economico-organizatorică și cea cultural-educativă, acestea devenind *funcțiunile fundamentale ale statului sovietic*. Ar rezulta astfel, din documentele Congresului coroborate cu *Problemele...* lui Stalin, o disociere destul de clară în domeniul cultural-educativ între misiunea statului și misiunea partidului. Statul, s-ar putea înțelege, își dezvoltă și îndeplinește funcția lui cultural-educativă în înțelesul de a da o necesară *cultură multilaterală* în timp ce partidul, desigur că în interiorul acestei funcții a statului pe care el o precizează, o determină și o călăuzește, se ocupă de *munca ideologică* – *obligație primordială a partidului*, precum afirmă *Raportul*, și care de bună seamă că lăsată în voia întâmplării, subapreciată, *poate aduce prejudicii ireparabile intereselor partidului și statului*. Drept care: *Nu trebuie să uităm niciodată că orice slăbire a influenței ideologiei socialiste înseamnă întărire a influenței ideologiei burgheze*.

Nu există însă și în discursul Congresului date relevante care să permită a se vorbi și despre o disociere între domeniul cultural-educativ în înțeles larg, apanaj al statului, și, de cealaltă parte, ideologie și propagandă. Dimpotrivă – pentru că, ajungând numaidecât în raportul lui, tot ca de obicei în atare ocazii, la capitolul literaturii și artei ca *parte integrantă și foarte importantă a culturii sovietice*, Malenkov constată: *Chestiunea este că (...) nivelul ideologic-artistic a numeroase opere continuă încă să fie insuficient de ridicat*.

Sigur, prin raportare, chipurile, cu pretențiile tot mai ridicate ale oamenilor muncii – însă coborând deliberat de pe palierul cvasideviaționist pe care Stalin însuși fusese gata să se îngroape.

De fapt, cunoscându-se bine, nu de altundeva decât de la Stalin, ce *unealtă* și ce *armă* s-ar scăpa din mână în numele acelei *culturi multilaterale*.

Poetul Nicolae Mățcaș

în albia sentimentalismului liric

Promotorul și valorificatorul limbii și literaturii române în ținutul basarabean, profesorul universitar și doctorul în științe filologice, savantul și scriitorul, politicianul și ministrul Științei și Învățământului din R. Moldova în perioada anilor 1990-1994 Nicolae Mățcaș, de această dată se prezintă în universul literar cu o lucrare de dragoste, aceasta vizând sentimentul autentic de afecțiune pentru tot ceea ce e firesc omului pământesc: natura înconjurătoare, binecuvântarea cerească, neamul românesc și țărâna natală și, nu în ultimul rând, marea iubire față de ființa feminină dătătoare de viață continuă în astă lume, accentele filozofice întruchipând frumusețea și valoarea femeii în calitate de mamă, consoartă, iubită etc.: „Tu ești o suavă poveste de dragoste!... Tu ești protagonista acestei povești:/ zâna zânelor,/ floarea florilor,/ roua zorilor,/ frumoasa lumii...” (Nicănd). Respectiv segmente se regăsesc în volumul cu poeme de dragoste „Uite-o, vine felin”, Editura PIM, Iași, 2023, 254 p.

După zecile de cărți în domeniul literaturii (poezie, proză, eseistică, critică literară, biografii etc.), nemaivorbind de nenumăratele monografii în domeniul filologiei și manuale destinate sistemului de învățământ, de sutele de articole didactico-științifice și publicistice, Nicolae Mățcaș, în cele din urmă, vine în fața publicului cititor cu o carte despre tandrețe/iubire, aceasta completându-i biografia trecutului, la rândul ei având menirea de a-i vindeca toate rănile sufletești și durerile din viața de toate zilele, dragostea fiind unicul remediu ce tămăduiește și înviorează existența umană. Compusă din 11 capitole, un Itinerar bibliografic și Aprecieri critice la poezia de dragoste a autorului, volumul de față este o lucrare impunătoare prin dimensiunile sale și conținutul său valoric, tema iubirii găsimu-și loc în tot cuprinsul lucrării menționate. Sentimentul de afecțiune, ca proces afectiv uman, în cazul dat, provine din conștiința unei personalități distincte cu valori spiritual-intelectuale demne de o deosebită atenție. Așadar, este vorba de personalitatea domnului

Nicolae Mățcaș, care știe cum să producă bunuri spirituale atât de necesare individului și societății.

Referindu-ne la „Uite-o, vine felin”, titlul cărții poetului Nicolae Mățcaș, vom menționa de la bun început că lucrarea este structurată în mod original, fapt care denotă gradul elevat de naturalitate al autorului în arta scrisului, modul ingenios de exprimare, farmecul metaforelor din abundență, meditațiile realizate prin intermediul unui sentimentalism sui generis, ceea ce conferă versului liric sobrietate și fast, dovadă a spiritului inventiv și a imaginației ce se suprapun pe spiritul intelectual. Factorul iubirii eterne aflându-se în centrul atenției, reprezentările poetului capătă adesea caracter sublim, ele fiind capabile să provoace sentimente de elevație, desăvârșire, spectaculozitate: „Iubito,/ apleacă-ți auzul deasupra mormântului meu și a tăcerii din jur./ Auzi cum respiră pământul prin sevă de brad, prin rouă de flori, prin must de ciorchine?! E pulsul din mine.” (Tăcere), iar compoziția și caracterul celor relatate se îmbină cu factorul ideal ce constituie reflectarea realității obiective din existența umană: „Poate n-ai existat, poate n-am existat, poate-a fost doar o vrere,/ O cascadă a fost, un cutremur a fost, poate-a fost un abis,/ Poate nici n-ai iubit, poate nici n-am iubit, poate-a fost o părere,/ O eclipsă a fost, un miraj poate-a fost, poate-a fost doar un vis.// Poate nici nu exiști, poate nici nu exist, poate totu-i negație:/ Fără cer un pământ, fără pești un ocean, fără beznă

lucoarea./ Poate nici nu iubești, poate nici nu iubesc, poate nici nu-i senzație/ Dacă trupul nu-l simți și nici inima nu, dacă nu-mi simt suflarea.” (Nebuloasa Iubire). Versuri nespuse de frumoase, cu mult sens și înțelepciune; în ansamblu, o moderație determinată de experiența trăită și interpretată în cadrul stărilor sufletești, uneori asaltate de stări de deziluzie. Poetul Nicolae Mățcaș imprimă versului liric o formă clară a gândirii logice, gândirea poetică fiind corelată cu dimensiunea conceptelor științifice și pedagogice, care reclamă transparența și precizia exprimării, inclusiv redarea adevărului crud al lucrurilor existente din univers: „Nimic nu e nou sub soare-n/ Acest sfârșit de mileniu:/ Aburcă o nonvaloare,/ Se-aruncă în hău un geniu.// Nimic nu e nou sub lună/ La finele-acestui veac:/ Te fură-o iubire nebună/ Și-apoi îți vine de hac.” (Nimic nu e nou).

În fiecare dintre compartimentele cărții (*O de neîmblânzit leoaică, Înmugurire, Axis mundi, În dornele dragostei, Cântecele tău, Viermele îndoiielii, Numai dor, Frigul despărțirii, Nostalgia unor dulci amintiri, Descumpănire etc.*), versul liric excelează prin forma originală a mijloacelor artistice, prin formulări sentențioase meditativ-filozofice, printr-o sensibilitate accentuată a percepției lumii spirituale; prin intermediul acestor procedee stările sufletești ale poetului devin credibile, sincere, candid: „Mă rog de toți sfinții din lume,/ Dar, mai ales, de Dumnezeu,/ Să-ngemene cu al tău nume/ Secunda care sunt eu.” (Secunda ce sîntem).

În centrul subiectelor, pe lângă tema dragostei, se află și suferința umană, preocupările și incertitudinile ei în dimensiunea naturii – o sinteză bazată pe trecerea de la particular la general, o manifestare dintre fenomene vizând viața pământească în raport cu cea astrală, viața spirituală cu cea materială, relația dintre omenesc și neomenesc/firesc și nefiresc „În preajma ta/ mă simt mai aproape de cer,/ de unde cuprind cu privirea/ imensitatea pământului.” (Scrutând necuprinsul). Simțindu-se motivat prin spațiul benefic al divinității, poetul își croiește drumul meditativ prin lumina astrală, care îi oferă libertate interioară și putere deplină pentru a-și expune →

GALINA MARTEA

gândurile în modul în care dorește el însuși, creând astfel valori estetice pentru sine și semenii săi, conștient întotdeauna de faptul că menirea oricărui om de creație rezidă în a crea *valori spirituale* ce pun bazele culturii în viața unui popor. Hipersensibil la tot ce ce se întâmplă în lumea înconjurătoare, autorul descrie viața în toate formele ei reale și ireale. În ansamblu, poezia autorului este o viziune largă asupra fenomenelor ce aparțin existenței umane din acest univers, aspectului dragostei revenindu-i un loc expres în calitate de vindecător al stărilor sufletești și al relațiilor dintre oameni. Astfel, poezia, motiv de inspirație atât pentru autor, cât și pentru publicul cititor, constituie mesajul artistic redat prin imagini expresive și conținuturi clare, centrate fie pe versul alb, fie, cu predilecție, pe cel clasic ce are la bază rima și ritmul. Versurile poetului se remarcă prin armonie și muzicalitate, prin perfecțiunea rimelor. Atrage atenția involuntar și plăcut efortul poetului pentru a căuta rime originale, neuzate, multe dintre ele voit rarissime: *lavandă - glisandă, felin - vergin, medein - venin, hesperidar - nectar, acvileu - marmoreu, pendinte - cuvinte, eolic - istoric, miserere - durere, fruntarii - palicarii, dihotomii - datu-mi-i, laur - plaur, tace - sagace, gonadele - monadele, ce i-i - ghiociei, pulpele - pupule, floare - fitofervoare, etc.* Poetul fiind și un lingvist notoriu, creația sa poetică se evidențiază prin bogăție lexicală, cuvintele având un colorit semantic-stilistic extrem de variat, făcând parte din toate registrele limbii: arhaisme și istorisme (*răzlog, orcic, palicari, marchiz*), provincialisme (*porumb* cu sensul de „porumbel”, *răsărită* cu sensul de „floarea-soarelui”, *boi* cu sensul de „mijlocel de fată”, *țintirim, dodoloș, sorb, nimenea, mustit, s-o ieie*), neologisme (*afrodisiac, eolian, hesperidar, velin, pendinte, trepidant, a glisa, glisandă, vernal, streap-tease, padedeuri*), cuvinte-termeni (*leucocitoză, leucemie, hemogenie, trombogen, utrénie, vecérnie, vicar, danie*), cuvinte inventate după modele existente (*orgiac, medein, nesâni, dumnezeie, mereie, merei, a înzeia, a înrăcori*), cuvinte și expresii străine (*miserére, alma mater, sancta simplicitas*) etc. Autorul recurge și la utilizarea unor sensuri rare, neuzuale, ale cuvintelor, prin care vrea să

dezvolte atenția și capacitățile cognitive ale cititorului: *tacâm* cu sensul de „taraf”; *leafă* cu sens de „tăiș”.

Prin descrierea sinceră/ deschisă a sentimentelor și manifestărilor, izvorâtă din înțelepciune divină, poemele talentatului scriitor Nicolae Mățaș pun în mișcare sufletul omenesc și, în același timp, cheamă la confesiuni; anume prin această formă a exprimării poetul captează atenția cititorului asupra modului de reflectare a realității vieții, cu bunele și relele sale, îl introduce în lumea trăirilor existențiale cu strălucirile și umbrele lor. În ansamblu, lirismul, dar și întreaga operă literară a Domniei sale, este un concept filozofic bazat pe criterii de calitate, deci rânduiește literare realizate în mod ordonat și în echilibru dinamic, deplinătatea acestora având o intensitate maximă corespunzătoare unui nivel intelectual adecvat. Astfel, se poate spune, cu deplină convingere, că poezia sensibilului intelectual Nicolae Mățaș se definește printr-un rafinament deosebit, ce conturează atât un conținut de o calitate aparte, cât și un bun de consum elevat pentru publicul cititor și cultura națională română. Totul reprezintă talent scriitoricesc, capacitate poetică transmisă prin intermediul vibrațiilor interioare ale spiritului uman. În contextul dat, poetul și publicistul român Anatol Ciocanu (Basarabia) observa, la debutul editorial bucureștean al autorului nostru: *„Poetul Nicolae Mățaș debutează în volum (...) la o vârstă când nu mai ai voie să greșești; de-atâta instrumentele lui poetice sunt impecabile - o mânuire abilă a meșteșugului versului liber sau clasic, un florilegiu de imagini și metafore care-l singularizează undeva în contextul celorlalte nume de poeți de la Chișinău, Cluj, București, Cernăuți sau Iași, o tematică a poeziilor eternă ca și însăși poezia, dar refractată de sufletul său inedit și acoperit de sinceritatea fără de care versul, poezia nu vor putea exista niciodată”*; iar multipătimitul român basarabean Andrei Ciurunga nu pregeta să declare că *„Nicolae Mățaș se impune ca o prezență notorie în poezia românească de azi”*. Poetul și publicistul basarabean Leo Bordeianu face observația că, *„[...] Înarmat cu o gamă întreagă de procedee poetice, având un simț ales al cuvântului,*

Nicolae Mățaș, deși vine mai târziu decât semenii săi la ”ospățul” poeziei, apare tumultuos, plin de vervă, de energii interioare neexplorate, de iluzii, pe care mulți nu le mai au”. Academicianul și renumitul istoric și critic literar Mihai Cimpoi conchide, în stilul său sentențios inconfundabil că *„Nicolae Mățaș, luptătorul de pe baricadele renașterii basarabene, recurge la mijloacele mai speciale ale publicisticii lirice, urcând rapid scara discursului de la simplul comentariu evenimential la blestem, diatribă și „reducere la absurd” comicologică. Duritatea și încrâncenarea satirică fac casă comună cu suavitatea și „sfînșenia” sentimentelor erotice... Nicolae Mățaș scrie, în fond, un jurnal liric sentimental-patriotic, schimbând lauda Țării cu lauda dragostei și trecând de la tonalitatea imnică la cea sarcastică și de la notația publicistică la transcrierea frustă a „fulgerărilor” atavice ale dragostei. Urmează, supus, modelul tiranic eminescian, vierean sau voiculescian, utilizează insertul intertextual livresc, nu respinge nici ludicul postmodernist, precum nu se desprinde nici de tradiție sau de intima notație de album pro domo sua”*. Despre valoarea creației literare a distinsului poet Nicolae Mățaș au scris și Ana Bantoș, Veronica Bătcă, Ion Ciocanu, Victor Crăciun, Nicolae Dabija, Mihail Dolgan, Adrian Dinu Rachieru, George Chirilă, Aureliu Goci, Vasilica Grigoraș, Florin Grigoriu, Ion Iachim, Georgică Manole, Ionel Marin, Vitalie Marin, Galina Martea, Ioan Mazilu-Crângașu, Ion Ungureanu, Elena Ungureanu, Ionela Mengher, Tudor Opriș, Vlad Pohilă, Vlad Pâslaru, Maria Diana Popescu, Constantin Șchiopu, Elena Tamazlăcaru, Mihai Sultana Vicol ș.a.

Notă. Pentru a-i familiariza pe cititorii din întreg spațiul românesc cu autorul prezentat în cronica de față, vom trece succint în revistă meritele și realizările eruditului Om de știință și artă literară Nicolae Mățaș. După cum menționasem și în cronicile anterioare, scrise cu ocazia împlinirii a 80 de ani de la naștere, precum și cu alte ocazii, distinsul profesor-savant-scriitor Nicolae Mățaș este un mare luptător pentru ideea de unitate națională românească, pentru verticalitatea valorilor naționale românești, respectivele întruchipând →

în sine lupta lui de o viață pentru reunirea neamului românesc, pentru limbă-cultură-identitate și tradiții românești. Dotat cu un intelect și o cultura spirituală aparte, Nicolae Mățaș este acea personalitate distinctă care în primii ani de independență a RM a reușit să readucă în viața basarabenilor unitatea de conștiință națională, adevărul despre istorie și valorile naționale ale neamului românesc – procese care au fost mutilate cu bună știință în Basarabia de-a lungul istoriei de până la 1990. Fiind ministru al Științei și Învățământului în perioada anilor 1990-1994, Domnia sa a întreprins modificări radicale în procesul de învățământ național, contribuind simțitor la punerea în practică, indiferent de limba de instruire, a studierii obligatorii a limbii române în toate instituțiile de stat – de la cel preșcolar până la cel universitar, cu revenire la alfabetul latin; a introdus în școli materiile de studiu de limba și literatura română, istoria românilor, inclusiv utilizarea manualelor românești editate în Țară; a pus în aplicare glotonimul „limba română” și etnonimul „popor român” în întreg sistemul de învățământ național basarabeian și în întreaga republică; a introdus sistemul de evaluare de 10 puncte a cunoștințelor elevilor, a orientat activitatea ministerului spre integrare în învățământul românesc și în cel european; a realizat înființarea ciclului de învățământ liceal, cât și studierea aprofundată a limbilor străine în școli, mai ales a limbii engleze și pentru elevii români din Basarabia, unde aceștia în perioada sovietică nu aveau posibilitatea să o învețe; a introdus sistemul de acordare a gradelor didactice pentru profesorii școlari; a trimis mii și zeci de mii de tineri la studii preuniversitare, universitare și postuniversitare (masterat, rezidențiat, doctorat) și cadre didactice la perfecționare în România pe burse oferite de statul român a elevilor și studenților, în acest mod contribuind enorm la punerea în aplicare a unor acorduri interstatale, precum și multe alte acțiuni benefice întru dezvoltarea intelectuală a tineretului român din Basarabia. Nicolae Mățaș a luptat mereu pentru a crea condiții cât mai bune întru consolidarea tuturor proceselor democratice din sistemul de învățământ basarabeian, precum și din

alte domenii din cel de-al doilea - nou - stat românesc de după 1990. Prin capacitatea de a fi un Om integru al intelectualității și al culturii, dar și un mare patriot al poporului român basarabeian, Domnia sa a pledat mereu pentru echitate istorică, pentru oficializarea limbii române, revenirea la alfabetul latin (românesc), pentru consolidarea proceselor de unitate națională românească în primii ani de independență a RM. Pentru a încuraja și a susține cât mai mult poporul român din Basarabia la revenirea la limba de stat română și la grafia latină, Nicolae Mățaș, cu începere din octombrie 1989 și până la sfârșitul anului 1990, a realizat zilnic la Televiziunea moldovenească, în colaborare cu Ion Dumeniuc (*Directorul Departamentului pentru funcționarea limbilor din Moldova, doctor în științe filologice, profesor universitar, savant etc.*), o emisiune cu titlul „Învățăm a citi și a scrie cu caractere latine”, iar pe parcursul anului 1990 a elaborat un șir de lucrări lingvistice cu privire la regulile și normele scrierii în grafie latină. Pe lângă activitatea politică și administrativă în organele publice de stat, Nicolae Mățaș a activat de-a lungul vieții sale și în calitate de pedagog, timp de peste 30 de ani deținând funcția de profesor universitar cu titlul științific de doctor în filologie, decan, șef de catedră universitară. Este autor/ coautor a zeci de monografii și elaborări metodice destinate învățământului preuniversitar și universitar; a publicat mai mult de 300 de lucrări și articole de cercetare științifică, peste 20 de manuale și lucrări metodice; este redactor și coredactor la 30 de manuale/ dicționare pentru sistemul de învățământ. Concomitent, dl Mățaș și-a valorificat intelectul cu mult succes și în calitate de scriitor, realizând creații literare în arta poeziei, la ziua de azi având în palmares 23 de volume publicate, respectivele găsindu-și un loc decent și în reviste, antologii din republică, din Țară și din diasporă, iar personalitatea Domniei sale regăsimuse în enciclopedii, dicționare, calendare naționale din Basarabia și România. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și R. Moldova, al Societății de Științe Filologice din România, al UZRM, deținător a unor onorabile și

binemeritate distincții de stat: Medalia onorifică „Ion Creangă” a Universității Pedagogice din Chișinău (2020), Medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM (2022), Ordinul Republicii (2010), Gloria Muncii (1996), Ordinul Național al României „Seviciul credincios” în grad de Mare Ofițer (2014); deține de asemenea titlurile onorifice de Professor Honoris Causa al Universității din București (1994) și de Doctor Honoris Causa al Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași (1993), „Eminent al învățământului public din RSSM” (1969), „Eminent al învățământului superior din URSS” (1980), Cetățean de onoare al comunei Crihana Veche (2010).

Creația literară a domnului Mățaș este una despre istoria, viața și suferința românilor basarabeieni; despre calvarul limbii române din Basarabia; una a dorului și a dragostei față de glia strămoșească, de propria țară, de limbă, de neam, de sentimente și stări sufletești pentru întreg spațiul românesc. De-a lungul timpului Nicolae Mățaș a creat opere literare și științifice de certă valoare, acest lucru fiind menționat de către numeroși oameni de știință și de cultură. Unul – reprezentativ - dintre ei, doctorul habilitat în științe filologice Elena Ungureanu, conchide: „Opera poetică a lui Nicolae Mățaș valorifică din plin motivul creației, unde se face uz de o bogăție de procedee stilistice și fuguri retorice, lexic captat din toate straturile, registrele și stilurile funcționale ale limbii române (neologisme, regionalisme, cuvinte inventate etc.), precum și elemente de sintaxă poetică demne de analiză...”.

Așadar, Omul/ savantul/ profesorul universitar, scriitorul Nicolae Mățaș – dotat cu calități umane deosebite, fire de o sensibilitate artistică aparte, omenie, talent, inteligență, erudiție – este intelectualul care știe cum să prezinte publicului cititor conținuturi literare de calitate prin arta poeziei, prozei etc.

Discursul literar al Domniei sale, structurat în diverse genuri artistice, reflectă întreg universul uman cu toate durerile și necazurile cotidiene, scoțând în evidență frumusețea și autenticitatea acelei creații de care are nevoie cititorul și însuși scriitorul, acesta completând și îmbogățind în mod substanțial patrimoniul cultural român.

Carmen Doreal

poeta pe linia cuvântului

Carmen Doreal scrie o poezie sensibilă situată undeva în modernitate, dar și în tradiția de tip romantic, așa zice mai degrabă neoromantic. Volumul său de poezie „Pe linia vieții” Editura Vatra Veche, Tg-Mureș, 2022, este din acest punct de vedere o sinteză între cele două paradigme poetice. Dicțiunea poetică este plină de siguranță și simplitate, fapt ce-i conferă autoarei o notă personală pregnantă. Citez aici în întregime din poemul Pe linia vieții, text ce deschide și volumul ce poartă același titlu: „Ai grijă să nu aluneci / pe linia vieții / pentru toate iubirile / ni se cere gaj / inima; / luna cade / cu aripi de fluturi, / urmărindu-ne / cu un fel de nostalgii albastre. / Eu eram iubirea / tu flacăra ei; / tu erai cerul, / eu eram aerul.”, un poem care mi se pare edificator pentru tonalitatea întregului volum.

Poeta e conștientă de faptul că trăim într-o lume nesigură, unele versuri aduc în prim plan războiul, îngrijorarea pentru ființa iubită fiind în acest caz justificată: „Războiul, / așa cum noi / nu am crezut că există / ascunde în fiecare moment / îngeri căzuți, / precum niște flori sub zăpadă. /.../ Aș vrea să știu / că nu ești rănit, / aș vrea să te strâng / cu dragoste / în brațe / până la înflorire, / Cum crești, / vis desfăcut în petale / ocrotit în sufletul meu / îmi porți liniștea / în palme, / în aerul precum o explozie.” (Războiul)

E o discrepanță aici între lumea lunară, cosmică și cea - cum spunea filozoful antic - sublunară și ea ajunge în cuvinte: „Cu o senzație imponderabilă și nudă, / luna de chihlimbar / îmi descoperă făptura / în brațele tale, / în timp ce ne așează visele / la picioare, / în vitrina unui magazin de iluzii / cineva ne vinde fericirea / la second hand.” Cauzele sunt îndeobște cunoscute: „Politicienii // își împart lumea în două, / rescriu harta păcii / sub cerul în flăcări / cu jertfe și promisiuni / făcute la întâmplare.” (Instant Love)

O frumoasă și interesantă definiție a iubirii comparată cu mersul prin visul unui bărbat se găsește în poemul Mersul prin visul tău: „Mersul prin visul tău / mă leagă / de cel mai

romantic bărbat, / suspendat / cu sufletul la gură, / deasupra visului meu, / fără somn / și fără remușcări / validează în mine / tot ceea ce sunt, / până când inima / va trece la tine / oceanul înapoi; / Sărut nevăzut, / Domine.”

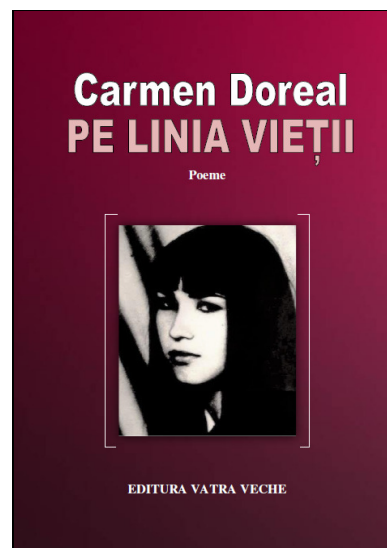
Un poem remarcabil este Aprilie, poezia de aici fiind, în opinia mea, apropiată de cea mediteraneană, scrisă de Ungaretti, sau Montale. Pentru reușita versurilor, voi reda în întregime și acest text: „Aprilie / a dăruit pomilor și florilor / o trenă albastră, / pentru a putea coborî / pe fluviul luminii / până aici, / aproape de pământ, / în farmecul grădinii. / Ziua mai adânc se oglindea / în tangajul apei, / în cercuri de aur dansa. / Cerul mai aprins se-adâncea / în trupul amiezii / și în iarba luminii / grădina însuflețită de fluturi, / nuntea.”

Evident, dintr-o poezie de dragoste, așa cum este de găsit des în simbolistica poetei, nu pot lipsi fluturii și imaginea lor trezește nostalgii pe baza temei amintirii, des întâlnite în literatură: „Nostalgii cu fluturi / în oglinda retrovizoare / amintirea pașilor noștrii tineri / îmi iese în cale. /...ochii tăi arzători / mă petrec / de la o pagină la alta, / așa cum ridicăm iubirii / fără încetare / castele de nisip, / până ce dimineața / ne ascunde / sub cămeși albe; / două inimi ce bat / în criză de timp.” (Nostalgii cu fluturi)

Conștientizarea trecerii alerte și implacabile a timpului și a imensei distanțe ce o desparte de țară este acutizată de sentimentul de dor ce ampretează aproape fiecare poem cu ipostaze metaforice, transcendente. Carmen Doreal își continuă dialogul

Lansare de Carte „Pe linia Vieții”, prezentată de poetul Nicolae Băciut și doi dintre profesorii mei minunați de la Liceul Sanitar Tg-Mureș, D-na de Română, Augustina Matei și dnul de filozofie, Vasile Rus, august 2022

cu iubitul din vis, cu prietenii dragi din depărtare, precum într-un Pantheon Literar, oglindind trăiri autentice cu un sentiment „deja vu” regăsit în intersecții lirice de spațiu și timp, între vis și realitate, precum în poemul cu același titlu: „Nu mă uita, / steaua ta / mi-e legată de trup, / alunecă în noaptea mea / legănată de visele tale, /...// moment déjà vu, / clipocind în sufletul meu / de o viață întreagă, / iluzie adâncită / în ritmul acestui poem, / scris de două inimi, / la patru mâini.”

Semnalele lirice ale autoarei pot porni de oriunde, către oriunde, precum în poemul Transcendență ce ne readuce în locul de unde a plecat și inegalabilul Brâncuși. În acest univers imaginar devine dificilă urmărirea dorului, însă ceea ce impresionează aici e trăsătura stilistică de mare finețe sugerată metaforic precum o sculptură în cuvinte: „nu mai știu unde crește / visul meu românesc / de sub pernă; / îmi amintesc doar / că voiam să impresionez. /...La Masa Tăcerii albastre / mă așteaptă la cenaclu / umbre stelare / cu dragoste fără griji: / Eminescu, Arghezii, Sorescu, / Nichita Stănescu și Pierre Morency.” Și în următoarele două caligrafii lirice, una intitulată La masa tăcerii, unde surprinde la fel dicțiunea poetică sigură: „Lunecă umbra / se așează la masă / o tăcere; / râul oftează înfiorat, / asfințitul / îmi pare o rană / din care o umbră a plecat.” Cealaltă chemându-se chiar Geneză: „La început a fost Olimpul, / apoi un vis, / apoi un zbor; / un zbor / de pasăre măiastră, / pietrificat, / nemuritor.” Nu →

LAZĂR POPESCU

lipsesc nici alte reușite stilistice, precum cele din poemul Umbrei lui Nichita: „Cerul se mai emoționează / încă / în jurul luminii.” Există adesea în versurile poetei Carmen Doreal o paradoxală stare de visare, iluzia lirică își continuă prezența la o altă dimensiune, autoarea este și revine mereu o incurabilă îndrăgostită, inaugurând idei și trăiri originale în metafore fascinante, cu profunzimi adânci, precum în poemul Timpul meu: „Acesta este timpul meu, / am ales toamna / să mă reprezinte. / Primejdioasă precum / femeia îndrăgostită, / anticip lovitura de grație / cu sentimente captivante / și frunze roșu-oranj / primenite în al noulea cer. / Iubirea își curge năvalnic / mustul sub picioarele-mi goale, / înfrumusețează seara / sub curcubeul ploii / ce tocmai a trecut. / Dincolo de această clipă aștepți tu, / spectacular precum o statuie de poet, / iluminat de o idee transparentă / așa cum mă pierzi din priviri.”

Oricum, anotimpul preferat al autoarei rămâne toamna. Poeta-pictoriță știe că microcosmosul apropiat îi este acum locuință, casă: „dacă v-ați jucat, în gene, / cu snopi din lanul soarelui / și v-ați rostogolit / în otava de fân, / aurindu-vă trupul / tulburat de dorinți, / înseamnă că ați ajuns / în casa mea.” (Casa mea). Urmează alte caligrafii delicate: „Culegătorul de vise / are ochii mascați / cu stele și flori, / minune însuflețită / îmi citește pulsul / cu delirul flagrant al sângelui / celebrează nemurirea în carte.” (Cosmosul nu are limite).

Carmen Doreal are și știința finalurilor reușite: „Steaua ta mă străpunge / cu săbii de aer.” (Omul meu de om). Iată acum și un splendid final de poem cu un exit deosebit: „Gladiatori cu litera veșniciei în sânge / cu aura timpului meu îi chemam, / înnoptam în cuvânt.” (Așteptare). Târziul pare a chema o anumită angoasă, frica se strecoară printre cuvinte într-o tăcere prelungită... Poeta se plânge acum și de lipsă de timp: „Nu avem timp, / cuvintele ne ard.” (Nu avem timp). Sensul se schimbă și drumul e unul invers, un refuz mascat, abscons. Ilustrativ în acest sens este un text poetic intitulat Albe tăceri: „Albe tăceri / zvâcnesc între noi, / precum muchia unui stilet / descojesc așteptarea... / O umbră veghează în mine / întorcerea ta.” E aproape o

metaforă obsedantă această reluare a umbrelor și a tăcerii, prezențe fluide care nu exclud anumite pericole, deoarece se văd ridicate la nivel de imagine poetică: „râu frenetic / alunecând / sub privirea / unei păsări de pradă.” (Biciuită de umbre). Amintirea revine și irupe în literă, cu o putere nouă în unele dintre poeme: „Mă cheamă / amintirea / durută și rea, / înfipt / colțul lunii / e în inima mea.” (Noaptea).

Carmen Doreal știe să scrie adesea o poezie concentrată, cuvintele sunt puține și reușesc să atingă expresivitatea maximă: “Fraze sigilate de enigmă, / miez de noapte zugrăvit / ca o sală de carnaval.” (Noapte de carnaval). Poezia este adesea amestec de peisaj și emoție lirică: „Seara își aranjează cu grijă / aripile peste luciul / orizontului lichid. / Un apus trece pe apă / cu intenții dubioase. / Jucăm pe rând / rolul umbrei îndrăgostite/ între vis și realitate .” (Seara). Schimbările nu întârzie nici ele să apară: „E altfel soarele, / altfel pădurea, / e altfel râul / în care ne-am scaldat. / Altfel e noaptea, / altfel e luna, / sunt altfel stelele / pe care ne-am jurat.” (Sunt astăzi alta). Alteori poeta realizează caligrafii fine: „Cine-i umbra / ce se ține / și în vise / după mine? / Spune-mi, / Doamne, / de ce oare / în poem / e-așa răcoare?” (Cine-i umbra). Ea știe că se află acum într-un spațiu aparte: „Privesc / ultimul țarm al cuvintelor / Nufăr de aur în apele nopții/ luna înflorește./ Oglindirile ei/ se destramă- n adâncuri/și pier/ Când peste-ntinderea mării/ lumina și umbra ne caută /neîmblânzitul meu suflet/ cu doruri de larguri/ mă-ncearcă” (Refugiu).

Pe Linia Vieții, lansarea târgu-jiană august 2022

Dar după tot acest parcurs poetic supus experiențelor trăite, autoarea s-a îmbogățit și e mai sigură de sine: „Să nu îmi spui că jocul și viața / sunt același lucru, /un fel de căutare orchestrată alert / în ritm muzical de Carmina Burana, / așa cum alergăm disperați / unul spre celălalt, / peste zăpezi înalte / când sufletele noastre se caută nerăbdătoare / pe tabla de șah a stelelor căzătoare.” (Magic)

Carmen Doreal își scrie poezia într-un prezent intersectat de amintiri, de trăiri și de pasiuni arzătoare.

Pe un fond miraculos al visării, muzicalitatea și efectul emoționant al culorilor și al umbrelor frumoase, impactul cuvintelor, frumusețea metaforelor, vastitatea și profunzimea ideilor ne emoționează până la încântare precum în poemul cu profunzimi filozofice, Siddhartha: „Siddhartha, / risipitorul de iubire / dedublat de un vis secret, / îmi invadează sângele / cu telepatii halucinante. / O altă toamnă / mă regăsește înveșmântată / în rochița de frunze / colorată rebel / de un pictor expresionist. / Dansez pe o fantezie de Bach, / simulând vântul îndrăgostit / de imaginea mea din oglindă; / Complicitate și foșnet / harfa serii mă desfrunzește / deasupra unui lac necunoscut, / mă dezbracă de așteptări / cu opusuri transparente / insinuate profund / în arșița cărții. / În numele iubirii semnez / aerul pictat cu fluturi adictivi / când aprind noaptea / sub ceruri străine. / Fluxul pursânge contează, / nu desfrunzirea de sine. / „To be or not to be”, / pată vie, Cuvântul / decantează mirajul luminii / cu mine.”

Poetă și pictoriță deopotrivă, Carmen Doreal ilustrează peste măsură, așa zice, cunoscutul dicton „Ut pictura poesis”.

Tg-Jiu, octombrie 2022

Eminescul lui Răzvan Ducan

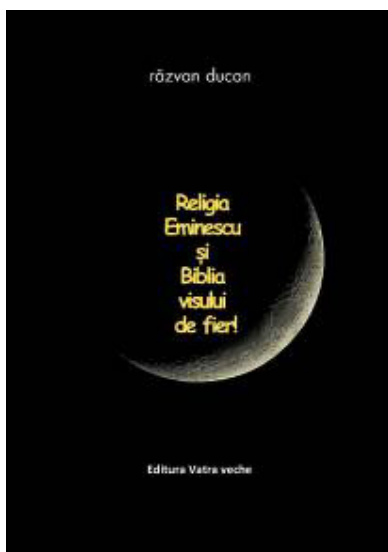
Răzvan Ducan se află pe baricadele luptei pentru identitatea culturii noastre naționale în contextul în care confuzia valorică folosită ca strategie de deznaționalizare, demolare a statuilor figurilor reprezentative ale culturii sau diminuarea calculată a vizibilității lor pe multiple planuri ale vieții sociale, inclusiv, și mai ales, în educație, și alte asemenea acțiuni și atitudini deliberate, se desfășoară sub ochii noștri.

Volumul său *Religia Eminescu și Biblică visului de fier* (Ed. Vatra Veche, Tg. Mureș, 2023, cu o excelentă prefață de Nicolae Băciuț, un alt vârf de lance pe acest tip de baricade), poate fi șocant pentru unii, prin titlu, dar este clar din prefață și din volum că aici nu se face vreo referire la canonizarea lui Eminescu de către Biserică, ci, expresia este o metaforă pentru ideea sfântă de unitate spirituală a neamului românesc, visul (de fier) de veacuri al poporului român, de reactualizare în acest sens a modelului Eminescu.

În paralel cu multiple evocări ale diferitor faze și aspecte din viața poetului, cum ar fi prezența sa la Tg. Mureș, la Târnăveni, Blaj, desigur, Iași, legătura cu Aron Pumnul, imaginea Veronicăi, dar și condiția precară a vieții sale de zi cu zi, trăind „mereu în chirie”, și de asemenea moartea, cimitirul, ș.a., Răzvan Ducan presară poeziile sale cu parafraze din expresii eminesciene pentru o mai simțită și profundă participare a cititorului la mesajul pe care îl transmite.

Contrar celor care îl consideră pe Eminescu sau poeziile sale ca fiind anacronice (*Poem contra...*), autorul volumului arată într-o frumoasă metaforă actualitatea Luceafărului culturii noastre naționale precizând că „spusele tuturor, totdeauna / Eminescu le-a spus” (*Eminescu le-a spus*), deci și ale noastre acum, fapt pentru care ziua sa de naștere o sărbătorim în fiecare zi (*Eminescu*). Cu alte cuvinte Eminescu face din viața obișnuită o continuă sărbătoare transformând banalul în extraordinar și în felul acesta făcându-ne să trăim doxologic.

Pentru a ne ajuta să conștientizăm și mai bine cât de mult Eminescu este „suflet din sufletul neamului” său, pentru a-l aminti aici pe Coșbuc, deci faptul că el e ontologic în ființa românească, Răzvan Ducan, parafrazându-l pe Noica, vorbește în mod convingător de „sentimentul Eminesc’ al ființei” (în poemul cu acest titlu) și se întreabă, desigur,

retoric, ce ar fi fost limba română azi, fără Eminescu, și prin extensie, întrebarea se pune și cu privire la cultura română în general. Tot el ne răspunde plastic: „ar fi fost pusă în ghips” (*Veriga lipsă*) adică am fi trăit într-un fel de înțepenie, de anchiloză din care nu se știe cum s-ar fi putut ieși.

Această criză a lipsei lui Eminescu în cultura României contemporane începe însă a se manifesta în diverse feluri, toate ținând de tentativele de defăimare a lui, altfel spus, de arestare a personalității și opere sale de către năimiții din cultura română de azi (*Și mai potoliți-l pe Eminescu!...*).

În acest sens, Răzvan Ducan deplânge locul marginal ce i se rezervă lui Eminescu în manualele școlare (*Piatra mormântului*) și anticipează chiar o prigoană a iubitorilor poetului național al românilor, adică un timp când se va pune „amendă pe Eminescu” (*Off... pentru poemăine*) sau când se va elimina adjectivul „dulce” din expresia eminesciană „dulce Românie” (*Ziua când ni se va lua și acel dulce*), timp când ni se va lua, de fapt, „dreptul de țară”.

Critica acerbă a lui Răzvan Ducan este îndreptată cu destinație specială împotriva forurilor guvernamentale decizionale care adoptă atitudini blasfemice legate de memoria lui Eminescu (*Longinus versus Eminescu*), demascând în acest context fariseismul unor manifestări politice pro-Eminescu, de fapt, triste încercări ale unor politicieni de a-și crea capital de imagine exploatarea un moment „sacru” al culturii române (*Ca uvertură la 15 ianuarie; Ipocrizia de conjunctură; Eminescule, în numele tău*), exact așa cum ironiza și Eminescu atunci când scria: „Iar deasupra tuturor va vorbi vr’ un mititel / Nu slăvindu-te pe tine...

lustruindu-se pe el” (*Scrisoarea I*).

Culmea indignării lui Răzvan Ducan cu privire la defăimarea lui Eminescu este îndreptată și punctual la persoane care s-au înscris pe această linie – Patapieviți – (*Unui nimeni; Dialog închipuit la statuia lui*), dar și în general spre cei pe care el îi numește vânzători de țară împotriva cărora pronunță înfricoșătoare imprecății (*Poem pentru nemernici*).

Un fel de concluzie la acest aspect al problemei este avertismentul lui Răzvan Ducan cu privire la ignorarea lui Eminescu, spus în termeni mai blânzi, când „uităm” să-i citim poezia, dar și aspri la maximum când precizează că o consecință a unei astfel de uitări este echivalentă cu a-l reomorfi „repetat și mereu”, într-un fel, parafrazând, sau măcar amintind de ceea ce spune Sf. Ap. Pavel despre cei care ignoră învățătura Domnului Hristos și prin aceasta îl răstignesc a doua oară (Epistola Sf. Ap. Pavel către evrei, cap., 6, 6).

Aceste reflecții duc implicit cu gândul la un alt aspect al poeziei lui Răzvan Ducan din acest volum, și anume la a apropiere simbolică între Mihai Eminescu, Luceafărul strălucitor și creator de limbă și cultură română pentru neamul românesc și Mântuitorul Iisus Hristos, Soarele mântuirii neamului omenesc.

Autorul face frumoase și interesante analogii, întotdeauna păstrând proporțiile și ferindu-se atent de orice ar putea fi interpretat drept blasfemie.

De exemplu, în *Viața lui Mihai Eminescu*, Răzvan Ducan minunat spune că Eminescu este, un „Crăciun al Literaturii Române”, adică nașterea sa este providențială, deci rânduită de Sus, pentru salvarea culturii române. Astfel, în poemul *La statuia poetului, de ziua lui de naștere*, Răzvan Ducan face o analogie a nașterii Domnului Hristos, aducând în imagine steaua, magii, pentru a face trimitere la faptul că, și aici la noi, se naște „viitor domn de limbă aleasă”.

Cu privire la răstignirea și moartea Domnului Hristos, fără a trece în conotații de blasfemie, vorbește despre „Iisusul Emin”, și de alte corespondențe între Eminescu și Domnul Hristos, în mai multe poeme, inclusiv acolo unde evocă „ziua răstignirii acestui alt Iisus Christos” (*8 iunie 2023*), desigur, cu referire la complotul, suferințele și moartea „martirică”, trebuie spus, a lui Eminescu, jertfit pe altarul iubirii sale de patrie, de neam, de istoria multimilenară a românilor pe care-i întâmpină cu salutul „Trăiască nația” și la care salut răspundea „Sus cu dânsa!” (*Trepte*). →

THEODOR DAMIAN

Este bine de precizat aici că în concepția lui Eminescu, „nația” ca noțiune, nu se referea la originea etimologică a cuvântului sau la momentul istoric când acesta a fost introdus în vocabularul limbii române. Pentru el, nația era poporul român de veacuri, de la începuturile ființării sale ca neam – rudenie de sânge, unitate de limbă, credință, obiceiuri – și ca atare începutul nației române el îl vedea în civilizația geto-dacă a strămoșilor neamului nostru.

Eminescu a fost un proto-cronist, într-un fel, avântul, în sensul cel mai pur al cuvântului – spre deosebire de sensul ironic, peiorativ, în care în mod abuziv se folosește astăzi în numeroase contexte; proto-cronist în sensul de iubitor al istoriei începuturilor. În acest sens, orice istorie are un început, și indiferent de timpul și locul în care acesta este plasat, fiecare persoană care prețuiește începutul este un proto-cronist.

Însă în contrast cu mulți istorici sau istorici amatori (chiar cu diplome!) care pun începuturile istoriei noastre undeva prin Evul Mediu, fie și la începuturile acestuia, Eminescu merge mult mai adânc în timp, prin cunoștințele sale istorice, cu intuiția lui genială și prin inspirația divină ce i-a caracterizat viața, pentru a vedea și înțelege adevărata rădăcină a neamului nostru, rădăcina care nu este alta decât civilizația traco-dacă sau geto-dacă. De aceea el a putut spune cu cea mai mare convingere într-un articol din 1881, că „din România totul trebuie dacizat”.

Răzvan Ducan repune în circulație această concepție istorică a lui Eminescu, vorbind despre Dacia mare (*Eminescu, portret mișcat*), unde declară că „icoană-n suflet era Dacia mare”, dar și în alte locuri, unde se vede orizontul larg, comprehensiv, obiectiv, istoric vorbind, al viziunii istorice a lui Eminescu.

x x x

Dincolo de toate importantele puncte marcate de Răzvan Ducan la nivel istoric, politic, social, educațional, poezia acestui volum se remarcă și prin frumuseți ce țin de metaforă, stil și expresie. Iată doar o mostră: Eminescu e „cuibărit / în toată puțința noastră de a iubi și visa” (*Astăzi, prieteni de-ai mei*); „Eminescu este o unitate de măsură stelară”, „Eminescu este o unitate de măsură a transfigurării” (*În vecii vecilor, Emin!*) Dar și aceasta: la întrebarea „Dar cine este Eminescu” (ce dă și titlul poemului) Răzvan Ducan răspunde cu expresii biblice din cele mai mari și nespuse de alți muritori: „El este cel ce

este, el este cel ce trebuia să fie / și a fost trimis la noi / În vecii vecilor și pentru vecii vecilor, Emin!”

x x x

Răzvan Ducan scrie acest volum cu o îndreptățită indignare acumulată mai mulți ani de zile, legată de tendințele actuale de defăimare a poetului nostru național. El se face astfel un fel de voce a națiunii bine știind că aceasta (și nu defăimătorii) îl păstrează în suflet pe ctitorul de limbă și cultură românească, Eminescu rămânând în vârful piramidei valorilor noastre identitare, luminând de acolo, cu strălucirea geniului său, istoria și viața poporului său, așa cum frumos și inspirat proorocea Veronica Micle într-un poem pe care i l-a dedicat cu inima arzândă a dragostei dar și cu intuiția destinului istoric al prietenului ei:

„Vârful nalt al piramidei ochiul meu abia-l atinge

Lâng-acest colos de piatră, vezi tu cât de mică sunt.

Astfel tu'n a cărui minte universul se răsfrânge,

Al tău geniu peste veacuri rămâneava pe pământ” (*Lui X*).

RĂZVAN DUCAN ȘI „RELIGIA EMINESCU”

Ce este *patapievicizarea* și cu ce se *mânâncă*? – vine, volens-nolens, neinvitată, întrebarea. Tot așa, și răspunsul: sinonimă cu demolarea de dragul demolării, ca atunci când, neavând ce face, unii românași își dărâmă casa sau ca atunci când ciorile lui Camus au vrut să desființeze, cu ciocurile lor, cerul care era însăși viața lor, *patapievicizarea* este un derivat al verbului a *patapieviciza-patapievicizare*. Oare cum ar fi tradus acești termeni, Rosa del Conte, înainte de scrie faimoasa sa carte *Eminescu o dell'assoluto*? – vine, după cum se vede, o altă întrebare la fel de naturală. Mai mult decât atât, o alta: cum ar fi reacționat eminescologul italian, să fi tradus în italiană, pe de o parte, enormitățile premiate la *Concursul de poezie Mihai Eminescu*, din 20 ianuarie 2022, pentru anul 2021, derulat în cinstea (culmea ironiei, dacă nu ceva cel puțin ostentativ!) a comemorării marelui nostru poet, iar pe de altă parte să se fi văzut obligată să încadreze cumva, onor juriul care *își făcuse treaba* normal, ca pe unul care vede în *euroi* zeul suprem al *telectualilor* români, și nimic mai mult?

Nu a suferit destul marele nostru poet, când, în cele din urmă, lovit în cap de o *cărămidă austro-ungară*, venit de peste gardul ospiciului Șuțu, cel cu

fatalele injecții de mercur, exact când poetul îi cânta frizerului Cosmănescu, cântecul revoluționar *Deșteaptă-te, române* și când Europa avea, chipurile, multă nevoie de liniște (*Europa braucht Ruhe*)? A trebuit să vină mai apoi, și cei care, maculând „posteritatea eminesciană” circumscriși în demonia unei *democrații ocupate*, în care iată, ne aflăm azi, demolează într-o veselie tot câte un stâlp de rezistență al sufletului nostru românesc. Oare ce i-a „mânat pe ei, în luptă” contra părintelui limbii noastre literare, decât remușcările cu pricina, acumulate încă din vremea bunicilor și străbunicilor lor, cu care autorul *Scrisorii III* dădea de pământ într-o veselie? Ce și-o fi spus ei, în *jeasta biblicii* lor proprii, în timp ce arpacașul le umfla de mama focului, foaelele la maximum? *Hai să ne răzbunăm odată pentru totdeauna pe cel care nu mai încăpea de „uriciunea fără suflet, fără cuger” de „grecoteii cu nas subțire”, de „bulgăroii cu ceafa groasă”, de „fonfii”, de „flecarii”, de „gușații”, de „iloții” și de toată scursura care forma și atunci patrioții.*

Oare ne mai putem întreba de unde ni se trage *patapievicizarea* cu toate sinonimele ei de virus cvasiletal chiar și în *Era postvaccinării*? Oare mai are rost să ne mirăm de ce lovesc ei, detractorii, în cel care le-a pus *pâinea și cuțitul gândirii moderne* în mână?

Iată la ce e bună o carte cu titlul *Religia Eminescu și Biblia visului de fier!* (1) – pentru unii un titlu cam scăpat din limitele buneii-cuviințe creștinești. De fapt, răsfoind bine volumul, oricine poate observa că acesta este un titlu, pe cât de neortodox, pe atât de îndrituit și de vital pentru timpurile tulburi, pe care le trăim. Un titlu de carte menită să contracareze beteșugul spiritual, al cărui morb burghez, a afectat anumite caractere *mollierești* din România postrevoluționară. Răzvan Ducan este conștient de faptul că răspunsul la orice *exagerare* trebuie să se bazeze musai, pe o altă *exagerare*, (atenție: *exagerarea* lui nu este de fapt, altceva, decât o inedită serie analogică lirică!) în intenția de a atrage atenția, nu cum a făcut-o domnia sa în nicio apariție editorială a poeziilor sale, cum o face acum, în acest volum de versuri dedicat, în mod exclusiv, autorului faimoasei *Doine*. Este calea cea mai sigură pe care autorul *Autodumnicilor* o ia pieptiș, amendându-i „fără păs”, pe cei care „maculează posteritatea eminesciană” (p. 11), atacându-i direct, sarcastic, nu fără invectivele aferente, în maniera în care însuși Eminescu o făcea în satira sa:→

NICOLAE SUCIU

„Pe el s-a pus și pata lui pievici./ Că-i „incorect politic” și perimat./ Fixat cu degetul și-n somnul morții./ De către, chipurile, o mașină de spălat./ „Că altfel nu putem intra în Europa”./ S-a dat verdictul ca o ghilotină./ O instigare de-a da foc la Luceafăr./ Stropit în prealabil cu benzină./ Memoria să ne fie cât mai scurtă./ Girată de o directivă obscură./ Să-i maculăm genialitatea/Și s-o ridiculizăm în bățatură./ Să-l reomorâm prin uitare./ Pentru limba primenită și curată./ Pe care a dezburuienat-o./ Fără a cere vreodată vreo plată./ Să ceară voie cui să strălucească?! Și permisiunea cui să o câștige?! Când tot ce-a scris îl legitimează/ Și n-are nevoie de catalige./E soare fix, ce luminează veșnicii./ În noapte e bănuț de lună./ Români se aștern cer pentru el./ Să răsără și niciodată să apună./ Bâzâit săcâitor de insectă./ E pata lui pievici de glorie./ Eu nu știu înțepătură de țânțar./Să fi rămas în istorie!” (*Unui nimeni - Pamflet, de drag de EMINESCU*, pp. 201-202). Cât curaj împrumutat de poetul târnăvean, de la Voievodul gherului românesc dintotdeauna!

Parcă și mai corozivă pare a fi satira din *Poem pentru nemernici!*, în care „cuvintele-bici” și „cuvintele-brici” ating apogeul celei mai răspicate exprimări sarcastice din poezia actuală: „Cu tunul v-aș împușca, precum în Coreea./ Pe voi, care ați provocat, deliberat, diareea./ Care ați dat purgative bogățiilor țării/ Și ați semnat, prin asta, actele trădării./ V-aș trage-n țeară, ca pe ultimii mișei./ Că ați jupuit-o de șapte rânduri de piei./V-aș îneca într-o hazna și în scuipați./ În numele românilor mințiți și furați” (*Poem pentru nemernici! - atentatorilor la „dulce(a) Românie”*, p. 198). Dar să pregustăm faimoasele interogații retorice din finalul poemului, ce amintesc de cunoscuta poezie-manifest a lui George Coșbuc, *Noi vrem pământ*: „Ce-aveți cu țara asta, măi, păduchi./ De seva i-ați supt-o până-n rărunchi?! Ce-aveți cu țara asta, măi, jigodii./ De i-ați tăiat plămâni ei de codri?! Ce-aveți cu țara asta, măi, capete de scrot./ Că-i vindeți pământurile cu cimitire cu tot?! Ce-aveți cu morții noștri și cu noi, cei vii./ De vindeți și văzduhul cu tot cu ciocârlii?”. De fapt interogațiile retorice doar pregătesc terenul pentru invincibilele săgeți verbale din finalul poemului, izvorâte din intenția prefigurării unei definitive abandonări a celor vinovați, în cea mai de jos bolgie a infernului dantesc: „Dar nu-i departe clipa când scutura-vom pomul/ Și pentru voi va fi atunci Armagedon-ul./ Și veți cădea ca muștele, în marele supliciu./ Pe

proprii căcați, lipiți de ei cu pliciu” (p. 200).

Religia Eminescu..., pe a cărei copertă spate stă scris: „Eminescu este 1 Decembrie al Literaturii Române, așa cum 1 Decembrie este Eminescu al Istoriei Românilor”, neintrând „într-o ecuație a exceselor care reclamă canonizarea poetului”, cum opinează prefațatorul cărții, Nicolae Băciuț, reprezintă înainte de toate „dimensiunea literară/ culturală a credinței” (p. 5) sau punctul de pornire pentru orice picior de scriitor aflat în arealul limbii române. Așa cum mlădițele unei vițe-de-vie ar muri fără butucul care le ține în viață, tot așa, orice mănuior de limbă românească (nu numai scriitorii) și mai ales cei care-și câștigă pâinea cea de toate zilele apelând la ea, ar trebui să-l aibă pe autorul *Panoramei deșertăciunilor*, ca pe un suprem far, vizibil de pe orice țarm pământean, el fiind acel unic Alpha al deșteptării conștiinței noastre, așa cum reiese din mărturiile lirice ale autorului *Supraviețuirii*: „Dar cine este Eminescu ?/ Iată o întrebare cât toate răspunsurile de până acum!/ El este cel ce este, el este cel ce trebuia să fie/ și a fost trimis la noi !/ În vecii vecilor./ și pentru vecii vecilor./ Emin ! (În *vecii vecilor, Emin !*, p. 77). Pentru autorul *Lesei de hârtie*, Eminescu este „un fir cu plumb”, este „veriga lipsă/ Crăciun al Limbii Române”, este „five o'clock-ul fiecărei veri”, „această ridiche uriașă” sau, de ce nu, cel care a „reinventat culorile primare”. Dar toate aceste calificative Răzvan Ducan nu le etaleză în van, doar așa, gratuit, ci cu scopul de reclama „pericolul etichetării golit de esență”, așa cum spune editorul cărții, care astăzi se cam poartă: „L-am îmbrobodit în stereotipuri./ Crezând că astfel îi perpetuăm veșnicia./ Dar îl

reomorâm, repetat și mereu./ Când „uităm” să-i citim poezia! (*Eminescu, acum*, p. 93).

Ocupându-se personal de *Instituția Eminescu*, autorul *Viețuirii în clepsidra* „configurează un portret în mișcare al stărilor, căutărilor, trăirilor poetului, de la cele cotidiene, la cele metafizice” (p. 8), găsind fiecărei etape din viața lui Eminescu, câte o încadrare metaforică: „Mai apoi, a îmblânzit metafore, / punând-o să sară prin cercuri de foc./ verbului i-a pus multe picioare” (*Încă de copil*, p. 27); „Poemele lui Eminescu se ascut de la sine./ asemenea unor lame de bărbierit așezate într-o piramidă./ la nu știu ce distanță de vârf./ Și totuși ele nu sunt în nicio piramidă (...)/ Poemele lui Eminescu/ sunt statui în raza pietrificată a cuvântului./ căzând mereu în picioare./ la proba orizontului de așteptare” (*Poemele lui Eminescu* p. 83), versuri din care rezidă radicala schimbare din lirica românească, a raportului dintre semnificat și semnificant. Pe unde a umblat, Eminescu a schimbat aerul, atmosfera și a sfințit locul: „S-a contopit cu lemnul/ Bisericii de lemn” (*Drum*, p. 32); „Și miroase a tei orășelul meu de provincie/ Fiindcă Eminescu a trecut pe aici, cândva” (*Miroase a tei orășelul meu de provincie*, p.34).

Răzvan Ducan este „poetul tău de companie” care se arde arghezian, când se gândește la Eminescu: „De aceea ard, / Cu el la mijloc./ Din mână-n mână dat./ Și din loc în loc” (*O gămlie de fosfor*, p. 182); „Când in aeternum mi-e dascăl./ Să mă redau pe mine, mie?!” (*Unii mă întrebă*, p. 121); „Fiecare poem de-al lui, / pe care-l am în față./ îl țin ca pe o bucată de așchie/ din crucea Mântuitorului” (*Fiecare poem de-al lui*, p. 88).

În încheierea acestui periplu *pentru minte, inimă și literatură*, nu fără modestie, îmi permit să parafrazez finalul cronicii mele la cartea *Măsuri pentru un Dumnezeu la comandă*: „Citind poemele care alcătuiesc acest tentant volum de versuri, n-ar fi de mirare dacă înstrunitele *cuvinte-bici* și *cuvinte-brici* ar ridica în cititori adrenalina în așa fel, încât aceștia să se poată simți ca și răzbunați” (2). Susțin ceea ce am afirmat și semnez...

BIBLIOGRAFIE:

1. RĂZVAN DUCAN - *Religia Eminescu și Biblia visului de fier!*, ed. Vatra Veche, Tg. Mureș, 2023
2. NICOLAE SUCIU - *Răzvan Ducan și biciul cuvântului*, cronică apărută în revista Vatra Veche, nr. 2 / 2023, pp. 42-43.

SPECTACOLUL IUBIRII CA „IDEE”

Deșertul de cuarț – poeme în bătaia vântului (George Schinteie)

George Schinteie, poetul cu un destin scris sub aureola timpului, dragostei și frământării eului, în raport cu proximitatea materială și imaterială a lumii, după *Antologia Umbra ceasornicului* (Ed. ArtPress, Timișoara, 2018), nu se desminte și readuce, în atenția iubitorului de poezie, cel de al nouălea volum de versuri, *Deșertul de cuarț – poeme în bătaia vântului* (studiu critic și prefață, Cristina Sava, postfață Marian Odangiu, traducere în limba franceză Gabriella Dounaux Sava, Ed. Cosmopolitan Art, Timișoara, 2023).

O analiză pragmatică ar conduce către iubire ca „idee”, atâta vreme cât nostalgia este adusă în această *Arcă* a cuvintelor, atât de apropiat de cele ivănesciene, se poate spune („și-n urma mea vorbele/ miruiam un om de zăpadă-n deșert/ .../ și cu zîmbetul trist în/ colțul dinspre miazănoapte/ al unei speranțe ascunse/ mă îndepărtam de prezent/ într-un trecut mai nedefinit/ decît îl trăisem/ .../). E interesant să observăm că poetul, într-un fel ricoeurian, aduce o anume dualitate, o hermeneutică romantică, bazată pe un „sens ascuns în sensul aparent”. Astfel că, în intenționalitatea de „codare” și „decodare” a cuvântului, întâlnim un sens direct și literal „ce nu poate fi sesizat decît prin primul” („nimic nu se mai poate face/ dacă din întîmplare cineva/ scurmă în mușuroiul cu amintiri/ în care s-a ascuns viața ta/ un potop se pornește instantaneu/ iar anii se risipesc alandala/ în deșert/ .../” – *Concluzie*). E o întregă „hermeneutică” a înțelegerii adâncului poetic, a iubirii căreia poetul îi consacră o întregă lume (a se vedea *Autoportret cu stele și păsări*, Marian Odangiu, pp. 115-135, în același volum, traducere în limba franceză, pp. 259-282). Fie că iubirea se „anunță” prin „vocabula” din *tăcere*, fie că nu, prin acțiunea unui „joc” al poeziei culorii, întotdeauna imaginarul face loc „locuit”, în poem, de *umbra* vs *tăcerea* „celuilalt” („de cînd plecaserăm așa cum îmi/ aminteam/ din mine/ fără zgomot și fără/ să deranjez”). Există o muzicalitate a interiorității, aparent cu o notă de elegie a „vremelniceii” și, totuși, cu

vibrația specifică unui „illo tempore”, deloc întâmplătoare, esență a unei tehnici (pre)discursive într-un „dincolo de vedere” („lumea ca o pasăre de/ cuvinte dintr-o clepsidră eliberată/ de timp eu urmam umbra sensului/ fiecărui pas dintr-o numărătoare/ pînă-n cercul destinului” – *În urma mea cuvintele*). Această comprehensiune, prin cuvânt, susține profunzimea fiecărui poem în parte, și a volumului în totalitate (a se vedea și *Crez poetic: leagăn visului, cuvântul bate la porți de eternitate*, Gabrielle Danoux, pp. 137-140, Gabrielle Danoux, traducere în limba franceză, în același volum, pp. 283-286). Ca într-un déjà-vu, poezia din volumul *Deșertul de cuarț - poeme în bătaia vântului* surprinde limita dintre figurativ și trans-figurativ. E o confesiune de sine-stătătoare, într-un „jurnal deschis” către un mai mult a „ceea-ce-se ascunde” în vedere, o simbolistică discursivă.

E o juxtapunere de „stări”, de particularități lingvistice, folosite tehnic și specific stilului „retoric”, exersat, de George Schinteie, la superlativ, pe un ton grav, uneori, ușor ironic, alteori, chiar ludic, unde poetul creează „ideea” de iubire care „lasă” în urma-i și senzații, și impresii, elocvente. Criticul și istoricul Adrian Dinu Rachieru dă poeziei o subtilă definiție, ca „însemnând, prin împlinirea inimii, o regăsire de sine. Iar accesul în poezie, râvnit îndelung, eliberând glasul sufletului procură miraculoasa întîlnire a omului cu sine însuși, vechind implozia limbajului în Ființă.” (*Clepsidra de cuvinte*, postfață, Timișoara: Artpress, 2013).

Se poate spune că există în poezia lui George Schinteie acea „determinare”, în vers, aducătoare de suflu elegiac, dintr-o „anume” stocare de energii poetice, menite să (re)genereze sentimente și trăiri *in cognito*.

Ceea ce se scrie, în prefața Antologiei (a se vedea *Clepsidra timpului*, pp. 5-28, Cristina Sava), se adevărește și în sensul că poetul timișorean are „un destin literar rescris într-o notă de sensibilitate a condiției Poeziei și Poetului, în exegeza literarității, o profesiune de credință dobândită în cultura românească prin notorietate, har, dăruire și împlinirea unui dat exersat în principialitatea versului, aparte, într-o îngemănare de viziuni filozofate ce se înscriu într-o ars poetica de esență.” Marian Odangiu, criticul timișorean, scrie pe coperta a patra a aceleiași *Antologii* că „fiecare dintre cărțile publicate până acum de George Schinteie poartă o încărcătură simbolică: în titlu, în concepție, în imagerie, în forma (tipo)grafică. Este o sărbătoare a spiritului...” „Și, nu sunt puține volumele de poezie, semnate de George Schinteie (a se vedea biografia de scriitor, George Schinteie, și în vol. *Umbra ceasornicului*, Ed. ArtPress, Timișoara, 2018). De data aceasta, George Schinteie nu numai că face un „recurs la memorie, la trecut, la iubire” – dar se pare că a sosit momentul ca „frumosul” artei să fie împlinit prin „mărturisiri” care „transformă obișnuitul în ne-obișnuit, văzul în ne-văz, muzica în culoare și invers, cuvântul în „operă de artă”, altfel spus, dezascunderea a „ceea ce este ascuns”, făcută posibilă de către „privire și prin rostire.” (Viorel Rotilă, *Heidegger și rostirea ființei*, 2009) Într-un tot unitar, volumul este străbătut de o „axă” a „aducerilor aminte”, reverberate cu grandoare și suavitatea versului, în strategia unui discurs de relaționare dintre subiectivitate – inter-subiectivitate („se-nghesuie anii într-o arcă spartă/ uitînd fiecare de gloria lui/.../ stau și fivesc acest început de deșert/ prin ochiul de ceață al dimineții/ și nu mă mir că destule umbre rămîn/ precum dîra de melc pe planetă/.../”). Universul unui „sumum” de sensuri și înțelegeri se răsfrîng într-un ancestral atemporal.

Există o împreună lucrare între experiența de viață, în care procesul relaționării cu „Sinele – sieși” →

Prof. dr. CRISTINA SAVA

devine transparența elementului, unic ca sens, „sacru”, și notorietatea liricului, exersat într-o tehnică aparte („iar valuri mai înalte ca iubirea/ învăluie în lumină tăcerea.../ ca și când totdeauna ar exista o întoarcere/.../ arca abia mai dă semnale de rezistență/ încă nu s-a urnit de la țärm/.../” – *Viața ca Arca lui Noe*). Rămâne ca lectorul să descopere modul în care discursul interior se raportează la gândirea „unui mai profund ca sine”, în sfera poematicei, trasând linii directe în poeme impresionante, cu valoare estetică și acuratețe livrescă, „atingând elevația unor corecte acorduri, guvernate de Eros”, după cum subliniază poetul doct, Eugen Dorcescu. (George Schinteie, 67, Ed. Artpress, 2016)

Pentru George Schinteie, la un moment dat, se poate spune că iubirea ca „idee” este neînțeleasă („vântul aleargă prin sufletul meu/ ca un copil după fluturi/ spulberă tot ce-nfîlnește în cale/ vârstele tineretii aburul fericii/.../”). La fel, se poate crede că poetul conduce cititorul către un nivel al „limitelor” până unde, acesta din urmă, se poate întreba despre „limitele” comunicării iubirii. În acest punct, ne amintim de Husserl, privind condițiile „negării unei procesualități de comunicare simbolică” („norii zîmbetelor și umbra împlinirilor/ bucuriile strecurate discret printre/ prea multele tristeți/ anotimpurile iubirii și nopțile eșecurilor/ lumina lunii din nopțile așteptării/ ce cădea totdeauna pieziș/ purtam o cămașă de timp/ și înghesuim în buzunarul ei de la piept/ un pumn de iluzii/.../” – *Undeva departe*). După fulgurante imagini ale metaforei deschise, pe undeva, cu accente ivănesciene, privind *aduceri aminte* din vârsta copilăriei, unde „vorbele/ miruiau un om de zăpadă-n deșert” și „vântul aleargă prin sufletul meu/ ca un copil după fluturi”, și unde „se-nghesuie anii într-o arcă spartă/ uitînd fiecare de gloria lui”, poetul trece la un alt nivel hermeneutic de „ieșire din” spațiul înfrînt al „nisipului”, din „clepsidra eliberată de timp” a oniricului. Poetul elaborează (și credem că nu greșim) atât de pragmatic acea relație generativă de „stări” care împlinesc și se împlinesc în intransigența cuvântului poetic, pe de o parte, pe de altă parte, stările poematicei se pot explicita prin descriptivul unei semantici discrete, datorate măiestriei

artistice, de unde și simetrica distorsiunilor, pe alocuri, a „arhetipului” imanentului.

Înțelegerea cadrului liric este subscrisă unui real al „magicului orizont” al iubirii („între mare și pămînt se află veșnicia/ dragostei îmi spuneai/ în timp ce valurile spărgeau cuvintele/ și din scoici zvîcneau fluturi în zbor/ noi continuam să ne iubim/ făcînd întinericul să dispară/ cu mîna dreaptă culeg o stea/ lumina ei să-ți cadă pe piept/ ca o cărare deschisă spre fericire/.../” – *La Orizont de noi*). *Legat de timp*, atent la detalii și verva vocabulei, originalitatea poematică, liniștit așezată, a melancoliei, și ea *legată de un timp* al iluziilor, e, de fapt, originalitatea sentimentului prin care realul se situează în apartenența ființei la ființialitate („și începem să ne hrănim/ cu lumina ce ne pătrunde/ gîndurile pînă-n vârtejul sufletului/ soarele se desprinde ca o buburuză/ timidă din linia orizontului/.../” – *Iluzie în doi*). Sentimentul dragostei ca element „pur-impur” este o altă monadă a Veșniciei („dragostea în formă de pasăre/ își ia zborul în fiecare noapte/ de pe o stea” – *Inefabil*). Creativul întâlnește „starea de uimire/ imponderabilă a deșertului fără nume/.../”. dorință refulată în acuitatea unei filozofii de viață. În acest „nouminos”, George Schinteie nu ezită să formuleze definiția „dragostei”, amprentată de Natura apolinică, solaritatea, direct participativă la stările poetului („mereu vîntul/ sporea diluviul sîngelui meu/ și nu-mi ajungeau poduri imaginare/ să traversez pe o altă parte/ a vieții/.../ pentru visul meu nevisat/ și zburam și eu ca o simfonie/.../”). Poetul mărturisește în vers, inconfundabila stare copleșitoare, până la urmă, pe care lăuntru o conștientizează într-un zbucium, și acesta *legat de timp* („stau în prag de alunecare în vis/ și mă-ntreb cît de mult trebuie/ să rătăcesc prin noapte/ ca să uit că doar tu/ poți aprinde fitilul/ dragostei” – *Doar Tu*). Chiar dacă natura „mișcătoarelor umbre” (eminesciene) „par a fi” tânguitoare, din „lumea” de gânduri a unui „deșert” hiperbolizat, o hiperbolă mai profundă, chiar mai gravă decât cea voiculesciană („pădurea de gânduri”), ca spațiu expresionist, poetul reduce în atenție un metaforic idealizat, cu ritmuri irizante, solemne, spațio-temporale, ideea de „dor”

absolut în „zborul” metaforizat („mă prefac în fluture/ zburînd dar vîntul/ aspru ivit de curînd/ aripa stîngă-mi răni/ și timpul începu să sîngereze/.../ fără să mă gîndesc/ o clipă că mîine e- n/ fiecare uitare de gînd/ cînd marea ucide fără/ milă orice amintire din/ care răsări TU” – *Dor*). Transcendența se împlinesc în „stare de spirit” – poezia ca rugăciune, și invers. Mai mult, am spune „într-un dincolo de vedere”.

Dacă în versul arghezian avem „ideea” de „femeie-săcure”, „femeie-slovă”, aici avem „femeie-toamnă”, toate în sensul de „femeie-idee”, ca o complexă expresie a timpului ireversibil („femeie toamnă/ sau orice alt anotimp vrei să fii/ vino în fiecare dimineață/ ca o rouă limpede și caldă/ și spală-mi ochii cu palmele amîndouă/ să simt și să cred în mîntuire” – *Gînd de noiembrie*). Ca un „dat” al condiției umane („rămîn pe pridvorul amiezii/ numărînd ninsorile viitoare pe/ care le implor cu speranță în/ inima mea să pătrundă toamna/ asta iubito s-a cuibărit timidă în/ mine zborul dorului în cuvînt/ frînge lumina iernii ce vine” – *Toamna asta iubito*), se constată că acest „aici-acum” este transformat de poet într-un „spectacol” al naturii celeste, un „spectacol” radiant „al facerii” universale („cerul s-a înroșit după plecarea ta/ se mai auzea scrîșnetul unui timp/ strivit sub pașii invizibili/ ce desenau durere în inima mea a început o ploaie de sînge/.../ ***). Un conotativ poate atroce, tocmai pentru a confrunta acest conflict interiorizat, vulnerabil, al timpului nefast.

George Schinteie este martor al unei iubiri neîmpăcată cu ea însăși („vino mai aproape să-ți simt culoarea/ stelei pe care te așezi ca-ntr-un fotoliu de timp/ și nu mai știi cine ti-a furat/ o privire cît un anotimp/ nerecunoscînd niciodată că/ abia-ți stăpîneai lacrimile/ printre ploile necontrolate/ în care-mi rătăciseși numele” – *Conturul dragostei*), pentru că smulgându-se din universul „tregerii timpului”, poetul urcă „treptele” lăuntru reflectat în imaginea iubirii ca „idee” și iubitei ca „formă”, a renașterii într-un spațiu în care există o „mereu” temere și, atunci, singura posibilitate de acceptare a mărginirii și neîmplinirii este „salvarea prin poezie”, manifestare în „corporalitatea” cuvântului – *spectacol al iubirii ca idee*.

VERS DIN SUFLET PENTRU SUFLET

Mioara Baciu știe să se joace cu metaforele, încălzind sufletele iubitorilor de poezie, cărțile ei ademenind cititorii la lecturi plăcute, emoționante. Poeta scrie un vers limpede, precum apa unui izvor de munte, din care se pot adăpa adevărații iubitori de poezie. Pentru Mioara Baciu „Cărțile sunt aripi de gând îmbrăcate în cuvânt”, „sunt foșnetul inimii, gănguritul frunzei, parfumul dimineților”, „sunt aripi de soare pe meandrele timpului...”.

Așezăminte sufletești, recenta carte a Mioarei Baciu (Editura *Armonii culturale*, Urechești-Bacău, 2023) este o declarație de credință pentru Mântuitorul Hristos, cel care „a înviat cu adevărat!”, un omagiu pentru „minunea mea”, mama, căreia îi oferă „noiane de ghiocei”, pentru Eminescu, „tatăl limbii românești, care ne-a apărut moșia”, un „dor de albastru” pentru plaiurile românești. Autoarea trăiește cu încrederea că „Lumina, de dincolo de perdelele minții, așterne în labirint de inimi, o nouă zi...”.

Pentru meritele creațiilor sale literare, jurnalistice și de animator cultural deține mai multe calități: e membră a Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România; a Asociației Scriitorilor de Limba Română din Quebec, Canada; a Societății Scriitorilor „Costache Negri” din Galați; redactor la revista *Spania literară* din Madrid; redactor-șef la revista *Dobrogea culturală*; redactor și colaborator la mai multe ziare și reviste locale, din țară și din străinătate (ex. *Timpul*, din Italia. Mioara Baciu abordează în creațiile sale o tematică largă și diversă: iubirea pentru copii, pentru familie, pentru tot ceea ce o înconjoară. Creația sa poetică este influențată, adesea, de marile spirite ale poeziei românești: Mihai Eminescu (*Romanță iubirii*), Lucian Blaga (*Corola de gânduri*), Marin Sorescu (*De vine-o zi*) sau Adrian Păunescu (*Și iată azi mă întorc la tine, mamă*).

Așezăminte sufletești este cea de-a cincea carte de poezie a Mioarei Baciu, după *Dincolo de vise* (2018), *Raze de gând* (2019), *Pe potecile gândului* (2020) și *Tăceri îmbrăcate în cuvânt* (2021). O consistentă prezență are Mioara Baciu în cele aproape 20 de Antologii, editate în țară (Iași, Adjud, Olănești etc.) sau în străinătate (Marea Britanie, Canada, Italia, Spania, Columbia), în care i-au apărut multe dintre poezii.

Pentru creațiile sale literare, Mioara Baciu este onorată cu mai multe premii, mențiuni și premii speciale, din-tre care amintim: Premiul special în cadrul celei de-a patra ediții a premiilor literare „Uniti per la legalita”, Napoli, 2020; Premiul la concursul „Eleganța iubirii”, Montreal, Canada, 2021; Premiul special al juriului în cadrul celei de-a IX-a ediții a Festivalului „Grigore Vieru”; Premiul I la Concursul internațional de creație Literară „Freamăt de Codru și Ape”, Slănic Moldova, 2023.

Revenind la *Așezăminte sufletești*, volum care generează considerațiile pe care le consemnăm în aceste rânduri (80 de poezii, cu o prefață semnată de profesoara Adina Mitroiu și o postfață aparținând Danielei Guman), apreciem limbajul accesibil folosit de autoare, simplitatea și naturalitatea exprimării, uzând de cuvinte curate, românești, care rezonază cu sensibilitatea, cu armonia, cu prietenia adevărată, cu spiritul românesc. Reperetele creației Mioarei Baciu sunt credința în Dumnezeu, mama, Eminescu, Dunărea, iubirea de natură. Iată câteva argumente: „A înviat din morți, călcând voit pre moarte/ Prin jertfa Sa, tumultul de păcate a spălat/ Și prorociile a împlinit, din Sfânta Carte./ Rostim azi cu evlavie: „Hristos a Înviat” (*Hristos a Înviat cu-adevărat!*) sau „Ajută-ne să nu mai fim trufași/ Ne scoate din robie de păcat/ În vrednicește-ne să fim părtași/ La suferința ce-ai trăit cu adevărat!” (*Te- ai înălțat la cer în slavă*); „Știu, mamă,/ că te-ai mulțumit mereu/ cu infinit de puțină lumină/ de

teamnă,/ că s-ar putea face întuneric/ pe cărările mele...” (*Știu, mamă!*) sau „Chipul tău, mamă, icoana nestemată a sufletului meu,/ Mi-aduce liniște și pace, concentrice culori de curcubeu/ Și legământ, senin de vise, speranțe, crez în Dumnezeu/ Și pururea curată, o inimă, a mea, a ta, mereu...” (*Chipul tău. Glasul tău, mamă...*); „Dacă n-ar fi Eminescu/ Freamăt, codru și alean,/ Lac, dorință, dor terestru/ Floarea-ar fi albastră-n van.” (*Dacă n-ar fi Eminescu*) sau „Eminescu-e iubirea,/ E Luceafărul cel blând;/ Eminescu-i nemurirea,/ Adunată în cuvânt” (*Odă lui Eminescu*); „Neprihănite versuri stau să-mi cadă/ Pe umerii tăi dalbi și sfinți, regină-țară/ Să nu ne fie trecerea prin viață o șaradă/ Tot ce-ți rănește trupu-n viață să piară!” (*Iubită țară, România*) sau „Mi-am proptit gândul pe brațul tandru/ al ancestralului fluviu. / I-am citit povestea nescrisă/ cernută prin graba timpului,/ îmbrățișând secunda/ ce-și țipa nemurirea prin ram de salcie/ Am cules lumina din ochiul cerului/ și am revărsat-o/ în șoapta Dunării, pentru ca,/ anotimpul ei/ să inunde respirația minții/ în ceasornicul vieții...” (*Sulina, eterna poveste*).

Mioara Baciu scrie o poezie optimistă, reconfortantă, pentru sănătatea sufletului, o poezie care poate fi citită în catedrală dar și pe cărări de munte, în taina nopții cât și sub cerul senin, dogoritor sau înstelat. Mioara Baciu scrie pentru iubitorul și cititorul împătimit de vers, căruia îi inoculează dragostea de poezie. Citiți cartea Mioarei Baciu, *Așezăminte sufletești*, și veți iubi și mai mult poezia!

Prof. GIȚĂ NAZARE

STĂRI...ANOTIMPURI...AMPRENTE...

O REUȘITĂ AMPRENTĂ POETICĂ

Cunoscuta poetă dorneană Anica Facina semnează un volum inedit, inspirat gândit ca o antologie de autor, în care a selectat cele mai reușite poeme din patru volume publicate anterior (Amprente, Fereastră deschisă, Doruri, Insomnii lirice), spre a se reinventa în atenția iubitorilor de poezie. Volumul este tipărit la o editură prestigioasă, „Vatra veche” din Tg. Mureș, condusă de un reputat om de cultură, Nicolae Băciuț, cu un cuvânt de însoțire a unei alte personalități culturale, unul dintre cei mai valoroși critici literari contemporani, Adrian Dinu Rachieru. Structurat în trei părți, inegale ca număr de texte, volumul probează aserțiunea lui Gh. Grigurcu, la care subscrie și autorul prefeței, anume că Anica Facina e o „poetă de cursă lungă”, care nu se dezmente și nu-și dezamăgește cititorii. Și proza sa este impregnată de poezie (chiar și în textele cu umor fin), poezia fiind o stare intrinsecă a autoarei. Alegerea Stărilor denotă această predilecție, spre notații lirice ale trăirilor molcome, niciodată fruste, insinuante precum dorul. De la Stare I, exprimând o ingenuă frustrare a copilului, la Stare III, care încheie acest grupaj, cu mărturisirea că-și dorește răspunsuri la întrebări (pe care nu le va primi nici de la „peștișorul de aur”), poeta parcurge un drum al frământărilor ca om și creator, în care va învăța de la viață o „Lecție de umilință”, va conștientiza posibile pierderi, fără a ieși din „poveste”, de fapt, puterea de a se transpune în starea de creație. O altă stare e cea a liniștii, înșelătoare, pentru că transmite inexorabil trecere a timpului, pe care nu-l poate opri „Se-aude-n clepsidră/ se-aude clipa suspendată” (Stare IV). Se autodefineste din contraste: lumini și umbre, limpezimi și tulburări, boare și uragan, pentru a renaște din cenușa arderii, precum o pasăre Phoenix (în „Autoportret”). Și tot spre autodefinire, efigii îi sunt mestecănul de la geam, salcâmul, floarea-soarelui, cântecul (de noapte-este o insomniacă, dovadă volumul, „Insomnii lirice”). Mereu îndrăgostită- o altă stare- de o poveste (poezia), exteriorizează dorința de înălțare. Așezarea sa sub „potcoava norocului” e o zbatere a propriei ființe. Harul cu care este dăruită este drămuț: „Nu-mi da, Doamne, toate bucuriile/ într-o zi/ picură-le una câte una și nu lăsa/ nici o zi fără har” (Rugăciune). Pledează

pentru inefabil în poezie, în viață, în terapia iubirii (pe care o transmite propriului copil). Înclinația ludică a purtat-o spre copilărie, putând astfel înțelege mai bine suferințele copiilor cărora le-a fost dascăliță, dar i-a creat și acea stare apercceptivă spre a transforma experiențele în poezie.

A lăsat mereu o fereastră deschisă pentru cei ce doresc să o cunoască, așteptând să găsească drumul spre inima celorlalți, considerând că atât timp cât nu ne deshidem spre comunicare, inimile noastre sunt frânte.

Este locuită de dorința de visare, de zbor (Proprietarul de vise), de păstrare a inocenței (ca în „Zodiac”), de teama ca lumea să nu distrugă totul. Partea senină a sufletului e simbolizată obsedant de floarea-soarelui „am semănat floarea-soarelui pe toți pereții” (Decor), păpădiile sunt lumina, dar și lumânarea ce ne însoțește pe ultimul drum, când suntem singuri. Îngemănată cu poezia, tânjește ca poet și ca om să „facă ordine”, cu tene ironice și autoironice, inventariindu-și erorile, căutând soluții, (unica ar fi, inversarea polilor Pământului), căutând proprietatea lucrurilor care contează, severă cu sine: „Numai când îndrept arma spre mine/ am mâna sigură”-Țintă atinsă). Observator atent al lumii dinafara ființei, poeta surprinde aspecte dezagreabile ale acestei lumi (în „Rețetă-cum se scrie o monografie” sau în notele despre „ifosele metropolitane” ale orașului).

Remarcăm poeme religioase: Psalm, Ochiul Domnului, Rugă, Toate sunt ale tale. „Fericirea de a fi” e filozofia de a te bucura de lucrurile simple: firul de iarbă, roua, fluturii, vântul, apa izvorului, elemente profunde în simplitatea lor. Este conștientizată și

fragilitatea vieții trăită, pe o lamă de cuțit”.

În grupajul dedicat Anotimpurilor, nu întâlnim texte sentimentale, de natură „scripturală, (A.D. Rachieru) ci o „nostalgie difuză”. E evidentă o predilecție pentru anotimpul toamna, sentimentul consonanței cu acest anotimp existând dintotdeauna în ființa poetei, ca o rezonanță a predispoziției spre melancolie, niciodată afișată, poate de aceea mai profundă. E o trecere prin anotimpuri, o „înhamare la Carul toamnei”, o privire a vieții ca un „Puzzle”. Toamna se definește prin „ospățul culorilor”, prin dorul de ducă, prin alunecări în basm și în vis, prin seri de colind și cântec trist pentru cei plecați pe drumul fără întoarcere. O reușită prozodică, poemul „Toamna”, fără a fi un pastel, prezintă anotimpul ca o imposibilitate a întoarcerii în timp, deși e o ardere, o previziune de renaștere (nu pentru om). Anotimpurilor le este adesea propriu un topos: Toamnă în munți, Primăvară vrânceană, Iarnă la Dorna- cu elemente de specificitate. Toamna generează metafore precum „Între coloane/ mestecenii/ sprijină cerul/ ca pe o cupolă/ de biserică”, amintind de „Rarăul” lui Geo Bogza. O duioasă evocare a strămoșilor, din care suntem, „un fir”, întâlnim în „Reîncarnare”. Poezia „Dor” este o muzică în sonori populare. Vara e solară, „nimic nu se mișcă”. Pe cărări iernatice, vântul mână, „siluete de aer”, gândul se întoarce la strămoși, la magia Crăciunului, la căutarea unui Eden, „fără mărul otrăvit”.

Ampretele sunt acele semne prin care poeta se autodefineste, în care se regăsesc chipuri ce s-au intersectat cu destinul său, cărora le dedică poeme semnificative. Crepusculul, ca un rest din „Ospățul soarelui”, aduce noaptea, văzută ca un naufragiu. Dimineața e tot un drum spre apus, întrebările rămân fără răspuns, clepsidra refuză timpul, fiecare clipă e un cântec de lebădă. Poetului îi este dat să recunoască zădărniciia lumii, dar speranța rămâne, el fiind, „călător/ în orice direcție/ sub Steaua Poeziei”.

Excelente poeme sunt dedicate mamei: Sindromul furnicii, Biografie, Pasăre călătoare, tatălui, fratelui, ambilor părinți. O puternică năzuință de revenire în „Colțul de rai” al copilăriei, năpădit de tăcere, străbate textul „Întoarcere”, poate și pentru că lumea meschină e rău construită, de un „meșter fără daltă” și de „politice”. Volumul de față e chiar o „amprentă” a autoarei, un semn poetic identitar.

PARASCHIVA ABUTNĂRIȚEI

Din farmecul poetului Hans Dama

în vraja Pădurii Vieneze

Înainte de a vorbi/scrie despre poezia domnului Hans Dama, se cuvine să-mi aduc aminte de întâlnirile noastre din Austria și din România. L-am cunoscut pe profesorul și scriitorul Hans Dama la Viena, la Institutul Cultural Român, acum ani de zile, prin 2003, unde domnia sa, împreună cu prietenul său Dorel Ușvad prezentau o expoziție dedicată Insulei Ada-Kaleh. Lansam atunci cartea mea *Ada-Kaleh – insula amintirilor*. De la început am simțit că am ce comunica cu un om, asemenea mie: universitar (Universitatea din Viena, domnia sa, eu la Universitatea din București), cu un doctorat (domnia sa în filologie, eu în filosofie), poezi amândoi, dar și traducători (domnia sa din germană, eu din/în spaniolă). Acestea sunt datele preliminare pentru a înțelege consonanța ce rezultă din întâlnirea unor oameni care au aceeași pregătire și profesie, aceleași preocupări, dar mai ales, sunt poeți.

Anii au trecut și ne-am întâlnit din nou, dar la Timișoara, în 2019, când la Academia Română, Filiala Timiș, domnia sa își lansa ultimul volum de poezii *Tu Felix Austria, poezii* (Viena, 2018). Nu voi uita un moment nesemnificativ, dar care spune totuși ceva despre omul Hans Dama. La un moment dat, într-o lectură a poeziei sale, s-a stins lumina în Aula Academiei. A continuat să-și recite versurile, fără să se oprească, ca și cum lumina lăuntrică ne lumina, spre bucuria publicului care simțea în acest semn trăirea poemelor ce veniseră dinlăuntrul ființei sale luminoase, aducându-ne prin vocea-i blândă lumina în suflet. A fost îndelung aplaudat pentru această prezentă de spirit... poetică.

Cărțile oferite și la Viena și în România îmi dezvăluiau un suflet sensibil, în care amintirile sunt aduse în prezent și retrăite aproape cu aceeași intensitate ca în timpul nașterii lor. Și aceste versuri ne erau aduse în limba română datorită măiestriei excelentului traducător, Simion Dănilă, pe care am avut bucuria să îl cunosc la Timișoara, cu acea ocazie. Despre munca de traducere mai e de spus ceva, și pot să o fac pentru că și eu sunt traducătoare (din/în limba

spaniolă), și-anume că necesită multă măiestrie, dar și consonanță cu trăirile poetului. Dacă traducătorul mai e și poet, atunci poezia tradusă are sorți de izbândă, ajungând direct la sufletul cititorului. Aș mai adăuga că prietenia născută între autor-traducător (Dama-Dănilă) își are rădăcini în similitudini ajutătoare în munca de traducere: de aceeași vârstă, născuți tot în Banat, trăitori ai acelorași vremuri în aceleași locuri, prieteni. Deși scrie în limba germană, domnul Dama simte românește și asta se vede din fiecare vers, chiar din vraja care l-a cuprins prin Pădurea Vieneză. Este privirea celui care stabilit la vârsta de 30 de ani la Viena privește cu uimire și cu bucurie locul emblematic, descoperindu-i farmecul ori de câte ori o vizitează, retrăiește pe viu farmecul valsului vienez, splendorile culturii vieneze.

Inspirația titlului, așa cum mărturisește poetul în prefață, îi vine firesc, vrăjit parcă. Prin scriere, desvrăjește o lume, adică ne-o face accesibilă prin versurile splendide, de mare sensibilitate și finețe.

Cartea cuprinde 77 de poeme, dintre care: 20 poezii dedicate Pădurii Vieneze, 7 poezii dedicate nașterii Mântuitorului, Crăcinului, 5 cântece la despărțirea veșnică și alte poeme scrise cu privirea înlăuntru (*Sufletul, Dorințe, Vise, Conștiința, Temerile ș.a.*), dar și înafară (*Privighetoarea, Contemplând lumea, Cânt de vară, În dumbrava de palmieri ș.a.*)

Întreaga poezie a poetului Hans Dama e una profund filosofică. Teme precum: timpul (*Jocul timpului, Scurgera timpului*), viața (*Calea Vieții, Adio, viață!*), libertatea (*Libertatea*) apar în substanța lor conceptuală,

filtrate însă poetic de sensibilitatea poetului creator și traducător de poezie care a avut acces la multe poeme din poezia lumii. Problemele existențiale care îl frământă se datorează poate și unui dor nemărturisit decât subtil în versurile care ne trimit la amintirile din locul nașterii sale: *Frustrarea zonei de câmpie* sau *Cântecul păpurișului* în care curajul de a visa e un semn de libertate.

În vîntul serii numai joacă
firave trestii în zăvoi.

În visuri doar, curaj oleacă
avem și noi..., suntem eroi.
(*Cântecul păpurișului*)

Toate momentele zilei cu farmecul lor, ca o pictură impresionistă, sunt desenate cu spiritul literei în poeme: dimineața (*Dimineața la fluviu*), amiaza (*După amiază de vară în Pădurea Vieneză, Apus de soare în Pădurea Vieneză*), seara (*Seară în Pădurea Vieneză, Cer de seară în Pădurea Vieneză*), noaptea (*Noapte, Nocturnă, Favoarea nopții de vară, În noaptea sfîntă*),

Dimineața la Dunărea învăluită, rămasă albastră în cântec cu ale sale valuri, e izvor de inspirație pentru poetul vienez.

Dimineața stă în chinuri,
spălăcitul alungând
din a nopții coadă-n clinuri,
peste ape disperând.

Pete-n răsărit roșcate,
cu tentaculul solar,
înc-ascunse-aproape toate,
umezi lunci ca-n furnicar.

De departe vin vapoare
grele peste valul lin;
de sub țarm și-ascunzătoare
lebedele-agale vin.

(*Dimineața la fluviu*)

Amiaza e momentul zilei care aduce calmul, iar pădurea vieneză ține departe de zgomotul metropolei pe cel care caută liniștea.

Albe ca zăpada, insule de nouri
lunecă pe-azur în sterpul după-amiaz;
ca răsplată-mi sunt aceste mari tablouri,
când, pe mușchi întins, privesc în âst răgaz.

Pajiște-adormită, umbre plicticoase →
Acad. Prof. Univ. Dr. CARMEN BULZAN
Academia Hispanoamericana
de Buenas Letras de Madrid.

Cartea zilelor noastre **Niște ani la Paris**

În deceniul trecut. Când olteanu` bucureștean Adrian Mihai Cioroianu este ambasador al României la UNESCO. Om de cultură incontestabil, el se arată, în timp, și un mânuitor de condei demn de citit. Anul acesta, apărându-i o carte* pe tema asta realmente de larg interes. Atât pentru compatrioți, cât și, y compris, pentru francezi. Adrian fiind un bun vorbitor al limbii-surori. Iubitor al capitalei franceze. Chiar dacă nu mai este ea ca odinioară. Adaptat rapid la realitățile-i de azi. Aidoma integrat în misiunea și activitatea specifică. În proiectele pentru-a căror realizare-a depus apăsătorii eforturi benefice. Cultura și politica familiare fiindu-i în egală măsură. La nivel înalt, neîndoios...

Povestea are un titlu poetic. Încât n-ai zice, la prima vedere, că adună peste două sute de file numai și numai în proză. Fie documentară preponderent, expunând (inatractiv nicidecum) fapte reale petrecute-n răstimpul menționat sau pe-aproape. Fie literară evident, pe alocuri. Într-un melanj sugestiv și îmbietor la lectură nespun. Aducând sub ochi curioși informații multe și persoane varii din România, Franța

și alte țări corelativ. Adrian dovedindu-se atât un specialist în istorie europeană (franceză-ndeosebi), cât și românească. Contemporană, în mod predilect. Asta fiind, cred eu, unul dintre atuurile incontestabile ce l-au condus util spre politica de vârf. Alături de acumulările culturale certe și de substanță. Ce-au făcut și fac dintr-însul interlocutor redutabil, când stă la catedră. Sau în conferințe deloc puține la număr...

Ei bine, tomu` (pe scurt semnalat în aste rânduri, ca să nu micșorez defel curiozitatea) spune-atâtea despre el și despre alții, încât nu-ți vine nicicum să-l neglijezi. E un mix elegant și bogat în relatări, portrete și descrieri. Etalând eforturi, împliniri, neîmpliniri. În prim-plan dorința de a pune România, benefic, în atenția lumii civilizate și-n arealul` culturii mondiale de top. Chiar dacă azi Europa e frământată nefast de ce știm cu toții, din nefericire. Noi, autohtonii, deocamdată feriți fiind de răbufniri neocomuniste nimicitoare din Est, putem citi în tihnă despre Sena și frumusețile ei neprețuite. Mai cu seamă, cei neajungând s-o vadă-n realitate vreodată` pe la picioare curgând. Concluzia: Cioroianu-i istoric, politician (de dreapta, firesc) da` și scriitor clar promițător. Conținutistic,

intens. Memorialistică și manual, stilistic, volumu-i valoros, agreabil deopotrivă. Folositor categoric. Îns-o corectură meticuloasă la ediție nouă nu i-ar strica. Ar fi păcat să nu se năpustească asta cât mai iute posibil...

ADRIAN SIMEANU

*Adrian Cioroianu, *Frumoasă era Sena pe sub florile mele*, Ed. Curtea Veche Publishing

DIN FARMECUL...

→mă-nvelesc în calmul paradiziac.

Sunt măhnit că plec acuma mai departe:

forfota metropolei mi-e disconfort.
Doar Pădurea Vieneză ni-e în parte binecuvântată gazdă și resort.

(*După-amiază de vară în Pădurea Vieneză*)

Seara, moment ce deși separă ziua de noapte, unește totuși ființele melancolice ce se plimbă prin Pădurea Vieneză

În privirea-ți voi pătrunde, ronțâind sufletul tău.

Infinituri – până unde? – de prezent trăgând mereu.

Două lumi sunt una-ntr-alta, pricepând și rost și mod, conectând ideea, 'nalta, viitorul incomod.

Seara-ncet mă înconjoară, divulgând ce-i în priviri.

Doru-ți caută țărnel iară într-un piept cu tresăriri.

(*Seara în Pădurea Vieneză*)

Noaptea e momentul creației poetice, așa cum apare în *Nocturnă*

Visări elegiace pier prin capetele istovite în noaptea plină de mister ca niște profeții dorite.

Poeții nu avem vacanță: în versuri punem rimă și disperare și speranță; când șlefui, ne-oprimă.

Abia gândind la ce-o să iasă, modificăm în chip și fel, nicidecum nu-i bun ce-avem pe masă spre-a pune capăt unui țel.

(*Nocturnă*)

Pădurea Vieneză e văzută prin ochii poetului în fiecare anotimp. Precum un pictor impresionist care vede lumina reflectată în culorile fiecărei clipe, așa poetul vede culoarea frunzelor vestitoare ale unui anotimp. Privirea zăbovește se pare mai mult vara (*Câmp de vară, Gânduri de vară, Idilă de vară*) și toamna (*Cântec de toamnă, Gânduri de toamnă*).

Să te mai duci prin câmpuri aurii de grâne,

cu unduirile-alintate-ncet de vânt, cu roșii maci și albastrelele stăpâne, de boarea verii sărutate-așa de blând

(*Câmp de vară*)

Splendida idilă estivală,-n taină, pot nestingherit s-o gust; amintiri îmi trec prin cap în altă haină într-un fel plăcut, vestit.

(*Idilă de vară*)

Toamnă, nu ne fi vrăjmașă, iarna n-o chema de-acum, chiar de ne apari noroasă, noi te așteptăm în drum.

(*Cântec de toamnă*)

Toamna-n straie de rugină e-al naturii pictor drag.

Strălucirea ei ne-alină, chiar de timpul stă pribeag.

(*Gânduri de toamnă*)

Cartea este mai mult decât un volum de poezie, este o invitație la o călătorie, cu pasul, cu simțirea, cu gândul, în aminire ori în vis, în lumea plină de muzică și poezie a Vienei care a fost, este și va fi o mare capitală a culturii europene.

Vă mulțumim domnule profesor-poet pentru aceste frumoase lecții lirice de viață autentică!

Un roman de debut în traducere germană

În 2020 a apărut la editura Polirom romanul de debut al profesorului de filosofie Cătălin Partenie, „**Vizuina de aur**”¹, scris inițial în engleză cu titlul „The Golden Burrow” și tradus în română de autor. Recent a fost publicat în germană, după varianta în engleză, ușor modificată de către autor.

Narațiunea e la persoana întâi, cel care povestește fiind elev de liceu, Ștefan, căruia toți îi spun Fane.

Acesta îl cunoaște pe bateristul Paul, student la filosofie, în septembrie 1988, cu prilejul unor înregistrări.

Simpatică este poanta povestită de Paul, potrivit căreia: „*Ce vedem și prindem, lăsăm în urmă. Ce nu vedem și nu prindem, ducem cu noi*”, o ghicitoare nedezlegată nici măcar de înțeleptul Homer. E vorba de... păduchi.

Paul e eliminat de la facultate în urma unui mic conflict cu un regizor comunist, lipsit de umor, dar având legitimație de artist profesionist, e angajat într-o formație de la un restaurant din zona montană, unde o cunoaște pe chelnerița Oxana.

Acolo se interpreta repertoriul aprobat de Asociația Artiștilor Liber-profesioniști. Dar nici aici nu rămîne mult timp, fiind dat afară de tovarășul B.B.(Borcea Brilantină), șeful restaurantului, fiindcă spusese un banc potrivit căruia avem doi președinți români, celălalt fiind Bota, președintele din Africa de Sud.

Apoi Paul devine un fel de paznic al recuzitei într-un teatru mic și exersează cu Fane, care între timp își cumpărase o chitară.

Erau vizitați de Oxana, care le aducea de mâncare și chiar și prăjituri când bunica ei, Agripina, făcea. Agripina la un moment dat zice: „*Ceașescu a demolat jumătate Bucureștiul*”. „*Vizuina de aur*” e poreclită de către Oxana hala de depozitare în care cei doi muzicieni exersau.

Fane ajunge să cunoască părinții lui Paul, pe mama lui poreclită Șunca (în

traducere germană apare Slănina), care crescuse în orfelinat și pe Dan, tatăl acestuia, un tip tare simpatic și glumeț. Acesta „*de Ziua Femeii recită poezii dedicate tovarășei academician doctor inginer și prim-vicepreședinte Elena Ceaușescu*”.

La un moment dat Paul dispare. Trece cu o saltea pneumatică Dunărea în Jugoslavia. Aflăm că dacă pui cizmele în benzină, cîinii nu-ți mai pot lua urma.

Părinții lui sunt dați afară din servicii. Pe Dan, după concediul fără plată, îl obligă să accepte un serviciu departe de București, într-o fabrică de cherestea.

Ceea ce făcuse Paul este o adevărată aventură.

Trei săptămîni va sta în Jugoslavia într-o închisoare foarte aglomerată, după care, fiindcă ceruse Canada, are o discuție cu consulul.

În clasa a V-a Paul schimbă, în glumă, locul portretelor lui Ceaușescu și Caragiale, spre hazul colegilor, dar spre furia dirigintelui, care face un scandal monstru fiindcă la învățămîntul seral vin ofițeri de miliție fără bacalaureat.

Șuncăi i se murdărise dosarul fiindcă la înmormîntarea lui Stalin...rîde. Ea, de fapt, moare la un moment dat, după plecarea lui Paul.

Dacă în magazine nu se găsea aproape nimic, în schimb atunci cînd se deschidea un magazin nou („*circ*” îi spuneau oamenii) se găseau de toate

(bunătați înșirate, în carte, pe mai bine de o jumătate de pagină - p. 136).

Erau mulți cumpărători, dar în față era un rînd de milițieni și două de soldați și după plecarea lui Ceaușescu, care, de altfel, a stat puțin, totul e încărcat pe camioane la rezezeală, și dus...

Aflăm că: „*Artiștii sunt șmecheri. Ei trebuie să păcălească cenzura*” și că: „*În capitalism omul exploatează oamenii. În socialism este invers*”.

Autorul mai scrie și despre Casa Poporului și despre Bulevardul Victoriei Socialismului.

Paul, care stătea în Canada în blocul nr. 92000, când află de revoluție, ia avionul de la Toronto la Amsterdam, de acolo altul pînă la Viena, mergînd apoi cu trenul pînă la Budapesta, de unde îl aduce cineva cu mașina la București, unde ajunge în seara de 22 decembrie, dar este împușcat lîngă magazinul Muzica, e dus la spital, dar moare și pe 25 decembrie este înmormîntat.

Dan moare și el la spital în 1999, de hemoragie internă.

În roman e prezentată fuga și sfîrșitul Ceaușeștilor, chiar dacă toate acestea sunt cunsocute cititorului din țară, pentru cititorul străin sunt însă de deosebit interes.

„Vizuina de aur” este laureat al Premiului Traian Olteanu pentru debut, 2020, acordat de Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, al premiului Saloanelor Liviu Rebreanu, Concursul Național de Proză Liviu Rebreanu 2021 și a fost nominalizat la Festivalul du Premier Roman de Chambéry, 2021.

Din presa germană, cu privire la această carte, spicuim următoarele:

„*Cartea lui Partenie joacă nu numai dibaci cu planurile filosofice, ci este o comoară de căldură omenească, umor negru și optimism*” (diepresse.com.)

„*...asta să nu lăsăm să ne scape. O recomandare foarte importantă*” (diepresse.com.)

„*Un amestec de amuzament, plină de comic Coming-of-Age-Roman și un document de epocă al României de la sfîrșitul anilor 80*” (Voralberger Nachrichten)

„*Peștera de aur este o minunată poveste despre pofta de viață, după adaptare și împotrivire. Și despre probabil înspăimîntătoarea dictatură din blocul de răsărit de atunci*”. (NDR Kultur).

MIRCEA M. POP

¹ Cătălin Partenie: **Die Goldene Höhle**. Roman. Aus dem Englischen von Eike Schönfeld, Hoffman und Campe Verlag, Hamburg, 1.Auflage 2023, 175 p.

Prin Sarabandia,

cu Dumitru Hurubă, (și alte povestiri)

Ceea ce m-a fascinat totdeauna la opera ardeleanului harghitean care s-a născut parcă mucalit, a fost faptul că a abordat o multitudine de teme din lumea citadină contemporană a omului comun, lăsând în urmă o imensă galerie de personaje de tipuri și caractere diverse. Se știe că majoritatea personajelor lui Hurubă au fost inspirate din viața și cunoștințele prozatorului, asta după ce autorul a afirmat nu o dată că se inspiră din realitatea imediată. Ca exemplu, ne putem referi a interviul din 31 mai 2010, realizat cu Veronica Bălaj la Radio Timișoara: „V.B.: *De foarte multe ori personajele și întâmplările din carte și din scrisul dumneavoastră au o tușă înclinată spre grotesc. Face parte din viață? D.H.: Viața e, în multe zone, în multe situații, grotescă. Dar trebuie să vedem, să observăm, fiindcă ea există – ne convine sau nu – în orice situație, fie că este vorba de familie, de societate, sau de locul de muncă... Situații există din belșug, trebuie doar observate, decupate și amplificate frumos, dar la fel de bine se poate amplifica până la un final cu un grotesc aparent neverosimil.*” (Dumitru Hurubă, **Așa cred eu...** – interviuri –, Editura Limes, Florești – Cluj, 2013, p.58-59).

Umorul lui Dumitru Hurubă ascunde întotdeauna o intenție satirică, sub învelișul râsului condamnând defecte și vicii ale oamenilor și ale societății postdecembriste, aflate parcă într-o interminabilă tranziție, în care omul e reprezentat ca produs al mediului său de viață. Autorul nu pierde niciun detaliu și, cu ironie binevoitoare, parcă zâmbind hâtru, dar și, acolo unde este cazul, plin de sarcasm și chiar batjocoritor, convertește totul după chipul și asemănarea umoristului care este. Într-un interviu cu Eugen Curta chiar își motivează alegerile, predilecția pentru acest tip de personaje, considerând că, dacă ar alege altfel, „scrierea ar deveni plată, plictisitoare. Ne-am mai bucura de lumina zilei la fel dacă n-ar mai fi noapte, de frumos, dacă n-ar mai fi urât...? Etc., etc.” (Op. cit., p.25).

Hazul lui Dumitru Hurubă are ceva îmbufnat, cârcotaș, caustic, ponosit, alteori șagalnic, spumos, iar scrierile lui reprezintă o confesiune continuă, determinată de o alternanță de sinceritate și autopersiflare, de o accentuată notă umoristică, de o ironie debordantă, naratorul-personaj interpretând un joc de rol ingenios, inteligent, savuros, căci

acest grupaj de schițe și povestiri ne apar ca o punere în scenă, iar povestitorul un regizor, care rămâne și el în reprezentare, fiindcă are rolul personajului principal.

Iată, de exemplu, cum este văzută lumea satului natal prin ochii personajului Candrea Iosâp, devenit alter ego al autorului, „venit pe lume cu neuronii vraște din cauza efortului și cam nedorit de nimeni înafară de maicăsa [...] Candrea gândea uneori cu voce tare” (Din **genealogie zicere...**, p.130-138), o narațiune la persoana întâi alternând cu persoana a treia, cu naratorul alături de personaj, care ne dovedește că *nebulia* din timp anunțată are anumite avantaje printre care posibilitatea de a te exprima plinar, după cum te taie capul, în special în descrierea societății postdecembriste, „când harababura generală cuprinsese multe „valori”, altfel imposibil de atins de către mulți neisprăviți cu studii la fără frecvență, ori absolvite la... urgență în coadă de pește – cum se spune...”, ori când învățătoarea „se îndrăgostise de-un concitadin slut și de-o bătărănie cum n-a mai întâlnit decât la un președinte de ceva firmă de stat, care și-a aruncat nevasta din mașină în plin Bărăgan, undeva pe la Lehliu-Gară...”

Drept că și anumite evenimente din lumea satului îi oferă posibilitatea naratorului să descrie comportamentul consătenilor într-un mod ironic: „în tot Cartierul «Dealul Andricanilor» poate și în alte zone din țară, la plecarea în armată a unui fecior, pentru efectuarea stagiului militar, se organiza o petrecere unde erau invitate notabilitățile, rude, prieteni, colegi... Pentru el a rămas prin timp o enigmă pentru ce se organizau acele bairamuri ardelenesti care, nu o dată, se sfârșeau cu certuri, fermecă-

toare pentru el, cu înjurături și blesteme de care nu credea să existe în nicio altă parte de țară, dar și cu bătălii crunte, fără să existe motive foarte limpezi, în afară de atotputernicul Zeu al alcoolului, patronul arealului respectiv...” Se poate să fi fost vreo festivitate nocturnă închinată zeului Bacchus de vreun cult al... *petrecăreșilor*, dar la fel de probabil că participanții „la acele bairamuri ardelenesti” puteau fi chiar precursorii actorilor de azi care joacă „sarabanda” în spectacole pe scena politică...

Nu uită să se confeseze cititorilor că „nu a iubit școala niciodată cu sinceritate, abia în clasa a treia a prins dragoste de ea – credeau ai casei – însă nu de școală era vorba, ci de învățătoarea [...] cu care hotărâse să se însoare. Și-ar fi făcut-o, dar n-a fost de acord Mamă-sa, motivând că trebuia să termine clasa a patra primară și-abia după-aceea să îl bată gândul însurătorii. S-a simțit atât de umilit, încât, în semn de revoltă, o zi întreagă a stat ascuns sub priciul bunicilor de la țară pe strujacul umplut cu fân prin care vojeiau vesele și sătule armate întregi de purici, asistate oarecum pasiv de ploșnițe dolofane și sobre, cantonate pe la încheieturile priciului, unde se antrenau pentru noi și cât mai sângeroase incursiuni-atacuri nocturne având asupra lor combinezoane speciale cu miros specific de armament chimic, fiindcă nu li se comunicaseră, încă!, prevederile legii privitoare la interzicerea folosirii unui astfel de armament...” Mare suferință de atunci, dar putem noi să spunem altceva decât: „N-a fost să fie ori asta e?!” L-am putea consola că doar în acest fel a scăpat de invidiile și răutățile celorlalți copii care l-ar fi strigat „Babofilule”, nu Iosâp... Ca o concluzie, în tot răul a fost și un bine, deși, dacă s-ar fi născut în Franța... altul îi era destinul! Ne simțim amuzați de precocitatea acestui „amorzat până la leșin de învățătoare”, impresionați de caracterul lui hotărât, de gândirea descriptiv-critică exprimată prin cuvinte ce sugerează imagini veridice, dar care provoacă ilaritate.

Autoportretul se rotunjește treptat, protagonistul descoperind că „n-am fost, nu sunt și nici șansă de-a fi un bărbat chipeș și deștept nu există, astfel că am și să mă simt din ce în ce mai bine și mai important ca unicat în slujenie. [...] De-aceea, poate, și simt nevoia să mă privesc în oglinda din baie minunându-mă cât de greu i-o fi fost Creatorului să găsească o imagine atât de perfect-pocită și compromițătoare pentru o oaie din turma lui, deși sunt repede →

DOINA BĂLȚAT

conștient că voința, imaginația și forța sa sunt incomensurabile.” Fire religioasă, dar urmărind și firul logic, ajunge la convingerea că și divinitatea are nevoie uneori de o pauză, fiind înlocuită de vreun colaborator-asistent: „până la urmă Divinitatea s-a descurcat relativ onorabil, având în vedere posibilitățile sale tehnico-estetice, chiar cu profesionalism, așa zice, însă cred că și Scaraoschi a prins un moment de respiro al Ziditorului și și-a vârat coada-măturoi în compoziția pentru ultimul meu retuș fizionomic. Era cât se putea de limpede, din punctul meu de vedere, că nimic nu se face fără el, și nici nu sunt sigur dacă, fără procentul lui de prezență în tot și în toate, nu s-ar dezechilibra rău lucrurile”. Da, ar fi posibil, conform conceptului dualist de natură spirituală, „ying și iang”, care reprezintă atracția contrariilor...

Soarta, continuă personajul, „nu s-a obosit să-mi facă viața altfel, decât complicată”, iar ursitoarele-decidente, au murmurat preziceri... bahice: „în ordine, cele trei reprezentante-delegate trimise de soartă să-i preciză una-alta, în momentele respective se aflau în beciul-depozit cu palincă în stare de ebrietate și-i preziseseră tot felul de aiureli, totul într-un talmeș-balmeș...”, o altă scuză, un alt argument forte pentru a exprima liber ce gândește, fără consecințe de natură religioasă, altfel putând fi suspectat de blasfemie, de a fi eretic.

Are însă și cu ce se mândri: „deși arăt cum arăt, demonstrez că am suficientă minte și cultură generală ca să nu mă fac de rușine în orice împrejurare”, iar asta nu e totul, excelează și în onestitate: „se cuvine să spun cu aceeași sinceritate, că am fost și rămân unul dintre marii și profesioniștii leneși ai planetei. Adică, așa putea să spun că mă pricep să lenevesc atât de bine, chiar științific, încât pot spune că este vorba despre o stare imposibil de realizat de neprofesioniști. Culmea e că nici nu o spun cu timiditate sau cu oricât de mică jenă, ci cu aroganță, cu acel sentiment al mândriei de a fi altfel decât alții.” Mai are însă câte ceva de învățat, dar e un individ consecvent: „Ceea ce încă nu stăpânesc cum aş vrea, e știința de a nu face nimic fără să obosesc și, mai ales, fără să simt plictiseala. Știu că nu e imposibil, dar e greu, foarte greu – spun din experiența de amator. Dar perfecționarea continuă!...” Prin lene, parcă s-ar înrudi cu Nică a lui Ștefan a Petrei, unul care spunea despre sine că „era slăvit de leneș”...

Personajele lui Hurubă fascinează cititorul, acesta necreionând nebulia ca pe o boală psihică, ci ca pe una

fabricată, afișată, declarată și acceptată, căci naratorul doar a caricaturizat societatea sa. A născocit acest soi de personaje ridicole din nevoi sarcastice. Pentru a crea astfel de „nebuli”, cea mai bună tehnică rămâne cea suprarealistă care se forțează să privească înlăuntrul „nebulului”, surprinzându-i dereglările, anomaliile geometrice. Legat de modalitatea de alegere a tipologiei de personaje, iată ce mărturisește autorul: „După un timp, ca autor, am descoperit că umorul este o modalitate de a mă ironiza spre satisfacția unora, respectând oarecum zicerea lui Freud în cadrul unei sindrofii unde se spuneau glume: «puteți râde liniștiți, nu e vorba despre dumneavoastră...» Mulți, poate cei mai mulți oameni simt o plăcere diabolică să constate că te autoironizezi, că, altfel spus, îți bați joc de tine. Însă, dintre aceștia, aleatoriu, mi-am ales și îmi aleg personajele prozelor mele, pentru că e foarte rar spre imposibil ca, oricine, să nu cadă în momente de penibil sau ridicol – mană cerească pentru mine, ca autor de proză satirico-umoristică. Așa stând lucrurile, dacă uneori am reușit să creionez, sau să desăvârșesc câte-un text, în cea mai mare măsură datorez faptul unor asemenea persoane devenite personaje... Sigur că, într-un clasament ad-hoc, cei care mi-au făcut vreun rău, cu voia sau fără voia lor, ocupă primul loc în calitate de... materie primă.” (Op.cit., p.89-90). Să îl numim „umor cu... premeditare” ori „sarcasm... cu dedicație”, căci ce altceva ar putea fi sarcasmul practicat de autor decât o ostilitate deghizată în umor?!

Schițele și povestirile sunt însoțite frecvent de voioșie, în povestirile sale faptele reale capătă dimensiuni absurde, iar cele absurde sunt aduse la proporțiile unor întâmplări obișnuite. Principalul scop al lui Hurubă este de a trezi entuziasm și interes cititorului. Caută bucuria cititorului dezlănțuit, cantitatea dar mai presus calitatea zâmbetelor, a hohotelor de râs.

O întâmplare banală – plecarea din țară după '90, de exemplu – poate fi convertită de scriitor într-un spectacol reușit în care satira și umorul fac legea: „...Plecată din țară imediat după '90, Tușica Mary a ajuns în Irlanda, apoi în capitala Angliei unde a fost cu greu scoasă din cătușele poliției de către un „sir” cu aspect de neamț esesist pe jumătate mut, fiindcă purta o fustiță care-i acoperea greu soldurile și fesele-ispititoare. Fără îndoială, vestmântul și fesele fuseseră adevărați-argumente suficiente de solide din moment ce s-a sesizat din oficiu până și sobra și

încăciulata poliție londoneză plus vreo doi-trei scotlandyardezi sub acoperire” (La drept vorbind..., p.35-40). Și cum ținuta vestimentară sugerează și ocupația protagonistei, apare ca firesc un anumit interes instituțional din partea forurilor menționate care au și trecut la acțiune. Dar, ca într-o întâmplare cu happy-end, aflăm că a apărut un „sir”-salvator cu care aceasta s-a căsătorit ulterior și despre care le explică celor de față: „– Bărbatu-mi-o, dragii mei? E un berbec și numai respectul pentru cuplul nostru respectabil și respectat, mă mai ține lângă el.” Naratorul, prototip de personaj paradoxal, idiot și genial, exclamă abil: „–Tușică, unchiul Sir avea coarne berbecești și înainte de căsătorie, sau i le-ai montat matala după...?”, asta după ce afirmase insinuant în fața lor săi: „– Ce frumos arată moralitatea pe post de Tușica Mary!”

Naratorul-personaj are atitudine, penalizează greșelile celor prezenți, sancționează stereotipul. Micuțul are opinie. Are reacție, iar rezultatul obținut este disprețul mătușii Mary, care într-o zi și-a întreat sora: „–Mai trăiește ăla, al tău?”, exprimare jignitoare care l-a urmărit mult timp pe „ăla”, adică pe nepotul gură-spartă: „Niciodată nu m-a dus mintea să pricep cum de, într-o sintagmă din cinci cuvinte, poate încăpea atâta dispreț...” Nimeni nu poate spune cu fermitate dacă acest personaj este prost sau doar șmecher. Am putea doar bănuși că este amestecul ideal de prostie, șmecherie și perfidie, confirmat de dialogul cu mătușa Mary: „–Mă mai iubești?! –Du-te naibii!! –Mersi-mersi –complimente de la soțul tău, berbecul încornorat...”, în tot acest timp, gândind: „Ca să se știe cât de rău pot fi dacă vreau...” Personajul-nepot are farmecul lui. Este ca nebunul regelui: toți îl cred idiot, când, de fapt, el e înțeleptul prin gura căruia grăiește adevărul.

Crescând însă, nu scapă de însurătoare cu toate implicațiile acesteia: „am început căsnicia cu o demonstrație de forță într-un miez de noapte, respectiv cu o ceartă condimentată din belșug cu țițete care au pus în stare de veghe toată scara blocului nostru. Delictul a fost viitorul nostru urmaș; eu doream fată, Coryntina băiat...” (Din motive demografice..., p.25-29). Cu toate că a experimentat și însurătoarea, a declarat nu o dată că iubește femeile, însă declarațiile sale au fost contrazise de un coleg de birou, Nițea de la „Aprovizionare”, care l-a numit „misogin afemeiat”, prilej pentru protagonist să se justifice: „nu sunt un misogin, ci un îndrăgostit permanent, cel mai adesea de cine nu trebuie, de cine nu se cade... →

Iar comportamentul meu, după nebunia unei nereușite, destul de preconizate, era și mai este aducător de acuzația că aș urî femeile.” (Despre misoginism..., p.143-146). Da, se pare că acele femei nu au reușit să îi înțeleagă această latură sentimentală, în perfect acord cu a șaptea poruncă (discutabil doar acel „prea”...), ba poate că nu ar fi apreciat nici eventualele surprize de ziua îndrăgostiților, când/ dacă le-ar fi prezentat soției! Da, înțelegem și aprobăm cele spuse de acest „permanent îndrăgostit”, zicerile „de cine nu trebuie, de cine nu se cade” deveni convingătoare, devenim empatici, îi suntem alături cu gândul, ba i-am putea face chiar o recomandare – să schimbe... „haremul”!

Aflăm că acest personaj-narator este o fire credincioasă, iar mersul la spovedanie ne permite nouă, cititorilor, să descoperim unele neliniști legate de ultimul din cele șapte păcate capitale din Biblie, respectiv lenea: „sunt un adevărat profesionist în domeniul solitudinii, profesionist, respectiv meserie pe care, fuzionând-o cu o lene aproape materială, s-ar obține un produs foarte interesant, o combinație lene-singurătate putând să-i mire pe vreo câțiva proști consacrați care o fac pe deșteptii. Aceasta numai și numai datorită eficienței respectivei și simplei combinații.” Ar putea să amintească și de păcatul al patrulea, dar... are o scuză, motiv pentru care nu poate fi bifat: „-Ok: n-am ucis, n-am furat, n-am niciun chip cioplit, n-am dorit nevasta aproapelui – de fapt e și cam slutuță, iartă-mă, sfinția ta...” (Mărturisirea păcatelor, p.139-142).

Dialogul preot – enoriaș decurge în stilul deja cunoscut și reliefează sinceritatea, atât de o parte, cât și de cealaltă: „-Doamne, fiule, ce e în capul tău?! – Sfinția ta, și mie mi-e cam frică să verific, mărturisesc în fața lui Dumnezeu...! – Încep și eu să cred – zii mai departe!...” Preotul află că o lovitură la cap de peretele școlii a dus la „deregări esențiale” în existența protagonistului, care are niște nelămuriri: „În acest sens, la rândul-mi, am reflectat adeseori întrebandu-mă: și dacă ar fi fost peretele unei crâșme ordinare, ce s-ar fi ales de mine? [...] –Deci, deveneam un alcoolic, un bețiv notoriu, un..., având în vedere că, și-așa, mi s-a spus nu odată, că lovitură aceea m-a zdruncinat profund din punct de vedere psihic-mental?! – E posibil, da – Doamne, ferește! – Mulțumesc lui Dumnezeu că a fost zidul școlii și am rămas cu ură față de clădire și de carte. Școala am urât-o cu patimă, am plănuțit, cine știe de câte ori, să-i dau foc, să ardă inclusiv fundația, să nu mai fi rămas piatră pe piatră”.

Există în „nebulnia” protagonistului o aptitudine esențială de a mima rațiunea care maschează în final ceea ce poate fi nerațional în ea; sau, altfel spus, înțelepciunea naturii umane e atât de profundă încât ajunge să se folosească de nebunie ca de un alt drum al rațiunii; nebunia pare astfel calea cea mai scurtă a înțelepciunii. Nebunia este partea nevăzută a ordinii care face ca personajul să fie, chiar fără voia lui, instrumentul unei înțelepciuni al cărei scop nu-l cunoaște; ea măsoară întreaga distanță care există între prevedere și providență, calcul și finalitate.

Scriitorul analizează cu atenție și fenomenul bârfei ca practică obișnuită în viața cotidiană a românilor, care are loc fie în fața blocului: „...La prima lor intruire bârfologică, la măsura din fața blocului G6, Catrița a lămurit lucrurile cum s-a priceput ea mai bine [...]. Dar, fîncă-mi sunteți bune colege și specialiste, ca să zic așa, în domeniul știrilor la zi...! –Bârfe, Catrițo! Ce, tu nu știi cum e viața la bloc?! –Și, mai ales, în fața blocului?, răsă o doamnă dintre bârfoare.” (Dizidență și sparanghel, p.8-11) fie în vreun birou, unde se trăiește bine, conform unui precept băseșcian: „Suntem un colectiv de intelectuali în ținuta cărora educația și nivelul de cultură generală este în curs de atingere a celui mai înalt apogeu”, pleonasmul fiind admis într-o lume „a democrațiilor complete” în care trăiește un grup de intelectuali „rași” (după aprecierea doctorandului Trăscău de la „Fezabilități”, care crescuse „viteza de gândire”) ori „rasați” (conform opiniei lui Pancovaru, grup despre care Fălcădău de la «Aprovizionare» spunea: „noi gândim mai lent, ca să trăim bine...” (Schită cu directivă, p.41-44). Însă funcționarii trăiesc unele incertitudini care ies la iveală într-o marți, ziua celor „trei ceasuri rele”: „Așadar, trei ceasuri urâte egalând invitația la «Generalu» în birou, respectiv un fel de treime a viitoarelor catastrofe, inclusiv amenințarea cotidiană cu disponibilizarea – Doamne-ferește! Nici nu se putea o umbră mai funestă și mai periculoasă pentru noi, toți, așa că, dintr-odată, opt spaime ni se pârură materializat-hidoase plutind insidioase peste capetele noastre aplecate rapid și cu emoționată conștiință peste adresele-ineptii sosite cu o zi în urmă de la FOR, forul nostru tutelar.” (Altfel de junghiuri, p.45-49).

Uneori, zvonul despre falimentul firmei devine realitate care marchează destine prin lipsa activității adevărate, care pune în mișcare familia întregi, apoi orașul, societatea postdecembristă: „-

Lubiții mei, mai avem puțin și ne despărțim – firma noastră se prăbușește...! –Ei, lăsați, dom director, că o resuscităm noi, avem noi rețeta, mormăi careva. S-a mai prăbușit... Nu ne lasă managerul nostru general! Îi dăm un mesaj de naufragiați și...” (Reprofilare... -ședință operativă-, p.50-52). Frământările personajelor se rezolvă într-un mod ciudat, destinul lor pare atins de umor și dramă în același timp, propunerile de reabilitare a firmei constau în reprofilare: vor construi o crescătorie de greieri importați din occident, iar materia primă refuzată va fi recondiționată și măcinată pentru țărâțe. Alteori, când angajații nu mai fac față realității, soluția salvatoare vine din altă parte: „în sfârșit, fenomenul în sine a intrat pe mâna unui adevărat specialist în domeniu, trimis de FOR, care a organizat o ședință cu factorii de la noi din firmă, ne-a spus că el e noul director, a lansat cu aplomb românesc și gândire occidentală un program-pilot atât de clar-sofisticat, încât imediat a și fost notat cu „SS”, adică „secret de stat”. (Schită cu directivă, p.41-44).

Comicul rămâne modul de expresie natural al autorului care, prin realismul observației și prin zugrăvirea unor valori răsturnate, devine un spirit modern și un arhitect al tiparelor veșnic valabile. Naratorul povestește ceva banal, lasă impresia că nu vrea să transmită prezumtivului cititor ceva anume, însă la sfârșit îi arată adevărul crud, anume că trăim într-o societate fără modele viabile, căci ceea ce se prezintă de la începutul interminabilei tranziții ca fiind un mod de viață civilizată este departe de valorile cu care eram obișnuiți, începând, de exemplu, cu modalitatea de ocupare a unui post de conducere, indiferent de profilul instituției, și terminând cu angajații de prin birouri, majoritatea incompetenți, autosuficienți, împreună alcătuind un grup lipsit de coloană vertebrală, oameni pe care umoristul îi atinge biciuindu-le defectele, într-un stil... periculos, demoralizator: „suntem un colectiv puternic și conștient de ce ne poate mintea, creierul și, pielea, teoretic, dar o facem și practic. Este adevărat că am tot moșmondit noi o treime de secol, dar acum ne-am liniștit: ne-am învățat ce înseamnă să avem simțul măsurii, așa că știm ce trebuie și cum trebuie. O treime de secol ne-am strofocat să ne pricepem la infrastructura firmei, dar n-a mers, aproape că ne împotmoliserăm intrând în democrația pe care am convertit-o într-o glodărie a neștiinței ajunsă până în gât”. „Șansa” acestui colectiv a fost venirea „unui →

absolvent-comisar cu doctorat la infrastructură” care le explică angajaților „cu oficială responsabilitate” metodele de resuscitare a firmei falimentare: „Începem cu studiile de fezabilitate, da? În cel mult doi ani avem studiile, finanțarea-cofinanțarea, schițele de proiect, proiectele de schițe și... [...] Între timp ne școlarizăm prin instituțiile naționale din cadrul Directivei româno-occidentale, urmăm masteratu, rezidențiatu și perfecționarea tip «aripe tinere» ale Universităților din... Mă rog, nu contează de unde!...”

Cu toate acestea, Hurubă este pătruns de spiritul clasic - spirit realist, armonios ordonat și organizat, spirit reflexiv, legat de forme, temător de autoritate, creator de ierarhii; spirit moralizator, pentru care arta slujește ideea. A plăcea, dar și a educa, a da învățături, bune și rele, culese din jur, a înveseli, dar lovind în viciu, sunt obiective prin care umoristul respectă imperativele clasicismului. Povestirile lui reprezintă oglinzi ale societății, reflectând ideologia vremii sale, reliefând oamenii cu preocupările lor, întâi exponenți ai veacului lor, după aceea putând deveni chiar ființe general-valabile care pot să depășească granițele timpului. Principiul acestui autor este lucrul cu natura, arta imitării și mimesisul dus la desăvârșire, filtrat printr-o imaginație prudent zugrăvită: „*Ne-a umplut de optimism aproape până la sufocare, adică până ce luarăm un asemenea avânt revoluționar, încât mulți alții, mirați la culme, au început să recruteze persoane specializate în FBI, Scotland Yard și, din cauza vitezei, chiar din NKVD, ca să priceapă despre ce era vorba... Până la urmă s-au lămurit toate cele, mai ales după s-a descoperit că Directiva nu era o fantasmagorie, ci un studiu aprofundat cu perspectiva ridicării nivelului de civilizație, educațional, material și spiritual care întrecea cu mult vechiul și depășitul Turn Babel biblic.*”

Scrierile lui Dumitru Hurubă sunt narațiuni cu teză, conțin comic de moravuri, de caractere, de limbaj, de intenție, de situație, dar și de nume. Autorul a cuprins în povestirile sale slăbiciunile omenești, aceleași în orice epocă și în orice loc, prezentând indirect/implicit tragicul existențial al ființei umane, incapabilă să își depășească condiția, destinul, dar și propriile defecte. Chiar dacă aparent situația pare să se rezolve în mod comic, omul rămâne la fel de supus vinei sale tragice, căci deznodământul nu aduce și îndreptarea morală a personajului: „*nu tomna așa ne-a poruncit și fostul nostru*

președinte Bănescu? Bă, să trăiți bine! Lară noi nu asta facem? Ne strofocăm să avem de toate, că, dacă ne lipsește ceva avem atâta știință de carte în educație ca să completăm ce nu avem, chiar dacă o facem pe bază de mangleală... [...] democrația-i democrație! O respectăm cu sfințenie, iar când nu mai putem, o mai și adaptăm după chipul și logica noastră, dar cu grijă și răspundere civică. Important e că nimic nu ne scapă, nimic nu trece fără filtrarea prin cultura și educația noastră actuală...”

Pentru Dumitru Hurubă scopul acestor scrieri rezidă în înfățișarea veridică a contemporaneității, pledează pentru firescul existenței, observația realistă și adevărul vieții, opera lui fiind o expresie a esenței umane, o frescă socială. În toate aceste povestiri autorul a conturat limpede caracterele personajelor și, fără a exclude divertismentul, a provocat râsul prin critica socială, punând în lumină contradicțiile și excesele comportamentale, uneori în culori stridente.

Personajele lui Hurubă au stârnit mereu râsul. Situațiile în care acesta își plasează personajele amuză chiar și pe cel mai ursuz cititor. Însă râsul considerat pe rând trompeta nebunilor, supapa de siguranță a vieții și a optimismului ei, poate fi deopotrivă un act de protest, dar și unul de acceptare. Râsul hurubenian este, în fond, râsul-plânsul conduitei morale a contemporanilor „*rătăciți prin tranziție*”. Personajele sale expun defecte și tare umane de neîndreptat. Între modelele care i-au furnizat date în conturarea personajelor sale, Dumitru Hurubă s-a surprins și pe sine. Umoristul harghitean și-a construit personajele după modele vii, ancorate în realitate. Iată că personajele sale reflectă realitatea văzută și trăită conform propriilor sale trăiri și experiențe. Personajele sale sunt puse în situații dificile datorită faptului că nu reușesc să își doboare defectele, moravurile, de care sunt chiar inconștienți. Chiar dacă finalul operelor sale este unul fericit, naratorul nu își scapă personajul de metehne, lăsând loc circularității. Situațiile sunt comice prin verosimil și ridicol.

Situațiile și întâmplările prezente în operele lui sunt simple, dar au ca scop evidențierea trăsăturilor fundamentale ale personajelor și îndreptarea viciilor. Pentru aceasta, trebuie să se urmărească cursul firesc al vieții, al acțiunilor și al înclinațiilor firești ale omului, controlate de un regizor universal, rațiunea.

Dumitru Hurubă, **SARABANDIA și alte povestiri**, Editura Vatra veche, Tg.-Mureș, 2024, 162 de pagini.

Viața la țară și istoria profundă

Ion Dulugeac este un autor harnic, preocupat de viața oamenilor, de paradisul căderilor, de femeile care au bulversat viața multor bărbați, de meandrele destinului. El scrie mult, a cunoscut numeroase personalități din lumea literară și din istoria recentă, a dorit să transmită mesajul venit dintr-o lume trecută, bucurându-se de viața oferită de conjunctura istorică. Contextul a oferit personajelor analizate numeroase experiențe importante, cu impact asupra colectivităților. În colecția *Viața la țară**, el ne oferă o poveste cu titlul calm: *Mamaia Anta și Prințesa*. Cartea a apărut la editura ROMHELION, Mogoșoaia, în anul 2022. Este o editură administrată chiar de autorul cărților publicate.

Deși narațiunea se pliază pe viața unor români trăitori la țară, în mijlocul naturii, în carte apare un personaj emblematic: Martha Bibescu. Un nume cu rezonanță în istoria românilor, un reper în cultura și civilizația românească și europeană.

Acțiunea se desfășoară în apropierea Bucureștiului, într-un mediu natural aparte, „La țară”, cum reține autorul. Familiile lui Ion Grosu și Ion Dulgheru muncesc pământul oferind produse naturale, de calitate bună în piețele Capitalei, la persoane cunoscute și la piață. Harnici, pricepuți în activitatea lor, trăind cu bucurie orice moment din viață, ei →

CONSTANTIN STANCU

se remarcă printre personalitățile care au marcat vremurile, fie înainte de război, fie după război. Rezistă prin munca lor corectă și necesară în lumea de atunci și de azi. Nu refuză o masă bună, cu bucate alese, cu vin și băuturi naturale, știu să facă din fiecare oră a zilei un mic miracol de viață. Acțiunea este una liniară, autorul descrie momentele din existența lor cu bucurie, este chiar parte în acțiune, ca nepot al personajelor principale. Sunt momente esențiale prin care acestea trec: nașteri, nunți, botezuri, înmormântări, trădări, bărbații știu să iubească o femeie, întâmplări neprevăzute, cu parteneri de afaceri și prieteni. Apare și amanta care bulversează comunitatea, femeia iubărețată care aduce adrenalina și farmec în viața bărbaților. Uneori, generoși, ei înfiază copii aflați în situații critice, îi integrează în viața familiei, se vizitează între ei, se sprijină, au resursele necesare unei vieți bune la marginea Marelui Oraș. Este o zonă tampon care protejează viața oamenilor de războaie, schimbări de paradigmă socială, trecerea de la capitalismul incipient din România, la sistemul socialist impus de noile orizonturi ivite după Cel de Al Doilea Război Mondial. Prin grădinarit ei își fac prieteni din lumea bună, din zona ambasadelor, a personalităților epocilor, *generozitatea* este trăsătura caracteristică a oamenilor. Lumea avea nevoie de astfel de oameni dedicați, mereu săritori, păstrători ai vechilor valori venite dintr-un trecut zbcuiumt. Din când în când, în mijlocul acțiunii apar caii, ei dau energie, aduc un plus de adrenalină zilnică, este o apariție venind din natură și din spiritul acestor oameni legați de rădăcinile celor care știu să trăiască direct, nemijlocit, aducând bucurii altor oameni.

Una dintre personajele abordate este *Mamaia Anta*, Maria Dulgheru. Ea o salvează pe Prințesă, *Martha Bibescu*, de la înec, pe lacul din apropierea moșiei. Se leagă o prietenie bazată pe generozitate, Prințesa se apropie de salvatoarea ei, de familiile acestea de români harnici, de asemenea. Prietenia le marchează tuturor viața, Martha Bibescu fiind o personalitate puternică, cu viziune asupra vieții, dar și asupra sistemului social, asupra culturii. Mamaia Anta povestește mereu din viața acesteia, nepotul Ionel (autorul cărții) preia

mesajul, îl include în narațiunea prezentă cu bucurie, simplitate, date exacte. Mesajul, autentic românesc, se transmite peste vremuri, din generație în generație.

Prințesa a fost un spirit nobil, de mare ținută intelectuală, femeie frumoasă, cultă, deschisă, aducând un aer mare personalitate care a păstrat tradițiile vechii boierimi de la noi, cea deschisă spre Occident. A fost fiica unui ministru, reprezentantul României la Paris, a fost căsătorită cu George Valentin Bibescu, de asemenea nobil, personalitate a vremii, fire dinamică, implicată în noua zonă de interes, aeronautica, la acea vreme, și diplomația, plus călătoriile prin lume. Prințesa se pare că a fost un membru al masoneriei, cu largi relații în lumea politică a timpului, fie din țară, fie din străinătate, cunoscută, apreciată, acceptată ca reprezentantă autentică a românilor. Rădăcinile ei familiale duc la familia importantă, cunoscute în istorie și-n lumea politică: Mavrocordat, Lahovari, cu legături până la familia Împăratului Napoleon Bonaparte. Și-a făcut studiile în Belgia, acolo a prins esența culturii universale și a culturii românești. Ulterior a scris numeroase cărți, Ion Dulugeac face trimitere la aceste cărți, după cum i-a povestit Mamaia Anta, generând o parte de istorie literară.

Prințesa a făcut numeroase călătorii în lume, din fiecare experiență a scris câte o carte, unele au avut succesul cuvenit și aprecierea lumii culturale de la Paris, inclusiv a Academiei Franceze. În cărțile sale apar personaje importante, momente istorice, note de călătorie, poezii, proză autobiografică, cugetări, maxime, corespondență diplomatică și culturală, unele semnate sub pseudonim. Dragostea ei pentru cultură a influențat și viața oamenilor de la țară, inclusiv a lui Ionuț, tânărul nepot, autorul cărții.

Mamaia Anta a transmis mesajul primit, nepotul l-a receptat și l-a lansat în această carte, numeroase pagini tratând viața și activitatea Prințesei.

În carte apar numeroase personaje ale vremii, de la scriitori cunoscuți, care au avut momente deosebite la Mogoșoaia, Marin Preda, Fănuș Neagu, Ana Blandiana, Mircea Micu etc. Apoi ambasadori străini care au apreciat produsele vândute de aceste familii. Apare și Marcel Proust,

marele scriitor francez, prieten cu Martha Bibescu (vezi și cartea *La bal cu Marcel Proust*, 1928, semnată de Prințesă).

Scrierile sale autobiografice aduc date importante din viața Europei din acea perioadă, aflăm date despre genealogia Prințesei, date despre marile personalități politice ale vremii, analize și observații diplomatice și politice, o evoluție în timp a unei familii care s-a legat de istoria României și a Europei.

Autorul descrie simplu, direct viața personajelor sale, căldura sufletească inundă paginile cărții, sunt amestecate date din viața socială, viața personală, drame și bucurii. Autorul nu dă o tentă politică textului, este atent la viața în sine, transmite date pertinente despre lumea în care a trăit și care i-a oferit o deschidere spre natură, viața simplă a oamenilor care se pot bucura de contextul în care au trăit.

Sunt momente importante în carte. Ele subliniază firul roșu în istorie. Vizita reprezentanților ambasadelor la grădinarii români, reacția autorităților legate de viața oamenilor de la țară în noul context ivit după anul 1945, momentele în care Mamaia Anta aduce la lumină istoria mai puțin cunoscută a românilor și aventura lor în lume. Un tablou aparte este momentul în care Mamaia Anta, Maria Dulgheru, este invitată la Ministerul de Externe și ambasadorul îi face legătura telefonică la Ambasada României din Franța pentru a putea vorbi cu Martha Bibescu, un moment de excepție, lumile din anii aceea legându-se prin cultură, prietenie, legături de suflet, dincolo de restricțiile impuse de noul sistem social din România, după Al Doilea Mondial.

Iată momentul: „Cum ajunseseră în biroul spațios, șefa de cabinet îi aștepta cu două cafele, așezate pe birou, alături de o sticlă cu apă Borsec; Maria se așeză pe scaunul comod oferit de bărbatul politic, care și-a invitat oaspetele să-și savureze cafeaua și a rugat ca în câteva minute să se facă legătura cu doamna Martha, în legătură cu lansarea de carte de la Paris.

Profitând de acest eveniment cultural, patronat de Ambasada României de la Paris, domnul Platona, cel care lucrase vreme de 15 ani în capitala Franței, a facilitat acea legătură de suflet dintre scriitoarea →

Martha Bibescu, care locuia la Paris, cu amica Maria Dulgheru, cele două fiind prin voința sorții puse în contact direct prin telefon, după douăzeci de ani, cu ocazia unei lansări la Ambasadă a ultimului volum Nimfa Europa, apărut în anul 1960 la Editura Gallimard, pe care cei de la ambasadă îl doreau tradus în limba română” (p. 380).

Moto-ul cărții transmite mesajul: „*Îmi este teamă de ziua în care tehnologia o să fie mai importantă decât interacțiunea umană. Atunci, Lumea o să aibă o generație de idiști*”, citat din Albert Einstein. Autorul pledează pentru o viață legată de natură, istorii, rădăcinile pământului, pentru interacțiunea dintre oameni, dintre oameni și animale blânde și necesare. Trimiterile la viața Prințesei sunt mereu legate de viața oamenilor simplii, istoria având o perspectivă naturală, curată, deschisă spre un viitor al luminii zilnice, al traiului bun și simplu, aproape de fluxul bucuriilor reale, nu presupuse. Este și un avertisment, lumea s-ar putea prăbuși de prea multă singurătate. Personajele refuză singurătate în timp și spațiu, se desfășoară cu bucurie, detentă și modestie.

Autorul pune accentul pe esența sufletului omenesc nepervers, capabil să transmită moștenirea spirituală de la o generație la alta. Valoarea documentară a cărții este evidentă, iar autorul descrie cât de importantă este familia în malaxorul vieții.

O carte care se citește ușor, fără mari abisuri tematice, cu lumina zilei în fraze. Un amestec de roman, jurnal de familie, text documentar, elemente de istorie literară și istoria românilor, arhitectură veche și tradiții. Dialogurile, simple și directe, pun în evidență modul în care personajele înțeleg vremurile, cum iau deciziile de zi cu zi, cum fac afaceri curate, cum răzlesc prin pasta vremurilor. Autorul a lăsat povestea să curgă natural, de la sine...

Cu alte cuvinte, viața la țară prin ochii oamenilor simplii, a personalităților, a oamenilor cu impact istoric, sau *vatra* așa cum a fost/ este văzută de ei în zona de sud a țării.

*Ion Dulgeac, *Mamaia Anta și Prințesa*, roman, colecția *Viața la țară*, 408 pagini, cu ilustrații, Mogoșoaia: Editura Romhelion, 2022.

IMPRESII LUSITANE

POEȚI PORTUGHEZI REPREZENTATIVI (IV) LPOEȚII “NAȚIONALI”

II. POEȚII DAMNAȚI

Deși geniali și de o importanță de netăgăduit pentru poezia portugheză, mai ales în definirea condiției poetului în societate, nefericiți, deziluzionați și/sau bolnavi, părăsind această lume timpuriu, cei de mai jos nu au apucat să dea, întreagă, măsura talentului lor.

Cesario Verde (1855-1886) moare de tuberculoză la doar 31 de ani. Inclasil în vreun curent, cu influențe realiste, naturaliste, romantice, parnasiene, precursor al poeziei portugheze din secolul XX, respinge convențiile, folosind tehnici impresioniste. Scrie, cu sensibilitate și naturalețe, poeme de anvergură, fără un lirism marcat. A publicat poeme în reviste și ziare ale vremii. După moartea sa, un jurnalist, Silva Pinto, i-a adunat poemele într-un volum. Cântă atât Lisabona cât și viața la țară, cu preferință pentru cea din urmă. “*Imposibil!*” este un poem de dragoste format din 12 catrene. Prima strofă începe cu “*Putem*”, iar 8 din celelalte încep cu “*Pot(eu)*”, reunind tot atâtea oferte ipotetice pentru iubita nenumită, ca să revină, spre sfârșit, la “*noi*”, apoi, din nou, în ultima strofă, cea a verdictului, folosește pers. I sing. *Putem* foarte bine să trăim bucuroși, în veselie, uniți în eternitate, dar “*fără ca asta să ne vină prin formule legale*”, spune el. Astfel, pot să-ți admir umerii dezgoliți, să-ți sărut genele dese, ochii negri, ca niște măslina, pot să-ți studiezi, cu atenție de tehnician, cămășuța din pânză de in, ornată cu croșeta, pot să te simt alături, somnolentă, în nopțile de vară, pot să pregătesc oștepe împreună cu tine, dar nu cu merite egale, să te ajut să faci cremă arsă sau prăjituri cu miere, pot să îți dau totul, viața, căldură, cognac, rochii de catifea, cizmulițe de lac, inmuri de iubire, bilete la loterie, vezi, putem trăi laolaltă în același apartament confortabil, să mâncăm biscuiți sau șuncă, să bem ciocolată din același castron din faianță de China, putem dormi cu capul pe aceeași pernă, pot să-ți fiu prieten până la moarte, să te iubesc precum a iubit Dante, să fiu pentru tine lumina fulgerului, dar să leg în fața legii soarta mea de soarta ta, nu voi putea

niciodată, să te duc în fața altarului, asta nu, niciodată, nu mă voi lăsa prins... “*Vanitoasă*” – cu răsturnare de situație glumeată și ușor iz misogin în final. “*Se zice*” că ești pură ca un crin și mai rece decât granitul, că eu, care trec drept “*favorit*”, trăiesc ca un martir, nebun de durere... Se povestește că ești serioasă, încrezută, pretențioasă, plină de dispreț și că cea mai mare plăcere a ta ar fi să mă escortezi la cimitir... Ești numită împărăteasa mândrelor, tiran feminin, păpușă, femeie fatală, formă de alabastru lipsită de inimă. Se relatează crudul martirolog al celor pe care îi faci ai tăi, oh, corp perfect, se presupune că inima ta bate regulat și la fel de monoton precum un orologiu... Știu, știu și eu că ești ca opiumul, mă înnebunești, mă ucizi și mă adormi, tu, cea blondă și de aur precum grânele, cu multă dragoste... pentru tine însăși!!! “*Contrariată*”, un inedit poem, frapant prin realism, zămislit din adnotări scurte, accelerate, pe care nu-l poți uita ușor, aduce în atenție, folosind două planuri paralele, condiția poetului marginalizat, sărac, neînțeles de societatea contemporană, dar și canavaua secolului în care existau victime ale sărăciei, bolilor, în ocurență, fizia. Lipsit de bani și de speranță, cu ploaia de afară, atins el însuși de tuberculoză, deplânge proasta-i dispoziție: “*Astăzi sunt crud, febril, exigent, nici măcar cărțile cele mai plăcute nu mă suportă. Am fumut deja trei pachete de țigări, țigară după țigară. Mă doare capul. Atâta depravare în obiceiuri, în convenții... Iubesc la nebulie acizii, muchiile, tășurile, unghiurile înguste. Stau așezat la biroul meu. În față, locuiește o →*

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

amărată scofălcită, cu ambii plămâni bolnavi - oglindă a propriei stări fizice a autorului - o călcătoreasă; suferă, gâfâind; părinții i-au murit... Biet schelet alb printre cearșafuri de zăpadă. Lividă. Fără tratament sau doctor, moare pe-ncețel, dar lucrează: are datorii la farmacie! De-abia dacă reușește să-și câștige supa... Orice obstacol este stimulant, observă el, în prezent, mă simt cuprins de o furie rece pentru că un ziar mi-a refuzat de curând un foileton în versuri: am rupt deci o epopee moartă, rămasă pe fundul unui sertar. La ce mai servește studiul? Nu o singură redacție, gata să cenzureze tot, îmi va fi trântit ușa-n nas... Critica după metoda lui H. Taine, ei o ignoră. Am adunat și băgat în foc numeroase manuscrise inedite, fiindcă presa merită un dispreț rece, fără nicio excepție. Îi închin deci numai o epigramă. Bate miezul nopții. Burnițează. O fanfară cântă. Poporul se amuză în noroi. Nu am dedicat niciodată un poem avuților, ci doar, din stimă, prietenilor, artiștilor. Independent! Iată de ce ziaristii îmi refuză "coloanele". Se tem că abonatul simplu îi va abandona dacă publică astfel de lucruri. Arta? Nu le convine de vreme ce cititorii lor se dau în vânt după Zaccone (scriitor popular francez). Un prozator oarecare este copleșit de onoruri, câștigă bani etc., în timp ce pe mine nimic nu mă contrariază mai mult decât să scriu proză, eu mă străduiesc să-mi scriu, originali, perfecți, alexandrinii. Iar vecina? Asfixiată în propria-i încăpere de tăciunii încinși din fierul de călcat, trăiește doar cu pâine și ceai, estompându-se, murind câte puțin. Și totuși cântă: o aud fredonând o melodie de jale dintr-o operetă recentă. Voi termina fără amărăciune: cine știe dacă mai târziu, poate bogat și în alte climaturi, voi reuși să recitesc aceste rime vechi tipărite într-un volum?! În litere, văd un întreg câmp de manevre: reclama și întriga, anunțul și gluma, iar poezia mea pretinde un editor care să-mi plătească lucrările... Acum mă simt mai bine, mânia s-a potolit. Vecina? Săraca, va merge iarăși la culcare fără să mănânce? Este lumină la ea. Lucrează încă... Urâtă... Ce lume! Sărăcuța!

Mă voi opri acum mai îndelung asupra următorului poem care, prin cufundarea în natură, tonalitate, stil și problematică, amintește de poezia eminesciană: „Flori de altădată”. Într-

un peisaj smălțat de culori vii, rememorează o iubire trecută: ”Ieri, am revizitat grădinița sălbatică de altădată unde mergeam adesea să culegem sărutări luminate de Lună și de strălucirea planetelor care stimulau rimele poemelor, iar fluviul și briza îmi aminteau imaginea celei care îmi inspirase caste madrigale, eterne idile.” Ca și odinioară, albina (singular pentru plural) glăsuia în stratul de lavandă (îi vezi culoarea), iar nuanțele unduiau sub fluturii ușori. Dintr-un trecut înflorit, toate acestea retrezeau în inima lui, imaginea acelei palide “Clarisse” care, sub tufa de trandafiri, îl învăluise cândva, delicat, cu privirea sa expresivă, tandră, languroasă, plină de emoție, privire ce “ar fi putut îmblânzi și pietrele”, pe cât de pură, pe atât de încurajatoare. Numai el nu s-a priceput să extragă din “caliciul sorții”, nectarul drăgălășeniilor feminine... Cântecul vântului trecând printre flori, efluviile degajate de parfumul pajiștilor i-au stârnit amintiri din cuibul de afecțiunii născocit pentru Ea, simbol al sfințelor, (madona lui Eminescu) transformat pe nesimțite în vis aproape de coacere, bând împreună elixirul serilor îmbălsămate sub bolta cu nori abia schițați: mirosul de vanilie și de cuișoare, trandafirii de mai, acum, în absența ei, “mai triști decât o înmormântare, l-au făcut să “recitească” frumosul roman... Ea, “crinul” său cu degete subțiri, fine, ca de fildeș, nu se va mai așeza niciodată pe lungile bănci tapisate cu mușchiul cel verde. El, cel care nu a știut atunci să fixeze armonia mută ce și-a luat zborul precum o pană, râde acum amar, de parcă ar fi surăs în prealabil Iuda. Chiar și nisipul pe care “ieri” călcase ea, pe care foșnea rochia sa lungă, anunțându-i apropierea, pentru viața lui, “cer de trandafir și de aur”, este venerat acum. Ca și în poezia lui Eminescu, găsim aici un lac, un eleșteu, deasupra căruia, aplecându-se așa cum o făcea ea odată sub razele Lunii aurii, eliberează cu pioșenie “sclavele amintiri” în aerul în care construie cândva - pe când visa să prindă, în căușul palmelor sale, delicatele ei piciorușe - fantastice castele... Odată în plus, adus pe aripi de briză, auzind parcă în camera de rezonanță a inimii sale, timbrul ei, o situează printre sfinți atunci când vorbește despre “celestele cântări ale fraților tăi, îngerii” pe care crede a le percepe de asemenea printre cele ale

păsărilor, la “agonie” de soare, în grădinița de altădată unde, acum și atunci, un clopot auster sună, răscolind o pasiune stinsă în amar, regret și durere, pe care doar moartea o va vindeca. Părăsind grădina, învăluit în noaptea rece, meditează la sfârșitul vieții sale - foarte aproape, de altfel, tuberculoza predispune la melancolie - pe care nu o iubește atât de mult încât să și-o dorească nesfârșită, întrebându-se dacă va avea pe cineva care să-i închidă “ofilitele” pleoape. Te voi privi curând, muribund și trist. Nu vei veni pe verzile covoare să uzi straturile de plântuțe cu lacrimile tale, iar daliile plânse între brațe de iasomie te vor aștepta în zadar, încheie el acest superb poem de dragoste. “Într-un cartier modern”, dedicat lui Manuel Ribeiro. Așa cum anunță titlul, este un poem de inspirație citadină, în care observația este concretă, privirea stăruie asupra lucrurilor, detaliilor, ca în naturile moarte. Surprinde agitația matinală a marelui oraș cu decorul său specific, precum o făcuse Anatole France în proză, o proză poetică: strada largă și pietruită, rănește privirea cu caldul său alb, draperii de voal colorat împetrițesc un frumos hotel, în grădini se golesc fântânile, la parter, ici-colo, s-au deschis deja obloanele, în încăperile cu stucaturi, printre tablouri, strălucesc porțelanuri... Iar el, cuprins de amețeală, frizând aproape apoplexia, se-ndreaptă, un obicei de acum înainte, spre slujbă... O femeie micuță și istovită, îngenunchiată, preocupată să-și depună coșul greu, cu legume și fructe amestecate, pe dalele de marmură ale unui palier, o altă sărăcuță, personaj observat pe la spate și caracterizat din mers, cu elemente frizând naturalismul. Când se apleacă, “urâtă”, îi scrutează brațele slăbănoage, atârănânde. Un servitor o alungă: “Dacă nu-ți convine, întinde-o, nu capeți nimic în plus!” și, liniștit, îi aruncă o monedă coclită în coș. Subit, poetul era o viziune de artist, imaginația îi joacă o festă: ce-ar fi să vadă în acele vegetale, viu colorate, o ființă umană, cu proporții armonioase, care se mișcă?! Ar recompune, din culori și forme, o altfel de anatomie: din acel melon, ar putea ieși un cap, din acele verze, niște săni rotofei, măslinile, negre și lucioase printre frunzele verzi, ar fi niște șuvițe împletite și frumos coafate, napii, oseminte albe, iar ciorchinii... →

Există tot felul de gâturi, umeri, guri, în forma și culoarea anumitor fructe... Printre frunzele de salată, rotofei și parfumat, tronează, “precum un căpcăun”, un pepene roșu... O roșie ar putea fi pusă în loc de inimă, vișinile sunt de culoarea sângelui, morcovii, niște degete... După ce și-a vândut salata și snopul de mentă, negustoreasa se căinează: “De-acum nu mai vine nimeni... Ce-ar fi dacă ma-ți ajuta?” “Fără dispreț”, spune el, și fără să se supere, ridică împreună, totuși cu efort, coșul care se lasă cu greu desprins de pavaj. Faptul că femeia, fără culoare în obraji, fără șolduri, dar pitorească în fusta ei “de indiancă”, cu bustul mândru și pumnii hotărâți, îi mulțumește sincer și îi urează sănătate, îl scoate din starea de nenoroc, îi este de ajuns ca să fie bucuros, aproape fericit că a dat o mână de ajutor. În aer, plutește miros de bucătărie care fumează, sub obloane, scene de familie... Un copil cerne la fereastră, dintr-o stropitoare, steluțe de apă peste o plantă agățătoare. Aplecați sub greutate, urcă pe stradă brutari, albi de făină, iar pe la uși se-aude clinchet de clopoței... “Sentimentul unui occidental”, poem de atmosferă: orașul furnicar cu toate categoriile sale sociale, la căderea amurgului și după... Partea I, Angelus, descrie orașul la căderea amurgului. “Când vine amurgul, pe străzile noastre există atâta melancolie, încât umbra, Tagul, și marea îmi induc o dorință absurdă de a suferi. Cerul pare mai jos, imobilele și mulțimea se vopsesc într-o monotonie londoneză. Mașini de închiriat aleargă, purtându-i pe cei binefericiți. Expoziții din diverse țări ale lumii, defilează în mine: Madrid, Paris, Berlin, Saint-Petersburg. Construcțiile în curs adună meșteri (să nu uităm marele cutremur din 1755). Dulgherii, ca niște lilieci, sar din grindă în grindă când bat clopotele. Calfatorii se întorc în grupuri, cu haina pe umăr... Mă înfund, visător, pe străzi și rătăcesc pe cheiul unde acostează șalupe, evocând cronici navale cu eroi, nave resuscitate, bătlăii... Vâscos, fluviul lucește. Arsenalurile și atelierile se golesc... Cu pasul ferm și alert, aleargă muncitoarele, într-un fel de val negru... Ies și pescărițele... La descărcarea cărbunelui, din zori și până la apus, pâlcuri de coate-goale se duc pe nave, apoi se-ndeasă într-un cartier în care miaună pisici, unde

peștele putred creează cuiburi de infecție... Partea a II-a, Noapte neagră, oferă un alt tablou al orașului, mai întunecat. Cei din închisori, lovesc în gratii. Aljube, “această temniță pentru bătrâni și copii”, nu închide decât rar vreo aristocrată... [dar închide]. Sub aceste lampadare, văzând închisorile, bătrâna Sé, crucile, mă simt atât de morbid, încât aproape că mă tem de un anevrism.

Puțin câte puțin, se luminează etajele, birturile, cafenelele, tutunge-riile, băcăniile... Luna mă trimite cu gândul la circ și la jongleuri. Două biserici își desenează conturul... Eu, încetinind pasul, mă aventurez în Historie, căutând vreun nume de inchizitor sever și singur... În cartierele căzute la marele cutremur, clădirile înalte au renăscut, înalte, identice. Mă izbesc peste tot de urcușuri abrupte și tresar la dangătul pios al clopotelor monastice. Arbori de piper, bănci cu-ndrăgostiți... În această acumulare de corpuri rahitice, eu mă gândesc la holeră, febră... Spectrali și taciturni, se întorc soldații...

Un palat splendid față în față cu o cocioabă... Arcadele cazarmilor, altădată mânăstiri. Evul Mediu. Trist oraș! Mă tem să nu reațat o pasiune defunctă! Pe sub felinare, mă îndoliază albele profiluri ale elegantelor tale, aplecate surâzând spre vitrinele aurarilor. Apoi, croitoresele, florăresele, ies din magazine și mă fac să tresar: cefe- lor lungi se îndreaptă cu greu... “Iar eu, mereu cu monoculul la mine, obsev, găsesc materie în aceste tablouri agitate: intru într-o braserie unde, în lumina crudă, printre râsete zgomotoase, emigranții joacă domino... “ Partea a III-a, Cu gaz, continuă descrierea orașului, luminat de felinare: “Ies. Noaptea apasă, zdrobește. Pe trotuare, își fac veacul femei impure... Mă văd înconjurat de

Suzana Fântânariu, Femeie lascivă

dughene, printre procesiuni, șiruri de capele, iar într-o catedrală imensă, de fideli, sfinți, ramuri și lumânări... Micile burgheze catolice par să alunece pe solul minat de tuburi, iar plânsetul pianelor, îmi amintește de călugărițele moarte din cauza posturilor exagerate până la isterie... Dintr-o brutărie, un salutar miros de pâine caldă... Câteva case de modă și confecții strălucesc. Să nu poți să pictezi... lungile coborâri [defileuri de modă?] în versuri magistrale, salubre și sincere, fragila emanație a felinarelor, paloarea lor romantică și lunară?! Totul obosește. La fațade, se sting candelabrele, precum niște stele. Răgușit, un vânzător țipă; lambriurile ceruite devin mausolee. Prin colțuri de străzi, chel, fără moarte și fără răgaz, un bătrânel îmi cere mereu de pomană: “Fie-vă milă, domnule... Milă!” Este fostul meu profesor de latină... Partea a IV-a, Orele moarte, se referă la căderea nopții. Tavanul de oxigen și de aer se întinde între lucarne. Din astrele cu ochi încercânați, cad lacrimi de lumină: himera albastră de a transmigră mă cuprinde iarăși. Câte porți acolo, jos: rețea de străzi. Se pun obloane, scrâșnesc broaștele înclinându-se, iar ochii unei calești mă îngrozesc. Înaintez în dubla înșiruire a fațadelor, iar în liniștea nopții, urcă, funeste, notele pastorale ale unui flaut. Dacă aş putea să nu mor niciodată... Să caut și să ating perfecțiunea... Mă risipesc visând la soții caste locuind în case de sticlă transparentă... Făuresc visuri pentru fii nenăscuți... Vom explora, precum înaintașii noștri, continentele, vom parcurge întinderi marine... Dar trăim închiși într-o vale de ziduri, fără copaci. Cred că văd, în noapte, lame de pumnal și aud, sugrumate, chemări de ajutor. Și în inima acestor coridoare nebuloase, burțile tavernelor mă dezgustă. La braț, bălăbănuindu-se pe picioare, câțiva bețivani își cântă nostalgia. Nu mă tem totuși că voi fi agresat: clătînându-se, trecătorii se depărtează. Și, murdari, tăcuți, osoși, rătăcind, toți câinii seamănă a lupi. Inspectând scările, cu lanterna în mână, gărzile servesc de temniceri. Sus, imoralele, în ținută lejeră, tușesc ușor, fumând în balcoane de piatră. Și, imensă, în această masă hibridă de imobile sepulcrale, la fel de înalte ca niște piscuri, Durerea umană caută un orizont, toată în marea de fiere, precum o mare sinistră!

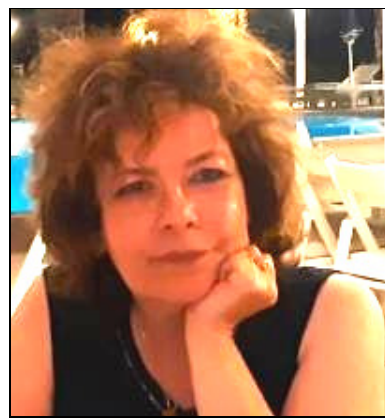
De la înălțimea sapienței

„Apropo de...” , noul volum al lui Dumitru Hurubă, adună eseuri, pamflete și însemnări, după cum ne spune însuși autorul. În opinia mea „Apropo de...” este, în totalitatea sa, un panoramic socio-cultural al celor peste 30 de ani postdecembriști, pe care Dumitru Hurubă își permite să-l facă de la altitudinea vârstei sapiențiale și a experienței de publicist și scriitor. Dincolo de cuvintele sale, adesea șfichiuitoare, transpare personalitatea unui om profund, fin analist al fenomenului cultural, literar și social, dar și dezamăgirea ireconciliabilă legată de evoluția (mai degrabă involuția) societății românești la început de mileniu. Cartea dumnealui are meritul de a invita la dialog, cel puțin interior, pentru că ea naște la rândul ei păreri, întrebări, reflecții. Personal, citindu-i eseurile, am avut senzația unei „conversații” cu Dumitru Hurubă.

O primă reacție a iscat-o *Amăgitoarele titluri*, eseu care deschide volumul. „Un titlu înscris pe o coperta de volum este în realitate, o carte de vizită cu dublă semnificație: reprezintă și cartea și pe autorul ei, împreună având menirea ca, prin valoarea lor, să patrundă în suflet și în minte”. Autorul dezavuează însă situația în care sub umbrela unui titlu răsunător se ascunde între coperte atrăgătoare un conținut lipsit de... conținut, precum și acele titluri cu trimiteri spre obscuritate, menite să atragă cu orice preț ipoteticul cititor. Hurubă nu este neapărat un pudic, dar caracterul îi este guvernat de bun simț și de respect față de cititori. Lăsând la o parte aceste situații specifice unei economii de piață care vizează doar momentul, fără o proiectare de perspectivă, un titlu de carte are valoarea sa intrinsecă, atrăgând sau, după caz, respingând cititorii – un fapt incontestabil. Ca „să dăm Cezarului ce-i al Cezarului”, titlul actualului volum al lui Dumitru Hurubă este deopotrivă incitant, estetic și cu un mesaj mulat pe conținut.

Lipsa de educație și de cultură generală este privită, pe bună dreptate, ca o racilă a actualei societăți. „Din nefericire, suntem cu toții martorii unui fenomen în care coborârea spre incultură prin lipsa metodică a învățării de carte, este un adevăr cel

puțin neplăcut, însă greu de contestat” (*Să vină... SMURD-ul*). Și în pamfletele sale Hurubă își manifestă scepticismul în legătură cu viitorul pe care tânăra generație îl va putea înscrie în cartea neamului, cum ar fi *Din vremea lu' Gugăl...* și altele. Antipatia, dezvoltată de noile generații de elevi și de tineri față de instituțiile de învățământ și față de lectură pare să fie epidemică în zilele noastre. „Se poate ajunge la situația în care nu se va mai vedea nici urmă de iubitori de carte, în care un ins cu o carte sub braț va fi considerat o ciudățenie”, completează ironic, autorul. Consideră că „învățământul obligatoriu” este „o farsă gândită în secret și pusă în practică”. Da, Hurubă pune degetul pe rană. Politicile oarbe, fără viziune, consideră că educația și cultura sunt „Cenușeresele” bugetului de stat. În societatea actuală existența unei diplome nu mai este o garanție a nivelului de pregătire al absolventului. Pe banii contribuabilului român, sunt scoși absolvenți de facultăți pe bandă rulantă care, fie nu au pregătirea profesională atestată de diplomă, fie iau calea vestului negăsindu-și locuri de muncă în interiorul țării (o desincronizare voită în raport cu nevoile?). Nu ar trebui să generalizăm, dar numărul masiv al acestor situații ne îndreptățește temerile. La polul opus, așa după cum remarcă Hurubă „analfabetismul a cucerit deja un procent important din populația neștiutoare de carte, și este în creștere destul de alarmantă.” (*Scrieți băieți, numai scrieți, Ne înstrăinăm cu succes*). Preluarea unor „modele” și implementarea lor fără discernământ în interiorul granițelor, multe conținând un procent impresionant de ilogică, de alienare chiar, de lipsă de etică (culmea, proclamând-o!), și lipsă de morală, dar cu un puternic iz antinațional, pretins globalist, toate acestea și multe altele, îndreptătesc întrebarea lui Erich Fromm: „Suntem oare sănătoși?” Mi s-a părut foarte interesantă comparația pe care Hurubă o face în *Din lumea lui Erich Fromm* cu „obsedantul deceniu” postbelic, perioada actuală și cea de-atunci având în comun mai mult decât putem bănuși la o simplă privire. Ștergerea identității, aplatizarea culturii până la distrugere, construirea „omului de tip nou” și, poate chiar bolșevismul însuși în forma sa perfidă de neo-marxism, care a reușit să răstoarne sute de ani de democrație vestică etc. sunt astfel de

aspecte comune. Deosebirea este că durata manipulării este mult mai lungă, afectând generații întregi și mult mai vastă ca întindere geografică. Citatul din Fromm din *Sănătatea mentală și societatea*, ales de Hurubă este, în fapt, o întrebare existențială: Mai „suntem sănătoși?” În *Ehe, altă viață...!* Hurubă reflectează: „nu cumva ne sălbățicim?”

Fenomenul de înstrăinare pare să fie o țară majoră a societății contemporane, cu o afectare gravă a relațiilor interumane, inclusiv cu o alterare a sentimentului de prietenie, a sentimentelor în general. „Prietenia nu mai constituie o garanție a unor principii sau relații onorabile, civilizate și de bun simț între oameni” (*Dizabilități mintale...*).

În noianul de cauze, unele aparținând unui prag de evoluție (sau involuție?) a societăților la scară mondială, altele legate strict de spațiul nostru geografic, Hurubă se oprește asupra uneia de importanță vitală pentru neam: trădarea națională (chiar dacă nu o numește astfel). În *Marea deconectare*, autorul scrie că „acum există o politică a dezrădăcinării, a înstrăinării de limbă, țară și neam, camuflată pe alocuri cu lozinci patriotarde pe care se mulează foarte bine ansamblul antiromănesc și antinațional cu toate ramificațiile sale”.

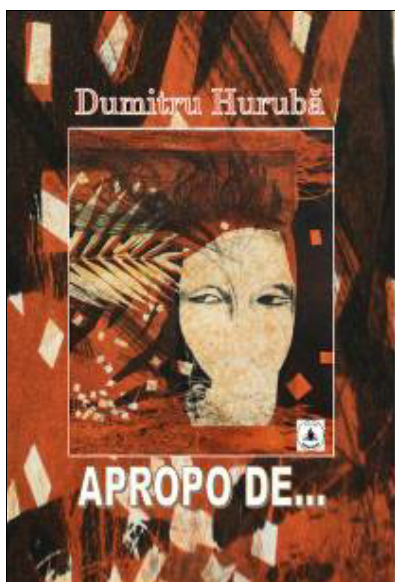
Cauzele duc și la efecte. Cultura, literatura sunt expresii ale fenomenului social – și nici nu au cum să existe separat de acesta – și influențează reciproc. Cele mai multe eseuri din acest volum scot în evidență tendințele malade observate de scriitor în ultimele decenii. Eliberați de constrângeri, de cenzuri, se scrie mai mult decât în perioada predecembriștă. Dar, oare, se scrie și bine? Dumitru Hurubă e destul de categoric în răspunsul →

SIMONA MIHUȚIU

său negativ. Ca și pe plan social, există o degradingoladă în lumea literară, cu o suferință a tuturor factorilor care sunt implicați în ecuația scriitor – cititor – critic literar – instituții implicate în fenomenul literar. Paradoxal, se scrie mai mult, dar se citește mai puțin! (*Paradox + Paradox = Marele Paradox*). Există explicații, dar prea puțini au fost interesați de studiul fenomenului, consemnându-l și atât, sau dând vina exclusiv pe dezvoltarea tehnologică la care fiecare individ ar trebui să facă față, mai mult sau mai puțin bine.

Scrișul este și trebuie să fie o formă de comunicare. Fraternizez cu ideea subliniată de autor, conform căreia scriitorul nu scrie doar pentru sine. El, conștient sau nu, dorește să comunice cu cititorii, să împărtășească gânduri, emoții, opinii etc. În ceea ce privește cititorul, acesta este tribut, desigur, nivelului de educație primit și asimilat pe parcursul existenței sale. În lipsa unui soclu solid de cultură generală, cititorii vor fi tentați să socoată a fi bun sau rău un anume material, bazându-se exclusiv pe laudele sau criticile altora „mai docti” sau care doar se pretind astfel. Cu timpul însă, cititorii vor ocoli ceea ce nu înțeleg sau ceea ce nu le place, pentru că lectura, în definitiv, presupune „plăcere”. Desigur, aici se impune o analiză serioasă. Nivelul educațional poate să scadă atât de mult încât să fie căutate producții vulgare, grotești de obscene sau de o inferioritate care nu mai comportă nicio discuție. O dovadă recentă este cea a vânzării record în Spania a unor „versuri” manelizate ale lui Miguel Gane, depășind ca număr de exemplare vândute chiar și pe mai marii literaturii române de azi, diriguitori și știutori ai mecanismelor care guvernează piața de carte. Chiar dacă astfel de cititori devin tot mai numeroși, există și aceia care încă mai caută literatură de calitate.

Scriitorul, la rândul său, este și el tribut educației și culturii generale pe care o posedă. Acestui aspect Hurubă îi acordă spații generoase în volumul său, analizându-și fără menajamente confrății de breaslă. Dotat cu o satiră ascuțită, el are totuși o finețe aparte: nu nominalizează. De altfel, atacă aspectul din punctul de vedere fenomenologic, nu la scară individuală, fiind vorba de prea mulți scriitori și poeți care se înscriu

genotipic și fenotipic în contextele surprinse. Hurubă este de părere că ar trebui să existe o autocenzură a fiecărui autor, lucru greu de realizat. Este nevoie de o bază solidă de pregătire și de o personalitate aparte, rar întâlnită. Personal, cred că fiecare creator scrie convins că are ce spune, că opera sa ar putea avea un ecou la capătul celălalt al „firului” de comunicare. Cenzura, un termen cu tristă rezonanță din anii comuniști, în sensul dat de Dumitru Hurubă, este legată de o expertiză profesională a calității scrierii unui autor. Chiar dacă unei astfel de expertize i s-ar simți adesea utilitatea, în contemporaneitate inversarea scării de valori, cu ridicarea la putere a non-valoriilor, un fenomen pe care Hurubă însuși îl evocă în carte, nu oferă garanția că opera este „cenzurată” corect (*Unii critici literari...*).

Critica literară este și ea amestecată în malaxorul economiei de piață (*Duetul antagonic autor și critic*). Fie laudă exagerat un autor spre surpriza cititorilor care resimt un complex de inferioritate și frustrare, neînțelegând mai nimic din opera „maestrului” ridicat în slăvi, fie aduc critici neargumentate, defăimătoare altor scriitori sau pur și simplu ignoră autori talentați și opere care par a avea o certă valoare. Mulți dintre aceștia din urmă rămân foarte puțin cunoscuți, fiind introduși în același sac cu autorii mai puțin înzestrați și acest lucru, în opinia mea, este cel mai mare deserviciu care i se face literaturii române actuale. Concluzia se impune de la sine. „Dacă un critic literar

dovedește calități de analize și comentarii sincere, corecte poate să ajute efectiv la făurirea unei opere literare de valoare”. Critica literară este o știință care se bazează pe argumente.

În haosul social ia naștere haosul literar. Într-o societate marcată de profunde nedreptăți, nu este de așteptat ca pe „câmpul literar” să stea lucrurile altfel!

Expresia populară „prostul nu e prost destul dacă nu e și fudul” se materializează frecvent în cazul unor scriitori. Dumitru Hurubă este incisiv când vine vorba de excesul de aroganță. Pactizez cu autorul, pentru că îngâmfarea mi se pare un defect de caracter pe cât de nepotrivit, pe atât de urât, chiar și atunci când vorbim despre oameni cu o valoare consacrată. În definitiv, doar Cronos este cel care tranșează perenitatea valorii semenului, iar gloria este adesea efemeră. Cu atât mai deranjant este atunci când infatuarea acoperă o prostie crâncenă!

Dumitru Hurubă aduce în discuție elucubrațiile stilistice poleite cu zorzoane metaforice exagerate, lipsite de sens, cu un mesaj pe care nu-l mai înțelege nici măcar autorul lui. Astfel de poezii sunt introduse sub pretinsul suprarrealism, postmodernism, neo-postmodernism sau a altor curente. Da. Subscriu. Eu îi spun domnului Hurubă că totuși, unele dintre aceste poeme pot fi interesante din punct de vedere... medical! De altfel însuși autorul compară unele poezii contemporane cu adevărate „descărcări nevrotice” (*Nevrotica la unii autori*) sau cu elaborări sub aburi bahici sau a altor substanțe... (*Paradox + Paradox = Marele Paradox*). „Ar părea că nu mai există vreun interes real nici din partea autorului să transmită mesaje mai lesne descifrabile către cititor prin opera sa, nici cititorul dispus să piardă ore cu dezlegarea unor probleme de... enigmatică literară” (*Coborârea din copac*).

„Cititorul-consumator nu mai este dispus, poate și din lipsa de timp disponibil, dar și de lipsa curiozității dincolo de care, nu o dată, s-a aflat în fața unui deșert ideatic îmbrăcat într-o haină peticită cu frânturi dintr-un ansamblu întortocheat și lesne interpretabil. În acest fel, ia naștere și se consolidează o comunicare falsă, un joc de-a v-ați ascunselea în care, →

foarte posibil, nimeni să nu mai găsească pe nimeni”, explică Dumitru Hurubă în eseu cu un titlu profund ironic, *Gânguritul prin post-modernism*. Subiectul este atacat în mai multe eseuri, cum ar fi bunăoară, *E greu să fii prost?*

În acest context, autorul volumului „**Apropo de...**” sesizează corect apariția unei rupturi între cititori și acești poeți / scriitori. Aceasta îl va face pe cititor să nu mai fie interesat de creațiile literare moderne, iar pe poet să se baricadeze într-un turn de fildeș, izolat, neînțeles, pus în deșert de propriul său „geniu”. Mulți autori, unii chiar valoroși, caută originalitatea cu orice preț, în speranța cu iz de imaturitate, de a pătrunde în „universalitate”, fiind primii, fiind unicii, fiind mai presus de „pleavă”, neînțelegând că originalitatea, dacă nu este nativă devine desuetă, chiar caraghioasă. Tzara a fost pionierul dadaismului, un curent pe cât de original, pe atât de trăsnet, dar dacă mă puneți să rostesc un vers de-al său, nu aș putea. Prima care trebuie să intre în memoria cititorilor este opera. Ea va atrage după sine și numele autorului.

Cu umor-i binecunoscut, Hurubă descrie reacția poetului „neînțeles” astfel: „Eu, decretează el, mărturisit ori nu, am știut să creez, iar tu, cititorule, să pricepi ce îți comunic prin mesajul operei mele. În acest caz, nu putem spune că lipsește latura emfatică amestecată cu o nuanță clară de aroganță”. Concluzia se impune: „Avem dezlegarea logică să acceptăm că pierderea este reciprocă”, atât a poetului „gânguritor”, cât și a lectorilor săi.

Autorul hunedorean înfierează, pe de altă parte, lipsa de personalitate a unor opere literare (*Nevoia de personalitate*), preluarea unor cuvinte din limbi străine pentru care există un echivalent în limba română. Criticând infatuarea, vanitatea (*Noi, vanitoșii*) și egolatria, pe care o consideră „o bacterie” (*La start: egolatrienii*), Hurubă nu este nici adeptul exageratei modestii, respectiv a falsei modestii (*Scriu pentru mine*).

Dorința scriitorilor de a le fi tradusă opera în limbi străine, Dumitru Hurubă o consideră tot o vanitate (*Noi, vanitoșii, Bilingv-bilingv, dar...*). Eu cred însă, că modalitatea de a ajunge ca literatura română să fie cunoscută în afara granițelor este traducerea. Fără îndoială, scriitorul trebuie să

confirme întâi la el acasă, seva operei sale fiind limba maternă! Ar fi util să fie traduse creațiile cu adevărat valoroase, reprezentative, iar traducerea să fie făcută cu profesionalism! Am simțit nevoia să fac această precizare, chiar dacă intuiesc că Dumitru Hurubă a făcut referire la traduceri de slabă calitate a unor creații lipsite de valoare care, în loc să aducă un beneficiu literaturii române, aduc un deserviciu.

Umorul este calitatea omului inteligent. Umorul și satira de clasă superioară se nasc greu, în opinia mea, aparținând unui gen literar extrem de dificil, de complex, în ciuda simplității sale aparente. Este și opinia autorului acestei cărți. „Literatura satirico-umoristică este produsul unor minți cu inteligență peste medie chiar dacă genul literar în cauză este catalogat de mulți unul minor” (*Hai să râdem împreună!... I*). Dumitru Hurubă remarcă lipsa de interes pe care critica literară o acordă genului comic, umoristic. „Înțelepții actuali ai genului critic, înfipti trainic pe diverse moșii literar-revuistice, strâmbă din nas cu pertinență și superioritate atunci când, forțați de vreo împrejurare, se opresc pentru câteva timp, scurt!, la halta genului literar în cauză” (*Hai să râdem împreună!... II*).

Eu cred că lipsa de atenție de care se bucură literatura umoristică – „o oaie rătăcită”, este generată de trei cauze. Prima – există prea puțini critici dotați cu simțul umorului, cred că este cea mai importantă, a doua – umorul de calitate presupune ca și vinul bun, existența unor cititori care să-l guste, ori, la fel, nu toți cititorii reușesc să aibă acest nivel de rafinament intelectual, iar a treia, deloc de neglijat, satira și pamfletul au un potențial de reacție socială (dacă presupunem că există și cititori capabili să le guste), ori asta nu place niciunei orânduiri. „Oamenii cu simțul real de umor sunt îndrituiți de divinitate și să practice umorul și să-l transmită lumii respectând componentele acestuia și ramificațiile sale”, scrie D. Hurubă în *Avantajul de a fi... comic*.

Autorul remarcă faptul că literatura umoristică actuală este „rahitică” comparativ cu perioada predecembriștă. (*Critica literară actuală și literatura satirico-umoristică*). Dacă nu este un umor de calitate, riscă să fie forțat, subliniază

Hurubă. Tot în aserțiunea ideii că un umor de calitate se construiește greu, rămân puțini autori satirici, de comedii sau pamflete, în memoria colectivă. „Nu e lesne! Este și motivul pentru care veselie și satirico-umorismul la unii, poartă amprenta unei forțări a cărei trudnică zbatere se rasfrânge din greu asupra tonului și atmosferei care ar fi necesar să stapânească o scriere cu astfel de pretenții”.

Dumitru Hurubă este un „scriitor al cetății”, neputând sta deoparte de evenimentele și modificările pe care le traversează societatea. O demonstrează nu doar eseurile, ci și inserțiile de la finalul volumului cu pamflete și însemnări publicate în reviste de-a lungul vremii. El are convingerea, corectă în opinia mea, că literatura trebuie să însemne o „contribuție importantă la viața în cadrul unei societăți, indiferent de organizarea ei social-economică” (*Scriitor și societate*). Mesajul transmis, claritatea acestuia, calitatea actului artistic sunt dovezi de responsabilitate civică. Hurubă observă că „ideea de patriotism s-a subțiat” în contextul unei globalizări care favorizează lipsa de personalitate națională și excluderea noțiunii de patrie din creațiile literare. Autorul nu este optimist în perspectiva introducerii tot mai apăsate a Inteligenței Artificiale și a „adaptării omului de tip nou” la această realitate... virtuală. Hurubă se întreabă retoric: „Glumind nițel: nu cumva Bruxelles-ul a dat drumul la vreo directivă prin care se recomandă expres trecerea la noul tip de literatură care să corespundă trecerii la creația literară globalizată, având în vedere construcția Uniunii Europene compusă din națiuni/state fără frontiere și cu cetățeni dotați cu inteligență artificială? Dar, mai știi?” (*Paradox + Paradox = Marele Paradox*).

„**Apropo de...**” este un volum care ridică la fileu multe aspecte maladive ale societății și literaturii contemporane.

O face cu apreciere pentru valoarea autentică, pentru scris. Respectând principiul clarității mesajului transmis, facilitează comunicașrea, trage un semnal de alarmă asupra unei posibile „Apocalipse” sociale și culturale cu repercursiuni ușor de intuit: dezumanizarea. Este o carte care te pune pe gânduri!

TIMIȘOARA, ORAȘUL METAMORFOZEI

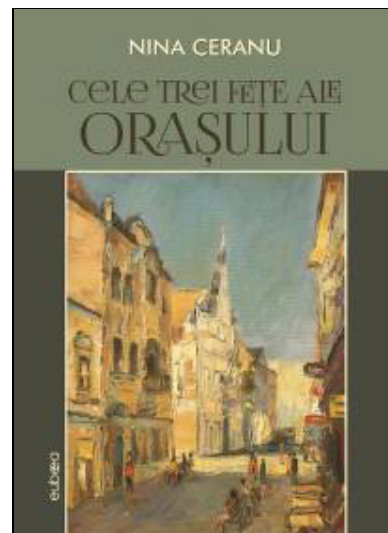
(II)

Înainte de plecare, profesorul Atomiță Apetrei, „un mare înțelept și un mare altruist, acest domn cu voce de aur” (p.69) îi propune să îl însoțească într-un turneu de cel mult zece zile în Italia, motivând că „O să fie și o «ispită» în echipă.” (p.70). „Ispita” se dovedește a fi o tânără pictoriță de care profesorul era îndrăgostit și care „strică rosturile turneului, liniștea unei căsnicii...” (p.81). La întoarcerea spre casă, este văzut de Crăița în gara din Budapesta ca „un ins care păzea un morman de bagaje. Era în atitudinea acestuia atâta umilință, [...] resemnare și abandonare, sentimente care păreau să-l copleșească” și este recunoscut ca fiind „fostul ei profesor din școala elementară” (p.85). Este invitat de aceasta în compartimentul ei în care era un loc liber și unde „a avut cu cine să prindă sămânță de vorbă” căci „un maghiar din Sibiu, rezident în capitala budapestană, avea ceva afinități cu muzica și colecționa partituri muzicale” (p.85). La vamă, acest maghiar („partitură-baci”) îi dă Crăiței să ascundă sub fustă niște partituri, pentru a nu fi confiscate de vameși. Fortunat îi spune Crăiței că „Dacă ăștia ar fi fost mai atenți, ar auzi cum îți cântă dedesubturile pe toate notele posibile...” (p.86).

Autorul dramatic, observând firea retrasă a lui Fortunat în prezența altor oameni, îi întocmește și el un portret succint: „Adevărul e că ai dreptate, că ai curaj să le ignori prezența și că ești elitist”, dar Fortunat se justifică, dând vina pe societatea retrogradă: „Să știi că nu sunt elitist ci doar realist. Am constatat că în urbea noastră numărul de idioți a sporit în ultima vreme... Alarmant. Poate de aceea am un fel de repulsie când e vorba să mă identific ca fiind din această zonă.” (p.36). Discuția celor doi referitoare la cultură continuă, iar autorul dramatic îi explică lui Fortunat că lipsa de talent în teatru este suplinită de artificii, indecență și vulgaritate: „pe unii regizori nechemați, [...] care își dau silința să suplinească lipsa de talent prin tot felul de... [...] Artificii? [...] M-am nimerit la repetiția unei piese [...] care m-a oripilat: în fundalul scenei stătea un... eu zic că un balerin gol, mascat de-o pânză transparentă, care se contorsiona, cu ușurință, în fel și chip [...] în semiprofil (dacă stătea și cu fața ar fi fost și mai comic) cu picioarele rășchirate. Balansându-se, acel fragment al

corpului masculin, care în mod normal nu se arată, nu se face paradă de el, dacă omul e bine educat, sau nu s-a senilizat, era liber, și se mișca ca o pendulă [...] Rătăcirea mintală a regizorului era evidentă. [...] Nici alte roluri nu erau convingătoare, sensul acțiunii o luase pe câmpii, iar subiectul... [...] Este strigător la cer!” (p.37-39).

Nouă, trăitorilor postdecembriști, ni se pare că tabloul descris pare incomplet, nu specifică nimic referitor la limbaj, semn clar că acea societate prezentată de naratoare nu auzise de „Gheboasă”, de „Untold”... O mare „pierdere” pentru antedecembriști, dar și o „mândrie națională” pentru unii contemporani ai noștri... Personal, nu pot să nu dau dreptate acestui personaj idealist (teatralistului), portavocea naratoarei, în problemele culturii de ieri (valabil și pentru cea de azi, în mare parte): „Unde este decența, domnule? Spune-mi? Sau unde sunt bunul simț și rațiunea? Măcar de valori din astea, pe care până mai ieri ne-am axat comportamentul uman, să nu se atingă. Să nu alunecăm în noroiul vulgarității!” (p.39). Acesta își propune să sancționeze printr-o piesă de teatru unele tare sociale: „piesa mea este despre pupincuriștii-navetiști spre capitală care, sperând să primească un post baban, se gudură la te miri cine. Și-n real o să primească ce-și doresc, fii fără grijă! Slugărnicia se plătește. Dus-întors! Pe astea aș vrea eu să le eradichez. [...] Am ceva pe țeavă... O să vină timpul când o să se dea liber la exprimare.” (p.4). Aflăm apoi și despre cine este vorba, tot din gura acestui personaj cu limbaj... pitoresc, mare iubitor de argou: „Căci se susțin, domnule... între ei. O gașcă închisă, de flatulanți”. (p.41). Însă este un avantaj de a fi bucureștean, în opinia aceluiași dramaturg: „Pentru că doar bucureștenii [...] au «piață liberă»... Ei au ziarele landemână... cronicarii de teatru... Alcătuiitorilor de glosare de cuvinte din limbajul critic, acolo le pică mucul. Cunosoc niște cazuri... și dintre cei de aici. N-ar scrie despre tine, nici să-i pici cu ceară, să-i rogi în genunchi... dar când vine vorba de cei din capitală, fac sluj. N-au destule atâtea cuvinte alese să le preamărească acelora opera.” (p.42-43). Ca orice cititor, cât de cât informat în domeniul culturii actuale, nu mă consider surprinsă de aceste ultime afirmații, dimpotrivă, m-ar mira să fie altfel: noi, ca buni români ce suntem, ținem la „tradiții”, la „moșteniri”, le ducem mai departe, suntem „conservatori”, însă la nevoie putem deveni și „inventivi”, după cum dictează

interesele individuale Ori de grup căci, dacă o societate a fost înlocuită cu o alta, nu a afectat și caracterul indivizilor care se ocupă de problemele culturale, indiferent de ramurile acesteia...

Cititorul nu își poate opri un zâmbet atunci când „teatralistul” își exprimă neliniștile religioase, pornind de la unele ziceri ale lui Kafka: „există două vicii principale ale omului [...] din care derivă toate celelalte: nerăbdarea și la urmă nepăsarea. Din pricina nerăbdării a fost alungat Adam din Paradis, și din cauza indiferenței nu se mai întoarce s-o mai regăsească pe Eva primordială. Dar poate că pripa e doar un singur păcat. Din cauza grabei a fost gonit. Și nu se mai întoarce, gândind că sunt multe alte lucruri de făcut. Pilda asta cu Eva e fumată. Ce-i trebuia lui măruș ăla? Că erau pomii plini. Și putea să-și culeagă cu mâna lui. Și peste toate mai apare și-un drac de șarpe!” (p.43-44). Poate că Adam, ne dăm și noi cu părerea, nu era nerăbdător, ci „răvnitor”, poate nu era nici indiferent, ci „curios” de ceea ce se află dincolo de Rai... Ori poate monotonia din Rai să îl fi plictisit?! Bine măcar că vina nu mai este purtată doar de Eva!

Rămânând în zona religiei, romanțiera descrie într-o secvență intenția Crăiței de a i se spovedi preotului, sperând că astfel și-ar aduce bărbatul pe calea cea bună, gest care o nemulțumește pe soacra acesteia, Joli Iakob (Iakob-tanti): „Dar nu i-a fost totuna când a aflat că viitoarea noră voia să se ducă – cu îndoială în suflet, poate credința și dorința de a-l aduce pe Erwin pe calea cea bună – să cerceteze un popă-zviduitor, Cristinoiu, care pelerina prin oraș, în câte-o curte închiriată, pe sub vreun șopron, la câte un creștin credul, peste care →

DOINA BĂLȚAT

dădeau buzna oamenii cu probleme de suflet, de-i luau popii aerul, prin mulțimea lor, și-i sorbeau cuvintele din gură.” (p.155). Se mai știe că practicarea religiei nu era pe placul comuniștilor, iar acest mod de a se organiza întâlniri pe ascuns între enoriașii cu diverse necazuri și preot, „slujitorul lui Dumnezeu”, zugrăvește fragmente din realitatea acelor vremuri.

„Văzând cum se desfășura «audifia» și ce aroganță afișa acesta, îi pierise elanul și plecase subtil” (p.160), însă Erwin, venit „să o extragă” pe Crăița de la întâlnirea cu „șarlatanul-șaman”, sau, în opinia autoarei, „preotul cu puteri divine, învelit cu veșmântul cald și protector al enoriașilor” (p.161), o apostrofează, iar apoi îi face cunoscut istoricul familiei preotului: „Păi de asta-mi ești, cocoană? Cum te scap din ochi cum dai fuga să te spovedești? Are nevoie o femeie ca tine de mila unui curvar? Pe care l-a lăsat muierea și s-a mutat la căminul fabricii numai să nu mai știe de el?” Dar, cum e zicerea populară, „a tunat și i-a adunat”, aflăm că nici preoteasa nu se lăsa mai prejos decât soțul ei, ocolind cu aceeași abilitate a șaptea poruncă din cele zece, dar îndrăgind-o pe cea de-a doua poruncă dată de Mântuitor: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși.” (Matei 22:37-40). Și se pare că ambii îl „iubeau pe aproapele”, însă preoteasa devenise și mai habotnică, pusese pe pereți și imaginile „aproapelui”, probabil picturi ale lui Amedeo Modigliani, producând năuceală experimentatului preot, venit să o ducă acasă la cei șase copii: „Popa tău se crucise, el care văzuse atâtea la viața lui, când dăduse cu ochii de pozele cu bărbați goi...” (p.162). Crăița, femeie mărinoasă din fire, găsește fiecăruia câte o scuză, în încercarea de a le motiva comportamentul, dar în ecuația celor doi nu i-a introdus și pe cei șase copii: „Câinele nu pleacă de-acasă de bine, pleacă de zburătură! Bărbații pleacă de neubire. Și femeile la fel. Dar cei cu mîntea deschisă, lasă mereu ușa întredeschisă, să aibă unde se-ntoarce.” (p.158).

Pentru a-și lumina mai bine personajele, autoarea folosește retrospectiva, monologul interior și introspecția. Astfel e prezentată Crăița, alt personaj principal al romanului, plecată din satul natal toamna, când „se întorceau copiii la școală” (p.145), cu trenul, „în orașul reapăn de oameni” (p.136), după ce participase „la pomenile «de voie» ale părinților săi” (p.140), descriind în amănunt acest obicei. În tren ațipește din pricina oboselii, iar când se trezește, observă că îi lipsește bidonul în care avea vin. Căutând într-un compartiment

vecin, descoperă „cele trei cătane care se pusese pe chef cu vinul ei” (p.148). Așa ajunge să îl cunoască pe Erwin Iakob, cel care avea să devină partenerul ei, într-o căsătorie ratată, alături de care va trăi în jur de douăzeci de ani, până ce acesta va fi închis la Penitenciarul „Popa Șapcă” („la țuhaus”), timp de trei ani „pentru furt de pașapoarte” (p.168) „și ultraj la bunele moravuri – petreceri cu străineze și cu lăutari” (p.215). Despre intrarea în familia Iakob, Crăița își amintește că „venise cu mâna-n fund în casa lor și [...] voia să fie stăpână. [...] Pe toate.” (p.163), dar și că soțul „Nu fusese sărbătoarea tinerețelor ei. Asta va fi pentru ea: o poză, dintr-o ramă, cândva aurită, acum afumată și care se va înnegri cu vremea.” (p.149). Se pare că nici Iakob nu era entuziasmat de căsătoria cu Crăița: „Mamă, n-am de gând să fac o progenitură cu fata asta ne-coaptă... E altfel, nu ne asemănăm nici un pic... E șarancă rău...” (p.174). Crăița îi oferă însă și circumstanțe atenuante soțului care avea: „un tată trădător – s-a dus în Germania, pentru întregirea familiei și s-a însurat acolo – și o mamă care și ea avea să-l părăsească pentru un Dumnezeu ce nu-i purtase de grijă. [...] niște inși de tot rahatul, care făcuseră un plod de tot rahatul.” (p.189). Erwin afirmă că Joli Iakob, soacra Crăiței, ținea sincer la aceasta: „tu n-o apreciezi prea mult, dar... aud că te-a trecut pe acte...” (p.172). Crăița vede lucrurile altfel. Spirit lucid și simț practic, afirmă: „M-a cumpărat să am grijă de retardatul ei... Și ea a crezut tot timpul, visătoare femeie! că dacă mă leagă cu jurământul ăsta al moștenirii, eu o să port osânda numai să te știe pe tine protejat.” (p.172).

Calitățile Crăiței referitoare la cinste sau hărnicie nu scapă nici celeilalte femei, Olga Radu (Elisabeta), mama naturală a lui Fortunat, femeia care „acu era fostă ilegalistă, mai încolo iubita unui mare mahăr din guvernul de-

Vasile Tolan, Fără titlu

atunci, și după aia muncitoarea frunțasă...” Diplomele înșirate pe pereți îi arată „aportul la făptuirea socialismului” (p.394): „De însurat... [...] Te-ai potrivi cu Crăița noastră... [...] Crăița n-are ea carte prea multă, dar e harnică” (p.386-387), iar „moștenirea ar fi pe mini bune” (p.388). Fiul aduce însă unele obiecții: „Și de ce tocmai cu femeia asta cu care nu am nici o afinitate? Iar ca să-ți spun drept nici în viitor nu mă văd... [...] O s-o am în vedere, se amuzase el. [...] Dar eu cu ea... totuși... crede-mă nu e o privilegiște familiară... Am și eu un statut... Sunt profesor, ce naiba?! Cât la mai multe instrumente... Vreau să vii la un spectacol, și-apoi o să-ți dai seama dacă mi se potrivește împreunarea de care vorbești. De fapt adevărul e că eu mă gândisem s-o iau ca menajeră...” (p.387-388).

Cu toate acestea, interesul naratoarei se focalizează pe aceste două personaje ajunse la senectute: „Degeaba vrei mata să ne încopciem, coană Crăiță, că mie mi-a expirat termenul de garanție... și de valabilitate pentru... Asta știi ce-nseamnă, nu? Iartă-mă dacă am supralicitat... Poate întrebarea dumitale nu era de natură să... ci erai doar curioasă. Și-apoi mă gândesc că... fiind în prag de pensionare...” (p.241). La întrebarea directă adresată de Crăița: „Dacă aș fi liberă; mai am o înfățișare la divorț, că mata ești, m-ai lua de muiere?”, Fortunat îi răspunde într-un mod lipsit de delicatețe, chiar jignitor: „Femeie... [...] Pentru o soție, vorbești prea mult. Fuge și necuratul de astea ca tine. Una e să fii volubilă și alta desferecată...” (p.281). Fire nevăzute îi leagă, se studiază reciproc, se atrag și se resping pe rând, fiecare conștient la rândul-i că la mijloc nu este vorba de iubire, poate doar de a uni două singurătăți spre apusul vieții, la vremea neputințelor ce aveau să vină. Fortunat „se gândise, nu fără oarece rețineri, la o variantă de ieșire din impas: să se împreune cu madam Crăița. Era și ea liberă; i se pronunțase divorțul. Era o idee de compromis. [...] Descoperise că madam Olga, ruda lui de sânge, putea fi și o ființă docilă, dar să se înhame la corvoada întreținerii ei, fără cineva alături... Era nevoie de-o mână de femeie care să aibă grijă de amândoi. Altfel ar trebui să i se dedice acestei bătrâne egoiste.” (p.384). În plus, Fortunat „n-ar fi recunoscut pentru nimic în lume că suferă de singurătate. Ba lăsa să se înțeleagă că-i pria la nebulie și că n-ar fi dat starea asta pe nici o asociere, cu femeie ori bărbat, pentru nimic în lume.” (p.124-125).

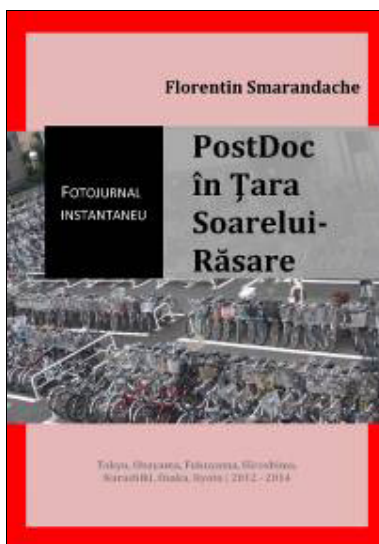
PostDoc în Țara Soarelui Răsare

Florentin Smarandache este fără îndoială un om deosebit. Scriitor unic în felul lui, mathematician cunoscut la nivel mondial, și om neastâmpărat cu o scripă genială care se plimbă pe mapamond că pe plaiurile Olteniei sale natale. Într-un cuvânt, e un original. Cum poate fi numit altfel un confrate care a descoperit o ramură nouă a științelor matematice și care a scris câteva sute de cărți și broșuri de observații și adontari de tot felul, mergând de la gânduri filozofice până la reacții practice de moment?

L-am cunoscut pe profesorul Smarandache prin internet și ne-am întâlnit recent la o reuniune a unui grup de români pe care soarta i-a adunat la Tucson în Arizona unde acum locuim și noi. Am descoperit un om deschis, onest, popular și prietenos; un român așa cum erau românii buni de altă dată. Vorbind cu el, nu intuești preocupările matematice și abstracte pe care le descoperi citindu-i cărțile. Cu prilejul acelei întâlniri, de ziua națională a României sărbătorită la Tucson în decembrie 2023, Florentin Smarandache mi-a oferit cartea-broșură menționată mai sus, ceace îmi oferă posibilitatea să scriu și despre autor și despre multiplele sale preocupări.

Cartea are 150 de pagini și numeroase fotografii și a fost tipărită în 2014 la editura Duran din Oradea. Ea descrie în principal experiență academică a autorului dobândită în cursul vizitelor în Japonia în anii 2012 și 2014. Însemnările oglindesc persoalitatea dinamică a autorului care nu își poate opri motorul intelectual intern ce îl poartă pe toate meridianele globului. Autorul descrie viața cotidiană a unui simplu vizitator în paralel cu preocupările oamenilor de știință. Aceștia explorează posibilitățile unui viitor pe care noi, muritorii de rând, nici măcar nu ni-l putem imagina.

Lectură cărții începe lent și neobișnuit, dar atrage repede atenția printr-un stil 'contra-literar' și prin labirintul de informații și întâmplări la care te expune autorul. E o formă literară pe care eu o numesc 'paralelă cu realitatea', dar care se potrivește că o mănuse cu lumea întoarsă pe dos din aceste zile. Autorul te duce parcă de mână și te ghidează până îți gasești singur făgașul prin care să înaintezi pe neașteptate cărări ale cărții. În drum spre un final imprevizibil, urmezi nenumărate detururi și faci multe

popasuri neașteptate. Și după ce te-ai rătăcit pe mai multe meridiane și fuse orare, te întrebi de ce s-a terminat scrierea atât de abrupt? Ar trebui să continue! De fapt nu s-a terminat, pentru că autorul își continuă atât căutările interioare cât și noi repere de pe mapamond.

La obiect, profesorul Smarandache ne oferă statistici generale, multe din ele inedite și utile, informații exacte necesare turiștilor, gânduri și reacții la situații bizare, întâlniri la capătul lumii cu tot felul de persoane neobișnuite, și întruniri științifice înțelese doar de o elită de experți. Astfel, facem cunoștință cu asemenea noțiuni ca: Măsuri și Cercetări Neutrosofice, Mecatronica Medicală, Logică Fuzzi, Mișcarea Inverted Pendulum, Măsurarea Disturbantelor și alte... bizareri. În plus, compatriotul nostru este co-autor al teoriei Dezert-Smarandache, elaborată împreună cu cercetătorul francez Jean Dezert și care are aplicații practice în mai multe domenii.

Omul nostru într-adevăr neobișnuit are însă și preocupări și activități literar-artistice. În acest sens, am găsit în această carte mai multe pagini de literatură științifică, pagini pline de semnificație. De exemplu, cu prilejul vizitei sale la Hiroshima, orașul unde a explodat prima bombă atomică. Florentin-omul ne oferă o amplă prezentare a evoluției științei nucleare de la primele teorii până la ziua exploziei. Decierea m-a afectat personal pentru că în prima tinerețe am făcut și eu doi ani de politehnică și am fost atras de fizică și chimie. Cred că m-aș fi specializat în fizică nucleară dacă nu aș fi fost arestat și exmatriculat din facultate. În inspirată să vizită la Hiroshima, confratele Florentin scoate în special în evidență

partea umană a tragediei care a zdruncinat lumea și care o amenință și în ziua de azi.

În ce privește Japonia, broșură oferă cititorilor numeroase adnotări din toate domeniile: istorie, geografie, economie, arhitectură, limba, cultură, mentalitate. În plus, prin caracterul sau personal: bonom, onest, curios și deschis, Florentin își face prieteni și e invitat peste tot și folosește orice împrejurare și orice moment că să observe ceva nou sau inedit. Totul e descris cu sinceritatea unui adolescent care descoperă o lume nouă la fiecare pas. Nu e de mirare că peste tot i se deschid uși și suflete noi.

În tot acest timp, autorul învață în fiecare zi câteva cuvinte nipone și cred că dacă ar fi rămas mai mult timp în Japonia ar fi ajuns să vorbească bineșor limba. Cu această ocazie, învăm și noi puțină japoneză: *Hai* înseamnă Da; *Arigato* înseamnă mulțumesc; *Kampai* înseamnă noroc, și *Geishe* e doamna de companie... Că un bărbat normal ce sunt, m-am întreb cum de nu a întâlnit nici o japoneză care să-i placă? Am găsit răspunsul în paginile următoare într-un proverb Nipon: *Cu o femeie urâtă te obișnuiești după trei zile; cu o femeie frumoasă ai dureri de cap după trei zile*. Deci, Florentin nu a vrut probabil să aibă dureri de cap. (Îmi plac proverbele. Ele oglindesc în mare măsură mentalitatea, trăsăturile, humorul și cultura națională a popoarelor).

Profesorul Smarandache, pensionat în ultimii ani, constată nemijlocit că Japonezii sunt muncitori, disciplinați, onești, loiali, politicoși, ospitalieri, modești și excesivi în toate aceste trăsături. Nu e de mirare că doar la câteva decenii după încheierea ultimului război mondial Japonia a devenit lider al tehnologiei de vârf. Japonia trăiește deja lumea viitorului, ceace îi shochează pe toți vizitatorii străini. Și totuși, acest viitor a produs un mare șoc național care poate duce la dispariția națiunii Nipone. Este vorba de curbă demografică negativă a omenirii moderne, perspectiva care amenință tot occidentul. Japonezii nu se mai înmulțesc..!

Și în încheiere, în calitate de profesor eu însumi, redau un sfat Budist pe care autorul îl menționează la pagină 104: *Transmite-ți cunoștințele; este o metodă de a atinge imortalitatea*.

Este ceace am încercat să fac prin aceste rânduri. Felicitări, Stimă și Sănătate.

Prof. Dr. NICHOLAS DIMA
Tucson, Arizona, 8 ianuarie 2024

PE SUBARCADELE TIMPULUI

CU HEDI S. SIMON

Cu prilejul sărbătorilor de iarnă, elegantă și generoasă ca întotdeauna, prietena mea, scriitoarea Hedi S. Simon mi-a făcut un minunat cadou: recentul ei volum intitulat *Luminile Trecutului*.

Cum sunt, cu toată modestia, unul dintre cititorii care pot afirma că au citit cam toate scrierile acestei fermecătoare prozatoare, darul ei m-a bucurat foarte mult și, nerăbdător, așa cum este orice om când primește un cadou, am început lectura cărții.

Am reîntâlnit-o desigur pe scriitoarea care poate să te vindece de orice durere cu frumusețea poveștilor ei și această revedere m-a transportat într-o vreme pe care începem din ce în ce mai mult să o credem ca făcând parte din lumea basmelor.

Hedi S. Simon, ne convinge însă că nu este așa, că această lume chiar a existat, culmea, în vremuri de tristă amintire, acelea în care oamenii păreau cuprinși de o nefirească nebulie a răului, timpurile groazei când te puteai culca seara în casa ta, cea pentru care munciseși o viață, iar a doua zi să te trezești deportat prin cine știe ce pustietăți, purtat de mâna oarbă a puterii discreționare, acolo unde ți se spunea că este noua ta locuință, deși nu aveai nici măcar acoperiș deasupra capului, iar cu tine erau și copiii tăi, la fel de inocenți, dar care ispășeau vina imaginară de a fi de altă credință sau etnie.

Aceste fapte cumplite par a fi și ele de domeniul trecutului însă în subtext putem descifra un mesaj: să nu ne încredem prea mult în uitare și nici în faptul că lecția trecutului poate fi o bună învățătură pentru noi cei de astăzi!

Cu toate acestea vom afla din lectura volumului că oamenii nu numai că au avut tăria de a trece peste nenorociri, iar unii dintre ei au reușit chiar să se întoarcă la casele lor, ci și, absolut umitor, aveau puterea de a împărți cu cei din jur extrem de puținul pe care îl aveau, puteau să-i iubească pe cei din jur, deși nu erau decât alți năpăstuiți ai soartei, că în asemenea condiții de infern oamenii au putut supraviețui fiindcă au știut ce înseamnă prietenia, dragostea față de semeneul tău, dar și

iubirea față de aproapele tău așa cum spun scripturile.

Au rămas prieteni peste timp și, atunci când s-au mai reîntâlnit, de cele mai multe ori pe alte meridiane ori paralele, și-au dat seama că toată frumusețea aceea care se născuse din durere era și acum la fel de trainică așa cum fusese și în urmă cu șapte-opt decenii.

Poveștile autoarei aduc în prim plan oameni simpli, adică așa a cum suntem toți în fața Tatălui, dar care te emoționează cu modul lor firesc de a fi buni și prin asta chiar înțelepți. Mi-a plăcut în mod deosebit povestea unchiului Eli, un om care este convins de faptul că munca reprezintă rostul vieții omului pe pământ, drept care muncește toată viața fără a se gândi vreodată la o răsplată. Și, culmea, se dovedește a fi cât se poate de împăcat cu viața, nu are nici remușcări, nici frustrări și nici regrete. Singurele lui clipe de odihnă erau cele în care participa, conștiincios așa cum făcea totul în viață, la slujbele de la Templu. Se mândrește doar cu un vis în care i se arăta Marele Rabim din Villna, cel care i-a spus că va trăi nouăzeci și cinci de ani însă trebuie să aibă grijă ca viața lui să nu se irosească fără folos ori în necinste.

Poate că totul nu ar fi fost decât un vis ca oricare altul dacă unchiul Eli nu ar fi trăit chiar până la vârsta prezisă în vis de Marele rabin. Miracol? Întâmplare? O simplă poveste? Sau poate mult mai mult decât atât...

Am citit cu mare emoție și povestea în care autoarea îl ajută cu o sumă mică de bani pe un tânăr aflat la începutul unui drum lung și greu, iar peste vreo patru decenii, în cu totul alte condiții, acel tânăr de demult îi returnează „datoria” spunându-i că acei bani de atunci îl salvaseră cumva de la o moarte rușinoasă prin inaniție. Corectitudine? Prietenie? Recunoștință? Sau poate mult mai mult decât atât...

Oricum pentru mine devine convingător faptul că Hedi Simon este întruchiparea aceluia înțelept dicton care spune că: *dăruind vei dobândi*. Devine de înțeles că totul în jurul nostru este oglinda sufletului nostru, iar ceea ce suntem devine izvorul a tot ceea ce primim.

În ultimele două povestiri autoarea se lasă ispitită de farmecul și posibilitățile prozei ficționale și intră

într-un fel de prezent-viitor în care aruncă o privire asupra lumii în care trăim, una în care individualismul și egocentrismul par a fi luat, cu hotărâre, locul calităților omenești care contribuieră hotărâtor la salvarea unei luni aflate în pragul dispariției. Subtil ne vorbește despre oamenii pe care îi numește Gânduri-Rele, cei care aparent nu se deosebesc de noi însă scopul existenței lor este distrugerea. În primul rând a gândirii! Interesnată este și nuvela *Tempul Regăsit* cea în care autoarea, folosind din plin posibilitățile literaturii scinece-fiction strecoară la un moment dat un avertisment teribil: *Omenirea nu se lasă salvată! Chiar dacă un scurt timp ai să trăiești cu impresia că ai comis fapte mari spre binele Lumii, te vei convinge în curând că oamenii se întorc întotdeauna la propriile greșeli!* Brrrr!

Lectura volumului pe care Hedi Simon l-a însoțit și de o minunată dedicație mi-a dat totuși un fior de tristețe atunci când autoarea a afirmat că el reprezintă și momentul retragerii din activitatea de scriitor.

O înțeleg! Scrisul este acaparator și devorator, te arde cu intensitate și te consumă, dar foarte sincer tare mi-aș dori să nu fie așa cum spune ea, deoarece cred că mai are încă de mărturisit multe „secrete” ale unei vieți irepetabile.

Dar nu aș putea încheia fără să-i mulțumesc fierbinte pentru minunatul cadou care mi-a luminat primele zile ale acestui an!

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

BIOGRAFIE ȘI ESHATOLOGIE

Ștefan Goanță - Via Crucis

Omul este Hotarul de Taină în Economia Creației: „...Chipul Lumii (Țărâna Pământului) și Chipul Asemănării lui Dumnezeu, [...], Omul este Pământ (Trup) și Cer (Suflet) în Ființialitate Unică și Duh – Nemurire Veșnicie. Omul este Ființă Teologică, Asemănarea Creată a Chipului lui Dumnezeu (Facere I, 26), ce se substanțializează ca Ființă-Om”.² El se „înseriază” pe Firmamentul Lumii ca Alcătuire Iconică Unitară Suflet și Trup.³

Parabola Omului relevă neîndoiește Sensul Existenței Umane: „Revelația Creștină aduce noi Descoperiri Spiritualității Lumii. Istoria este MEMORIA de Fond a Existenței în Împletire cu Memoriile de Răspuns Propriu (s.n.). Creația are o MEMORIE de ORIGINE (Divina-Creație), o Memorie de Natură Ființială Proprie de Creație și o Memorie Strict Individuală.”⁴

Aici este „chișlonțul”, în Memoriile de Răspuns Propriu, Cine nu suferă de „Amnezie Transcendentală” are o Biografie Cruciformă”, cu Puncte Cardinale, cine e „autist”, acela e un „Demisionat” din Funcția Soteriologică.⁵

Biografia = Viața Omului pare să nu pună obstacole în încercarea de definire, dar, totuși, în cele din urmă, anumite părți ale ei rămân „hașurate”:

„I. Recunoașterea principiului că orice om duce mai multe «vieți paralele» se dovedește de cea mai mare însemnătate pentru obiectul teoretic și practic al biografiei, «scriere» (gr. „graphein”) despre «viață» (gr. „bios”). Etica antică face o distincție esențială între viața practică activă și cea teoretică și contemplativă, de unde rezultă că există două tipuri de vieți și, deci, două tipuri fundamentale de biografii. Planurile se pot suprapune, interfera în total sau în parte. Nu însă și confunda: existența exterioară rămâne bine distinctă de cea interioară,

² Ghelasio Gheorghe, „*Chipul Omului*”, București, Editura Platytera, 2013, p. 265;

³ Florin Caragiu, „*Antropologia Iconică reflectată în opera Părintelui Stăniloae*”, București, Editura Sophia, 2007, pp. 99-118;

⁴ Ghelasio Gheorghe, „*Taina Filiației*”, București, Editura Platytera, 2011, p.220;

⁵ Viorel Dorel Cherciu, „*Om și Misiune sau Ontologia Corelativității*”, în „*Viața Românească*”, Anul XCVI, Nr. 3-4, 2004, pp. 233-236;

evenimentele fizice sunt de o altă calitate decât cele morale. În practica biografiei, această realitate curentă este respectată, în mod empiric, încă de la începuturile sale. A trebuit să intervină însă o serie de observații moderne despre psihologia eului ca definiția biografiei să se revendice deschis de la noile analize care recunosc diferite «uri» specializate, supraetajate, interdependente. [...]. Deci adevărata biografie nu poate fi decât interioară, portretistică în sens moral. [...].

II. În esență, situația se prezintă în termeni cât se poate de limpezi: dacă «viața» se desfășoară pe trei planuri, iar existența celor trei «uri» constituie o realitate indiscutabilă, rezultă că biografia nu poate fi decât de trei tipuri: vieții empirice, practice, îi corespunde biografia de fapte exterioare, de tip documentar-istoric; vieții interioare îi corespunde biografia de evenimente «secrete», morale, intelectuale, de tip portretistic; vieții creatoare îi corespunde biografia de evenimente spirituale, echivalente cu procesul de formare al operelor, al personalității artistice, de tip spiritual genetic. [...]”⁶

Dincolo de „ecoul” în Timp al unei Biografii Obișnuite, trebuie observat că Viața Omenească ar trebui „tocmită” după un Standard Absolut – Iisus Hristos = Calea, Adevărul și Viața.⁷ Viața este identică cu Adevărul.⁸

⁶ Adrian Marino, „*Dicționar de idei literare*”, București, Editura Eminescu, 1973, pp.255-256;

⁷ Michel Henry, „*Eu sunt Adevărul. Pentru o filozofie a creștinismului*”, Ediția a II-a, Sibiu, Editura Deisis, 2007;

⁸ Idem, p. 75;

Itineranța în Viața Duhovnicească este Esențială: „...Chiar și nomazii, din când în când, se fixau, stăteau într-un cort, mai puțin decât mai mult, al mărturiei. În orice caz, cu iaurtul de iac în proximitate. [...] Nu poți să mergi pe o mișcare de tip giruetă, permanentă. Nu poți să devii mișcarea însăși.

Chiar și Împărăția presupune o așezare. Chiar și definiția de școală a raiului cuprinde și locul, și starea. Faptul că există o dinamică, o îmbunătățire, o transformare, că există o călătorie, că suntem pe cale e adevărat. Dar calea noastră, a fiecăruia, este o cale pe Cale (s.n.). Este și o așezare pe Cale. Iar așezarea are permanența ei, are caracteristicile ei, inevitabil și istorice, geografice.”⁹

„Venirea” Omului în Lume ascunde un Ritual Celest: „Unirea unor Părinți îmi zămislește Corpul, / Locașul unde să se Sălășluiscă / Noul meu Suflet Creat. / O, ce Taină este acest Corp, / Apă, Pământ, Carne și Sânge, / Care mă Înrudește cu Lumea!... / În acest Corp se Pecetluiește Chipul Părinților mei, / Cu Moștenirea Unui Neam Întreg... / De asemenea mă Înrudesc cu Astele de Sus, / Cu ultimul firicel și cea mai mică Făptură, Carne este Taina în care se adună / Toată Lumea ca Memorie, / Și Sângele tot o Taină / Prin care Curge Înrudirea a Toate. / De aceea întâi mi se Zămislește Corpul, / După cum, Doamne, / Și Tu ai făcut întâi corpul lui Adam, / Corpul, Pământ făcut Carne și Apă făcută Sânge, / Este ADUNAREA întâi a Chipului Lumii, / Ca Sufletul pe care apoi Tu îl Creezi / Să aibă Fața Făpturii! / Corpul este Pecetea Chipului de Creație / Și prin acesta Tu Însuți MĂSORI Lumea, / Părinții mei îmi dau Chipul de Creație, / Dar nu mi pot da Suflet / Și Taina Ființei Mele este UNIREA celor două Asemănări / De DUMNEZEU și de Creație. / Iată ZIUA Zămislirii mele / Este Ziua LITURGHIEI mele de Nastere. / Zămislirea mea din Părinți / Este PRESCUREA ce Urcă până Sus / Și se duce la ALTARU CERESC / Unde se Slujește LITUGHIA Sfinților. / Vin multe PRESCURI – Zămisliri / Și fiecare Sfânt când Slujește ia câte Una... / Fiecare Sfânt vede ce Chip este în PRESCURE, / Știind că→

DOREL VIOREL CHERCIU

⁹ Adrian Olteanu și Neofit Ieromonahul, „*Convorbiri despre Isihasm și Mistici Metafizice*”, II, Sâmbotin, Chipul Iconic, 2023, p. 343;

Alegând-o îl va ÎNFIA, /Luând
 asupra-și și RANELE «păcatelor»
 lui.../ PRESCUREA Zămislirii mele
 intră astfel / În BISERICA de SUS,
 Chipul MAICII DOMNULUI Care
 PRIMEȘTE toate PRESCURILE...
 /EA este PRIMA ce vede Chipul
 PRECURII / Cât este și de păcătos...
 / O, MAICA DOMNULUI, Tu ai
 văzut Chipul Meu / Și iată ai început
 să plângi.../ Ai văzut un noian de
 păcate de moștenire, /Și pe cele ce eu
 le voi face în VIAȚA Mea, / Dar Tu
 ai fost Prima care ai MÂNGÂIAT
 PRESCUREA.../ Ai Sărutat-o apoi,
 devenind prin aceasta / CEREASCA
 MAMĂ a Mea./ Tu, MAICA
 DOMNULUI, ai ales un Înger / Și cu
 Ochii în Lacrimi l-ai rugat, / -Te rog,
 ia această PRESCURE, / Du-o la
SLUJIRE și fii PĂZITORUL Ei... / Și
 a dus Îngerul PRESCUREA Mea/ La
 ALTARUL LITURGHISIRII/ Unde
 un Sfânt tocmai SLUJEA, /Acesta a
 luat-o în Mâini, a privit-o lung, /A vrut
 s-o refuze de câteva ori... /Dar o
 Lacrimă i-a căzut pe ea... / «O,
 Sfântule, ce ai luat PRESCUREA
 Mea, / Tu m-ai primit ca Fiu al Tău,
 de-a pururea» / Și Sfântul ce mi-a ales
 PRESCUREA / Începe LITURGHISIREA,
 / O ridică în SUS / Unde o primește
 Însăși DOMNUL HRISTOS, / În
 MÂINILE Sale DUMNEZEIEȘTI /
 ZICÂND un CUVÂNT de TAINĂ, /
 La care Însuși SFÂNTUL DUH vine /
 Și ia PRESCUREA în MÂINI/ Cu un
SUSPIN de MARE MILĂ... / -
 PĂRINTE DUMNEZEIESC,
 Dăruiește Ființă încă Unui Suflet./
 CUVÂNTUL meu l-a Conceput / Și
 SFÂNTUL DUH de asemenea, /
 Doar BINECUVÂNTAREA Ta să
 mai fie / Pentru o nouă Ființă Vie.../ Și
 Sfântul Liturghisitor Taie AGNEȚUL
 din PRESCURE/ Și din AGNEȚ curge
 SÂNGE / Pe care în Potir îl Pune... /
 O, ce TAINĂ ÎNFRICOȘARĂ, /
 AGNEȚUL e plin de RĂNI / Cu
 dureri amare... / Sunt Rănilile mele,
 din păcate moștenite, / Sunt Rănilile
 mele, din păcatele ce le voi face, / Care
 acum se prevăd și se descoperă.../ Și
 Rănilile acestea sângerează și TRUPUL
 lui Hristos/ Din care Curge SÂNGE
 DUMNEZEIESC/ Și se amestecă
 totodată cu Sângele Meu/ Și în
 POTIRUL de TAINĂ/ Se UNESC și
se-nrudesesc... / Aici, în POTIRUL
 deTAINĂ / Iată, Eu, ca Suflet mă
 Nasc, / COPIL, Nou Născut la Viață,
 Ce înfricoșător, port TRUPUL lui
 HRISTOS/ DEODATĂ cu El care

poartă Trupul Meu.../ Ca o
 ÎNTRUPARE UNUL în ALTUL, /
 DEODATĂ Doi se Împletesc.../ O,
 TAINĂ a LITURGHIEI VIEȚII!.../ Fiul
 lui DUMNEZEU, printr-un ANUME
 CUVÂNT/ Sufletul Meu l-ai Creat,
 PECETLUINDU-L cu acesta în Adânc/
 Ca INIMĂ-CHIP a lui DUMNEZEU./
 O, PREASFINTE DUHULE SFINTE,/ O
 ANUME SUFLARE a TA/ S-a PECETLUIT
 și mi-a pus în mișcare INIMA./ O,
 PĂRINTE, absolută BINECUVÂNTARE
 TA/ ÎNTREITA PECETE a UNIT/
 Și Noul meu Suflet s-a Zămislit./
 Și prin AGNEȚUL scos din PRESCURE,
 SÂNGE de DUMNEZEU și Sânge Creat/
 Sufletul Meu s-a Întrupat. [...].¹⁰

Poemul acesta „Retroversiv-Mistic” nu e în Memorialul Activ al oricărui Om, ci doar la cei care și l-au „Întipărit” și știu să-și facă „Anamneza” – Calea Întoarsă către Origini.

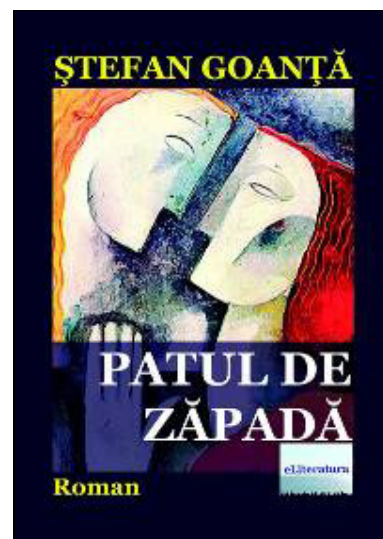
Ștefan Goanță – scriitor, eseist, animator cultural ș.a. – fiind Om al lui Dumnezeu, în modul cel mai pragmatic și-a încropit Biografia în așa fel, încât să fie „Orientată” înspre „Zăriștea Veșniciei”. Fiecare cuvânt, gest, gând, faptă le-a „calculat” să fie în consonanță cu Paradigmele Eterne. Nimic nu a scăpat în afara acestei „Matematici Existențiale”.

Împropriindu-și pe fondul religiosității un „dispozitiv” al Căutării Absolutului, Ștefan a conștientizat faptul că Lumea Aceasta a Contingenței este una „alunecoasă”, s-a concentrat exclusiv numai pe Eshaton – Viața Viitoare: „Hoinărind prin țară sub teroarea dosarului (cu un tată pușcărit politic), cu două exmatriculări, la IATC și la Filologia bucureșteană, olteanul Ștefan Goanță, născut într-un sat dobrogean, căutând un „loc ascuns”, va «descăleca» la Sălaj, oferindu-și o lungă cură de «ardelenizare», făcând de toate în numele unui zelos activism local (profesor, actor, instructor artistic, scenarist, regizor și, desigur, șantierist). Abia în 2003 se fixează la Liebling și din prea plinul acumulat, scrie cu disperare, «punându-și viața pe tava literaturii» (Nicolae Dan Frunteletă)¹¹

„Homo Religiosus” – cum s-a de-

¹⁰ Ghelasio Gheorghe, „Isihasm”, București, Editura Platytera, 2007, pp. 74-78;

¹¹ Adrian Dinu Rachieru, „Ștefan Goanță recitit... (O incursiune în Sociologia receptării)”, în „Tradiții, Arte și Literatură”, VIII, Timișoara, David Press Print, 2022, p.56;

finit Ștefan Goanță – a înțeles deplin Scopul Vieții Omenești: „Ființele umane încearcă să înțeleagă sensul fundamental al ființelor și lucrurilor nu potrivit «naturii» lor (care este dezvăluită în științe), ci potrivit cauzelor finale ale acestor ființe și lucruri în relație cu locul și scopurile umanității în Creație. Această înțelegere nu poate fi explicată numai prin Fizică și Biologie. Se baza pe concepțiile umanității ca o cunună a Creației, creată după chipul lui Dumnezeu. Și acesta este motivul pentru care, într-un mod dumnezeiesc umanitatea vrea să recunoască toate felurile de ființe (fie ele obiecte fizice simple, fie organisme vii), nu potrivit cu natura lor (cum se întâmplă în cercetarea științifică), care este în acord cu datul lor constrângător, ci ca rezultate ale voinței libere a umanității (Sfântul Maxim Mărturisitorul). Imaginea veșniciei ca mod diferit de existență este reținută în orice teorie cosmologică creată prin libera voință, chiar dacă această teorie prezice finitudinea tuturor formelor actuale de existență și viață. Gândirea liberă despre Univers este gândirea libertății persoanei umane întrupate, adusă la ființă după chipul divin prin voința Sfântului Duh (Sfântul Siluan Athonitul)¹²

Meditatiile lui Ștefan Goanță ne „pun pe tavă” Mărgăritarele Credinței care l-au încurajat să urce „Drumul Crucii”:

1. „Omul este minunea între minunile cu care Domnul a înzestrat și a→

¹² Alexei Nesteruk, „Universul după imaginea lui Imago Dei”, București, Editura Platytera, 2021, pp. 475-476;

împodobit pământul. Mai presus de lumile celorlalte viețuitoare, dându-i omului chipul și înfățișarea sa și insuflându-i viață și duh din suflarea Sa, Domnul a sădit în om încă de la Geneză miracolul Îndumnezeirii (s.n.). A știu, știe sau va ști vreodată omul ce este el, de ce este și cu ce adâncă și smerită credință și evlavie trebuie să-I mulțumească Celui care tocmai pe el l-a făcut să-i fie fiu și i-a îngăduit să-i zică Tată? Dar Atotputernicul n-a vrut să facă din fiii Lui pământeni perfecțiuni goale de vitrină, elemente de decor sau albitri implicați în toate și partinitori până dincolo de tot ce e omenesc pe marea scenă a pământului pe care trudes (trudeau) în pace lumile necuvântătoare. Încă de la izgonirea din Rai, urmare a păcatului ancestral, Dumnezeu i-a arătat omului căile de mântuire prin îndeplinirea poruncilor Sale, prin muncă cinstită și creatoare, virtuți pe măsura celorlalte mari virtuți hărăzite omului. E grea calea spre Împărăția Cerurilor, dar și răsplata e mare (s.n.). [...] E pregătit omul să facă față luptei cu lumea și, mai ales, cu ispitele din el însuși, cu răul din el? Da. Pentru că numai această biruință duce la mântuire și numai această putere a făcut, și din oameni ca toți oamenii, sfinți. [...]”¹³

2.Obișnuit cu lucrurile mărunte, cele cu început și sfârșit, cu cap și coadă, neputincios în a cuprinde nici cunoscutul, nici necunoscutul viu din el și din împrejurul său, dar nici în măsură să pretindă întrupări cu început și sfârșit pentru a-și satisface vanitatea de conducător, omul s-a văzut suspendat și rătăcit între marile întrebări. Dumnezeu-Tatăl și-a trimis Fiul tocmai pentru a-i înlesni înțelegerea, pentru a-l elibera de spaimă, pentru a-i arăta că atât chinurile vieții, cât și moartea nu sunt decât praguri care pot fi trecute în drumul spre marea devenire (s.n.) [...]. Dar gândul, calea omului de a pătrun-de în nevăzut, nu este supus omului. Numai Dumnezeu îl conduce pe calea cea bună (s.n.) și-l judecă [...]”¹⁴

3. „Trăitor pe pământ, plin de spaimă, unica alternativă după pierderea Cerului, înfricoșat și neputincios, omul a trebuit să se «pământenizeze», să trăiască imitând animalele, să adopte legile și obiceiurile pământului.

Dar încă singur și între oameni, și înfricoșat ca totdeauna, omul a încercat și tot încearcă să afle cine este, de unde vine, unde pleacă... (s.n.). Sigur, învățături despre sine, despre viață și despre menirea lui a tot primit, dar astea au fost simple veșminte de străbătut mai ușor prin viață. El avea nevoie de convigerea, obținută prin sine, că există ca fiind al «cuiva» și, dăruit sieși, avea nevoie să-și legitimizeze în fața lui însuși, de către el însuși, ființa sa fizică și spirituală, rodul acestor convingeri de nestrămutat. [...] Se zbătea în marea paradox: certitudinea că este al «cuiva» și, totuși, căutarea, deși tot mai în van, a acestui «cuiva». Vârsta l-a purtat prin nenumărate credințe și practici religioase ritualice, i-a străluminat existența cu mari virtuți ale căutărilor și ale roadelor căutărilor, dar numai «Marea Credință», anunțată de Sfintele Scripturi prin profeții săi, mai ales, venirea pe lume a Mântuitorului și a jerfei Lui i-a spulberat omului orbirea, l-a lămurit asupra sa și i-a arătat calea de urmat (s.n.) [...]”¹⁵

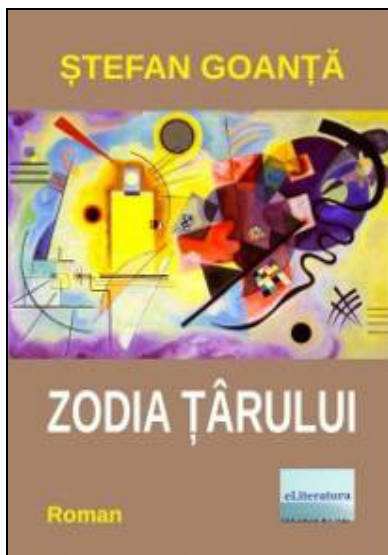
4. Să capete omul de azi sau cel de mâine atâta putere, încât să se distrugă și pe sine? Nu, hotărât nu, pentru că omul nu e al lui însuși, omul e făptura lui Dumnezeu, e fiul lui Dumnezeu, și dincolo de rătăcirile și aventurile lui pământești, știe în străfundurile lui că e frumos și bun și înțelept și prea dăruit pentru a nu se putea asemena decât cu Dumnezeu în iubirea de Dumnezeu și de oameni, în credință, în bunătate, în smerenie și în

toate celelalte haruri. Și mai știe omul în străfundurile sale că drumul lui pământesc presărat cu bucurii și necazuri e numai primul pas spre veșnicie, spre absolutul spre care, în sinea lui, râvnește orice om, omul, nu robul, fiindcă Dumnezeu nu ne-a creat să-i fim robi, ci fii nemuritori ai Duhului Său! (s.n.)”¹⁶

5. Am fost și suntem atât cei răi, cât și cei buni înconjurați cu aceeași grijă de Marele Păstor de suflețe, dar mulți au rămas răzleți de turmă ori s-au răzlețit pe urmă. «Mare e grădina lui Dumnezeu!» – sintagmă coborâtă de mulți în derizoriu, dar care reflectă marele adevăr asupra bogăției în oameni a lumii. Rătăcirile însă – căți nu s-au rătăcit și au revenit? – sunt încercări, trepte și praguri de trecut sau de netrecut. (s.n.)”¹⁷

6. Dar tu ești beneficiarul luptei tale interioare, al meditației prin care reușești să împaci fericirea harurilor cerești ce rezonează în tine cu fericirea izbânzilor pământești obținute și înnobilate prin sudoarea minții și a brațelor tale și, în același timp, să birui insistența valurilor de ispite și deșertăciuni pământești care, prin frivolitatea lor amăgitoare și goală, sau prin diavoleasca încercare de a anula sentimentale tale supreme, începând cu credința și iubirea, încearcă din răspuțeri, în favoarea răului, să te rupă de Cerul căruia îi ești hărăzit prin Duh, spre a te reduce la stropul de țărână cu viață efemeră. Dar cum și în ce măsură reușești?”¹⁸

7. Viața pământească este cea mai mare minune pământească, dar nu e , totuși, chiar atât de luat în seamă, din moment ce e dată pe mâna oricui și fiecare o duce cum o duce până la capăt sau spre capăt, din moment ce pentru unii, mai ales, pentru atâția oameni de prisos, nu e nici măcar ceva cu care să merite să-ți pierzi timpul. Dar asta să fie totul? Pentru asta să ne numim noi fiii lui Dumnezeu? Pentru asta să-i purtăm chipul și asemănarea? Pentru asta să năzuim la veșnicie? Nu, nu înseamnă doar atât. Din momentul când, una câte una, încep să apară marile întrebări – răscruce: de unde venim, încotro ne ducem, care ne este rostul, menirea? Putem fi siguri că înseamnă infinit mai mult decât ceea ce fusesem (s.n.) [...]”¹⁹ →

¹³ „Liebling înainte de finală”, Ediție îngrijită de Irina Goanță, Timișoara, David Press Print, 2020, pp. 343-345;

¹⁴ Idem, pp.347-348;

¹⁵ Ibidem, pp. 349-350;

¹⁶ Ibidem, pp.353;

¹⁷ Ibidem, p.356;

¹⁸ Ibidem, pp.359-360;

¹⁹ Ibidem, pp.361-362;

8. „...Și așa cum viața curge neîncetat dintr-un început fără de început către un sfârșit fără de sfârșit, curgându-ne și pe noi, tot așa curge și moartea pământească curgându-ne și pe noi. Doar veșnicia rămâne, doar ea este realitate perenă, doar ea este peste orice viață și moarte (s.n.). [...]”²⁰

9. „...Dar înecați, și la propriu și la figurat, în viața din jur, dezamăgiți, înșelați, doborâți deopotrivă de succese și insuccese, toate efemere, oboșiți de lupta cu viața, mulți oameni mărturisesc că sunt singuri în lume. Spre lauda cuvenită ultimului lor ceas de viață pământească, se retrag spre liniște să retrăiască ce au trăit, ce n-au trăit, ce ar fi vrut să trăiască, să se bucure în tihnă și, cel mai adesea, să regrete. Mulți preferă însă să se stingă... mâncând, îndopându-se în virtutea inerției. Dar fiecare înalță în sinea lui un gând, un gând de prea umil cerșetor, chiar dacă el a fost în viața lui cutezător, împărat. Doamne! Fiindcă nimeni nu e ateu, am mai spus-o, nici măcar Diavolul!? De frică? Dar de ce frică tocmai în fața morții izbăvitoare, cel mai sigur lucru din viața fiecărui om? [...]”²¹

10. „... Omul este o ființă din carne și sânge, „datul” lui este și ceresc cu emanație divină, dar și pământească, ființa căreia Tatăl i-a dat dezlegare și spre bucuriile pământești: «bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri»(s.n.)”²²

Ștefan Goanță, se vede cu claritate din textele sale, a avut un intens „Fler Teologic” și a înțeles din plin că există un Sens Eshatologic al Creației,²³ cu precădere gândindu-se la Om.²⁴ Împărăția lui Dumnezeu – gr. „Basileia”, ebr. „Mamlaca” și „Meluca”²⁵ – este „înzestrată” cu Frumuseți Suprafirești („ceea ce ochii nu au văzut și urechile nu au auzit” – Sfântul Apostol Pavel).

Casa de la Liebling a fost un Ultim Popas în Calea către Cer, unde s-a „oprit” să-și „tragă Sufletul”: „L-a atras locul fiind o zonă mai caldă de câmpie joasă din Banat, consonant cu mirificul câmpiei nisipoase a copilăriei, rămas în subconștientul său. „Aici suntem în largul nostru. De

primăvara timpuriu până toamna târziu, stăm afară, fie în grădină, fie pe terasa tutelată de marele nostru Caragiale, fie pe malurile bălților de pescuit.”²⁶ Locul acesta era atât de „clorofilizat” în anotimpurile calde – primăvară, vară, toamnă – încât credeai că te afli în „Grădina Desfătărilor”.²⁷ Omul „Îmbunătățit”, adică Înduhovnicit „străvede” sau „întrezărește” Raiul – după Sfântul Efreem Sirul creat în Ziua a Treia, împreună cu restul Creației Vegetale.²⁸ Sfinții Părinți „certifică” prin vedeniile lor că Edenul uimește printr-o Negrăită Frumusețe.²⁹

Ștefan Goanță și-a mobilizat „Energiiile interiorității” îmbrăcând „Hlamida Literaturii”, re-scriind Lumea după Întruchipările Sale.³⁰ Privindu-l mereu pe Iisus, nu a trăit niciodată în „Orbenie”³¹, știind că:

„Omu-i lacrimă divină,
este spic în cerc de vânt,
e o clipă de lumină
într-o stare de pământ.”³²

²⁶ „Liebling înainte de finală”, Timișoara, David Press Print, 2022, p.16;

²⁷ Jean Delumeau, „Grădina Desfătărilor. O istorie a Paradisului”, București, Editura Humanitas, 1997;

²⁸ Serafin Rose, „Cartea Facerii, Crearea lumii și Omul Începuturilor”, București, Editura Sophia, 2001, p.111;

²⁹ Idem, possim;

³⁰ Mihaela Ursu, „Indisciplina ficțiunii. Viața de după carte a literaturii”, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022, passim;

³¹ Nicolae Balotă, „Calea, Adevărul și Viața. Meditații religioase”, București, Editura Eminescu, 1995, p. 257;

³² Ion Ghera, „Clipa de ceară”, Lugoj, Editura NAGARD, 2013, p. 75;

²⁰ Ibidem, p. 365;

²¹ Ibidem, p. 371;

²² Ibidem, p. 370

²³ Adrian Lemeni, „Sensul Eshatologic al Creației”, București, Editura ASAB, 2004;

²⁴ Alexandru N. Stermin, „Călătorie în jurul Omului”, București, Editura Humanitas, 2021;

²⁵ Adrian Lemeni, Op. cit., p.350;

BALOANE DE SĂPUN

Mai lipsesc și iozi din crud ne-gând,
Lacrimi plâng un ochi bonom,
Dar non-sensul prinde sens doar când

Jocul se preface-n om.

Dacă ochi albi, ca de erede,
Sunt siliți să vadă gri,
Uitături li-s duse-n trap doar de
Potcoave de cai negri.

Când coame vîi saltă-n degrade
Și de-a murirea-n fire,
Prin act sinucigaș, ochiul se
Desparte de privire.

Pe drum, trec baloane de săpun
Și, suflați prin cercuri, vom
Striga din piepturi sparte: „uite-un
Om ce se preface-n om”.

Orb și-n vis, când zarea-i ort.
Și zenitul pare mort.
Când deochiul strigă „eu”,
Tu devii pe loc ateu
Și te-nchini la ochiul meu.

Ins arunci în infiniți,
Iată crima ce comiți.
Consumând un timp carnal,
Tu transformi, cam imoral,
Singularul în plural.

Iar când vremi lipsesc din frunți,
Te silești și-un os să-ncrunți.
Să desparți un cap de-un piept,
Tu închizi, în schimb, prin sept,
Ochiul stâng cu ochiul drept.

DURABILITATE

Fluieram și ieșeau la fereastră.
Te strigam așa, pe bază de aer curat.
(Numele proprii nu sunt
biodegradabile
Și ar fi venit toate agențiile de
mediu

Să mă obligi să plantez copaci în
cartierul tău,
Să restabilesc echilibrul ecologic
La tine, sub fereastră)

De atunci, fluier sub toate ferestrele,
Precum un ascuțitor de cuțite
portughez,
Și toți locuitorii acelor ferestre
Aleargă spre mine
Și îmi înfig în spate
Sentimentele lor.

DANIEL ȘERBAN

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

De la romani la români

pledoarie pentru latinitate

(IV)

Limbile și popoarele lumii; poporul român și limba română

Etnogenezele, adică procesele de formare a popoarelor, nu pot fi separate de glotogeneze, adică de procesele de formare a limbilor. Este foarte simplu de ce se întâmplă aceasta: nu există popoare fără limbi și nici limbi (cu excepția limbilor moarte) fără popoare. Nu există popoare mute și nici limbi născute din neant. Altfel spus, atunci când se formează un popor, se formează și limba lui, iar limba poate să ofere indicii foarte serioase despre modul de formare a poporului respectiv. Totuși, chestiunile nu sunt chiar așa de simple, din moment ce grupurile mari de oameni nu vorbesc numai limbi, ci și alte forme de idiomuri precum graiurile și dialectele.

Planeta Pământ are astăzi circa 7,5 miliarde de locuitori, care vorbesc între șase și șapte mii de limbi. Lipsa de precizie în aprecierea numărului mijloacelor de comunicare lingvistică provine din dificultatea de a deosebi clar limbile de dialecte. Cu alte cuvinte, savanții nu au căzut de acord într-un total asupra criteriilor care separă o limbă propriu-zisă de un dialect al unei limbi și nici chiar asupra criteriilor de clasificare a tuturor limbilor și idiomurilor. Forma de comunicare (limba, idiomul), originea comună și credința religioasă sunt factorii principali de coagulare a comunităților etnice numite popoare, dintre care multe au devenit, în vremurile mai noi, națiuni moderne.

Cea mai importantă familie de limbi din lume – vorbite de circa jumătate din întreaga populație a planetei – este cea indo-europeană. Din ea fac parte ramura limbilor indo-iranieni (sau indo-persane), cea a limbilor italice vechi, cea a limbilor romanice (neolatine), cea a limbilor celtice, cea a limbilor germanice, cea a limbilor slave, cea a limbilor baltice, iar apoi câteva limbi individuale, precum greaca, albaneza, hitita și toharica. Marea majoritate a popoarelor europene (din familia indo-europeană) sunt, în funcție de specificul limbilor pe care le vorbesc, germanice, romanice și slave.

Românii fac parte din grupul popoarelor romanice și vorbesc o limbă neolatină. Evident, nu se poate să nu ne întrebăm care este locul românei între aceste numeroase limbi. Clasificarea (mai exact ierarhizarea) limbilor este o operațiune anevoioasă, laborioasă și relativă. Ea s-a făcut în mod științific abia în perioadele mai recente, dar după variate metodologii și nu a condus la aceleași rezultate. Dincolo de toate aceste rezerve, o imagine de ansamblu a limbilor principale de pe glob este absolut necesară și grăitoare sub numeroase aspecte. O astfel de clasificare – care credem că are un grad mai ridicat de obiectivitate – se numește „Barometrul limbilor din lume” și a fost făcută în 2017³³. Factorii care descriu greutatea unei limbi, conform autorilor „Barometrului”, sunt cei intrinseci (de fond) și cei contextuali (de formă). Factorii intrinseci ai limbii sunt: numărul de vorbitori, entropia (cantitatea de informație conținută într-un mesaj), factorul vehicular (caracterul de limbă de comunicare între etnii diferite), statutul limbii, numărul de traduceri din limba respectivă în alte limbi, numărul de traduceri în limba respectivă din alte limbi, premiile literare internaționale, activitatea pe Wikipedia și învățământul în acea limbă la nivel universitar. Factorii contextuali ar fi: indicele dezvoltării umane, indicele fecundității (numărul de copii născuți de o femeie vorbitoare a acelei limbi) și penetrarea rețelei de internet în limba respectivă. Pornind de la aceste criterii și de la anumiți factori ponderatori, s-au acordat limbilor un scor intrinsec, unul demografic, unul bazat pe prestigiu și, prin însumare și ponderare, un scor global. Astfel, sub aspect intrinsec, româna ocupă locul 11 în lume (după engleză, franceză, spaniolă, germană, rusă, italiană, mandarină, portugheză, japoneză și poloneză); sub aspect demografic, limba română este a 21-a în lume, iar din punctul de vedere al prestigiului este a 24-a în lume. Cumularea și ponderarea acestor trei criterii, plasează româna pe locul 15

³³ Această lucrare a fost realizată de către Alain Calvet și Louis-Jean Calvet, cu sprijinul „Delegației generale pentru limba franceză și pentru limbile din Franța” (Ministerul Culturii). <http://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Actualites/Barometre-des-langues-dans-le-monde-2017>.

între limbile importante ale lumii, după limbile engleză, franceză, spaniolă, germană, rusă, italiană, portugheză, japoneză, olandeză, suedeză, mandarină, poloneză, cehă și croată, dar înaintea limbilor sârbă, maghiară, coreeană, norvegiană, daneză, greacă, ebraică, catalană, finlandeză, turcă, armeană, slovacă, bulgară, slovenă, ucraineană etc.

Dacă se ține seamă de uriașul număr de limbi invocat mai sus, atunci poziția limbii române din acest clasament este mai mult decât onorabilă. Chiar și dacă numai 100 dintre cele circa șapte mii de limbi ar fi de luat în seamă, în sensul că ar fi mai importante, locul 15 obținut, printr-un scor global, de către limba română înseamnă enorm de mult pentru moștenirea culturală lăsată sieși și lumii de către poporul român. Dar și ambianța în care se află limba română este una foarte bună, chiar extraordinară: dintre cele 15 limbi frunțase din lume, cinci sunt romanice (franceza, spaniola, italiana, portugheza și româna), patru sunt germanice (engleza, germana, olandeza și suedeza), patru sunt slave (rusa, poloneza, ceha și croata), lor adăugându-le-se două limbi asiatice, anume japoneza și mandarina. Altfel spus, dintre cele 15 limbi de top din lume, 13 sunt limbi indo-europene, iar dintre acestea cinci sunt limbi romanice. Situația limbii (și literaturii) române într-o asemenea companie selectă arată că poporul român și-a îndeplinit, sub aspect cultural, misiunea sa istorică, deopotrivă întru latinitate și umanitate. Pentru a aprecia corect dimensiunea internațională a acestui patrimoniu, este de ajuns să fie consultat „Dicționarul Tezaur al Limbii Române”, cea mai importantă operă lexicografică a românilor din toate timpurile, elaborată sub egida Academiei Române pe parcursul a mai bine de un secol.

Acad. IOAN AUREL POP

Ioan al Banatului

Femeia legată de Satana

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în cuvântul de învățătură pe care l-ați rostit în legătură cu pericopa evanghelică despre *Femeia gârbovă*, ați prezentat, la început, drumul simbolic pe care îl mai au de parcurs creștinii până la marele praznic al Nașterii Domnului.

Înaltpreasfințitul Ioan: Binecuvântat să fie Dumnezeu care ne-a învrednicit să ne oprim un moment în drumul nostru spre Bethleem. Considerați că ne aflăm pentru o clipă într-o grădină cu măslini, în drum spre Bethleem. La acest popas, la umbra măslinului, nu om, ci însuși Fiul lui Dumnezeu ne așază la masă, ne oferă hrană duhovnicească, ca să putem călători mai departe, să ajungem împreună cu îngerii și cu păstorii la peștera unde Maica Domnului născutu-L-a pe Fiul lui Dumnezeu, pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

L. C.: Ați mai spus atunci că Sfinții Părinți ne-au pus în față, ca hrană duhovnicească, pericopa evanghelică narată de Sfântul Apostol și Evanghelist Luca în capitolul 13, versetele 10-17, în care spune că Mântuitorul nostru Iisus Hristos învață într-o zi de sâmbătă într-o sinagogă. Acolo, stătea și o femeie gârbovă, care nu se putea ridica nicidecum în sus, ci privea numai spre pământ. Ea nu-i cere nimic Mântuitorului, nu-i cere vindecare, dar se ruga lui Dumnezeu. Mântuitorul îi vede nu doar neputința, slăbiciunea trupeză, ci îi vede sufletul drept și curat. O cheamă la El și-i spune: *Femeie, ești dezlegată de neputința ta!* Femeia se ridică dintr-o dată și stă dreaptă, ca și ceilalți oameni, privind cerul. Dar mai marele sinagogii se mânia cumplit și-i ceartă pe cei care se aflau la rugăciune, spunându-le că sunt șase zile în care trebuie să lucreze, însă, nu sâmbăta. Atunci, „Domnul i-a răspuns și a zis: *Fățarnicilor! Fiecare dintre voi nu dezleagă oare sâmbăta boul său, sau asinul de la iesle, și nu-l duce să-l adape? Dar această fiică a lui Avraam fiind, pe care a legat-o Satana, iată, de optsprezece ani, nu se cuvenea oare să fie dezlegată de legătura aceasta în ziua sâmbetei? Și zicând El acestea, s-au rușinat toți cei ce erau împotriva Lui, și toată mulțimea se*

bucura de faptele strălucite săvârșite de El.” (Luca 13, 15-17)

Î. p. s. Ioan: Acesta a fost conținutul prezentat de Sfântul Luca, care a scris mai ales acele dintre minuni legate de vindecări, pentru că el și-a dat seama că, cu toată știința medicinei de atunci, minunea n-ar fi putut fi făcută de niciun medic din vremea aceea. Mântuitorul se afla în sinagogă. La un moment dat privește în partea din spatele sinagogii, pentru că, în sinagogile evreiești, bărbații stăteau în față, femeile în spate, și vede acolo o femeie gârbovă care nu se putea îndrepta. Consemnează Sf. Apostol Luca că această gârbovire ar fi fost de 18 ani, timp în care femeia n-a încetat niciodată să lipsească de la slujbele care se săvârșeau la sinagogă. Sunt convins că o știau foarte bine rabinii din sinagogă, că se vor fi rugat pentru ea. Le va fi cerut: *Rugați-vă pentru mine!* Totuși, totuși, rugăciunile lor n-au avut puterea dezlegării. Iată că vine Hristos! Cred că femeia n-a mai îndrăznit să-i ceară vreunui rabin să se mai roage pentru ea, ci doar avea credința în Dumnezeu. În toată suferința ei de 18 ani, n-a dat înapoi. A mers la sinagogă, știind că acolo lucrează puterea lui Dumnezeu. Însă din smerenie nu-I cere lui Iisus să facă și cu ea o minune. Mântuitorul privește în sinagogă; ea stătea acolo, în spate. Era cea mai necăjită. Și, la un moment dat, Mântuitorul se uită țintă la ea și-i spune: *Femeie, ești dezlegată de neputința ta!* Aici e o mare taină. Ați văzut că în anumite situații Hristos spune: *Credința ta te-a vindecat!* De exemplu, orbului îi spune: *Prin credința ta, te-ai vindecat!* În această situație, Hristos nu folosește verbul *a vindeca*, ci folosește verbul *a dezlega*. Deci, această femeie, dacă ar trăi astăzi printre noi și am duce-o la cele mai performante aparate de diagnosticare, nu i-ar găsi nimic, nici la inimă, nici la plămâni, nici la ficat...nimic nu i-ar găsi aparatul. Totuși, e ceva ce nu văd nici aparatele moderne. Această femeie era legată, spune Mântuitorul, de Satana cu lanțurile lui pe care nu le

vede niciun aparat. Nici cei din jur, oamenii, n-au văzut lanțurile gârbovei cu care a legat-o Satana să nu vadă cerul decât pulberea pământului timp de 18 ani. Ea n-a văzut răsăritul soarelui, n-a văzut apusul soarelui, n-a văzut minunea constelației cerești, noaptea. Numai pulberea pământului și Hristos îi spune că este dezlegată, deci Hristos are putere peste Satana.

Nu vă fie teamă când sunteți în necazurile vieții și în ispitiri! Îndrăzniți, dacă este legătură satanică, Hristos, numai El, poate să-l dezlege pe om în viața aceasta. Deci a dezlegat-o, nu a vindecat-o, că nu suferea de vreo boală oarecare, ci era legată de Satana.

Vedeți de ce în sfânta noastră ortodoxie copiii se botează de mici. De ce se botează de mici? De mici, mamele și preotul îi încredințează purtării de grijă Prea Sfinței Treimi Dumnezeu. De aceea, nu plecați urechea într-o parte și în alta: *lasă să-și aleagă el religia când o fi mare!* Până atunci poate că este legat și – ce mai faci – mai stai încă 18 ani să-l dezlege Hristos?

Î. p. s. Ioan: Apoi în ce se botează copiii la ortodocși? În apă sfințită. Mamele, foarte grijulii, în general, spun la botez: *Ai grijă, părinte, să nu fie apa prea rece!* Dar n-am auzit mamă care să zică: *Ai grijă, părinte, să nu cumva să sari, să nu citești rugăciunea de sfințire a apei în care să-mi botezi pruncul!* Iubite mame, nu vă grăbiți, nu insistați la preot, ci spuneți: *Părinte, o dată se botează pruncul meu și nu cumva, din grabă, să uiți să faci sfințirea apei!*

Cei care ați fost la botez, ați dus copii la botez, ați văzut că cea mai lungă rugăciune din timpul tainei botezului este rugăciunea pentru sfințirea apei. Îți dai seama că ești mic și tot trupul tău este îmbrăcat în harul sfințitor pe care îl are apa sfințită, de aceea botezați-vă pruncii de mici ca să-i încredințați lui Dumnezeu și Maicii Domnului, ca să nu aibă Satana putere să îi lege!

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, după cum relatează Sfântul Apostol Luca, în loc să se bucure, mai marele sinagogii a fost cuprins de un duh de invidie față de Hristos care a ridicat-o din gârbovenie pe femeie...

Îps. Ioan: Da, desigur, s-a întrebă mirat: *Cum Acesta, Iisus, a →*

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

ridicat-o, când El nu este rabin cu diplomă, cu carte?! Rabin putea fi doar acela care avea școala rabinică, pentru ca să poți tălmăci cuvintele lui Dumnezeu date prin profeți. Apare această invidie și, din invidie, încep o sută și unu de păcate. Îi ceartă pe oameni că vin să se vindece sâmbăta. Într-adevăr, mintea lui știa ceva despre sâmbătă. Citiți în *Sfânta Scriptură* despre poruncile pe care le-a dat Dumnezeu lui Moise, pe Muntele Sinai, *Ieșire*, cap. 20, v. 8-11.

L.C.: Citez, Înaltpreasfințite Părinte, din capitolul indicat: „*Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale. Iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeului tău: să nu faci în acea zi niciun lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care rămâne la tine. Că în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea s-a odihnit. De aceea a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o.*”

Îps. Ioan: Deci să nu faci anumite lucruri despre care spune în porunca a patra, să cinstești ziua odihnei. Dar scrie oare undeva în *Vechiul Testament* că este interzis să faci binele în ziua a șaptea? Nu este scris. Iată, vine Hristos și în ziua a șaptea, iată, face bine. Oare, astăzi, dacă este duminică, este oprit să te duci la un om singur, la un om bolnav, să-i faci mângâiere? Oare este plăcut sau nu lui Dumnezeu? Iată, invidia aceasta care a pornit... Totuși Sfântul Luca trage concluzia că poporul, care a văzut minunea, dădea slavă lui Dumnezeu.

Îps. Ioan: Vreau să vă spun că eu, venind de la Mitropolie la catedrală, văd foarte mulți oameni gârbovi, la volan, în mașini, pe drum, merg dintr-o parte în alta. *Trăim într-o lume a gârbovilor.* Binecuvântat să fie Dumnezeu că frațiile voastre, cititorii acestei cărți, *nu aveți mintea gârbovă.* Pe cei pe care îi vedeți pe stradă, poate, sunt mai tari ca dumneavoastră fizic, dar, din nefericire, au mintea gârbovă. Iată, astăzi Satana nu ne mai gârbovește de spate, este mai viclan și încearcă să ne gârbovească mintea. *Păziți-vă mintea dumneavoastră și ocrotiți mintea copiilor dumneavoastră! Nu-i lăsați! Apărați-i*

de cei care vor să le gârbovească mintea din fragedă pruncie!

Oferiți-le, iubite mame, copiilor și hrană, și hănuțe, și ce este de folos pentru creștere, dar vegheați, fiți ca o candelă aprinsă într-o trezvie, uitând și apărând, așa cum își apără pasărea, în cuib, puii. Ați văzut, când vine pasărea răpitoare, cum mama își pune aripile peste puișori să nu-i răpească, tot așa și frațiile voastre apărați-i! Veți zice: *Cu ce, Părinte? Cu sfânta rugăciune!* Să nu fie ceas, clipă din zi să nu ziceți: *Doamne, apăra-i pe copilul meu, pe soțul meu, soțul pe soție, și pe toți...* Nu trebuie să ne rugăm numai seara și dimineața, ci și peste zi, să mai luăm mintea câteva clipe de acolo, de unde suntem în frământare, și să zicem: *Doamne, păzește-i pe copiii mei, păzește pe soțul meu, pe mama, pe fratele...* Apărați-vă copiii de gârbovirea minții veacului acestuia!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, prin urmare, sfatul Înaltpreasfinției Voastre este clar adresat credincioșilor.

Îps. Ioan: Cum spuneam, din nefericire, trăim astăzi într-o lume a gârbovilor. Binecuvântați să fie cititorii noștri că nu s-au lăsat, ci prin post, prin rugăciune, prin participarea mereu la sfânta liturghie, se întăresc și luptă împotriva gârbovirii minții. De aceea mergem nu numai o dată pe an la biserică, ci venim mereu la sfânta biserică, ca să primim har, adică putere de sus de la Dumnezeu, să putem lupta cu cei care caută, într-un fel sau altul, să ne gârbovească mintea, să ne îndoiaie mintea, să nu-L vedem pe Dumnezeu, ci să vedem doar pământul și sfârșitul pământesc al omului. Nu te sfârșești, iubite frate, în groapa aceasta, groapa este poarta deschisă către veșnicie.

L.C.: Vă întreb, Părinte Mitropolit, cum o chema pe femeia gârbovă? Sfântul Evanghelist Luca nu-i dă numele, deși în alte pericope evanghelice apar personaje cu numele lor.

Îps. Ioan: Sfânta Scriptură nu-i pomeneste numele. Într-adevăr, Sfântul Apostol Luca nu-i dă numele. La alte personaje, le dă nume proprii, dar, de data aceasta, Sfântul Luca nu i-a dat numele. Dar, vă spun eu că i-a rămas numele după minunea săvârșită de Hristos. Adjectivul *gârbovă* determinând substantivul *femeie* a devenit, fără determinant, substantiv de sine stătător, substantivul propriu *Gârbova*. Așa i-a rămas numele în

cetate, *Gârbova*. Acesta a fost numele ei. Și, prin numele acesta, toți cei care rosteau acest nume: *Iată, trece pe drum Gârbova!* Toți aceia mărturiseau puterea dumnezeiască a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Toți o șiau că a fost gârbovă. De data aceasta numele de *Gârbovă* este binecuvântat de Hristos Domnul, pentru că ea și cei care au văzut vor spune prin cetate cum a fost și cum este acum. Și noi purtăm numele după Hristos, de creștini ai lui Hristos, adică unși de harul iubirii Sale.

Iată cum, dintr-o femeie tristă, necăjită, a plecat senină la casa ei. Nu știu dacă cumva o fi fost mamă, dacă, înainte de gârbovire, o fi avut prunci, în orice caz, s-a întors la casa ei slăvind pe Dumnezeu și mărturisind puterea dumnezeiască a lui Iisus din Nazaret, Fiul lui Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, la fiecare sfârșit de an, sunt tipărite diferite calendare pentru noul an. În cele ortodoxe, este clar evidențiată duminica fiind ziua întâi a săptămânii, dar nu se întâmplă aceasta în multe dintre calendarele care apar. Vă rog să comentați această situație.

Îps. Ioan: Duminica este ziua întâi a săptămânii. Dar au venit peste noi valurile de unde apune soarele și ne spun că duminica suntem în *weekend* care se traduce în limba română *sfârșit de săptămână*. Duminica este sfârșit de săptămână?! Este început de săptămână! Nu mai folosiți expresiile acestea care ne depărtează de credința noastră în Dumnezeu! *Duminica este ziua întâi a săptămânii*, este duminica Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Binecuvântați să fiți că începeți săptămâna, în ziua întâi a săptămânii, în sfânta biserică. Creștinul ortodox își începe ziua întâi a săptămânii, mai întâi, slăvind-L pe Dumnezeu și primind har de la Dumnezeu, ca săptămâna care urmează să ne întărească Dumnezeu prin harul Lui, ca fiecare să-și poată duce sarcina vieții unde este rânduit.

Iată încă o situație cu totul specială în viața creștinilor care în ziua întâi a săptămânii nu merg la plug și la coasă, ci merg să se întâlnească cu Dumnezeu în sfânta biserică.

Începeți-vă viața cu Hristos și rugați-L să nu vă părăsească niciodată în această viață pământească și nici în cea veșnică, în Raiul bucuriei Sale!

TUNETUL (IISUS HRISTOS)

(III)

În continuare vom reda un mit despre **zeii ASVIN**:

«Zei cu **cap de cal, divinități gemene** ale medicinei vedice puranice. **Dioscurii indieni**.

Sunt **taumaturgii** fizici ai zeilor și ai muritorilor, cu caracter foarte plăcut. Svelți, inteligenți, gata oricând să ajute, pe cei divini și pe Rsi în situații tragice, se bucură de un număr incalculabil de adjective. Posedă o înțelepciune de nedepășit și multe puteri oculte; sunt extrem de tineri, deși bătrâni ca vârstă, și **capabili să ia multe forme**. Cu miraculoasa lor putere magică redau tinerețea poezilor Rsi Shayana, pot să facă soția unui eunuc să aibă un copil, salvează și redau viața unui alt înțelept, Atri, săvârșesc minuni de tot felul cu oameni și animale. Pentru asemenea lucruri nemai pomenite, oferite cu bunătațe omenească, sunt admiși la ritualul sfintei băuturi Soma, lucru pentru care Indra, din gelozie, îi considera nedemni (Asvin fiind de origine muritoare).

Sunt numiți întotdeauna împreună și le spune **Dasra**, miraculoșii, și **Nasatya**, sincerii. (Sau unul este Dasra și celălalt Nasatya). Înălțați la rang de divinități, au devenit, fiind gemeni, Ziua și Noaptea, **copiii lui Dyaus-Cerul și frații lui Usha-Aurora**. Sunt protagoniștii a foarte numeroase legende și venerați cu Imnuri pline de entuziasm. Semnificația naturii lor prodigioase poate fi descifrată în virtuțile magice și universale pe care **calul** (*Asva*) le avea pentru vechii indieni. Nu întâmplător **cel mai important ritual** al civilizației vedice era **Asvamedha, Sacrificiul Calului**. În *Brihad-Aranyaka-Upanișad*, calul sacrificial coincide cu lumea elementelor; fiind elementele lumii „Asva”, Asvin sunt „știința” magică a elementelor. De aceea **Soarele-Surya conduce** caii-elemente și Brihaspati zeul sacrificiului, încalcă pe cal. Faimosul tratat de medicină antică a indienilor se numește *Asvin-Kumara-Samhita*.

Asvin au și semnificația de „posesori de cai” (roșii). Este ciudat că vehiculul lor are trei roți și trei scaune; în al treilea loc ei îl duc pe Surya, sau Usha-Aurora. De fapt uneori în texte

se spune că **Asvin sunt fiii lui Surya și ai nimfei care s-a transformat în iapă și deci a fost numită Asvina**. Capul de cal al Asvinilor pare să apară doar în iconografia puranică pentru a reaminti acest fapt».³⁴

«**Dioscurii** nu au dobândit un rol de prim-plan în religiozitatea universală. Acolo unde „**fiii zeului**” au eșuat, reușește Fiul său. **Dionysos este fiul lui Zeus**, și apariția sa în istoria religioasă a Greciei echivalează cu o revoluție spirituală. **Osiris este** de asemenea **fiul cerului** (o zeiță) și al pământului (un zeu); fenicianul **Alein este fiul lui Baal** etc. Totuși **aceste divinități se află într-o strânsă legătură cu vegetația, cu suferința, moartea și reînvierea, cu inițierea**. Toate sunt dinamice, patetice, soterice. Atât marile curente de religiozitate populară, cât și **societățile secrete ale misterelor** egeano-orientale s-au cristalizat în jurul acestor **divinități zise ale vegetației**, dar care sunt, în primul rând, divinități dramatice, asumându-și întru totul destinul omului, cunoscând ca și el, pasiunile, suferința și moartea. Dioscurii ajută și ocrotesc umanitatea; divinitățile soterice împărtășesc suferințele acestei umanități, mor și reînvie, pentru a o răscumpăra. Aceeași „sete de concret”, care a împins neconținut pe al doilea plan divinitățile cerești – depărtate, impasibile, indiferente la dramele cotidiene – e manifestă în **importanța acordată „Fiului” divinității cerești** (Dionysos, Osiris, Alein etc.). „**Fiul se revindică adesea de la Tatăl său ceresc**; totuși, nu această descendență justifică rolul capital pe care-l joacă în istoria religiilor, ci „umanitatea” sa, faptul că s-a integrat definitiv în condiția umană, reușind totuși să o depășească prin periodica lui reînviere».³⁵

Și **Iisus Hristos este Fiul Tatălui** (Dumnezeu) și este născut dintr-o muritoare (Maria), care îl însoțește în copilărie și îl caută și atunci când El propovăduia Evanghelia Împărăției Cerurilor și este răstignit pe cruce. **Iisus Hristos s-a integrat în condiția umană, pe care o depășește prin ÎNVIERE**. Activitatea

pe pământ a lui Iisus Hristos a fost numai binefăcătoare.

Nașterea lui Iisus Hristos sau a Fiului Omului, echivalează cu o revoluție spirituală. De două mii de ani, **Iisus Hristos, care a fost neprihănit și fără de păcat**, a înlocuit pe Fecundatori. **Cu adevărat Iisus Hristos este TUNETUL**.

IISUS HRISTOS este TUNETUL, și deoarece Tunetul are simbolistica unui **topor** sau a unei **securi**, la Ibănești, la întoarcerea de la Biserică în ziua de Paști cu Paștele, în timp ce Paștele se pune pe un colț de masă și este păzit pentru a nu fi furat de duhurile necurate, oamenii se pun cu picioarele pe **secure** și întorcându-se spre răsărit și luând Paști spun: „Hristos a Înviat!”, iar apoi rotindu-se către sud și apus repetă aceeași formulă încă două ori. Observăm că Nordul, de unde veneau zeii fecundatori, este omis. **Iisus Hristos n-a venit din Nord**.

«Prima zi de Paști este foarte importantă.

Are loc spălătul ritual respectat de toate familiile. Se pune într-un vas apă neînceptută, un ou roșu și un ban (de argint). Apa neînceptută este purificatoare, purifică nu numai sufletul, ci și corpul omului. Banul de argint este simbol al purității și are rol benefic asupra omului. oul roșu face ca cel care se spală să fie sănătos și roșu ca oul.

Al doilea pas și mai important este luarea „de paști”. Paștile simbolizează trupul și sângele Mântuitorului și sunt sfințite la biserică. Se iau pe nemâncate. Se lucrează cu acestea cu mare grijă. **Se aduce în casă o secure**, care se așează în fața mesei.

Prof. EUGEN MERA

³⁴ ANGELO MORRETA, *Mituri indiene*, Traducere din limba italiană **Mara și Florin Chirițescu**, Seria „Interferențe”, Editura Tehnică, București, 1998, p.54-55.

³⁵ MIRCEA ELIADE, *op.cit.*, p.88.

Asterisc

Figura 114 - „normintele scriitorilor”

din Cimitirul „Bellu – Ortodox” –
București (IV)

În numărul trecut, am adus în discuție tâlcul denumirii ”**Cimitirul Bellu**”, nume păstrat de-a lungul timpului, de la prima înmormântare, în noiembrie 1859, și până azi. În urmă cu un deceniu, am purces la reprezentarea grafică a familiei Bellu, utilizând mai multe surse (pe unele le-am menționat în numărul trecut). Dacă despre baronul **Barbu (Bellio) Bellu** (1825-1900) - cel care a donat prima suprafață de teren pentru înfrirparea necropolei bucureștene, el fiind unul dintre cei patru fii ai lui **Alexandru (Alec) Șt. Bellu** (1796-1853) – ne-am referit pe larg, am găsit util să-i prezentăm pe toți descendenții masculini prin care s-a perpetuat lanțul genealogic, ca nucleu, pornind de la ”**Bellu cel bătrân**” (Bellio Georgio (Gheorghe), ns. înc. sec. XVIII, Pella – Grecia) și încheind cu **Ștefan A. Bellu** (1879-1958). Pe toți aceștia i-am codificat în articolele de dicționar și în tabel, după cum urmează: **BELLU, Ștefan¹** (**Ștefan(ache) Bellio**, devenit **Ștefan¹**, în tabel: **Ștefan Bellu (I)** - logofăt (ns. în 9 mar. 1767 – m. în 6 mai 1833); **BELLU, Alexandru¹ Șt.¹**, zis ”Alec” - spătar, Mare Logofăt (ns. în 27 mar. 1796 - m. în 1853); **BELLU, Ștefan² A.¹** (în tabel: **Ștefan Bellu (II)** – deputat (ns. în 26 apr. 1824 – m. în 17 august 1902); **BELLU, Alexandru² Șt.²** – fotograf, absolvent de drept, deputat (ns. în 5 mai 1850 – m. în 25 aprilie 1921, la Urlați); **BELLU, Ștefan³ A.²** - baron, deputat, prefect (ns. în 13 sept. 1879 – 24 ianuarie 1958).

BELLU, Ștefan¹ (**Ștefan(ache) Bellio**, devenit **Ștefan¹ Bellu, Ștefan Bellu (I)**) - logofăt (ns. pe 09.03.1767 - m. în București, pe 06.05.1833, înmormântat la Mănăstirea Radu Vodă). A fost căsătorit cu **Elena Bălcescu** (m. în 08.04.1846). Este tatăl a 9 copii, dintre care trei băieți: **Constantin Bellu** (zis ”Chioru”, ns. în 1787 - m. pe 01.05.1851, baron, mare vistiernic al Țării Românești; a fost

căsătorit cu: **Elena Mavrocordat**, m. în decembrie 1873); **Dumitru (Dumitrache) Bellu** (ns. 1790 – m. pe 15.12. 1863, înm. la Măn. Radu Vodă din București; căminar al Țării Românești, căsătorit cu **Despina**; copii). **Alexandru¹ Șt.¹ Bellu, zis ”Alec”** (spătar, apoi căminar, Mare Logofăt, ns. pe 27.03.1796, la București – m. în 1853), iar mama a fost **Irina Văcărescu** – fiica **Zincăi Paleologu** și a banului craiovean, **Barbu Văcărescu**); Cele 9 fete au fost: **Zoița**; **Maria**; **Marghioala (Maria Bellu)**, ns. în 1794 - m. pe 30.01.1858; cs. cu căminarul **Gheorghe Drugănescu**); **Ecaterina** - zisă **Cati(n)ca** (ns. în 1798 - m. în 1846; cs. cu paharnicul **Constantin (Dincă) Olănescu**: ns. în 1787- m. în 1841) **Luxandra, Elena** (ns. pe 17.01.1802 – m. prin sinucidere la 22.11.1825; cs. cu **Iordache Păduroiu**). Totodată, **Ștefan¹A.¹ Bellu**, prin fiul său **Alec (Alexandru¹ Șt.¹ Bellu)** este bunicul lui **Ștefan² A.¹ Bellu** și al celorlalți trei frați ai acestuia: **Barbu Bellu, Gheorghe (Iorgu) Bellu și Costache (Constantin) Codiță**” **Bellu. Ștefan¹ BELLU** cumpărase în 5 mai 1816 Moșia Peretu, în Teleorman, pe care a lăsat-o moștenire la doi dintre nepoți - **Constantin (Costache) Bellu și Gheorghe (Iorgu) Bellu** -, aceștia vânzând-o în 1868. Se va observa că, prin nepotul **Ștefan² A.¹ Bellu**, se va duce linia principală a moștenitorilor în familie și a demnitarilor teleormăneni: doi deputați (v. **BELLU, Ștefan² A.¹** și **BELLU, Alexandru² Șt.²**) și un prefect (v. **BELLU, Ștefan³ A.²**).

Iar nepotul său **Barbu Bellu** (ns. pe 02.03.1825 - m. în

25.07.1900, Fig. 45-2), rezultat din cs. nelegitimă a lui **Alexandru¹ (Alec) Bellu** cu **Maria Pană Filipescu**, viitor ministru, baron etc., va fi cel care avea să doneze terenul pentru **Cimitirul ”Bellu”**.

BELLU, Alexandru¹ Șt.¹, zis ”Alec”, a fost spătar, apoi căminar, Mare Logofăt (ns. pe 27.03.1796, la București – m. în 1853).

Este fiul lui **Ștefan¹ BELLU - Ștefan(ache) Bellio**, devenit **Ștefan¹ Bellu** - care a fost logofăt (ns. în 09.03.1767 - m. în București, pe 06.05.1833, înmormântat la Mănăstirea Radu Vodă) și al **Elenei Bălcescu** (m. în 08.04.1846). **Alexandru¹ Șt.¹ BELLU** a mai avut 8 frați, dintre care doi băieți: **Constantin Bellu** (zis ”Chioru”, ns. în 1787 - m. pe 01.05.1851, baron, mare vistiernic al Țării Românești; a fost căsătorit cu: **Elena Mavrocordat** (m. în decembrie 1873) și **Dumitru (Dumitrache) Bellu** (ns. 1790 - m. pe 15.12. 1863, înm. la Mănăstirea Radu Vodă din București; căminar al Țării Românești, căsătorit cu **Despina**; fără copii). Cele 6 surori sunt: **Zoița, Maria, Marghioala (Maria), Ecaterina** (zisă și **Cati(n)ca**), **Luxandra, Elena**. Soția lui **Alexandru¹ Șt.¹ BELLU** a fost **Irina Văcărescu** – fiica **Zincăi Paleologu** și a banului craiovean, **Barbu Văcărescu** (**Irina** era sora, după tată, a **Stancăi (Țiței) Văcărescu**, mama lui **Barbu Catargi**).

Căsătoria lor a avut loc la București, în 15.06.1824 (la aproape două luni de la nașterea primului lor copilul, **Ștefan² A.¹ Bellu**, la 26.04.1824).

Au avut apoi alți trei băieți **Barbu Bellu** (ns. pe 02.03.1825 - m. în 25.07.1900, Fig. 45-2, ministru, baron etc.; din cs. nelegitimă a lui **Alexandru¹ (Alec) Bellu** cu **Maria Pană Filipescu**; **Barbu Bellu** este cel care avea să doneze terenul pentru Cimitirul ”Bellu”); **Costică/ Costache/ Constantin (Codiță) Bellu** (ns. pe 31.04.1826 – m. la Paris, prin sinucidere, la 12.02.1875; muzicolog; necăsătorit și fără copii) și **Gheorghe (Iorgu) Bellu**, ”**Georges de Bellio**” (ns. la Buc. pe 20.03.1828 - m. la Paris pe 26.01.1894; cs. cu: **Catherine-Rose Guillement** (m. pe 05.03.1921).→

GHEORGHE SARĂU

BELLU, Ștefan² A.¹ – deputat (ns. pe 26.04.1824 – m. în 17.08.1902). Tatăl său a fost **Alexandru¹ Șt.¹ Bellu**, zis “Alec”, spătar, apoi căminar, Mare Logofăt (ns. pe 27.03.1796, la București – m. în 1853), iar mama a fost Irina Văcărescu – fiica Zincăi Paleologu și a banului craiovean, Barbu Văcărescu, căsătoria părinților având loc la București, în 15.06.1824, la aproape două luni de la nașterea copilului lor, **Ștefan² A.¹ Bellu**, la 26.04.1824 (Irina era sora, după tată, a Stancăi (Țiței) Văcărescu, mama lui Barbu Catargi). **Ștefan** a mai avut trei frați: **Barbu Bellu** (ns. pe 02.03.1825 - m. în 25.07.1900, Fig. 45-2, ministru, baron etc.; din cs. nelegitimă a lui **Alexandru¹ (Alec)** **Bellu** cu Maria Pană Filipescu), **Barbu Bellu** este cel care avea să doneze terenul pentru Cimitirul Bellu; **Gheorghe (Iorgu) Bellu**, “Georges de Bellio” (ns. la Buc. pe 20.03.1828 - m. la Paris pe 26.01.1894; cs. cu: Catherine-Rose Guillement (m. pe 05.03.1921) și **Costică (Codiță) Bellu** (ns. pe 31.04.1826 – m. la Paris, prin sinucidere, la 12.02.1875; muzicolog; necăsătorit și fără copii). **Ștefan² A.¹ Bellu** s-a căsătorit cu **Eliza (Elisa) Știrbei** – fiica lui Barbu Știrbei, având împreună doi copii: **Alexandru² Șt.² Bellu** și **Irina Șt.² Bellu**. Dar, din a doua căsătorie (ilegitimă?) cu Mimi (Maria) Bălăceanu Stolnici (ns. 1817, decedată în 1881) îl are fiu pe **Grigore Bellu** (Grigore Bellu Bălăceanu). **Ștefan² A.¹ Bellu** avea să primească moșia Tătăreștii de Sus din Teleorman, de la Zoia Bălăceanu, în 1878. **Ștefan² A.¹ Bellu** a fost deputat de Teleorman între 1883-1888. El este, așadar, tatăl viitorului deputat teleormănean **Alexandru² Șt.² Bellu** și bunicul lui **Ștefan³ A.² Bellu** (viitor prefect de Teleorman, la **Turnu Măgurele**).

BELLU, Alexandru² Șt.² – fotograf, absolvent de drept, deputat (ns. pe 5 mai 1850, la București – m. în 25.04.1921, la Urlați, în Prahova, înm. la Bellu, Fig. 44b-4). Este fiul deputatului de Teleorman **Ștefan² A.¹ Bellu** (ns. pe 26.04.1824 – m. în 17.08.1902) și al **Elizei (Elisa) Știrbei** – fiica lui Barbu Știrbei – ns. în 1855 – m. în 1925). **Alexandru² Șt.² Bellu** a mai avut doi frați: **Irina**

Bellu (ns. pe 06.01.1854 – m. în 1919; cs. în 1869 cu Ion Cămpineanu “Roșu” (ns. 1841/1842 – m. 1888/1889) și **Grigore Bellu** (Grigore Bellu (Bălăceanu), din a II-a căsătorii ilegiteimă cu Mimi (Maria) Bălăceanu Stolnici, care era ns. 1817, decedată în 1881). **Alexandru² Șt.² Bellu** și-a făcut toate studiile (inclusiv cele de drept) în străinătate (întâi, în Elveția, apoi în Franța). După 1900 revine în țară, moștenește de la tatăl său proprietăți la Tătăreștii de Sus (în 1907, de pildă, **Alexandru² Șt.² Bellu** și sora lui, **Irina Cămpineanu Bellu** dețineau împreună 5000 de ha), intră în politică, fiind deputat de Teleorman, între anii 1914-1915 (după unii: până în 1918). A fost căsătorit cu **Alexandrina Nicolae Alexandrescu** (ns. Cafegi Bașa, în 1855 – m. la București, în 1925, înm. la Fig. 44b-4) și au avut șapte copii: **1. Alexandru (Alec) Bellu**, ns. 17.07.1874 – m. 24.12.1941, Fig. 44b-4; o primă căsătorie în 1900, cu Olga Ghica-Deleni; a doua căsătorie: cu Lucia Cincu (m. la Buc., în 09.09.1927); **2. Eliza Bellu**, ns. 1875 – m. 1960; cs. cu George Vlădescu; **3. Ștefan³ A.² Bellu**, ns. 13.09.1879 - m. 24.01.1958; cs. la Buc., în 24.01.1908, cu Maria Drăghici (ns. la Iași 1885 - m. în 1953); **4. Gheorghe Bellu**, ns. pe 17.02.1883, la Paris – m. la Buc., în 13.10.1973; cs. cu Odette Ruffier (m. la Buc., în 1980); **5. Irina Bellu**, ns. pe 15.03.1884 – m. în 19.03.1927; cs. la Paris, în 30.04.1904, cu Dimitrie Bagdat; **6. Constantin Bellu**, ns. în 1886 – m. în 1931, Fig. 44b-4; **7. Radu Bellu**, ns. pe 13.08.1893 - m. în 01.06.1959).

BELLU, Ștefan³ A.² - baron, deputat de Teleorman, prefect la **Turnu Măgurele** (ns. pe 13.09.1879 - m. în 24.01.1958). Este unul din cei șapte copii ai fotografului și

Aleea Scriitorilor

Barbu Bellu

deputatului **Alexandru² Șt.² Bellu** (ns. pe 5 mai 1850, la București – m. în 25.04.1921, la Urlați, în Prahova, înm. la Bellu, Fig. 44b-4) și ai **Alexandrinei Nicolae Alexandrescu** (ns. Cafegi Bașa, în 1855 – m. la București, în 1925, înm. la Fig. 44b-4), adică: **1. Alexandru (Alec) Bellu** (ns. 17.07.1874 – m. 24.12.1941, Fig. 44b-4; o primă căsătorie, în 1900, cu Olga Ghica-Deleni; a doua căsătorie: cu Lucia Cincu, m. la Buc., pe 09.09.1927); **2. Eliza Bellu** (ns. 1875 – m. 1960; cs. cu George Vlădescu); **3. Ștefan³ A.² Bellu** (ns. 13.09.1879 - m. 24.01.1958); **4. Gheorghe Bellu** (ns. pe 17.02.1883, la Paris – m. la București, în 13.10.1973; cs. cu Odette Ruffier, m. la București, în 1980); **5. Irina Bellu** (ns. pe 15.03.1884 – m. în 19.03.1927; cs., la Paris, în 30.04.1904, cu Dimitrie Bagdat); **6. Constantin Bellu** (ns. în 1886 – m. în 1931, Fig. 44b-4) și **7. Radu Bellu** (ns. pe 13.08.1893 - m. în 01.06.1959).

Viitorul prefect, **Ștefan³ A.² Bellu**, s-a căsătorit, la București, pe 24.01.1908, cu **Maria Drăghici** (ns. la Iași 1885 – m. în 1953, 1955?, Fig. 44b-4).

După ce a terminat facultatea de drept și ocupase funcția de șef de cabinet la Ministerul de Interne, **Ștefan³ A.² Bellu** a fost prefect la Tecuci (se pare, între 05.01.1914 – 01.04.1914?), de unde este transferat, tot ca prefect, la **Turnu Măgurele**, între 6.04.1916-11.11.1916 (când părăsește Prefectura, din pricina ocupației germane, știindu-se că și guvernul țării avea să se mute, la 12/25.11.1916, din București, la Iași). **Ștefan³ A.² Bellu** a fost apoi, în 1924, numit de liberali prefect la Buzău, după care la Satu Mare, în aceeași poziție.

CĂLĂTOR PRIN CAPPADOCIA

(note de călătorie) (I)

1. Țărml asiatic

Asemenea Constantinopolului, Cappadocia a rămas pentru mine ani la rând doar ținutul visat. Aceasta până când împreună cu un grup de pelerini am călătorit spre fascinantă Cappadocia, leagăn de cultură și civilizație, pământul care a format atâția sfinți ai Bisericii.

Plecați din Alba Iulia la puțin timp după miezul nopții, cu scurte pauze, la apusul soarelui suntem la Canakkale pe țărmul european al Mării Marmara. Strâmtoarea Dardanele apare dintr-o dată, neanunțată parcă, în stânga noastră dincolo de lanurile de floarea-soarelui, într-un splendid apus de soare. Totul e cuprins de auriul soarelui. Autostrada urmează țărmul strâmtoarii împins spre mare de dealurile înalte ce o străjuiesc. Strâmtoarea e plină de vapoare mari, comerciale. Urmărim drumul lor pe apă, paralel cu al nostru. Suntem atât de aproape încât se distinge bine puntea superioară. Urmărind traseul pe hartă, Gelibolu (Gallipoli) a rămas în urmă. Gallipoli îmi amintește de eșecul trupelor aliate din 1915 în încercarea de a scoate Turcia din război. Forțele Navale Aliate formate din trupe australiene și neozelandeze trebuiau să ajungă prin Dardanele la Istanbul. Greșeală strategică uriașă. Nimeni nu poate trece prin strâmtoare, dacă e bine apărată. Avea să o constate și amiralul englez Fisher care scria la 5 aprilie același an << Blestemate să fie Dardanele ! Ele vor fi mormântul nostru ! >>. După nouă luni de lupte crâncene căzuseră 86.000 mii de turci și 160.000 din trupele aliate. Comandantul german al armatelor otomane a încredințat comanda subalternului său Mustafa Kemal. Sub deviza << Nu vă comand să atacați, vă comand să muriți >> viitorul președinte al Turciei își duce trupele spre victorie. Cimitirul Bradului Singuratic și Monumentul comemorativ turcesc păstrează amintirea miilor de soldați care-și dorm somnul de veci pe câmpul de luptă. Monumentul comemorativ turcesc păstrează mesajul lui Mustafa Kemal:

<< Nu sunt diferențe între acești Ioani și Mahomezi pentru noi,

Unde zac unul lângă celălalt, aici în această țară a noastră,

Voi, mame care v-ați trimis fiii din țări depărtate, ștergeți-vă lacrimile;

Fiii voștri stau acum întinși pe piepturile noastre în pace după ce și-au pierdut viețile pe acest pământ, Au devenit fiii noștri acum. >>

La Canakkale, în portul unde se face trecerea pe țămul asiatic ajungem pe înserat. Cum feribotul aștepta mașinile și pasagerii, abia coborâți din autocar ne și imbarcăm. Traversarea strâmtoarii durează cam o jumătate de oră și se face gratuit. Se înoptează repede. Plin de oameni și mașini feribotul se desprinde lin de țărmul european și înaintează spre cel asiatic. Vândători ambulanți îți oferă înghețată, ceai, sucuri, bere. Dardanelele, ținutul legendarului rege Dardanos care a întemeiat citadela Troiei și a domnit peste ținutul Troadei, mai poartă și numele de Hellespont. Helle fiica lui Atamas și a Nefelei, a fugit cu fratele ei Frixos pe un berbec zburător, de mânia mamei lor vitrege, Ino. Helle a căzut și s-a înecat în strâmtoarea care-i va purta numele. Hellespont, adică Marea Hellei, azi Marea Marmara. Strâmtoarea are 61 de km. o lungime cuprinsă între 2 și 6 km. Dardanelele a fost și va rămâne calea comercială între Marea Egee, Marmara și Marea Neagră, drum fără pulbere străbătut de mii de ani, ținut de legendă. Pe aici a trecut pe un pod de vase Xerxes, regele persilor cu 100.000 de soldați ca să fie învins la Salamina și Platea. Mahomed al II-lea a construit aici în 1452 o fortăreață închizând strâmtoarea. Până în sec. al XIX-lea la Canakkale erau toate consulatele și punctele vamale. Vase comerciale taie calea feribotului, intrând sau ieșind din strâmtoare. Debarcăm pe țărmul asiatic în plină noapte. Hotelul e în apropiere și ne cazăm repede.

A doua zi dimineată rămânem cam o oră în port. Feriboturi pleacă și vin de pe un țărm pe celălalt. Agitație mare, sute de turiști, dughene unde se vinde orice, de la celebrul kebab, apă, la tot felul de souveniruri și cum Troia e aproape, figurine de diferite dimensiuni reprezentând calul troian. Cum nu pot sta prea mult într-un loc mă plimb de-a lungul țărmului. Într-un parc cu fața spre mare descopăr „ calul troian ”. E macheta folosită la superproducția filmului << Troy >> turnat în 2004. După terminarea filmărilor regizorul Wolfgang Petersen a donat calul orașului Canakkale. E cea mai spectaculoasă realizare a războiului troian. Cum „ descoperirea ” nu poate rămâne ascunsă le spun și celor din grup care se reped să facă fotografii. După necesarul schimb valutar ne îndreptăm spre antica Troie.

Pr. CORNEL MARCU

Colinde în străini

(I)

Pe Tomáko am cunoscut-o la Morikami, un parc din apropierea locuinței noastre, unde se poate ajunge mergând pe jos. Parcul și muzeul s-au deschis doar în 1977, dar evenimentul trimite la colonia de fermieri japonezi care s-a numit Yamato, (numele vechi al Japoniei), și s-a stabilit pe la 1903 în zona Boca Raton de astăzi cu intenția de a revoluționa agricultura în Florida. Pe la 1920 colonia se destrămasese, dar azi muzeul și parcul vorbesc despre experimentul lor și despre cultura japoneză. Atrăgătoare mi s-au părut secția de bonsai din zona parcului și cea care expune stilurile de grădini japoneze, instruindu-ne de filozofia acestor grădini începând din secolul al optulea până în secolul al douăzecilea.

Tomáko lucra temporar la secția de bonsai a parcului ca să-și mai rotunjească venitul lunar. Văzându-mă că mă bucur să mă tot învârt în jurul copacilor în miniatură, ea s-a apropiat de mine și mi-a explicat cât de multă muncă incumbă creșterea unor astfel de copăcei. *"Bonsaii sunt expresia riguroasei discipline japoneze i-am spus eu lui Tomáko și a unei perseverențe ieșite din comun"*.

- Nu știu de ce, Tomáko, dar bonsaii mă duc pe mine cu gândul la micuțele chinezoaice cărora li se puneau piciorușele în niște pantofi speciali meniți să stopeze creșterea normală a talpei piciorului, un adevărat chin, un sacrificiu făcut în numele unui ideal de frumusețe feminină. Atât copăceii cât și piciorușele gingașelor chinezoaice erau supuse unui real proces de maltratare penru a se respecta o anumită tradiție milenară, probabil, Nici talpa piciorului, nici planta nu erau lăsate să crească la voia întâmplării, ci le era impus să se dezvolte după un tipar. Acest fapt ne trimite la un puternic simț cultural, la o reliefată voință de a domina natura, de a o obliga să se supună voinței omenești.

Tomáko a ascultat cu luare aminte, dar s-a abținut să comenteze interpretarea mea.

Am plecat din parcul Morikami învăluită în gânduri despre civilizația japoneză, despre pedepsirea prin bomba atomică a cunoscutelor orașe, despre orgoliul împăratului care cu greu s-a hotărât să înceteze lupta în

Pacific și suferințele celor două sute până la trei sute de mii de chinezi, masacrați de armata japoneză pentru câteva săptămâni în Nanking. Nu reușeam să împac în mintea mea un gust atât de rafinat pentru frumos ca arta bonsaiului cu genocidul din Nanking. Mi-am adus aminte că Tomáko m-a întrebat dacă în subdiviziunea noastră mai sunt români și i-am spus că sunt douăzeci și două de familii, ceea ce a cam uimit-o pentru că, mi-a spus, ea trebuie să facă eforturi ca să găsească vreun japonez. *"Ce să-ți fac dacă acea colonie din secolul trecut s-a destrămat!"*, gândii eu. Au fost apoi bombardamentele de la Hiroshima și Nagasaki, și internarea japonezilor în lagăre în America în timpul celui de Al Doinea Război Mondial! Poate de aceea nu au mai rămas prea mulți japonezi în America!? Apoi, instantaneu îmi amintii de cele cinci milioane de români emigrați în timp de pace din România, o țară atât de favorizată de natură în comparație cu insulara Japonie.

Observând că sunt mirată de puținătatea japonezilor pe pământ american, Tomáko m-a liniștit, confesându-se că nici nu dorește să aibă de-a face cu un conațional. Asta m-a intrigat de-a dreptul, dar n-am îndrăznit să investighez din ce cauză. Rudele ei trăiau în continuare în Japonia. Am renunțat să mă lansez în jocul ipotezelor inutile. *"E treaba ei, mi-am zis, să trăiască după rețete personale. Eu una n-aș putea renunța la comunitățile românești, care sunt destule și răspândite prin mai toate statele americane"*.

Peste câteva zile un telefon de la Tomáko mă chema la o întâlnire amicală într-un square chiar în subdiviziua noastră. Am fost surprinsă să constat că ea locuia împreună cu Robert, zis Bob, soțul ei evreu, nu de-

parte de adresa noastră.

"Păi nu putea femeia asta să-mi spună de la început asta? Probabil dintr-o exagerată prudență a tăcut, având în vedere că mulți nebuni se preumblă prin America. O fi vrut să se convingă, să rumege întreaga ei percepție în ce mă privește". Soțul ei n-a scos o vorbă timp de o jumătate de oră cât dură întâlnirea noastră amicală. La ora la care ne întâlnisem Tomáko trebuia să fie la lucru. *"Cine știe, mi-am zis, o fi având femeia niște zile libere"*. N-a fost curioasă să afle unde stau eu. Nici eu n-am înrebat-o despre locul ei în imensul nostru cartier de șapte mii de apartamente. Tot ce-am aflat de la ea a fost că este de religie creștină și că sărbătorește Crăciunul. Ne-am despărțit cu promisiunea de a ne mai întâlni când programul fiecăreia va permite. N-am îndrăznit s-o întreb cum de nu este la servici.

A doua zi era duminică, dar eu nu m-am dus la biserică din cauza unei programări la Iulia, o fostă cosmeticiană, care se mutase de la New York în sud-estul Floridei, nu departe de localitatea noastră. Nu mai fusesem la un tratament al feței de aproximativ patruzeci de ani. În lumea capitalistă serviciile costă mult. Uneori meseriașii te iau prin surprindere când după o reparație te anunță că te costă cinci sute de dolari, cum ni s-a întâmplat nouă cu un instalator care ne schimbase o valvă de la circuitul de apă. Conform unei prealabile înțelegeri, Angelica veni să mă ia cu mașina ei ca să ajungem la timp la Iulia. După o scurtă călătorie pe o șosea bine pusă la punct am ajuns într-o comunitate de case particulare, vile surâzătoare, nu mari, dar foarte prietenoase cu sofisticate aranjamente florale pe peluzele din față. Ne-a întâmpinat Iulia îmbrăcată elegant ca de duminică, elegant, dar practic. M-a condus în cabinetul cosmetic întâi pe mine, Angelica urmând să aibă grijă de Victorin, soțul Iuliei. *"De ce să aibă grijă", m-am întrebat, fără să îndrăzmesc să-mi clarific nedumerirea*. Începusem să-mi constriesc teoria că în Florida asta numai oameni ciudați trăiesc: Tomáko și soțul ei, Victorin ... În fine, răbdătoare de felul meu, așteptam ca misterul să se dezlege de la sine. N-am fost mai puțin surprinsă când Iulia mi-a comunicat cât îi datoram pentru curățirea unui ten pe care nu prididise să-l laude, →

SILVIA URDEA

pentru simplul motiv că nu prea avea ce curăți. O sută de dolari mi-a cerut care la pensia mea minusculă reprezenta foarte mult. Pâi dacă din patrusprezece sute lunare plătesc una doar pentru față, ce mă fac cu atâtea alte angarale pe care le mai am de achitat?! ”Dar cine este vinovat? am observat imediat pentru mine. Fraierul plătește. Pâi nu puteam eu să procedez ca și altă dată?! Să-mi aburesc fața, s-o frec cu făină de mălai măcinat mare, s-o spăl și să-i aplic o mască de gălbenuș de ou cu suc de portocală și un strop de ulei de măslină?! Puteam, dar m-am izmenit să mă duc la cosmeticiană în State”. În România fiind nu mi-am pus niciodată problema financiară când m-am dus la o cosmeticiană. Salariul nostru nu era mare, dar din el ne puteam satisface nevinovatele noastre dorințe. Iată că aici, câștigând în dolari, nu ne mai putem permite ceea ce fusese o obișnuință acasă.

A urmat Angelica la rând, iar eu m-am întreținut cu dl. Victorin pentru mai mult de o oră. Un fel de a spune că m-am întreținut. Soțul Iuliei era bine atins de Alzheimer, o boală care văd că băntuie prin America în rândul oamenilor vârstnici. Nu întâlnisem în viața mea o persoană cu o asemenea teribilă boală. Dl Victorin trecuse de un stadiu incipient al bolii. I-am explicat cine sunt și de ce mă afluo acolo, dar nu a părut a pricepe exact ceea ce îi comunicasem. Oricum, asculta calm ce i-am spus și avea un fel vesel, comunicativ de a fi. Era adică deschis spre comunicare. După puțin timp m-am ridicat să ies afară în puținul spațiu de grădină ce înconjură casa dichisită. A venit și dânsul după mine, fiind foarte impresionat de bătaia vântului. Mi-a repetat de câteva ori că bate vântul, ceea ce eu i-am confirmat de fiecare dată. Ne-am întors în camera de zi a casei prevăzută cu un imens ecran de TV, continuând să ne uităm la un concert de muzică populară oltenească. Se pare că dl. Victorin recepta cât de cât muzica fără să distingă că era din Oltenia natală, de care își amintea vag. La New York domnul Victorin suportase o operație majoră pe inimă cu cinci by-passuri executate o dată. Am fost atât de impresionată de cumplita intervenție chirurgicală căreia îi supraviețuise cu succes, ca să fie doborât după câțiva ani de devastatoarea pierdere a memoriei.

Uneori, ne-a spus Iulia, deși ea este în casă el întreabă ”unde este Iulia”, la care ea îi răspunde tot cu o întrebare ”dar cine sunt eu?” și cumva până la urmă îl convinge că ea este Iulia. Am dedus că omul are niște spaime de copil mic, care se teme să nu plece mama, unica lui garanție de securitate. Deci, mi-am zis, boala asta blestemată implică și un fel de pierdere a securității personale.

Timp de o oră și jumătate nu am reușit să încheg o conversație cu Victorin. totul plutea într-o confuzie și o nelămurire, ambele chinuitoare pentru mine. După ce ne-am întors din minuscula lor grădină și pe mine m-a întrebat cine sunt, deși îl pusese în temă cu o jumătate de oră înainte. I-am spus din nou cine sunt și ce caut în casa lor, temându-mă să nu între cumva în panică, dar Victorin nu s-a sinchisit prea mult. Nu mă considera inoportună. Cerebrul nu-l mai slujea pe Victorin să inițieze, să întrețină sau să sfârșească o conversație, dar era evident că apropierea unei ființe umane agreabile îl bucura sau mai degrabă îi întărea sentimentul de securitate a ființei. Eu i-am vorbit despre verzi și uscate, întrebându-l despre biografia lui românească, dar mai mult decât să-mi spună ce mult îi place lui muzica oltenească nu am reușit să scot de la el. Apoi a revenit la motivul care nu știu de ce îl preocupa și anume că fiind în grădină a bătut vântul. Gândirea lui era total fragmentară și nu se închegau entități coagulate de un sens anume. Totul în redusa conversație pe care o întrețineam părea pus cu furca, în totală neorânduială și lipsă de logică. La un moment dat am simțit un teribil rău sufletesc în fața unei asemenea tragedii umane. În copilărie o auzeam pe mama mea rugându-se cu un vers popular ”Nu-mi lua Doamne cugetul/Până nu-miiei umbletul”. Atunci chiar nimic nu înțelegeam din ce bolborosea mama, dar mai târziu am înțeles tâlcul adânc al rugăciunii ei.

Când am plecat cu Angelica spre casă i-am mărturisit starea mea de tristețe cauzată de disperata mea încercare de a comunica ceva cât de puțin cu Victorin. Angelica, frecventând casa Iuliei, era deja obișnuită cu această problemă insolubilă, așa că râse de mine:

- Doamne, Sandrino, dar tu nu ești în toate mințile să te necăjești din cauza unui caz fără ieșire până când,

cine știe medicina va da de capăt acestei boli înspăimântătoare! Ia lucrurile așa cum sunt.

- Poate dacă stai mai mult cu Victorin te obișnuiești cu ideea, Angelico, dar la prima întâlnire ești, vrând, nevrând zguduț și nu poți accepta absurdul situației și anume că o minte de inginer bine mobilată odată acum poate fi atât de răvășită. Chiar și absurdul războiului din Gaza îl poți accepta doar cu gândul că totul se va termina, palestinienii vor fi repuși în drepturi pe pământul lor și dărâmurile hidoase de astăzi vor dispărea sub buldozerele companiilor de reconstrucție a unei lumi ordonate, pașnice, demnă de sufletele distruse ale celor fugăriți dintr-un colț în altul de cei care le-au furat pământul. Deci chiar și acest absurd în extrem, dacă mă pot exprima astfel, pot să-l primesc în intimitatea gândirii mele, pentru că undeva cândva este o deschidere spre bine, o potecă spre normalitate, dar în cazul lui Victorin nu văd deocamdată nici o ieșire spre firesc, inteligibil, omenesc. Pare o condamnare definitivă.

- Ei, nu fi așa de pesimistă, replică Angelica. N-adece ziuă ce-adece clipa și nu știi de unde vine așa peste noapte un tratament minune care să repună creierașul lui Victorin în funcțiune din nou, încercă Angelica să o dea pe glumă, văzându-mă atât de afectată.

- Doamne, Dumnezeule, Angelico mă transpun în locul Iuliei și mă gândesc cum pot să arate zilele ei cu un soț care nici pe ea n-o recunoaște întotdeauna. Te cuprinde disperarea oricât de tare ai fi.

- Ai dreptate, Sandrino, dar omul este o ființă adaptabilă la bine și la rău. Iulia și Victorin au avut o viață foarte frumoasă nu doar venind aici în America, ci și în București pentru că s-au înțeles de minune. Victorin a fost un om foarte blând, este și acum, din fericire, și Iulia recunoaște că nu i-a băgat vină niciodată. A lăsat-o să facă ce crede ea cu banii, cu educarea celor două fete, cu plecarea în State. În fond sora lui Victorin plecase demult la New York, fiind căsătorită cu un evreu, care i-a asigurat un trai mai mult decât confortabil. Iulia, auzind ce bine o duce cumnata ei, a început să insiste să plece și ei, dar Victorin nu prea se învoia, el fiind din fire un conservator, care o criticase întotdeauna pe sora lui aventurieră. Și totuși, de dragul Iuliei, s-a învoit →

să lase casa părintească din spatele uzinelor "23 August" și să-și ia lumea în cap. Nu le-a fost prea greu deoarece Victorin a avut o soră iubitoare, care i-a ajutat până au ajuns să se țină pe picioarele lor. Victorin și Iulia au plecat în America prin 1976. Îți imaginezi că aveau doar douăzeci și opt de ani fiecare. De-abia se căsătoriseră și făcuseră pe cele două fetițe.

- Iulia mi-a istorisit și mie câte ceva din viața lor în acea perioadă a începutului ca emigranți în Lumea Nouă. Se vede că îi place să evadeze în trecutul lor de tineri fericiți, binecuvântați cu două fetițe frumoase ca două păpuși. Iulia a recunoscut că trăiește deja de patruzeci și șase de ani în America, adică dublul timpului petrecut la București. Nu-mi venea să cred când mi-a spus asta. Cu toate acestea nu este o snoabă care să se prefacă a fi uitat românește. Este o bilingvă perfectă, dar are numai televiziune românească, probabil pentru că Victorin se simte mai legat de emoțiile inspirate de tradițiile și obiceiurile noastre.

- Dat fiind faptul că Victorin a fost un om atât de calm și înțelegător, continuă Angelica, acum Iulia nu simte ca pe o povară îngrijirea lui în starea în care se află. Mereu își amintește de multele lor clipe pline de farmec și iubire și n-ar putea să neglijeze acum cu nici un chip susținerea pe toate planurile a celui care i-a fost tovarăș de viață mulți ani. Adesea Iulia zice că Victorin este al treilea ei copil.

- Am observat, continuai eu, că i s-au umplut ochii de lacrimi când a povestit despre momentul retragerii la culcare. Iulia aproape a plâns când ne-a spus că Victorin nu se duce niciodată singur la culcare, că o așteaptă ca un copil care are nevoie de ocrotirea mamei. Iulia are duiosie și asta contează. Mersul la culcare îl arată pe Victorin așa de neajutorat, așa de infantil și dependent de ea că aproape în fiecare seară Iuliei i se rupe inima când își amintește de forța lui interioară de altădată când neuronii lui funcționau perfect.

- Știu despre ce vorbești, Sandrino, că și eu am reflectat la jalea Iuliei, pe care continui s-o încurajez că medicina va face minuni chiar înainte de sfârșitul vieții noastre.

Cele două prietene abandonară această temă prea tristă, ascultând o vreme doar fâșâitul roților mașinii pe

șoseaua umezită de o ploaie torențială de scurtă durată. Apoi trecură la lucruri mai vesele, la pregătirile de revelion care se apropia cu pași accelerați. Angelica le rezervase bilete Sandrinei și soțului, cu întregul lor grup de vreo opt oameni în total. Îi cumpărase și Iuliei bilete, dar ea încă ezita la gândul că va plăti destul, dar Victorin nu va avea răbdare să stea într-un loc străin ca sala festivă a bisericii, pe care noi o frecventam, ei însă nu, doar foarte rar. Ei locuiau la vreo nouăzeci de kilometri de biserică, așa că Victorin avea destul timp să-și piardă răbdarea pe drumul de acasă la revelion.

A doua zi m-am dus la *Publix* și la magazinul rusesc să mai târguiesc ceva de sărbători și pentru după sărbători când așteptam niște musafiri anunțați din Canada. Aproape m-am lovit de Tomáko la ieșirea din *Publix*, unde m-am oprit să mă cântăresc. Și eu m-am contaminat de obsesia greutății, mai ales cu standardele privind colesterolul mult scăzute în America față de România din vremea dictaturii. Nu ne păștea primejdia în vremea dictaturii să devenim obezi din cauză că eram cu mult mai tineri, dar mai ales din cauza programului raționalizat de hrană scornit de soția dictatorului. Ea, dieteticiana genială pasă-mi-te, știa cât și ce trebuie să consumăm ca să ne menținem siluetele pentru demonstrațiile festive. Numai dacă ar fi știut ea cât de mult o înjurau oamenii care munceau greu și după orele de serviciu mai trebuia să se încoloneze la cozile interminabile pentru gheare de pui, celebrele "tachimurii" sau "Frații Petreuş", cum le zicea în batjocură poporul. Cine putea trăi cu o jumătate de pachet de unt pe lună?! etc., etc. Plata datoriilor, necesară, nimeni nu zice nu, n-a fost bine chibzuită deoarece s-a bazat pe înfometarea populației, pe nesocotirea

Aurel Dan, Maramureș V

ei într-un mod cât se poate de ciocoiesc. Băncile europene aveau interesul ca plata datoriei să treneze cât mai mult și câștigul lor să se umfle. Dar și-au găsit-o cu țaranul din Scornicești! El știa ce știa și bine știa. Culmea culmilor, după atâta înfometare, când a fost la spartul târgului și dictatorii au fost huiduiți Ceaușescu n-a priceput cum el "geniul Carpaților" să nu fie adorat de masele pentru care făcuse atât de mult. Da, făcuse, nici asta n-o putem nega, dar în relația cu populația trebuie să știi să ții cumpăna dreaptă în fiecare moment, că orice dezechilibru major duce la revoltă. Nu mânia masele prea multă vreme că e de rău! Și a pățit-o dictatorul nostru mai rău decât oricare șef de stat fost comunist. Judecând *sine ira et studio*, Ceaușescu nu a meritat soarta pe care a avut-o. Soarta lui s-a datorat unei conjuncții de factori: încăpățânarea lui Ceaușescu de a urma linia învechită a ideologiei comuniste, ceea ce l-a pus în acut conflict cu elanul înnoitor al lui Mihail Gorbaciov, furia maselor românești instigată de minciunile *Europei libere* și de linia dură a conducerii comuniste, lovitura de stat planuită de cele două supraputeri, interesele minorității maghiare, interesele țărilor occidentale față de resursele naturale românești, interesele geopolitice americane și cine știe câte altele. Las istoricilor să ne lumineze mințile cu acest episod tenebros din istoria noastră contemporană atât de dureros, atât de dureros....

Într-o colindă compusă cred de Tudor Gheorghe ni se amintește că a curs prea mult sânge ca acum românii să trăiasă tot în frig și să îndure încă foame. Nu știu cine îi laudase colindele românești japonezei, că prima ei grijă a fost să mă roage s-o introduc în lumea lor. Am constatat că de când mă cunoscuse Tomáko studiasse puțină istorie românească, citise harta noastră, ceea ce, trebuie să recunosc m-a uns la inimă. Am invitat-o să vină la noi a treia zi de Crăciun, de ziua Sfântului Ștefan. Deși creștină, după cum mi-a mărturisit, nu știa de sfinții pe care noi îi prăznuim. Cred că era neoprotetantă, dar nu sunt sigură pentru că în America nu este *conzult* să chestionezi oamenii despre religia lor sau despre opțiunile lor politice, iar pe femei să le întrebi despre ce vârstă au că ai pus-o de mămăligă. Este o insultă. Trebuie să-i lași pe ei să ți se destănuiască dacă doresc.

Călătoria

(II)

„Tot ce a fost va fi, tot ce va fi este, tot ce va fi a fost.” (Eugen Ionesco)

*

Astăzi m-am trezit deodată cu mierlele. Stau pe balconul de la etajul opt unde îmi beau cappucino și sucul de portocale. Totul merge bine până când gândurile încep să se învârtescă, ca o mașină pe care o conduci într-un sens giratoriu, fără a găsi calea de ieșire, gânduri producătoare de anxietate...

În această dimineață lumina pare să cadă dintr-o altă lume iar relația dintre prezența oamenilor pe străzi și arhitectura din jur definește mai bine chipul persoanelor decât un prim plan de înaltă rezoluție. Strada, populată de figuri mici pe un fond de peisaj urban anonim, de silueta uriașă de un cenușiu de gulag a spitalului karolinska, universitatea și câteva magazine, biserica, cafenele, pizzerii și restaurante goale, nu se aseamănă cu alta. Toate figurile poartă o enigmă, o poveste invizibilă. În același timp, priveliștea nu dezvăluie nimic, oamenii nu exprimă nici gânduri, nici sentimente. Pășesc muți și fără cuvinte, complet singuri sau singuri împreună, de parcă ar fi străini în lumea în care se află și străini unii pentru ceilalți.

Ca și cum priveliștea ar arăta o secvență dintr-un film: o imagine statică, chiar înainte sau imediat după un eveniment decisiv.

Cele mai importante sunt culorile și lumina.

Se poate vedea liniștea. Tăcerea luminii și a culorilor.

Culoarea este vie, aproape luminiscentă, în contrast cu scena străzii rigidă și aproape fantomatică. Culoarea îi luminează într-un fel micile scene, o strălucire intensă în mijlocul melancoliei care umple sufletul de un sentiment de liniște. Ca o partitură pentru pian de Bach. Culorile poartă secrete, inaccesibile doar rațiunii. Nu sunt metafore, strada nu este altceva decât ceea ce pretinde a fi. Ea există de dragul ei și nu pentru lucrurile și figurile care o populează.

Nici lumina nu are nimic de-a face cu realitatea. La suprafață, lumina pare reală, dar există ceva ciudat în ea care face ca scena străzii, în această dimineață, să se îndepărteze de orice realitate. Lumina este suprasensibilă,

cade din altă lume. Se așterne, moale și blândă, diferit peste oameni și împrejurimi; lumina caldă a răsăritului care luminează strada aruncă, în același timp, o strălucire fantomatică pe fețele trecătorilor. O ciudățenie în mijlocul cotidianului. De parcă figurile oamenilor nu ar aparține deloc lumii care îi înconjoară sau de parcă ar fi niște creaturi la granița dintre două lumi diferite. Toate sub această strălucire fierbinte și rece în același timp, pe cât de învăluitoare pe atât de nemiloasă.

De unde vine tăcerea în toate? Gândirea este legată de creație; omul trebuie să se golească de sine pentru ca Dumnezeu să-i pătrundă și să-i însuflețească privirea. Abia atunci el vede lumea așa cum este, fără să-i stea în cale și să-i obtureze vederea.

*

Lumea pare a se fi preschimbat într-o mulțime de baloane mici, neîncăpătoare și înăbușitoare purtate de vânturile istoriei, a vremurilor și fiecare balon este un adăpost individual, un fel de vizuină din care unii ies pentru a-și satisface apetențele, alții pentru a lua o gură de aer respirabil ori străduindu-se să lase pustiul din ei să urle.

Echivocurile despuiate ale tăcerii, capacitatea ei senină de a nu destăinui nimic ar putea însemna înțelepciune, teamă, precauție, instinct de autoconservare dacă nu ar fi un mausoleu uriaș al însingurării ridicat peste ideile, reușitele ori nereușitele noastre, peste propriile noastre trupuri. Se cade deci să vorbim despre ceea ce se naște și moare, despre simțăminte și fapte, despre umila noastră trecere prin viață, gândindu-ne că, într-un târziu, vom fi judecați și pentru propriile noastre tăceri. Echilibrul se zdruncină, sistemele se destramă.

Un vânt arzător trece spulberând liniștea și toate vorbele nerostite, sigilate, aleargă dincolo de ceea ce se cheamă hotare, acolo unde sfârșesc toate drumurile. Încerc să fluier dar nu scot niciun sunet, buzele îmi sângerează și cuvinte de-a valma curg ca apele atunci când se imprimăvărează și sloiurile se topesc.

Dar dacă fiecare cuvânt trage după sine un con de întuneric?

Dacă aș putea vorbi mai limpede ai înțelege că atâtea lucruri se petrec indiferent de cuvinte, că timpul ne roade carnea în tăcere apropiindu-ne de moarte.

Dar ce lume surdă și nemișcată îmi ține tovărășie privindu-mă straniu de parcă m-ar cunoaște? Ce fapte încremenite de piatră? Doar hainele lor își schimbă culoarea când ploaia precaurată le spală nemângâiată și sumbră.

*

Îmi vine în minte poemul în două versuri al lui Stig Johansson „*Toate aceste zile care au venit și au plecat, / nu am știut că sunt viață.*” (Pierderea).

Astăzi se simte puțin așa. O dără de tristețe mă învăluie. Prostii! Cu siguranță știm toți că viața e făcută din timp. Din zile. Din luni. Din ani. Dar nu ne gândim prea des la asta. Suntem, în mare parte, ocupați să trăim. Poate că, uneori, odată cu vârsta, ne vom gândi din ce în ce mai des la ce facem cu timpul nostru. Este ușor să lași timpul să treacă, fără a lăsa o urmă, o amprentă. Dar urmele devin imaginea vieții.

Nu sunt singura care am fost atinsă de poemul lui Stig Johansson. Îl întâlnim peste tot în societatea suedeză. E menționat în articole din ziare, programe radio, eseuri și discursuri. Este postat pe rețelele de socializare și atașat fotografiilor cu oameni care privesc apusuri dramatice peste oglinzi nemișcate de apă. Uneori e transformat într-un mesaj plin de umor, alteori ca o zicală supraevaluată, ceva banal care pare să aibă un mesaj mai profund decât este capabil să susțină. Un pic ca citatul din John Lennon care spunea că „*viața e ceea ce se întâmplă în timp ce plănuiești alte lucruri*”. Apoi cineva a plănuit să-l împuște pe Lennon, așa că a murit și nu a mai plănuit nimic - o amintire întunecată a mesajului atât din fraza lui, cât și din poemul lui Stig Johansson.→

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

Meridiane lirice

MUGURI

frânturi de-albastru
adiere
peste zăpada
muribundă

e primavară
doar în sere
răcoarea-n cețuri
ne inundă
și rățacim
cu gându-ntruna
cum o făceam
și altădată

la florica
măcar una
ce din zăpadă
drumu-și cată
răsari azi ghiocea
plăpândă
în țara-n care
iarna-i rege

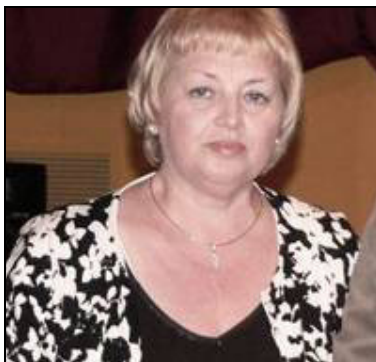
lângă zăpada
muribundă
un mugur
stă să se dezlege...

**VERONICA PAVEL
LERNER**

NEPOEZIA RĂZBOIULUI

la prima vedere
totul pare foarte clar:
ne luptăm cu morile de vânt
suntem sancționați dacă ne apărăm,
zilele trec la fel,
în fiecare zi doi , trei soldați mor în
Gaza,
vreo trei generații sunt sacrificate
pentru ca Bibi să stea pe tron-

pe de altă parte
ostaticii noștri mai sunt în viață
vreo doi au fost ieri eliberați de
soldații israelieni

dar cu ce sacrificii, doi bătrâni
argentinieni...

să plângi sau să râzi?
pe lângă toate se întorc mulți soldați
atacați de viruși mortali,
mă întreb de ce teroriștii au strâns saci
cu bani în tuneluri dolari
șekeli...armament ultrasofisticat
trimis deodată spre Tel Aviv
și acum cer ajutoare umanitare pe care
le vând...pentru
poporul său musulman refugiați?

răstălmăcesc fiecare lucru:
e necesar să înțelegeți că totul e putred
nu ca-n Danemarca!

BIANCA MARCOVICI

PSALM ȘUGUIND REÎNCARNĂRII

Mai mândră ca balada-ți, a cui
reîncarnare,
Spre niciodată mie, din fostul
niciodată?
Prin câte trupuri fiară, scăpând de
vânătoare,
Acum țâșnești ca râsul și fugi
nesărutată?!

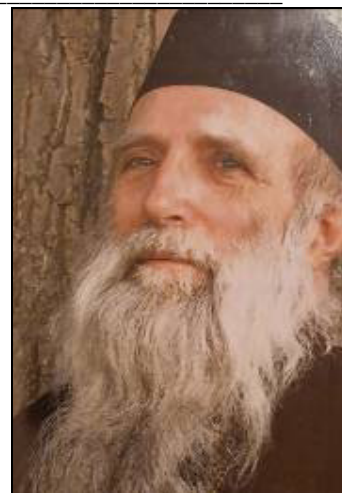
Duh nins, rotunzi prin cetini, albi sâinii
crizantemii!
În mai vor fi iar susur, stihie,
curcubeie...
Fântâna e aceeași, doar drumurile

vremii
Se-opresc, de-i luna plină, foc din
descânt să beie.

Amurg în prund - uitarea! Prin câini
pierduți ne latră,
Metalic, ca un ornic când își încuie
clampa.
În ochi, mai porți blestemul din
nestemata piatră,
Când dezbrăcați de-aripă am stins în
lotus lampa.

Ce-ar fi uitând de toate, de-a viața-n
joc cu zarul,
Veciei, cu sărutul, să-i bem puțin
amarul?

DUMITRU ICHIM

*
→ Zile au venit și au trecut, viața a
continuat și totul s-a întâmplat tuturor
între timp. Trecutul este o amintire
stocată în intelect dintr-un acum trecut
deja. Singurul lucru care este real și
viu este prezentul. Dacă trăim în trecut
sau în viitor, devenim versiuni palide
ale noastre înșine pentru că ne
pierdem prezența și contactul cu ființa
noastră cea mai interioară.

Deși ceasul ne guvernează pe noi
și viețile noastre, experiența noastră cu
timpul poate varia foarte mult. Ceea ce
există și măsurăm sunt impresiile din
suflet. Izvorul ce curge pe dinăuntru,
de nesecat, imperios.

Prezentul este o graniță între ceea
ce nu s-a întâmplat încă și ceea ce
s-a întâmplat deja; nu are prelungire în
timp. Întâmplarea are loc numai în
gândul nostru și este zadarnic să îi
pregătim așteptarea. Nu te poți gândi
la timp ca la o curgere și schimbare
fără oameni și obiecte care se
schimbă. Expresia „*timpul însuși*” este
o abstractizare care nu are sens. De
prea multe ori intelectul devine
obsedat de viitor ca o evadare dintr-un
acum nesatisfăcător. Credem că
mântuirea este chiar acolo dacă facem
doar asta și asta. La fel, uneori scăpăm
cu gândurile în trecut, rulăm înapoi
banda și ne gândim că totul ar fi fost
soare și păduri verzi dacă am fi

acționat altfel, sau am fi spus altfel
câteva cuvinte, în acea zi de acum nu
știu câți ani.

Dar suntem deja acolo. Paradisul
este aici și acum. Sau iadul.

Dimensiunile timpului sunt
misterioase.

Poate fi prins timpul?

Poți să-l auzi?

Poți fugi de timp?

Sau să îl ajungi din urmă?

Dar dacă dormi?

Frumoasa din Pădurea Adormită a
dormit o sută de ani. Dar timpul a
trecut oricum și trandafirii au crescut
peste tot castelul.

Probabil că trandafirii nu dorm
noaptea.

Revoluția franceză, între inevitabil și absurd

(V)

„Niciun om dintre ei nu are idee de guvernare. Robespierre mă va urma”

(Danton, în fața Tribunalului Revoluționar)

Iulie 1793 este luna morții lui Marat și momentul începerii Terorii care se va exercita prin comitele salvării publice care aveau sarcina să pună în aplicare legile și să aducă în fața Tribunalului Revoluționar din Paris pe cei considerați contrarevoluționari. Confuzia a crescut după înființarea armatei revoluționare ce număra 6000 de oameni din Paris, care trebuiau să apere orașul și Convenția, să depisteze pe cei ce conspirau contra revoluției precum și pe speculanți. O altă latură a terorii a fost alimentată de revoltele federale, conflicte între țărani care erau obligați să-și vândă toate produsele sub prețul real și sanculoșii de la oraș obligați să-și asigure traiul fiind lipsiți de resursele minime salariale pentru a-l asigura. Mai exista o a treia sursă ce alimenta teroarea în provincie, acolo unde apăruseră acțiuni ale armatelor locale contra armatei centrale revoluționare.

Toate aceste aspecte și forme ale Terorii au însemnat mii de crime, de execuții sumare sau arbitrare, de decizii luate anarhic sau bazate pe confuzii.

La finalul anului 1793, guvernul, prin ceea ce decretase și impusese cu forța în toată Franța, reușise să rezolve cele mai importante dintre conflictele sociale și politice.

Revoltele federale fuseseră oprimate, cantitățile de alimente asigurate și prețurile așezate echilibrat între valorile cerute de țărani și cele posibil de plătit din salariile sanculoșilor de la oraș, inflația fusese oprită prin pedepsirea dură a speculanților care manipulau piața sau falsificau assignatele (). Urmarea a fost scăderea autorității sanculoșilor și revenirea la funcționarea statului coordonat de Comitatul Salvării Publice. Spațiul de manevră politică devine îngust pentru cei care își disputau puterea ceea ce va accentua foarte mult lupta pentru putere.

Perioada cuprinsă între finele anului 1794 și începutul lui 1795 este deosebit de tensionată. După depășirea marilor probleme ale Franței,

foametea, revoltele, dezmembrarea țării și inflația, la orizont este o luptă mai puțin ideologică și tot mai mult lupta pentru putere dictată de interesele personale.

Într-o primă fază, doi lideri par a se lupta pentru putere. Unul este evident Robespierre iar cel de al doilea este Jacques Hebert (). Pentru Robespierre, Hebert va deveni un inamic periculos având de partea sa mulțimea sanculoșilor parizieni, pe care el îi poate manipula cu ziarul “Pere Duchesne”.

Evident că nici Hebert nu este un mare caracter și tot evident e că nu simțea chiar tot ce spunea. Dar își dorea puterea. Concret viza un post de ministru de interne. Pentru a avea sprijinul iacobinilor în Convenție i-a sprijinit inițial pe iacobini contra girondinilor. Nu a reușit mare lucru. Nu a avut postul, dar a creat o breșă în plus între cele două tabere.

Ca să se răzbune, a trecut apoi în tabăra girondină criticând iacobinii. O decizie fatală.

Anul 1794 este anul care va secera, pe rând, toți capii Revoluției Franceze. Un an al tuturor răzburărilor, reglărilor de cont personale, fatalităților și surprizelor în lanț. Istoria însă nu mai avea timp să facă dreptate după regulile clasice. Ca mai mereu în ultimii ani, nimeni nu mai avea răbdare să judece și apoi să decidă după legi.

Dar nici idei prea noi nu existau, iar dacă nu ai idei noi te întorci fără să eziți la ideile vechi.

Cuvântul necesar folosit de istoria Franței pentru astfel de situații e “Restaurarea”. Un cuvânt bun, cum se spune o “găselniță”. Atât de bun încât va fi folosit de mai multe ori căci nu a fost doar o restaurație. Pare un

patent francezesc pentru istoria Franței.

În martie 1794 Hebert cere la Clubul Cordelier o nouă insurecție însă guvernul nu vrea să se revină la luptele de stradă.

Robespierre profită acuzând hebertiștii de acțiuni de sabotaj ca agenți străini pentru instaurarea unei dictaturi militare și de planuri de restaurarea monarhiei. Poporul se lasă manipulat de Robespierre și Hebert împreună cu o parte a grupului său este ghilotinat. Dar luptele politice nu se vor opri. Scăpați de pericolul girondin, de radicalii hebertiști și de sanculoșii cere îi susțineau, iacobinii au început să se lupte între ei.

Există un vechi conflict ce mocnea de mult timp, între Danton și Robespierre.

Danton, care acumulasă o mică avere din timpul cât fusese ministru de interne, dorea restabilirea ordinii și oprirea totală a Terorii exercitate permanent de către Comitetul Salvării Publice. Robespierre se va apăra și îl va acuza de corupție și de planuri de restabilirea monarhiei. E deja recunoscut faptul că Danton deviasă treptat de la ideologia revoluționară care îl consacrase, “Avea un temperament vulcanic și nesăbuit, caracterizat prin impulsuri spontane, de o rară nemărginită sinceritate și în același timp avea o ciudată lipsă de discernământ. Locuia atunci în districtul Cordelierilor. Dugheana de la parterul casei lui adăpostea tipografia secretă a lui Marat, iar într-un șopron din curte, cei trei – Marat, Desmoulins și Danton – priveau alături de doctorul Guillotin, cum era încercată, pe oi, noua sa retezătoare de tige” (Anatolii Vinogradov – “Consulul Negru” – pag.273).

Cu toate că Danton este sprijinit de Desmoulins, prietenul său bun și editorul ziarului “Le Vieux Cordelier”, urmat de sanculoșii parizieni și încă ascultat în Clubul Cordelierilor, Danton va fi în cele din urmă acuzat de trădare a ideilor revoluției, adus în fața Tribunalului Revoluționar, acuzat și apoi condamnat la moarte. Robespierre s-a răzbunat. În 5 aprilie 1794 Danton, Desmoulins și alți adepți ai lor vor fi ghilotinați lăsând un vid politic și libertatea totală de acțiune iacobinilor devotați lui Robespierre.

ALEX MĂROIU

IN MEMORIAM

Pavel Gătăianțu

(15 decembrie 1957 – 22 ianuarie 2015)

S-au scurs, iată, nouă ani de când ne-a părăsit poetul, publicistul, redactorul Pavel Gătăianțu din Banatul sârbesc, Voivodina. Între vocile literaților români din această parte a diasporei, cea a lui Pavel Gătăianțu se distingea prin felul său de a spune scurt, clar concis ce avea pe suflet. Prea direct, prea tăios părea uneori poetul în zicerile lui în grai domol, bănățean. Scria cum vorbea, vorbea cum scria – rareori cu retușuri, rareori cu foi aruncate. Scria cu convingerea că gândul fiecărei secunde contează. Iar a rupe și a arunca la gunoi însemna pe Pavel Gătăianțu a te separa de o parte din ființa ta.

Un mare iubitor al filozofiei politice, publicistul din el avea adesea sentimentul că vorbește singur, în hău, că vorbele domniei sale nu cad pe teren fertil. Dar nu înceta să spună ce gândea, pentru că Pavel Gătăianțu nu vorbea niciodată de dragul vorbitului, ci totul avea sens pentru cine știa să asculte.

Amestecând în activitățile sale grija pentru românii din Voivodina și Timoc, fructificarea talentului literar, participarea la nenumărate festivaluri de poezie și întâlniri literare, Pavel Gătăianțu avea mereu în minte cum să observe ce anume ar putea îmbunătăți soarta românismului. Desele lui luări de poziție se manifestau mai ales împotriva ridicolului gândirii egoiste ce sălășluiește pe la români. Plin de năduf, spunea că „Românii vor rezista doar în cazul în care își fac ordine în propria lor casă”. Cuvinte grele, pline nu doar de sens, dar și de semnale de alarmă imperative la adresa metehnei de a ne tăia singuri craca de sub picioare. Românii să fie un tot, să se miște toți în aceeași direcție, pentru binele lor comun, nu doar fiecare pentru sine. Își dorea o unitate și o grijă a unei conviețuiri cum văzuse la elvețieni, bunăoară, pe care i-a cunoscut la ei acasă în frageda lui tinerețe lucrând pe acolo.

Ne amintim astfel de Pavel Gătăianțu, și îl omagiem prin aceste amintiri pe care le-a sădit în conștiința celor care i-au fost aproape. Amintiri

care nu se șterg, nu se împuținează, nu dispar...

Pentru posteritate, câteva poeme de Pavel Gătăianțu care ne trezesc la o realitate crudă precum însăși viața pe care ne-o zidim, în comun.

Regele moare

Regele moare
Zi și noapte lucrezi ca polițist
Zi și noapte lupti pentru cinstea familiei
Zi și noapte lupti pentru cinstea partidului
Zi și noapte lupti pentru cinstea șefului
Zi și noapte lupti pentru cinstea președintelui
Zi și noapte lupti pentru cinstea țării
Zi și noapte lupti pentru cinstea legii
Zi și noapte respiri că alta nu ți-a mai rămas
Până nu-ți vine sfârșitul – nimic nou,
Un punct negru, o umbră, un mare nimic –
O gaură de glonț de pistol machiată
De presa locală prin care trece
Musica blues. Atât. Iată.
Regele a murit, viață lungă reginei
Îți cântă Eric Burdon, disperat, pe un disc
De la second-hand.
din Hotel Balcan (2011) –

Rotocol bezmetic

Soarele-și poartă propriul schelet
Spre nobilul Purgatoriu.

Timpul murea habar n-având de asta.
Un loc rămas pustiu.

(Această horă în care ai intrat nu duce nicăieri)

Elegie în două etaje

Țipătul din deșertăciunea nopții joacă ș-acuma cărți cu morții poeți,
mizând pe măsluirea mâinilor mele abile.
Și mi-am revenit peste cinci zile din zămislitul tertip.

ZIUA CÂND A FOST UCIS J.F.K.

Era o zi obișnuită din an ca multe altele.

Câinele lătra dimineața.
Eu îmi întingeam cu cuțitul familial, uzat, marmelada pe feliuța de pâine
că unt nu aveam.
Era o zi obișnuită.
Richard Burton s-a târât epuizat de pe trupul de vrajă al Elisabetei Taylor.
Nikita Hrusciiov îmbrățișa în vis un miel de kolhoz.
Tito, era și el pe undeva iar adevăratul Nichita medita.
Bunicul își țesălase caii și simțea el ceva, ca va fi o zi de glorie ori cu ghinion și-și pusese o frunză-n pălăria jerpelită tocmai în clipa când la Dallas fusese ucis Kennedy.
Eu creșteam și ziua descreștea undeva prin șaizeci și trei în noiembrie
mă gândeam cum poate un om iubi o femeie și nu invers.
În noaptea următoare avusesem coșmaruri...
cu o negresă și mă umezisem pentru prima dată ca bărbat.

Prezentare și selecție de poeme de GABRIELA MOCĂNAȘU

Fata care s-a transformat în bețișoare

Laureată a numeroase premii literare, printre care cel din 2019, „Akutagawa”, scriitoarea Natsuko Imamura m-a șocat, pur și simplu, cu tulburătoarea carte apărută în românește anul trecut sub titlul „*Fata care s-a transformat în bețișoare*”.

Instantanee și surprize răscolitoare solicită imaginația și curiozitatea. Colecția de trei povestiri incitante, întunecate, suprarealiste, m-a surprins și m-a transpus în copilărie, pe vremea când emisiunea de radio „Noapte bună copii” îmi dădea fiori în fiecare seară.

Tânăra Asa din prima poveste dorește să-i hrănească pe alții, dar mâncarea îi este respinsă la fiecare pas – până când se transformă într-un cedru, apoi e tăiată, procesată și transformată în bețișoare pentru servit masa. O altă tânără, Nami, nemulțumită că la școală nu o atinge nici mingea, nici ghinda cu care aruncă după ea colegii, nici altceva, ajunge în cele din urmă să-și care singură pumni în obraji. În a treia poveste, o femeie fără nume nu vrea altceva decât să stea întinsă, ajungând să trăiască o perioadă ca o pisică leneșă. În final, cineva i-a găsit numele: „Fericita”.

Cele trei povești tenebroase și nebanitate despre experiențele ciudate ale unor tinere femei relevă nedeslușite dar intense dorințe, de acțiune, de afirmare, de incluziune etc.

Orice lectură înseamnă ceva unic, irepetabil. Într-un exercițiu intim, fiecare din noi trecem lectura prin **două filtre**: filtrul propriului suflet și filtrul propriilor experiențe de viață. Sentimente și fapte! Cele două filtre au funcționat și în cazul meu. Filtrul sufletului mi-a amintit cum uneori, în copilărie, m-am simțit inutil, străin, abandonat, ba chiar detestat de mine însumi. Cartea mi-a amintit zile mohorâte din viața preșcolară când, singur în casă, mă simțeam aproape ca eroina din „*Amintirea unei seri*”: „*Cum de dimineața până seara stăteam doar întinsă pe tatami, încet-încet, mersul a început să devină o problemă*”. Apoi am trăit emoția școlii, aceea schițată aproape brutal de Imamura.

Acum, în timp ce citeam, expresia „*a da în mintea copiilor*” a devenit „*a da în sentimentul copiilor*”. Uneori, cei eufemistic numiți „seniori”, ne simțim abandonați, ca și copiii. Dăm în teama de abandon, ca personajele acestei cărți! Racordați la mijloacele de comunicare moderne, trimitem mesaje electronice, dar adesea nimeni nu răspunde. Am fost părăsiți? Filtrul sentimentelor prin care

am trecut cartea lui Natsuko Imamura m-a purtat pe tărâmul copilăriei prin situații care anulează existența, precum bullying-ul, chiar dacă nu foloseam acest termen. Atunci ziceam: „copiii răd de mine” sau „copiii nu se joacă cu mine”. Traversând acele amintiri prin lectură, m-am trezit într-o cu totul altă lume, bizară.

Al doilea filtru, cel al experiențelor de viață, mă transpune spre anii petrecuți în Japonia. Răzbat din carte trăsături fundamentale ale „sufletului japonez”, în universalitatea sa, autentice cum le-am cunoscut, nu neapărat cele numite „yamato damashii”, ca în trilogia lui Gheorghe Băgulescu.

Am să mă refer la trei asemenea trăsături japoneze, de care mi-a amintit cartea, chiar dacă rup din context niște secvențe:

1. Pietatea filială.

Asa, fata din prima povestire, își îngrijește mama la spital, iar când află că aceasta și-ar dori sushi, aleargă într-un suflet la magazin.

Tânăra din a treia povestire își dorește să spună cuiva că s-a măritat, că a realizat și ea ceva. Cui altcuiva să-i spună, decât tatălui?!

Despre pietatea filială am avut și eu o dovadă. Faimosul om de afaceri Hiroshi Mikitani, proprietarul firmei Rakuten, a organizat un eveniment cu ambasadorii din Tokyo și cu invitați din ministerul de externe, pentru a sărbători ziua de naștere a tatălui său, la o vârstă înaintată. Impresionant gest!

2. Politețea

Mâncând cu bețișoarele în care se transformase Asa, un tânăr își spune în final, fiind singur, cu mâinile împreunate: „sărut-mâna pentru masă!”. Formula japoneză, „gociso-u-sama”, poate însemna „o masă de zile mari”, deci nu ar trebui neapărat adresată cuiva anume, însă înțelegem că regulile de bună purtare se respectă instinctiv, până în extremis, așa cum un creștin face semnul crucii. Un polițist care m-a oprit când eram la volan, s-a așezat ghemuit, ca să nu-mi vorbească de sus. Impresionat de gest, i-am spus că în Japonia am întâlnit „*the most polite police in the world*”.

3. Tenacitatea

Perseverența cu care tinerele din carte caută să-și atingă scopurile, fie ele și fantasmagorice, amintește proverbul nipon „*să cazi de șapte ori și să te ridici de opt*” (nana korobi ya oki). Atât de popular, proverbul a dat chiar și numele roverului lunar japonez: YAOKI.

Ca stil de scris, remarc extraordinară forță simplificatoare, trăsătură japoneză pe care am observat-o chiar în titlul unei

mari expoziții brâncușiene din Roppongi Hills: „*Forme simple*”. Cartea aceasta reduce la „*forme simple*” gesturile și cuvintele prin care autoarea schițează caracterele personajelor.

Ideea de simplificare o găsim și la alte scriitoare japoneze contemporane. Marie Kondo ne propune eliminarea balastului vieții, în cartea tradusă cu titlul „*Magia ordinii*”. Ea ne îndeamnă să abandonăm lucrurile și preocupările inutile. Denumirea engleză a cărții, „*Decluttering*” îmi sugerează un potențial titlu românesc: „*Marea descotorosire*”.

Tot la esențe trimite și Erin Niimi în cartea „*Japonisme*”, propunându-ne „*descotorosirea*” de clișeele false despre japonezi.

O contorsionată filosofie de viață transpare din carte, prin angrenarea într-o stranie luptă cu sinele.

Referindu-mă la cel de **a doilea „filtru”** prin care am trecut lectura cărții, cel al experienței de viață în Japonia, am regăsit unele instantanee reale și obiecte mundane specifice. Printre ele, cedrii seculari din drumul spre Nikko, stațiune renumită prin monumentul lui Tokugawa Yeyasu și templul shintoist Toshogu, din 1617. Mi-am amintit acea pădure de cedri, când am citit despre transformarea Asei în cedru, printr-o misterioasă metempsihoză. Scenele halucinante, gen Salvador Dali, prin trimitere la subconștient, mi-au amintit, totuși, simple obiecte, precum papucii de interior, pisica Maneki Neko, Yukata, rogojina tatami, mingea de baseball, hârtia origami, toate legate de viața mea în Japonia.

Citind despre șervetele umede fierbinți înainte de masă, de exemplu, le-am simțit atingerea. Apoi, citind despre diversele bucate, ca onigiri sau sushi, am savurat memoria gustului lor, retrăind apetisante senzații olfactive. Cea mai delicioasă supă „*ramen*” am servit-o în vârful muntelui Fuji, la 4 dimineața, după o noapte de urcuș.

*

Închei prin a-mi exprima admirația pentru curajul scriitoarei de a aborda teme precum abandonarea de sine într-o existență ștearsă, sau consolarea prin a purta în suflet pe cineva drag, precum Nami îl purta pe fiul ei, Nanao.

O carte care degajă „*japonisme*” prin fiecare por al ei!

RADU ȘERBAN

O carte în februarie

John Steinbeck -27 februarie 1902-20 decembrie 1968

Eh, sigur că mă repet... Sigur că recitesc, vreau să zic...Fug repede la ceea ce mi-a lăsat un gust anume – bun sau rău, n-are importanță – dar am așa o șansă - dubios de falsă de altfel - de a mă detașa de ceea ce văd și nu-mi place: e încă iarnă – ce zic, **încă**, e februarie, e frig, e zăpadă - care și aia mai vine, mai pleacă - cer la o aruncătură de băț, vânt feroce –crivăț, pe românește...Iarnă... și mă opresc aici...altfel, la zi, riscul unor dezamăgiri profunde devine chiar periculos...

Și atunci o carte; să zicem „The Winter of Our Discontent” (a lui John Steinbeck) s-a instlat în memorie, s-a instalat acolo definitiv indiferent câți ani în urmă, nu neapărat pentru că e scrisă de un mare autor ci pentru că așa cum spune autorul ei undeva „Words should be wind or water or thunder”...

Tocmai!

„Iarna vrajbei noastre” este cartea aceea despre care eu cred că poate fi considerată epitaf al gândirii ajunsă la maturitatea nuanțării, poate a înțelegerii care face și desface *discontent*-ul vieții, romanul *definitiv* al unei călătorii din intenția căreia omul se surprinde emoțional controlat de dorințe, instincte, spaime și chiar furii, toate motivate de tangajul nedumeririi: ce vrem și mai ales cine suntem?

Pentru Steinbeck, intenția și tatonarea ei (a intenției, desigur) îmbracă acea forță a cuvântului pe care îl mănuieste așa cum zice”vânt ori apă ori furtună” și ne provoacă preluând o replică shakespeariană și ne include experimental în constanța umană nesigură, aerată de naivități și poate chiar deraiată de incapacitatea de a fi ceea ce ar dori sau ar trebui să fie; ne pune de fapt pe gânduri și ne cere să descifrăm ce gândim indiferent cât de deștepți ori invers suntem.*”*Now is the winter of our discontent...I Made glorious summer by this son of York; declamă Richard(III) euforic și ideea eliminării ori și mai bine a transferării discordiei (discontent) în pozitivul alienării structurează un personaj a cărui complexitate permite momente victorioase care fuzionează plusurile și minusurile existențiale... La Steinbeck procedura analitică trece dincolo de sugestia cumulatorie și se(ne) angajează într-o traducere pas cu pas a procesului inevitabil, se pare, al trăirilor care costă,*

plata intrând adânc în conștiința individului, îi consumă puterea de a trăi poate nu așa cum ar vrea ci cum ar avea puterea să o facă.

Ethan Hawley este eroul cărții sale, „a clerk in a grocery store”(vanzător într-o prăvălie) cândva proprietatea familiei lui - ceea ce din start știm că este lipsit de puterea care eventual i-ar permite un salt peste tribulațiile ordinariului - are familie, nevastă - permanent nedumerită cumva de diferența dintre **a avea** și **a dori** să ai - copiii agitați de nevoile pe care nu le înțeleg - **toți au, ei nu** - și ca urmare răceala *anotimpului incert* când devenim indiferenți la tot ceea ce știm și reconsiderând începem să dibuim ceea ce am dori... *Castele'n spania!*, aș zice!

„*My urege was to visit my life as it had been. I slipped quietly from bed, dressed in the bathroom, and went down the stairs, walking near to the wall. It did surprise me when I went to the cabinet, unlocked it, and I recognized the rosy mound by touch*”... mai totdeauna între realitate și vis, Ethan se mișcă înainte și înapoi cu nesiguranța unui see-saw pe care mintea lui nu-l poate opri.

Seriozitatea incursiunii lui Steinbeck în a explora, a interpreta și a dezbate tribulațiile spirituale mereu cenzurate de dorinți și intenții generate de viață - în care personal și social se interferează desigur - accentuează greutatea pendulărilor; nesiguranța deciziilor, dar mai ales credibilitatea apropierea de ceea ce este de fapt esențial uman: suntem buni, trebuie să fim chiar și atunci când răul ne răscolește și ne amețește tentant.

„*My body was prickly with fear sweat as I lay in the gathering morning light and listened to the slender spindles of malice whining away in the distance. I thought how that sudder was under the skin of everybody in the world, not in the mind, deep under the skin. It's not the jets so much as what their purpose*

is.”...dincolo de intensitatea acțiunii cartea”este o răscolire în adâncurile spiritului uman fie gândite, fie simțite.

Mi-a plăcut grozav acum observarea îndeaproape - ce altceva ar fi de fapt recitirea - a psihologiei individuale surprinsă într-un context social clar reprezentat și în care omul se simte manevrat conjunctual, spiritual ori mai ales mental așa încât își asumă o gândire subordonată ecoului de ansamblu vrând-nevrând.

Ethan mărunțește ordinarul vieții încercând distrugerea lui, se regroupează într-o carcasa de acțiuni deplorabile, dar cum este firesc (pentru un condei de forță) intuiește falsul și se retrage ...

Moral?!

Poate, dar mai ales acceptând limitele moralității.

Există, cred o posibilitate de a elimina tangajul atingerii vârstei întrebărilor, nu cele finale sau aproape finale, ci cele care sunt generate de necesitatea de a consuma eficient distanța aceasta de călătorie impusă ori poate nu neapărat eficient ci justificându-i ritmicitatea, pășirea.

Steinbeck este unul din scriitorii cărora li se permite parcurgerea neiluzorie a realului din care ni se compune viața, Ethan se *uită* în viața lui cu luciditatea inteligenței deși la un moment dat acționează sub imboldul stărilor emoționale; moralitatea cântării, balansării sub bombardamentul întrebărilor fiind cheia interpretativă a romanului acesta în care parcă nicăieri nu-l simțim pe Steinbeck mai ancorat în real, același real care planifică „a bank robbery”, declanșând acest „winter tale” în care lumina și întunericul se interferează într-un echilibru preferențial, dar care se redresează și se redirecționează încât Ethan poate spune: „*I had to get back-hand to return the talisman to the new owner. Else another light might go out*”

Când am citit „*Travels with Charley*” (În Search of America a non fiction book) m-am apropiat de Steinbeck altfel decât știam, ceva din liniile majore, sculpturale chiar, din care cărțile lui l-au alcătuit, s-au subțiat, au căpătat delicatețea pânzei de paing în care și-a prins eroii doar pentru a-i putea studia pentru o clipă lăsându-i apoi să se miște în voie...intervenția scriitoricească fiind doar un loc al memoriei cu sau fără *winter*, cu sau fără *discontent*.

Vine ea, primăvara!

n.b....* Richard The Third Act I,scene 1,1-4

MARIA CECILIA NICU

STAREA PROZEI AURUL PROȘTILOR

Orașul nu dormea niciodată. La orice oră din noapte răsuna ceva: pași stingheri pe trotuare, un șuier de cauciucuri, claxonul unui taxi așteptându-și clientul, o muzică în surdină venind de undeva, zumzetul de stup al firmelor de neon... La țară, liniștea era atât de adâncă încât întunericul vibra ca un clopot negru, ducând orice sunet până departe.

Câteodată mă trezeam în miez de noapte – de prea multă liniște – și rămâneam cu ochii închiși, ascultând greierii din Luncă, orăcăitul broaștelor care aveau insomnie și, undeva în depărtare, șuieratul unei locomotive – trenul dinspre Brașov spre Făgăraș. Adormeam la loc după o vreme, iar restul nopții trecea legănat de vise spulberate de trâmbișatul cocoșului căfărat pe un par sub fereastra mea, să fie sigur că va fi auzit. De dincolo de gard îi răspundea cocoșul vecinilor, apoi altul și alții, cucurigu-urile umpleau cerul dimineții ca niște artificii sonore, până când, de voie, de nevoie, toată suflarea satului era în picioare odată cu soarele.

Poetic, nu? Aș mai fi dormit, nici măcar în timpul școlii nu mă sculam cu noaptea în cap. La Brașov aveam un ceas deșteptător pe care mama îl întorcea seara cu o cheiță; când mă trezea, îl opream lovindu-l cu palma, de parcă aș fi strivit o muscă. Cocoșii n-aveau așa ceva, nici cheiță, nici buton de oprire, iar când se porneau pe trâmbișat sculau până și cârțițele în vizuinele lor de sub pământul Luncii.

Casele din Vlădeni erau ridicate după model săsesc, ca mai toate gospodăriile din Țara Bârsei, cu camere vagon, în care se intra din una într-alta, înșirate de la stradă până unde se termina curtea și începeau grădinile de zarzavaturi. În fiecare gospodărie exista o așa-numită *cameră din față*, mai mult muzeu decât încăpere locuită. Acolo erau lăzi de zestre, unele pline cu scoarțe și pânzeturi ieșite din războiul de țesut al bunicii, din lână, în sau borangic, altele burdușite cu broderii, dantele și goblenuri, migălite cu acul sau croșeta. În dulapuri stăteau, frumos împăturite, cămăși, bundițe, cojoace, haine de postav, fuste de catifea, pieptare bordate cu blană. Vitrinele

adăposteau, pe lângă vasele *cele bune*, ulcioare și căni smălțuite, iar zugrăveala pereților nu se vedea de mulțimea de icoane pe lemn ori pe sticlă și a farfuriilor de ceramică pictate cu păsări, flori și spirale. În patul cu așternut pregătit pentru oaspeți nu dormeau decât cei veniți de la oraș, din an în Paște, așa cum hainele din lăzi erau îmbrăcate doar la sărbătorile satului, iar farfuriile și paharele cele neștirbite se scoteau numai la nunți, botezuri sau înmormântări.

Nu era o încăpere obișnuită, ci un sanctuar în care ai casei intrau ca să șteargă praful și atât. Era răcoare înăuntru, fiindcă focul în soba de teracotă se făcea numai când se anunțau musafiri, la fel cum țesăturile din lăzi erau puse la aerisit o dată pe an, primăvara. În rest erau lăsate pe seama moliilor, pe care nu le opreau nici încuietorile, nici mirosul florilor uscate de levănțică... Nimeni nu stătea în *camera din față* – unde iarna era așa de frig c-ar fi putut fi folosită drept cămară – decât la ocazii speciale.

Încăperea preferată a celor din familie era bucătăria, unde un foc cu lemne ardea întotdeauna, zi sau noapte, mirosea a ceai de tei sau mușețel, cârnați prăjiți în untură, tartă cu mere, jumări, mămăligă fierbinte, ouă-ochiuri cu slăninuță tăiată în felii subțiri – și câte altele, bineînțeles că nu toate deodată, dar toate gătite pe soba de tuci și mâncate din străchini și blide, ceea ce le făcea parcă mai gustoase. Există și o a doua bucătărie, de vară, chiar lângă cuptorul de pâine, unde se coceau vinetele și ardeii și unde bolborosea zacusca în marele ceaun de fontă, mai negru decât un cazan al vrăjitoarelor.

Bunicul murise înainte de a veni eu pe lume, mama și cu sora ei locuiau în Brașov, așa că bunica rămăsese doar cu fiul cel mare. Gheorghe era *slab de minte*, așa se născuse, un beteșug care n-avea leac sau măcar un nume, fiindcă pe vremea aceea nimeni nu auzise de *autism*. Mama nu își pierduse cu totul speranța și, când afla de vreun doctor faimos sau de un tratament-minune, o convingea pe bunica să mai facă o încercare. Ea și tata erau acum la Câmpina, cu Gheorghe, ca să îl vadă un doctor de la Sanatoriul de Psihiatrie de la Castelul Voila. Aveau să lipsească câteva zile, timp în care mă lăsaseră la țară, ceea ce pentru mine semăna cu o vacanță.

Nu era prima oară când stăteam cu bunica și fiecare dintre noi știa ce are de făcut. Ea cosea la război, rănea în grajd, mulgea bivolița, săpa în grădină, cosea iarba din curte, pregătea masa de prânz. Iar eu... După ce mâncam la repezeală, luam un coș în care să adun din ce aveam prin grădină: roșii, castraveți, salată, usturoi. La Vlădeni vremea e mereu rece și vântoasă, iar solul, sărac și pietros, rodește doar cartofi, sfeclă și un porumb pipernicit; în rest crește iarba, pășuni cât vezi cu ochii, întrerupte de insule de pădure. Pământul grădinii era amestecat cu îngrășământ de grajd – de-asta aveam ceva legume, dar nici roșiile cât niște pătlăgele, nici castraveții anemici n-ar fi câștigat vreun concurs de legumicultură.

Între timp, bunica pregătea fiertura pentru porc, din uruială de porumb, cartofi și frunze de păpădie. Când avea, puneă și lobodă sau lucernă. Mai mult târând-o, ajungeam cu găleata în grajd, unde o deșertam în troacă. Bunica creștea altădată câte doi porci, „ca să se îndemne la mâncare“, dar anul ăsta Vasilică era singur. Așa-i chemase pe toți cei dinainte, iar când erau pereche, le zicea Vasilică mare și mic. N-am vrut să mă pun împotriva tradiției, deși eu l-aș fi numit Goliat, fiindcă se făcuse cât rinocerii de la Teleenciclopedia, numai o armură din plăci cornoase îi lipsea, să-i apere șoricul...

Am stat cu Vasilică ca să nu se simtă singur la masă – deși nu părea deprimat de lipsa unui tovarăș de coteț; a hăpăit tot, iar la sfârșit de ridicat râțul spre mine, întrebător. →

RODICA BRETIN

„Mai ai?“ spunea privirea lui, iar când i-am arătat găleata goală a grohăit a dezamăgire.

Pe bivoliță n-o chema în niciun fel – oricum n-ar fi venit, nici n-ar fi întors capul dacă se auzea strigată. Fân avea, i-am pus doar apă în adăpătoare, având grijă să mă țin la distanță, deși era prionită cu un lanț gros, iar ușa staulului stătea, ca de obicei, închisă. Drăganele – un alt nume pentru rumegătoarele negre din Ardeal – nu sunt blânde ca vacile, mă prevenise bunica. Aduși din stepele Asiei, bivolii aveau sângele sălbatic, îi vedeai pascănd liniștiți și peste o clipă te puteai pomeni cu o împunsătură de corn sau cu o lovitură de copită. Nici la jug nu trăgeau; bunicul avusese două perechi de boi, molcomi dar de încredere, pe care îi înhăma la carul încărcat cu var când pleca să colinde așezările de prin Regat. Vlădărenii țineau bivolițele pentru lapte, iar în sat se afla un singur taur tuciuriu, de prăsilă.

Când cireada de drăgane se întorcea seara de la pășune, cu bivolul comunal în frunte, nu zăreai pe nimeni pe ulițe. Satul părea deodată pustiu, părăsit, ca o așezare fantomă ai cărui locuitori fugiseră din calea năvălitorilor ori ca orășelele din Vestul Sălbatic, abandonate de coloniști de frica indienilor sau a bandiților, în care nu vedeai țipenie de om, numai câte o roată de ciulini rostogolită de vânt pe strada principală, între Banca Federală și Saloon.

Așa și în Vlădeni. Sătenii stăteau pitiți prin case, uitându-se de la ferestre, din spatele perdelelor, cum taurul pășea măsurat pe mijocul drumului, cu capul sus și coarcele împungând văzduhul, ca un general întors triumfător din bătălie. Cum ajungea în fața câte unei case, pe care o știa bine, una dintre bivolițe se desprindea din cireadă, intrând pe poarta deschisă iute și închisă la fel de repede în urma ei. Procesiunea se subția mereu, până când ultimul rămas, bivolul, ajungea în ograda văcarului – i se zicea la fel ca înainte, deși bivolar ar fi fost mai nimerit.

Deși mai puțin temute decât spaima satului – căruia când aveam doi ani îi strigam, din brațele tatei și de la adăpostul gardului înalt, din scânduri zdravene al curții „Bica, bica taulul, face ca balaulul!” –, bivolițele aveau toanele lor, cu care nu era bine să te pui. A noastră n-o lăsa decât pe stăpâna ei să o mulgă, iar când bunica

era la Brașov, cu vreo treabă, vecina căreia îi lăsa gospodăria în grijă nu se putea apropia de drăgană decât îmbrăcată cu hainele bunicii.

Când am ieșit din grajd, ocolind staulul de la o distanță respectuoasă, găinile își vedeau de ale lor; unele căutau frunze fragede de pădărie printre firele de iarbă, altele scurtau în pământ după răme, iar câteva ciuguleau merele căzute din pomul ce umbrea prisma casei. Era pipernicit și făcea niște fructe cât nucile, care n-apucau vreodată să se coacă: ori le mâncau păsările cerului, ori le scutura vreo vijelie și ajungeau pe jos spre bucuria găinilor veșnic flămânde, care se învârteau prin curte, devorând tot ce găseau.

Satul Vlădeni nu era patria pomilor fructiferi, ci a cartofului. Vântul care bătea primăvara dinspre munți, aducând izul zăpezii, nu le pria cașilor, prunilor sau vișinilor. Iar vița de vie... A noastră făcea niște struguri cu coaja groasă și miezul cât boabele de piper, dar atât de parfumați încât toamna umpleau curtea de o aromă cum trebuie să fi avut ambrozia, nectarul zeilor. La gust însă – doar pelinul putea fi mai amar! Erau struguri de vin, mi-a deslușit bunica. Cum n-avea cine să-l facă, ori să-l bea, via rămăsese a păsărilor care stăteau mereu pe aproape, stoluri întregi atârinate de lianele cafenii ce îmbrățișaseră casa, împingându-și cărceii verzi în ferestre, să le deschidă și să intre, ori să vadă măcar dacă era cineva înăuntru.

Când mă zăreau ieșind din grajd, găinile tăbărau pe mine ca un roi de

Ion Andreescu, *Ulcică cu flori de câmp*

lăcuste ce tocmai văzuseră un lan nou. O clipă aveam tentația să o iau la fugă, apoi îmi aminteam că am o baniță de grâu pe care o luasem anume pentru ele, întrevăzând un asediu. Băgam mâna în traistă și azvârleam o jerbă aurie, cât mai departe de picioarele mele în pantaloni scurți. Împărțeam grâul cu dărnicie, în stânga și-n dreapta, mai ales în stânga, unde pășea țanțoș cocoșul, supraveghiind îmbulzeala puicuțelor. Când a binevoit să se aplece după boabe, acceptându-mi ofranda, i-am aruncat niște cocoloașe de mămăligă. Știam de la oraș că mita funcționează întotdeauna și mă gândisem să-l îmbunesc, poate așa o să îmi îngăduie să-mi lungesc somnul dulce al dimineții.

Dacă cocoșul ținea loc de ceas deșteptător – de care m-aș fi lipsit – găinile în schimb făceau ceva folositor: ouă. Adunatul lor de prin cuibare era o îndeletnicire ușoară și plăcută, cu excepția perioadelor când păsărilor de curte le intra în cap că vor să fie cloști. Atunci își abandonau cuibarele și alegeau altele noi – în unghere întunecoase ale hambarului, printre stoguri de fân, în magazia cu lemne sau în șopronul cu unelte. Cuibarele secrete trebuiau dibuite înainte ca ouăle să nu mai fie bune de mâncat, iar găsirea lor semăna cu jocul *de-a căutatul comorii* pe care-l știam de la oraș. Cunoșteam toate cotloanele din șura înaltă, de două ori cât casa, dar și găinile deveneau tot mai pricepute la ascuns – perseverența dă rezultate, nu?

Bunica puneu ea însăși cloști când venea momentul potrivit pentru o nouă generație de pușori și, o dată la câțiva ani, schimba regulile. În loc de ouă de găină așeza în cuibar unele de rață – rațele, din nu știu ce motive, nu au răbdare să ducă la bun sfârșit îndatorirea de cloșcă –, iar găina noastră se pomenea cu niște rățuște pufoase, aurii și neastâmpărate. Mama adoptivă le ocrotea ca pe copiii săi, numai că ele, ingrate, refuzau să asculte și să se comporte ca niște pui de găină. Voiau la râu și, cum uita cineva portița deschisă, se strecurau afară, cu cloșca după ele, certându-le pe limba ei și strigându-le să se întoarcă. Rățuștele nimic, fuga la mal și de acolo zdup în apă, unde începeau să înoate fericite. Găina se ținea după ele, urmând firul albiei de pe mal, pierită de frică și încredințată că scumpele-i odraslele o să se înece. →

Gândurile părintelui Antonin Serillanges

Când un apropiat se duce, familia nu se descompune, ea se transformă, o parte din ea se ascunde vederii noastre. Credem că moartea este o absență, când, de fapt, este o prezență discretă. Credem că moartea ne desparte, când, de fapt, ea rupe orice depărtare, transformând în spirit ceea ce era trup. Și câte legături nu restabilește ea, câte nu reînnoiește, câte bariere nu dărâamă, câte ziduri nu face să cadă, câtă ceață nu risipește, dacă dorim.

A trăi înseamnă adesea să fim la distanță. A muri înseamnă să ne regăsim. Și nu este niciun paradox în aceste afirmații. Pentru cei care au trăit sub imperiul dragostei: moartea este o mirungere, nu o pedeapsă...

În fond, nimeni nu moare, întrucât nu ieșim din Dumnezeu. Cel care pare că s-a oprit brusc, scriitor al propriei

vieți, n-a făcut decât să treacă la o altă pagină. Cu cât mai mulți oameni dragi au părăsit un cămin, cu atât s-a întărit relația casei cu Cerul.

Bolta, atunci, nu mai este locuită doar de îngeri, de sfinți știuți și neștiuți, și de Bunul Dumnezeu plin de taine. Ea devine un loc familiar, devine casa familiei, o casă cu un etaj în plus spre cer, dacă pot spune astfel. Și, de sus în jos, amintirile, ajutorul, rugăciunile se cheamă și se caută.

Un gând al lui Thaïs – (cântat la violoncel)

**Traducere din franceză:
GABRIELA MOCĂNAȘU**

→ Abia când rațele se plecteau de zbuguit, către amiază, și ieșeau pe mal, scuturându-și penele de stropi, găina răsuflea ușurată; pornea înapoi spre casă cu cârdul de răuște urmând-o cuminiți de data asta. Apoi, a doua zi, o luau de la capăt.

Când eram mică – acum știam să scriu și citeam fără să silabisesc sau să mă împiedic în cuvinte cum ar fi *onomatopee* sau *aroganță* – deci cu vreo patru ani în urmă, însoțisem la râu o găină care avea aroganța să se creadă mamă de răuște și, ca să-i împărtășesc simpatia mea, scoteam tot felul de onomatopee, între cotcodăceală și măcăit.

Tot uitându-mă când după răuște, când după cloșca ce patrulea panicată pe mal, am dat cu ochii de ceva rotund și atât de alb încât parcă strălucea. O piatră rotunjită de curgerea apei? Nu, era un ou. M-am descâlțat, mi-am suflecat poalele rochiei și am intrat în unde. Era reci, dar nu-mi păsa, m-am dus în mijlocul albiei, unde oul mă aștepta, pe jumătate adâncit în mâl. Era mai mare decât cele de găină și lunguieț: un ou de rață. Mai departe era altul și altele, pe măsură ce înaintam am descoperit destule risipite în nisipul de pe fund. Rațele înotau, ori se lăsau duse de curent și când „le scăpa” oul îi dădeau drumul, doar nu era să aștepte până ajungeau acasă, la cuibar. Apa nu era adâncă, abia îmi trecea de genunchi și atât de limpede încât ouăle se vedeau de la distanță.

M-am dus repede în șură după un coș de nuiele împletite, din acela cu toartă, de purtat pe braț, apoi am alergat înapoi la râu unde am început să adun ouăle cu hărnicie, în timp ce

bobocii de rață înotau în jurul meu, iar găina îi privea de pe mal cu resemnată disperare.

Seara, când bunica s-a întors de la săpat cartofii pe singurul lot care îi rămăsese, am apărut și eu, obosită dar triumfătoare, abia ducând coșul plin cu ouă de rață. Erau atâtea că puteam face omeletă – căreia i se zicea *paperă* – sau ochiuri toată vara. Nimănu-i din sat nu îi dăduse prin cap să le adune. Fusese numai ideea mea, se vedea că sunt venită de la oraș!

În loc să se bucure, bunica m-a privit cu miloasă duioșie.

– Te-ai ostenit degeaba, draga mea băiată...

Ouăle erau vechi, m-a lămurit. Stăteau acolo de luni, poate de ani – iarna înghețau odată cu apa, iar primăvara le scotea din nou la iveală. Poate unul din o sută era proaspăt, se putea mânca, dar cum să știi care? De-asta nu le aduna nimeni, lăsându-le râului ca pe niște ofrande.

– Și dacă ar sta îngropate în mâl multă, multă vreme?

Mă gândeam că s-ar putea *pietrifica* asemeni ouălelor de dinosaur și

Dan Hatmanu, Iarnă

atunci oamenii din viitor o să afle că la Vlădeni trăiseră niște rude ale *theropozilor*, numite rațe. Bunica a ignorat întrebarea – cum făcea adesea când îi puneam una mai ciudată, la care nu știa ce să-mi răspundă. Mi-a spus în schimb o poveste, prima dintr-un șir ce avea să continue de-a lungul anilor.

În 1840, la goana după aur care a cuprins California ca o febră a nebuniei, au fost părtași și câțiva vlădăreni. Întors în Țara Bârsei, unul le-a spus sătenilor cum găsisse un pârâu cu pietricele care străluceau în albie ca niște fărâme de soare. Omul își ieșise din minți de bucurie, ca să pățească exact ca mine. Așa cum ouăle de rață erau putrede pe dinăuntru, el dăduse peste bucăți de pirită, adică *aurul proștilor*.

Astăzi, dacă bunica n-ar fi plecat demult într-altă lume – de unde nimeni n-a trimis încă vreo veste – aș putea să-i spun că pirită nu e fără nicio valoare. Între timp, oamenii au aflat cum să scoată puținul aur din ea, chiar dacă nu poate fi văzut decât la microscop.

În 1966 nu știam ce ne rezervă viitorul, nici bune, nici rele. Am fost doar dezamăgită fiindcă adunasem *ouăle proștilor*, ca un prospector ageamiu. De atunci n-am mai cules de pe malul râului decât tulpini de trestie, cu inflorescențe semănând cu niște manșoane de catifea. Ținute în vase arată tare frumos, până în momentul în care pleznesc, explodează într-un nor de fulgi ca de păpădie, umplând încăperea. Mie mi se părea nemaipomenit, însă mama nu aprecia spectacolul, mai ales că n-aveam aspirator pe vremea aceea...

UTILA INTERPRETARE A TEXTULUI

Observăm în ultimii ani o înmulțire consistentă de comentatori cu pretenție de reprezentanți din domeniul noii critici literare. Dovezile sunt nenumărate, deci, vorbim de cantitate, deocamdată!, nu de calitatea acestora având în vedere că analiza și interpretarea unor texte cu pretenția de a pătrunde în lumea autorilor prin disecții operate cu bisturiul obiectiv al criticii literare nu înseamnă și garanția lucrului bine făcut... Că ideea în sine trebuie să fie foarte utilă, cel puțin din punct de vedere teoretic, nu încap discuții, dar și că de la intenție până la realizare adesea distanța își pierde substanța, aceasta este altă poveste. Așa se face că iubitorul de literatură beletristică are la îndemână un instrument „autorizat” cu ajutorul căruia pătrunde în tainele creației, intră (uneori cu bocanci) în sufletul și conștiința autorului și își umple mintea cu trăirile intime ale acestuia, îl înțelege corect, iar criticul profită de momente, devine expert și doct transmițând lumii minunile descoperite de el. Astfel, textul devine un simplu obiect de lucru pe masa criticului literar. Ansamblul poveștii a luat-o discret și binișor spre apa teoriei amintindu-ne, încă o dată, că istoria se repetă doar că pe alte spirale și, de ce nu?, spălătul mâinilor se face într-o apă calitativ îmbunătățită. Pentru că una e când vorbim despre spălătul pe mâini în stil... *pilatian* și cu totul alta când ne referim la o creație literară de azi cu tarele ei cu tot, cu responsabilitatea asumată de reprezentanții noului val de critici literari, precum și, în ultimă instanță, interpretarea unui text ca un fel de garanție pentru cititorul obișnuit.

Și, pentru ca povestea noastră să treacă dincolo de-o simplă oglindire-reflecție, să avem în vedere că lucrurile, situația ca atare este o exprimare nuanțată a psihanalistului. În acest fel, și dacă acceptăm un mic derapaj ideatic, alunecăm aproape pe nesimțite exact în lumea, adesea fabuloasă, a interpretărilor unui text. Inițierea, prelucrarea tuturor variantelor și punerea la cale a unei schelării-cariatide, are șanse reale să-și constituie propria personalizare a gândirii psihanaliste. Demonstrația o face în primul rând Jean Starobinski

(1920-2019), respectiv cel care, în calitate de profesor de istoria ideilor la Universitatea din Geneva, a lansat puternic în critica literară ideea de interpretare a unui text, și astfel dând posibilitate criticului literar să-și demonstreze personalitatea prin utilizarea la maximum a potențialului propriu de interpretare.

În aplicarea practică, interpretarea unui text deschide oricărui critic literar posibilitatea, și șansa!, de a-și demonstra priceperea și forța în aducerea cititorului la înțelegerea corectă a unei opere literar-artistice.

Dar aici intervine, cu un rost bine și clar definit: criticul literar, dublat de psihanalist și cu „amestecul” psihiatrului, e adevărat ceva mai discret, îl atrage pe cititor în meandrele cunoașterii procesului tehnico-tactic de instruire, lucru cu finalitate în creșterea bogăției spirituale.

Câștigul nu este o falsă capcană, ci, în realitate, o altfel de implicare, mai sinceră și mai acută a cititorului în procesul de interpretare corectă a textului.

Tocmai de aceea, criticul literar, considerat a fi cea mai potrivită persoană cu rol de a transmite lumii cititorilor și interpretarea, dar și favorizarea receptării prin aducerea textului la nivelul general pentru a fi înțeles la nivelul preconizat de autor, dar și interpretat de... specialist, respectiv criticul literar.

Și ar fi nedrept să nu amintim aici contribuția importantă a câtorva personalități dintre cele ce au lăsat în urmă deschiderea spre cunoaștere, înțelegere și interpretare a creațiilor

artistice datorită grijii de a face o legătură de durată normală și reciproc avantajoasă între producătorul-autor și consumatorul-cititor.

Între acești specialiști, să amintim doar în treacăt nume precum: G.Poulet, M.Corti, de Sanctis, G.Steiner, M.Krieger, în scrierile cărora în ceea ce privește analiza, psihanaliza și, în final, interpretarea textelor, sunt preocupări niciodată marginalizate. În sensul celor menționate deja, J.Starobinski, ocupă un loc extrem de important, loc ce, pe bună dreptate, i se cuvine. Evident, lista poate continua incluzând nume precum T.Maioreescu, E.Lovinescu, M.Dragomirescu, G.Ibrăileanu, G.Călinescu, Edgar Papu și încă mulți alții dintre criticii literari români... Și nu e cazul de față să intrăm în alte amănunte!

Pentru a fi cât mai convingător în ceea ce privește afirmațiile de față, mă voi sprijini pe un fragment dintr-o scriere a lui Jean Starobinski, tradusă la noi de Ion Pop și care constituie un fel de ghid indispensabil pentru oricine are pretenții de critic literar.

Se înțelege, și nu e pentru prima dată când trebuie atrasă atenția asupra fenomenului ca atare: oricare începător într-ale criticii literare este obligat să posede un anumit nivel de cunoștințe și cunoaștere, măcar a câtorva opere importante și de valoare pe care se sprijină o interpretare corectă a textelor care compun scrierile.

Altfel, căderea în penibil și chiar în ridicol, nu e o mare scofală. În această ordine de idei, Starobinski vine spre armatele de amatori în ale criticii literare amenințând subtil: „*Atracția pe care o exercită studiul textelor se înțelege mai bine dacă acordăm atenție genului de activitate care este cel mai îndepărtat de el, și care va adăuga pentru noi complementul unei definiții prin contrast.*” (Jean Starobinski, **Textul și interpretul**, Ed.Univers, 1985, trad. și prefață Ion Pop, p.57).

Acesta poate fi considerat un sfat în sinteză în ceea ce privește atitudinea și responsabilitatea pe care trebuie să le aibă oricare amator de a lăsa în urmă analize și chiar psihanalize de care să se țină seama.

E greu?

Parcă da, dar e frumos...

DUMITRU HURUBĂ

Umorul și muzica

Umorul a fost și este prezent în toate formele de artă, inclusiv în muzică. Există exemple în operele multor compozitori și voi enumera câteva dintre ele.

Sunt binecunoscute glumele lui **Haydn**, cum ar fi de exemplu, cel din simfonia denumită *Surpriza*, unde, în partea a doua, apare brusc un *booom* zgomotos, cu care compozitorul intenționa să trezească audiența care adesea doția.

Domenico Scarlatti a scris o Sonată compusă pe melodia pe care pisica lui a produs-o pășind pe clapele clavecinului.

Rossini a dedicat pisicilor un cântec pentru cor în care muzica este cântată exclusiv pe cuvintele *Miau-Miau*.

Compozițiile lui **Prokofiev** sunt și ele pline de un umor fin și discret. Și ar mai fi multe alte exemple, de care mă voi ocupa pe altă ocazie.

Astăzi însă voi pune accentul pe umorul marelui **Mozart**, atât de iubit de cei mai mulți dintre noi, deși renumitul pianist canadian **Glen Gould** spunea despre Mozart că a *murit prea târziu, nu prea devreme*.

Cel mai evident exemplu de umor al lui Mozart este quartetul *disonanțelor*. Oricine îl ascultă își dă seama de gluma lui Mozart din Quartetul nr 19, în care ascultătorul e martorul unei *caricaturi* făcute de Mozart acordurilor perfect armonioase din muzică. O ironie, un chef de joacă, poate moștenit de la tatăl său, **Leopold Mozart**, care a compus pentru micul Wolfi, tot în glumă, *Simfonia jucăriilor*.

Una din operele lui Mozart, *Flautul fermecat*, scrisă spre sfârșitul vieții, conține arii scrise cu vervă și umor, în perfectă armonie cu subiectul, o minunată poveste cu personaje de basm. Și, ca în orice poveste, întâlnim personaje pozitive și negative. Mozart face, prin muzică,

diferențierea dintre ele. Mă voi rezuma la a mă referi exclusiv la muzică, subiectul operei poate fi găsit oriunde. Celebru duet *Papageno - Papagena*, două personaje pozitive, are o construcție muzicală veselă, cu un umor limpede și care scoate în evidență bucuria celor doi de a fi împreună.

Unul din personajele negative ale operei este *Regina Noptii*. Mozart a scris ariile ei pentru soprană devenite celebre nu numai pentru frumusețea lor, dar și pentru dificultatea de interpretare. Sunt puține soprane în lume care au putut și pot interpreta bine aceste arii celebre.

Se pare că Mozart, când a compus opera, cunoștea o soprană foarte bună, cu care avusese o mică neînțelegere și a scris ariile *Reginei Noptii* ca un fel de tachinerie adresată sopranei în chestiune. Cele două arii ale personajului operei au fost așadar un *umor cu adresă*: Mozart le-a adăugat în mod intenționat un mare grad de dificultate, iar azi cele două arii sunt o piatră de încercare pentru soprane.

Mi-aduc aminte de interpretările cunoscutei **Elisabeth Schwatzkopf**, soprană pe care am admirat-o dintotdeauna. Astăzi sunt pe lume numai câteva soprane de același calibru care pot susține cu succes rolul *Reginei Noptii*.

Și iată că aici am ajuns la adevăratul scop al rândurilor mele,

tavian spunea că „Lucian Pop s-a angajat în cea mai ambițioasă aventură culturală de pasionat, și anume în structurarea unei colecții de pictură care tinde a rivaliza cu simezele unui muzeu” (în albumul *Lumină și culoare/Light and colour*, 2016)

Colecția Lucian Pop cuprinde zeci de picturi într-un orizont artistic de mare diversitate, cu semnături care

acela de a-mi exprima o părere asupra unei *glume* de pe Facebook legată de una din cele două arii ale *Reginei Noptii* din Flautul Fermecat de Mozart, glumă - după părerea mea - total neavenită.

Este vorba de un youtube în care vedem vreo 8-9 bărbați și femei de diferite vârste, toți așezați pe bănci în trepte, ca la cor. Youtubeul începe cu aceste persoane care ascultă prima din cele două arii ale *Reginei Noptii*. După aceea, fiecare persoană, femeie sau bărbat, încearcă pe rând să reproducă vocal ce a auzit. Efectul auditiv este comic și produce hohote de râs. Dar este acesta cu adevărat un subiect de râs?

Și iată, am ajuns la momentul în care s-a născut necesitatea de a-mi exprima punctul de vedere în legătură cu umorul. Desigur, comicul de situație e irezistibil. Este însă scenariul prezentat în youtube un comic de situație? Se compară el cu gagurile lui **Charlie Chaplin** sau cu cele din filmele **Stan și Bran**? Nu cumva e mai degrabă un râs provocat de incapacitatea unor oameni simpli de a executa o superbă arie de Mozart? Rădem - în acest caz - la un umor de bună calitate, sau mai curând provocați de batjocorirea unor imperfecțiuni omenești absolut naturale?

Am întrerupt vizionarea, pentru că așa cum nu se râde de cineva cu o infirmitate vizibilă, tot așa nu cred că trebuie promovat pe o rețea socială râsul în fața unor oameni puși să execute ceva imposibil pentru ei. Gluma rafinată a lui Mozart a fost transformată într-un gest arrogant, nepotrivit și chiar dureros pentru iubitorii muzicii.

În încheiere, invit cititorii la ascultarea umorului muzical de bună calitate. Exemplele de la începutul articolului pot fi găsite sub formă de youtube-uri pe Google.

Audiție plăcută!

VERONICA PAVEL LERNER

Lumină și Culoare

Colecția de artă Lucian Pop

Fără a face clasamente, apreciem că la Târgu-Mureș se află una dintre cele mai importante colecții de artă, dacă nu din țară, cel puțin din spațiul transilvan.

Despre demersul său, Tudor Oc-

vorbesc de la sine despre valoarea colecției: Andreescu, Luchian, Pallady, Petrașcu, Tonitza, Iser, Steriadi, Camil Ressu etc., dar și autori contemporani, din toate generațiile, între care Constantin Piliuță, Dan Hatmanu, Ștefan Călția, Horea bernea, Suzana Fântânariu, Miron Duca, Andra Predescu ș.a.

NICOLAE BĂCIUȚ.

Literatură și film

Percuții terifiante

Am văzut pe *Netflix* un thriller psihologic apocaliptic, ca să mă pregătesc pentru... prăbușirea lumii. E vorba de filmul *Leave the World Behind / Lasă lumea în urmă* de Sam Esmail, 2023, cu Julia Roberts, Ethan Hawke, Mahershala Ali, Kevin Bacon. Soții Amanda și Clay doresc o vacanță departe de New York, să uite de stres. Zis și făcut: o casă închiriată într-un peisaj mirific. Imediat începe disfuncționalul. Sunt atacați sateliții? Vin la ei chiar proprietarii casei, iar avioanele și vapoarele își schimbă direcția. Animalele apar în spatele copacilor, cu figuri premonitorii. Internetul a căzut, sirenele încep, drona apare în

sunet de percuții terifiante. Din cauza radiațiilor cad dinții copilului. O minciună colectivă? Mașini autonome, fără șofer, lovite, răsturnate, blocând șoseaua. Cerbii apar în cete speriate. Etapa 1: izolarea. A doua: un haos sincronizat. A treia? Lovitură de stat, război civil. O muzică anxiogenă învâluie totul într-o așteptare glacială. Un singur câștig: oamenii se apropie unii de alții, în afara egoismului, îmblânzindu-se reciproc.

Percuții metalice există și în filmul *Bucătăria/The Kitchen*, tot pe *Netflix*, regizat de Kibwe Tavares și Daniel Kaluuya. O Londră distopică și furia inegalităților sociale. Izi lucrează într-o întreprindere funerară ecologică, unde cenușa unei persoane poate fi convertită în plante. Din când în când,

percuții și descinderea poliției, deoarece guvernul vrea să radă comunitatea *The Kitchen*. Nimeni nu cedează, într-o hărțuire de tipul „rană pentru rană”. Filmul nu m-a convins, are momente plate și repetative. După aceste două filme dorești cu ardoare să scapi de percuții și să ascuți *Marea* lui Debussy.

ALEXANDRU JURCAN

Muzica zilelor noastre

Trei recitaluri de tinută

Neapărat de consemnat. Pentru că realizatorii lor și-au dat silința să le facă deplin atractive. Alegând inspirat, cântând minunat. Dovedind certe valențe interpretative. Indiscutabil aprofundate temeinic în timp. Convingătoare la orice filarmonică autohtonă și nu numai...

Violonistu` brașovean Florin Ionescu-Galați, fiul octogenarului dirijor de la poalele Tâmpei a supt pe scenă împreună cu Mădălin Voicu jr., nepotul celebrului mînuitor bucureștean de vioară Ion Voicu. Omagiindu-l pe acesta la o sută de ani de la naștere. Întrutotul meritat, binevenit categoric. Fiindcă muzicianu` cu pricina e un reper nemuritor în interpretarea violonistică autohtonă. Așa că alăturarea celor doi soliști întru

cinstirea sa sonoră s-a dovedit un gând bun. Nici că se poate mai nimerit. Deopotrivă util. Ascultătorii locali neputând să nu simtă fiorul muzicii de mare finețe dăruită de oaspeți cu vădit entuziasm. Bach, Kreisler, Massenet, Joplin, Monti, chiar omagiatu`, fiind în partituri. Aș îndrăzni s-afirm chiar că Florin s-a întrecut pe sine în tălmăcirea faimoaselor piese incluse-n program. Iară Mădălin dovedindu-se un acompaniator excelent. Împreună, un tandem redutabil incontestabil...

Un alt superduo fermecător l-au constituit cellistu` român Adrian Mantu și acordeonistu` pianist Dermot Dunne. Concetățeni în Irlanda, virtuozii pe scule enorm. Paganini, Piazzolla, Moricone, Dimitrescu ș. a. în programul lor întrutot cuceritor. Splendidul „Dans Țărănesc” al celui din urmă m-a aruncat în extaz. Arătându-se o variantă realmente de top. Sudați și rodați cât cuprinde. Velocitate

și acuratețe grozave demonstrând cu asupra de măsură. Motiv a-i reaudia cu plăcere maximă oricând, fără șovăire...

Așa precum l-aș reasculta și pe Nicolae Dumitru. Tot bucureștean. Cu școală rusă-n domeniu. Pianist și el de primă clasă. Care-a oferit un videorecital superb. Din care n-a lipsit poezia. În amestec cu șuvoiu` de note fascinante revărsate nuanțat de pe clape. Opțiunea-i componistică îndreptându-se către Rameau, Chopin și Ravel. La bis, improvizatie proprie de-naltă calitate. Jos pălăria, Nicolae, sala ți-a căzut meritat la picioare. Pe mine unu` m-ai cucerit neîndoieinic. Sper să ne reîntălnim curând și urechea-mi să se bucure mai abitir de jocu` tău desăvârșit pe clavir...

ADRIAN SIMEANU

Ziua Limbii Române, la Viena

Dragi colaboratori,

Așa cum mă știți, chiar dacă nu știu cât de tânăr mai sunt, știu cât sunt (încă) de neliniștit.

De aceea să nu vă mire nici invitația și nici tema.

În fiecare an, din 2013, am sărbătorit Ziua Limbii Române în așa fel încât evenimentul să devină memorabil, să-și găsească un loc de neșters în „sertarul cu amintiri”, de unde ne luăm adesea leacuri pentru a merge mai departe.

La orizontul Zilei Limbii Române s-a ivit în acest an Viena.

Visul de a o sărbători în Țara Sfântă e tot mai îndepărtat. Dar Viena ne e aproape. Măcar geografic.

E bătută în cuie. Am făcut primele demersuri pentru transport, cazare etc.

E prima oară însă când m-am gândit să „depozitam” acest eveniment între coperi de „Vatră veche”. Așadar, un Supliment al revistei „Vatră veche” dedicat celor care în timp și-au făcut drum, de voie, de nevoie, într-un spațiu sub ale cărui legi și sentințe ni s-a scris o parte din istorie.

Ce a mai rămas din acea istorie? Ce e acest spațiu în istoria noastră contemporană? Ce lăsăm în acel spațiu – ca mărturie că, până la urmă, nu ne-am pierdut nici credința și nici ființa.

Vă invit, așadar, pe cei care veți veni, pe cei care vor fi cu gândul alături de noi, să scrieți despre destine dintr-o lume imperială, mai apoi dintr-o Austrie a vremurilor care s-au scurs până la noi.

Istoriei, povești, evocări, creații etc., orice veți crede că se poate regăsi într-o intersectare a sorții cu o realitate fatală, a adevărului cu minciuna, a frumosului cu urâțul, pe alte meleaguri...

Ziua Limbii Române va fi marcată la Viena, în 31 august 2024. Cred că 1 august e un termen rezonabil, pentru a vă aduna energiile și a da curs invitației mele.

Vă mulțumesc tuturor, pentru solidaritate, Cu respect,

NICOLAE BĂCIUȚ

Notă

Invitația poate fi redirectionată spre cei care credeți că au ceva de spus la gândul nostru.

CATRENE ALERGENE

Propunere de să-ți stea mîntea-n loc

Dacă nu-ți place vecinul,
Îl reloci planificat
Sau tu însuți, cabotinelul,
În alt loc te muți sau stat?

Incitație la ură

Ca să ne - o țară din UE – deteste,
Ne spală-n manuale prin băltoace,
Iar ce-i mai trist în jegul ăsta este
Că Ministerul nostru de Externe tace.

Se dau drept urmași ai românilor din teritoriile ocupate

Ruși, tătari, ucraineni –
Dragă România li-é,
Că-i devin și cetățeni,
Ca să plece în UE.

Discriminare

Cetățenii lumii – Servus! –
Pot ateriza pe Venus.
Doar românii – Ce rușine! –
Nici pe Insule ... Virgine.

Unde-i politica externă adevărată a țării?

Vize, consultări, permise...
Cu asemenea jaloane
N-ai să pui țara de vise
Nici pe radare-africane.

Totu-n lumea asta are-un preț

Pe daibój nimic pe glob nu é.
Tot ce mișcă-n coadă stă de pește.
Nu doar aderarea la UE,
Și intrarea-n Schengen se plătește.

Intrare parțială?

Acceptarea-n Schengen – hanțe,
Studii prin corespondență,
Unde ai mereu restanțe
Și-nsurești pân-la licență.

Din lac în puț?

Am clamat atîta vreme:
Om sovietic, omul rus,
Și-acum ne-ar crea probleme
Homo európaeus?

Simulare de alegeri prezidențiale libere într-un stat autocrat

Azi candidați – să dai cu tunul,
Dar, cum aluziile-s în toi,
Toți înțeleg că numai unul
Va mai ajunge-n turul doi.

Vor să țină-n hățuri Internetul

Internetul – fiecui
Cale liberă, cu plinul?

Ba mai pune-ți pofta-n cui:
Scoate, nene, buletinul!

În ape tulburi

Dronele rusești ca niște ciori
Zboară peste țărîmul românesc.
Să mai tragă cine câte sfori
În ce ape ruși pescuiesc?

În sfârșit, și noi în frunte!

Doar la preț nu tragem sfori.
Țara știți pe cé loc é?
Am trecut de două ori
Peste media UE!

Democrația ne apără de dezbinare

Cererea de-autonomie
Pe criteriul de etnie
E-un falimentar concept
Într-un stat real de drept.

Pentru unii - mumă, pentru alții - ciumă?

În timp ce-n scripte festive
E suverană Țara-mumă,
Partidele suveraniste
Sunt declarate-un fel de ciumă.

Am scăpat de comuniști?

Ne-arcuiám gura cât șura:
„Démósul a triumfat!”
Iar ei dădeau lovitura
Decisivă: cea de stat.

La timpuri noi tot ei eroi

Suflă-n vânt și coate goale,
Bișnițari, foști securiști
Au ajuns acum, marghioale,
Tot ei ... mari capitaliști.

Mană cerească?

Vă vedeți pe mal de hududói
Într-un blând și dulce farniénte?
Nu vor introduce taxe noi.
Le-or mări pe cele existente!

Cine pe cine?

Un partid de cozondráci

Și-o partidă de șoșoaste.
El pe ea o bagă-n draci,
Ea îi bagă sula-n coaste.

Ancheta protestului diasporei din 2018 trenează

Deși pașnic toți l-au vrut,
Multă lume-a pătimit.
10 august a trecut,
Nicio brută n-a plătit.

Local kombat în Parlament

Se fălesc în van sportivii
Că-i full public la kombat.
Doar că n-au văzut, naivii,
Deputații cum se bat.

Întrebare unui baron local

Nu-i al tău conacu'? -Al mamei?
Și o pui pe muchea lamei??
Două vieți să fi lucratu,
Că nu construia palatu'!

Solidaritate partinică (Pedeapsă de ochii lumii)

La o mare catastrofă
Își vor pune șefu-n cofă?
Îl demit, da-i dau de lucru,
De-ar ajunge și-n sefulcru.

„Ferma dacilor” a ars, doară șefii nu s-au ars

N-avea drept de construire
Și nici de funcționare,
Dar avea acoperire
La nivelul cel mai mare.

Câți oameni trebuie să mai moară?

Că e Neamț, Onești sau Caracál,
„Colectiv”, Toháni sau Crevedía...
Cât mai cere statul România
Spre-a proba că nu-i funcțional?

Câte ferme de-ale dacilor mai sunt?

Mii de unități din țară,
Că-s de stat sau că-s de cigă,
N-au autorizații, dară
ÍSU-rile? Le doare-n bigă!

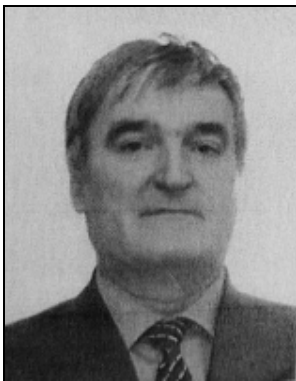
Acoperire „de sus”

Cheful cu minore-opale
Cum să fie suprimat,
Când se-nfrupt' din trufandále
Chiar și oamenii de stat?!

NICOLAE MĂRCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA FEBRUARIE

FEBRUARIE – VĂRSĂTOR

Vărsătorul, tristă farsă;
Numai întristare varsă,
Însă unii au și harul
De-a vărsa pe gât paharul.

CHEFLIUL ÎN FEBRUARIE

Privindu-și soața, îndelung,
Se pocăiește: sunt beat turtă,
Iar scuzele nici nu-mi ajung,
În luna asta-atât de scurtă!

SOARTĂ ANAPODA

Așa se-ntâmplă, din păcate,
În viața unui oropsit:
Când ițele i-s încurcate
Și șnurul vieții i-e-ncâlcit.

TACTICĂ MILITARĂ

Sunt mulți invadatori cu stil
Aparte, simplu, eficiente:
Trimit azi drone cu trotil,
Iar mâine soli activi... de pace.

STRATEGIE OSTĂȘEASCĂ

De-o vreme, nu știu cum se face,

Neliniștea ajunge și la noi,
Căci porumbelul cel de pace
E transformat în dronă de război!
REMANIERE
Se duce vestea-n patru zări,
Cotidianele sunt pline,
Cum că la noi sunt, iar, schimbări...
Pe când și cu schimbări în bine?

CUGETARE

Observăm că-n timpul vieții,
Pe traseul veșniciei,
Toți dăm vamă frumuseții,
Însă nu dăm și prostiei!

SINCERITATEA COSTĂ

Afirm cinstit, căci are rost;
Dar câte unul, din păcate,
De-i spui în față că e prost,
O să te „muște” pe la spate!

TACITURNUL

Sucit cum e, nu știu cum face,
E greu să afli ce gândește:
Vorbește chiar atunci când tace
Și tace chiar și când vorbește.

DIPLOMAȚIE

Când prileju-i iese-n cale,
Urmărind mereu destinul,
Omul și prin vorbe goale
Ar putea să-și facă plinul.

CONJUGALĂ

Soții bine se-nțeleg,
Drum cu flori ei își aleg,
Dar mai vine soacra mare
Și le rupe câte-o floare.

CAMELEONUL

Pe-ntortocheteale cărări,
De vrea își schimbă-n mod rapid
Culoarea după-mprejurări...
La fel ca membrii de partid.

CRONICĂ DE IARNĂ

(sonet)

Legată-i iarna cu prea multe funii,
Gerilă face acte de bravadă
Și-atât de gros e stratul de zăpadă...
La fel cum e obrazul pe la unii.

Nu vezi țipenie de om pe stradă,
De parcă-ar năvăli tătarii, hunii,
De frunze galbene-s goliți toți prunii,
Iar fructele demult sunt marmeladă.

Trei luni de iarnă sunt, diamantine
Ce scot cojoace de la naftalină

Și în păduri, copaci din rădăcină.

Iar defrișorii-or face mutră sumbră
În lunile de zăpușeală pline,
Că n-or avea pe unde sta la umbră.

ÎNCEPUT DE AN

(rondel)

E sacul vieții mai ușor,
Un an de zile-a dispărut,
Ce se adună la trecut,
Scăzând din cei de viitor.

Greșelilor plătesc tribut
Ca orișicare muritor...
E sacul vieții-i mai ușor,
Un an de zile-a dispărut.

Dar sper să am de-acuma spor
În ceea ce am de făcut,
Știind de-un fapt ce pare scut;
Având o spuză de umor...
E sacul vieții-i mai ușor.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

ION IONESCU QUINTUS

1875-1933

ÎN POLITICĂ

În politică devii
Om de frunte, dacă ști
Ori să perii,
Ori să sperii!

CELOR DE JOS

O, sărmană talpă-a țării,
De-a ta soartă mă-ngrozesc:
Cei din fruntea guvernării
Rând pe rând te pingesc.

UNEI DOAMNE

Plăpândă ca și frunza-i doamna,
Dar diferența este una:

O frunză cade numai toamna,
Ea cade-aproape-ntotdeauna.

PENTRU ȚARĂ

Priviți ce mândru este!
Să lupte pentru țară,
El fost-a vitejește,
La partea sedentară.

PE STRADĂ

Omul care mâna știe
S-o întindă necurmat,
Nu se poate să nu fie
Cerșetor sau candidat.

Selecție: VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Motto: „Adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa. Cel mai adesea opera este o mască.” (Emil Cioran)

Primind și recenta revistă *Vatra veche*, vă mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț, vă felicit pentru modul cum este realizată, urându-vă, în continuare, succes deplin! Iată că am pășit cu dreptul în noul an, fiind în luna februarie, putem spune că:

O lună-am dat din an la spate,
Sunt nopțile mult micșorate,
Pe cer s-adună negrii nori
Și-n *Vatra veche* cititori!

VASILE LARCO

Mii de mulțumiri și felicitări!

I.A.Pop

Mulțumiri pentru că ați inserat materialele semnate de mine și de DH! Felicitări pentru încă un număr extraordinar! (...) Să fiți sănătos, să reușiți în tot ce v-ați propus!

Cu apreciere,

B. D

Distinse domnule Nicolae Băciuț!
Mulțumesc pentru acest nr (1/2024) cu materiale foarte interesate și variate - mai ales cele care se refera la Vasile Alecsandri și, desigur, la maestrul Florin Piersic.

Succes și pe mai departe și cele bune,

Hans Dama, Viena

Mulțumesc pentru primul număr, bogat și variat, al *V. Vechi*, pe 2024, o lectură desigur cu folos.

I. Marcoș

Mulțumim frumos, Maestre Băciuț, pentru revistă și pentru găzduirea articolelor noastre! Sănătate, bucurii, împliniri și ani mulți de apariție revistei - „vatră sufletească” a românilor de pretutindeni!

Gheorghe Sarău

Felicitări!!! Pe arșița și pe ger, mereu în capul listei publicațiilor culturale.

Melania Cuc

Felicitări, dragă Nicu Băciuț, pentru interviul luat de Ionuț Vulpescu lui Dinu Săraru. Când s-a petrecut acest eveniment?

Știi de ce te întreb? Alex Cetățeanu de la Montreal, l-a adus pe Dinu Săraru într-o reuniune prin zoom a Cenaclului

internațional „Destine literare” de acum vreo doi ani și ne-a lăsat impresia că tocmai îți dă duhul. Să înțeleg că și-a mai revenit?

Ai o revistă bogată. Felicitări! Dacă am un comentariu la romanul „Niște țărani”, după o nouă lectură, te interesează?

Spor la treabă!

Anca Sîrghie

Absolut impresionant ceea ce faceți (și) în această revistă cu un cuprins fabulos! Mult mulțumesc frumos, magistre Nicolae Băciuț!

Dadavfc

Vă doresc multă sănătate și rodnicie în noul an, bucurie și bună înțelegere cu cei apropiați și cei mai depărtați.

Vă mulțumesc pentru minunata d-voastră, a noastră a tuturor revistă. Să trăiască, să înflorească!

Cu tot dragul,

Silvia Jinga

Primit-am cu bucurie!
Vătrai în VATRĂ să fie!

L.V.

Vă mulțumesc pentru revistă. Felicitări ! Și 2024 are - după cum se întrevede - prerogativele unei VETRE în/CALD/zite prin fervoarea și calitatea colaboratorilor semnatari.

A PROPOS.... de vreo 5 ani, m-am ocupat de teatru și film artistic cultural - pe cont propriu.....Dacă vă dă ghes genul ... dramatic, cândva, am o peliculă despre idila V. Alecsandri (prezent îi focus și în acest ultim număr, lucru tare îmbucurător pentru mine), zic, idila cu Elena Negri.

Sau filmul cu „Regina Maria - ultimul exil ”, regina, sexagenară, într-un film și cu țintă didactică.

În fine, aș reveni cu drag în Mureș, la vreo activitate dacă acestea v-ar

conveni, căci, din păcate, cu poezie nu am reușit...

Cu toate cele bune să vă încununeze viața la PREFIXUL 7 !!!

Cu considerație,

Cecilia Moldovan

Excelent, ca de obicei! Mulțumesc.

Straton Cezar

Vă mulțumesc, domnule Băciuț, pentru noul număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. Un număr f.f. interesant, o revistă iată, ce place mult cititorilor. Mii de mulțumiri, o zi frumoasă, de-aici, din Țara Bârsei!

Nicolette Orghidan

Numai sănătate și putere de muncă. Ești o „forza di forze”!!!

Mircea Seleușan

Numărul a devenit foarte frumos, vă felicit, cu stimă,

A.Balogh

Mulțumiri pentru (întotdeauna) interesanta Dv. revistă!

Cu urări de bine,

Doina Cernica

Mulțumesc mult pentru revista trimisă. Am citit primele 20-25 de pagini și continui să citesc.

Mă bucur că, printre alți autori, l-am regăsit și pe prietenul meu Iulian Filip.

Ciobanu

Stimate Domnule Băciuț, vă mulțumesc din suflet pentru acest nou număr al remarcabilei reviste, *Vatra Veche*! Apreciez foarte mult, Cu aleasă considerație și prețuire, a dvs.,

Aura Creițaru

Mulțumesc!!!!!!!!!!!!Felicitări,

Cornel Ungureanu

Felicitari! Aprecieri pentru efort și pentru consecvență!

Elena Butunoi

Traiască Vatra Veche/

Ce nu are pereche!

Minunat număr de revistă! Vă mulțumesc!

Toată stimă,

Alex Cetățeanu

Bună ziua domnule Nicolae Băciuț!
Mulțumesc pentru bucuria acestei lecturi care le continuă pe cele din anul trecut!

Dorina Sgaverdia, Reșița

PS Vă aștept cu candidatura la președinția UZPR.

Domn Băciuț, vă felicit pentru revistă și românism și vă trimit articolul unui mare matematician român-american despre unele idei din cărțile mele. Atașez de asemenea și ultima mea fotografie făcută ieri la vârsta de 87 de ani și șase luni. Le puteți publica și difuza după cum considerați. Felicitări, stimă și sănătate

Nicolae Dima

Foarte bună revista dvs! Felicitări încă o dată! Și tot respectul!

Cristina Rhea

Un număr superactiv!
Mulțumesc!

Florin Egner

Mulțumim pentru bucuria lecturii! Pentru partajarea minunatelor experiențe de lectură și editare! Felicitări echipei și coordonatorului!

La mulți ani revistei și colaboratorilor!

Ina Bercea

Hi , Mr Băciuț
Hope everything is ok.. thank you so much, appreciated..
Say hi to your lovely wife..
Keep in touch

Hemat Rayan, Egipt

Sehr geehrter Herr Băciuț,
Vielen Dank für Ihre Mail.
Ich freue mich aufs Lesen.
Ein schönes Wochenende, beste Gesundheit,
liebe Grüße, herzlichst

Elisabeth Anton

Mulțumesc foarte mult !
Aveți din partea mea toată gratitudinea și bunele considerente pentru acest nou număr al revistei Vatra Veche – „01” din ianuarie 2024 !

Am constatat de-a lungul anilor o perseverență constantă, dar și o bună calitate a revistei, lucru de apreciat, întrucât niciodată nu ați coborât ștacheta, ci din contră, a fost înălțată exponențial, ceea ce mă determină să vă adresez și aprecierile mele pentru munca și determinarea profesională cu care ați dovedit că realizați această revistă! Pot spune și scrie cu precizie că revista *Vatra Veche* - merită pe deplin aplauze și o mai bună situație pe frontispiciul culturii și reprezentării literaturii pe plan național cât și în diaspora !
Astfel bucurați inimile tuturor românilor și implicit ... getodacilor urmași ai celor de azi, cât și reprezentarea și cinstirea celor din vechimea timpului !

Adresez pe această cale, cu modestele mele cuvinte scrise, sincere felicitări, cât și încurajarea de a continua, întrucât avem o mare trebuință și nevoie de... „plugul” celor care reușesc să deștelinească mințile celor etât de grav prinși în capcanele cotidianului anost, al prezentului terfelit de către „acești nimeni ai politiciii”, aflați la confluența timpului și istoriei României în contextul realității prezentului intricat cu ceea ce a fost, ceea ce este și ceea ce va fi sau ar fi putut să fie !

Nu e nevoie decât de un remember de 34 de ani, bașca anii dictaturii comuniste ... pentru că iată, cei de azi, sub 'profitul' pretensei democrații perestroikiste (n.n. - lucru întărit de Mihail Gorbaciov: „Perestroika a reușit într-o singură țară și aceea este România !”) , au performat deplin reocupându-și locurile părăsite grabnic și plini de frică la pretinsa revoluție din '89..

În culmea transformărilor permutate și combinate ... revista *Vatra Veche* face dovada că încă mai există titani ai prezervării Adevărului în formă sa nudă și trainică, adică neschimbată de minciuni sau dezinformări sau intoxicații.

Adevărată istorie a meleagului nostru se scrie prin voi și noi ... cei ce ne-am păstrat integritatea gândirii și amintirii în forma sa pură de iubire de Neam de Aproapele și de țărână străbună ... de Țară !

Mulțumesc încă o dată ... și primiți, vă rog, urarea mea simplă, dar din inimă, de „la mulți ani, cu drag, onoare și considerație”...

Multă Viață!...

Lupul Alb GetoDac Zamolxienii Zegetini

Vicențiu I. Voiculescu

Mulțumesc mult pentru revistă! E superbă!

Vasile Băcu

Cu felicitări domnului Băciuț pentru cea mai caldă, precum o nesfârșită vară, mântuitoare revistă din țară.

Ion Jurca Rovina

Mulțumim pentru revistă. Interviu cu Dinu Săraru memorabil și instructiv. Personaj interesant. Cu toate tarele pe care le-o fi avut, chiar dacă a făcut și un pact cu satana, omul a crezut că numai așa poate face bine semenilor, înotând prin marasmul iadului comunist. Aceasta era regula: ori faci concesii și te menții pe linia de plutire, cu posibilitatea să faci bine și culturii naționale, ori te

faci nevăzut, fiind înghițit de negură. Cinste celor care și-au jertfit cariera, renunșând la ideea că și în comunism se poate trăi ceva mai bine dacă te lași îndoit după cum bate vântul. Dar și teza rezistenței prin cultură nu trebuie înțeleasă ca expresie a lașității pure. Dacă regimul îngăduia performanța în cultură, această îngăduință trebuia folosită, ca pe o slăbiciune a sistemului, chiar dacă necesita concesii (nu și ticăloșii).

Dinu Săraru a mers tocmai pe această cale (dacă e să-l credem pe cuvânt). Interesantă și cronică la volumul lui Petru Ursachi, cu analiză temeinică și citate care zguduie, dar și cu trimitere la situația actuală a comunității românești din Ucraina, ce luptă din răspuțeri pentru menținerea limbii române în școli.

O descoperire surprinzătoare: Rodica Puia, o bucovineancă înfocată și o ardeleancă (prin adopție) nu mai puțin focoasă (pe care am cunoscut-o foarte bine), în studenție a făcut ucenicie la Lucian Blaga (despre acest lucru nu mi-a vorbit niciodată).

Felicitări pentru revistă.

Vă trimitem și noi un almanah și o revistă din Cernăuți, dacă aveți timp să le frunzăriți.

Cu alese gânduri de iubire frățească și solidaritate,

Stefan Hostiuc

Vă mulțumesc!

Felicitări pentru conținut și pentru continuitate!

Cu drag,

Maria Stanciu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Primiți, vă rog, felicitările mele pentru „Vatra veche”, nr. 1/2024, dimpreună cu mulțumirile pentru pdf-ul ce mi l-ați trimis.

Vă asigur, încă o dată, de deosebita mea prețuire,

Stan V. Cristea

2024 - an cu binecuvântată lumină, dle Nicolae Băciuț!

Vă trimit spre publicare o cronică pentru un volum memorialistic, gândind că-și va găsi loc în paginile veteranei reviste VATRA VECHE, în care descopăr mereu nume de-ale prietenilor și urme ale prieteniei literare.

Felicitări pentru fiecare apariție a revistei și pentru statornicia climatului cultural pe care-l încurajați!

Respectuos,

Lina Codreanu

Panoramic cultural 2024

Târgu-Mureș, Grădinița „Licirici”, Ziua Națională a Lecturii

Toplița, Omagiu lui Grigore Vieru

Alba Iulia, Aniversare Dorin N. Uritescu – 80

Suseni, Amintiri de Dragobete

Iași – Acordarea titlului de „Cetățean de Onoare” lui Nicolae Băciuț, de către primarul Mihai Chirica

Iași - Conferința Națională „Convergențe Culturale, Istorice și Religioase în Spațiul Identitar Românesc - Sf. Gheorghe, Miercurea-Ciuc, Tulgheș, Lunca Bradului, Mureș, Tg-Mureș, Bacău, Roman

Iași, Muzeul Militar „Ștefan cel Mare”

Iași - Congresul Internațional al Universității Apollonia

OCHIUL CICLOPULUI

Georgeta Năpăruș, Aurolacii

BIBLIOTECĂ

Cărțile. Un stol de păsări care
învață să zboare.

În fiecare zi își caută un cuib.
Doar unele, însetate de înalt,
Se-ndreaptă către soare
și caută o ușă,

netemătoare,

Până devin cenușă.

NICOLAE BĂCIUȚ

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat,
Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I.
Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu,
Luminița Cornea, Melania Cuc, Răzvan Ducan,
Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco,

Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș,
Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Cristina Sava, Mihaela
Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe
Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici
(Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina
Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

• Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2024 • Email: vatraveche@yahoo.com,
nicolaebaciut@yahoo.com; • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952